

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta

Magisterská diplomová práce

HRANÁ TVORBA JIŘÍHO WEISSE
(produkční zázemí a recepce dobové kritiky)

Bc. Jan Jendřejek

Katedra divadelních, filmových a mediálních studií
Teorie a dějiny dramatických umění

Vedoucí práce:
Mgr. Luboš Ptáček, Ph.D.

Olomouc 2014

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předloženou magisterskou práci na téma *Hraná tvorba Jiřího Weisse* vypracoval samostatně. Veškeré zdroje jsem uvedl v příslušných poznámkách pod čarou a v přehledech pramenů a literatury.

V Olomouci

Jan Jendřejek

PODĚKOVÁNÍ

Tato práce by nevznikla bez podpory následujících osob a institucí. Předně chci poděkovat svému vedoucímu práce Mgr. Luboši Ptáčkovi Ph.D. za trpělivé vedení, cenné rady a entuziasmus, které provázely vznik diplomové práce.

Velký dík patří zaměstnancům Národního filmového archivu v Praze. Jmenovitě generálnímu řediteli Michalu Bregantovi za zpřístupnění nezpracované pozůstalosti Jiřího Weisse, Tomáši Lachmanovi za cenné rady a pomoc, Tomáši Hálovi za poskytnutí Weissových rozhovorů ze sbírky orální historie a Janu Křipačovi za projekce několika Weissových filmů. Rád bych také poděkoval zaměstnancům archivu Studia Barrandov – Michalu Kadlecovi, Věře Adině Šefrané a Zuzaně Formánkové.

Největší poděkování patří Lucii Klevarové, bez jejíž pomoci a neutuchající podpory by tato práce v žádném případě nemohla vzniknout. V neposlední řadě chci poděkovat svým rodičům, kteří mne podporovali po celou dobu studia.

ANOTACE

Název:

Hraná tvorba Jiřího Weisse (produkční zázemí a recepce dobové kritiky)

Autor:

Bc. Jan Jendřejek

Katedra:

Katedra divadelních, filmových a mediálních studií

Vedoucí práce:

Mgr. Luboš Ptáček, Ph.D.

Anotace:

Práce se zabývá čtrnácti filmy československého režiséra Jiřího Weisse, které natočil v letech 1945 – 1968. Metodologicky se opírá o principy nové filmové historie, které jsou popsány v knihách Roberta C. Allen a Douglase Gomery *Film history: Theory and Practice* a *The New Film History: Sources, Methods, Approaches* od Jamese Chapmana, Marka Glancyho a Sue Harperové. Každému z filmů je věnována jedna kapitola – jedna historiografická analýza. Rozsah kapitol je závislý na množství dochovaných pramenů k jednotlivým filmům. Hlavní cílem práce je za pomoci rešerší archivních materiálů a dobové literatury zasadit Weissovu režijní práci do kontextu československého filmu 50. a 60. let a popsat, jaké vlivy v rovině produkce, distribuce a uvádění do kin na Weisse působily.

Počet znaků:

303 436

Klíčová slova:

český film, 50. a 60. léta, Jiří Weiss, režisér

SUMMARY

Title:

Fiction Films by Jiri Weiss (Production and Critical Reception)

Author:

Bc. Jan Jendřejek

Department:

Department of Theatre, Film and Media Studies Faculty of Arts

Supervisor:

Mgr. Luboš Ptáček, Ph.D.

Summary:

This diploma thesis concerns fourteen films by a Czechoslovak director Jiří Weiss shot in years 1945 – 1968. It is methodologically based on the principles of the new film history, which are described in books *Film history: Theory and Practice* by Robert C. Allen and Douglas Gomery and *The New Film History: Sources, Methods, Approaches* by James Chapman, Mark Glancy and Sue Harper. To each film, one chapter is devoted, one historiographic analysis. The extent of the chapters depends on the amount of extant materials found to each film. With the help of archive materials research and literature from the studied period, the aim of this thesis is to embed Weiss' directorial work into the context of Czechoslovak cinematography of the 50s and 60s and describe the influence exerted upon it in the production, distribution and cinematic release level.

Keywords:

Czech film, 50's and 60's, Jiří Weiss, director

OBSAH

ÚVOD	6
ULOUPENÁ HRANICE	12
DRAVCI	19
POSLEDNÍ VÝSTŘEL.....	25
VSTANOU NOVÍ BOJOVNÍCI	33
MŮJ PŘÍTEL FABIÁN.....	38
PUNŤA A ČTYŘLÍSTEK.....	44
HRA O ŽIVOT	48
VLČÍ JÁMA.....	53
TAKOVÁ LÁSKA	58
ROMEO, JULIE A TMA	62
ZBABĚLEC.....	66
ZLATÉ KAPRADÍ	70
TŘICET JEDNA VE STÍNU	79
VRAŽDA PO NAŠEM.....	90
EPILOG.....	96
ZÁVĚR.....	99
LITERATURA A PRAMENY	102
LITERATURA A PRAMENY K JEDNOTLIVÝM FILMŮM.....	106
PŘÍLOHY.....	124
FILMOGRAFIE.....	124
DOKUMENTY O JIŘÍM WEISSOVI.....	130
SOUPIS SCÉNÁŘŮ V POZŮSTALOSTI JIŘÍHO WEISSE.....	131

ÚVOD

V roce 2011 jsem se jako dramaturg podílel na přípravách sekce *česká stopa* na XVI. ročníku Semináře britského filmu v Uherském Hradišti. Přehlídka se nakonec sice neuskutečnila, ale díky průzkumu působení českých režisérů v britském filmu, jsem se seznámil s kariérou Jiřího Weisse. V Británii Weiss jako emigrant prožil II. světovou válku, po jejímž skončení se vrátil do Československa a natáčel hrané filmy. Tak začal můj badatelský zájem o tohoto režiséra. Po podrobnějším studiu materiálů o Weissovi se mi potvrdila domněnka, že jeho kariéra není u nás, natož v zahraničí, výrazněji reflektována. V knihách a publikacích, které se věnují československé kinematografii 50. a 60. let, je sice jeho jméno zmiňováno, ovšem povětšinou pouze v souvislostech s filmy *Vlčí jáma*, *Romeo, Julie a tma* a *Zlaté kapradí*. Jeho kariéra ovšem začala mnohem dříve.

Dne 29. března 2013 by se Jiří Weiss dožil 100 let. U této příležitosti proběhly v České republice dvě za zmínku stojící akce. V České televizi bylo v dubnu a květnu promítnuto pět filmů v rámci bloku nazvaného *Jiří Weiss – 100 let*. V programu se objevily filmy *Zlaté kapradí* (6. 4.), *Vlčí jáma* (13. 4.), *Hra o život* (20. 4.), *Romeo, Julie a tma* (27. 4.) a *Třicet jedna ve stínu* (4. 5.). Tato záslužná akce ovšem připomínala pouze jeho pozdější tvorbu, navíc časy jednotlivých vysílání byly stanoveny na sobotu kolem deváté hodiny ranní. O poznání důstojnější přehlídku zajistili pracovníci Národního filmového archivu - Jan Křipač a Milan Klepikov v Bio Ponrepo. Od 20. května do 24. června promítali všechny Weissovy hrané kinofilmy, s výjimkou *Vlčí jámy*. Navíc ve třech blocích nazvaných *České předválečné dokumenty*, *Britské dokumenty* a *Britské válečné filmy* promítly dvanáct Weissových dokumentů natočených do roku 1945, středometrážní hraný film natočený v Britském exilu *John Smith se probouzí* a také dokumentární rekonstrukci *Ohnivý rybolov*. Weissovu nedožitému jubileu se nevěnoval žádný z filmových časopisů či internetových magazínů.¹ Pevně doufám, že tato magisterská práce zaplní jedno z prázdných míst v mapování historie českého filmu 50. a 60. let a zároveň bude podnětem k dalšímu bádání o bohatém tvůrčím životě Jiřího Weisse.

Předmět a cíl práce

Předmětem této magisterské práce jsou hrané filmy Jiřího Weisse, které natočil od roku 1945 do roku 1968. Tedy od doby, kdy se vrátil z britského válečného exilu, do jeho emigrace v roce 1968. Základní podmínkou bylo, aby film měl premiéru v československých kinech, a zároveň aby byl realizován v produkci Filmového studia Barrandov. Těmto kritériím vyhovuje čtrnáct celovečerních snímků²: *Uloupená hranice* (1947/1947), *Dravci* (1948/1948), *Poslední výstřel* (1950/1950), *Vstanou noví bojovníci* (1950/1951), *Můj přítel Fabián* (1953/1955), *Puntča a čtyřlístek* (1955/1955), *Hra o život* (1956/1956), *Vlčí jáma* (1957/1958), *Taková láska* (1959/1959), *Romeo, Julie a tma* (1959/1960), *Zbabělec* (1961/1962), *Zlaté kapradí* (1963/1963), *Třicet jedna ve stínu* (Ninety Degrees in The Shade, 1965/1965) a *Vražda po našem* (1966/1967). Rozsah

¹ Výjimku tvoří internetový časopis o filmu a nových médiích 25fps, kdy byly publikovány dva texty Věry Adiny Šefrané *Mezičas hledání Jiřího Weisse I: Námět válečného filmu Hlídka I/5* (dostupný online zde: <http://25fps.cz/2013/mezicas-hledani-jiriho-weisse-i/>) a *Mezičas hledání Jiřího Weisse II: Na vlně crazy komedie* (dostupný online zde: <http://25fps.cz/2013/mezicas-hledani-jiriho-weisse-ii/>). Ty se věnují období, které je rámováno Weissovým návratem do vlasti po II. světové válce a jeho prvním filmem *Uloupená hranice*.

² Tituly jsou řazeny chronologicky podle data vzniku. V závorce za názvem filmu je jako první číslo rok jeho výroby, jako druhé rok premiéry.

magisterské práce nedovoluje širší záběr, a proto bylo vynecháno Weissovo dokumentární období, jeho tvorba v britském exilu a režie pro německé televize. Všechny tyto části Weissova tvůrčího života by si jistě zasloužili vlastní podrobné zkoumání.

Hlavní cílem práce je za pomoci rešerší archivních materiálů a dobové literatury zasadit Weissovu režijní práci do kontextu československého filmu 50. a 60. let a popsat, jaké vlivy v rovině produkce, distribuce a uvádění do kin na Weisse působily. Jedná se o historiografické pojednání sestávající z podrobných produkčních historií jednotlivých filmů, včetně jejich přijetí dobovým tiskem. Podrobnost jednotlivých studií je závislá na množství dochovaných pramenů v jednotlivých archivech. Práce si klade za cíl odpovědět na otázky: Jaké je pozadí vzniku jednotlivých filmů v produkčním kolosu zestátněné kinematografie? Jaký byl vývoj návštěvnosti jednotlivých filmů? Jak byly filmy přijímány dobovou československou kritikou?

Literatura

V posledních několika málo letech začaly vycházet studie, které doplňují historické mezery v bádání o československém poválečném filmu. Jedná se zejména o jednotlivé studie v časopisu *Iluminace*, jako příklad můžou sloužit dokumenty, které zkompletoval Ivan Klimeš o I. festivalu československého filmu v Bánské Bystrici roku 1959³, ale také sborník *Naplánovaná kinematografie*⁴, který jako editor připravil Pavel Skopal. Zde je zahrnuta studie Petra Szczepanika „Machři“ a „diletanti“. *Základní jednotky filmové praxe v době reorganizací a politických zvrátů 1945 až 1962*⁵. Szczepanik poodkrývá fungování tvůrčích, respektive výrobních skupin, a fungování výroby filmů ve Filmovém studiu Barrandov v daném období. Petr Slinták a Hana Rottová vydali v roce 2013 sborník textů *Venkov v českém filmu 1945-1969: filmová tvář kolektivizace*⁶. Slinták napsal kapitolu *Vývoj české kinematografie v letech 1945-1969*⁷, kde se snaží shrnout tendence a události, které ovlivnily vývoj poválečného českého filmu. Hana Rottová přispěla mimo jiné kapitolou *Cenzura v procesu přípravy hraných filmů*⁸, kde se věnuje procesům schvalování filmů a tematickým plánům filmové rady. Důležitým zdrojem informací je kniha *Kinematografie zapomnění. Počátky normalizace ve Filmovém studiu Barrandov (1968-1973)*⁹ Štěpána Hulíka, která se sice zabývá až nástupem normalizace, ale díky její pomoci se dají vysledovat poměry, které v českém filmu panovaly již dříve.

O kariéře Jiřího Weisse byla napsána pouze jediná publikace od Václava Merhauta nazvaná jednoduše *Jiří Weiss*¹⁰. Tenký, dvacetí osmi stránkový svazek napsaný v roce 1988 pro Československý filmový ústav ovšem pro svou strohost nemá větší výpovědní

---

³ KLIMEŠ, Ivan: Bánská Bystrica 1959. Dokumenty ke kontextům I. festivalu československého filmu. In *Iluminace*, 2004, č. 4, s. 139-219. ISSN 0862-397X.

⁴ SKOPAL, Pavel (ed.). *Naplánovaná kinematografie. Český filmový průmysl 1945 až 1960*. Praha: Nakladatelství Academia, 2012, 560 s. ISBN 978-80-200-2096-3.

⁵ SZCZEPANIK, Petr. „Machři“ a „diletanti“. *Základní jednotky filmové praxe v době reorganizací a politických zvrátů 1945 až 1962*. In SKOPAL, Pavel (ed.). *Naplánovaná kinematografie. Český filmový průmysl 1945 až 1960*. Praha: Nakladatelství Academia, 2012, s. 27-101. ISBN 978-80-200-2096-3.

⁶ SLINTÁK, Petr, ROTTOVÁ, Hana. *Venkov v českém filmu 1945-1969*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Academia, 2013 484 s. ISBN 978-80-200-2303-2.

⁷ SLINTÁK, Petr. *Vývoj české kinematografie v letech 1945-1969*. In SLINTÁK, Petr, ROTTOVÁ, Hana. *Venkov v českém filmu 1945-1969*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Academia, 2013. s. 45-90. ISBN 978-80-200-2303-2.

⁸ ROTTOVÁ, Hana. *Cenzura v procesu přípravy hraných filmů*. In SLINTÁK, Petr, ROTTOVÁ, Hana. *Venkov v českém filmu 1945-1969*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Academia, 2013. s. 91-134. ISBN 978-80-200-2303-2.

⁹ HULÍK, Štěpán. *Kinematografie zapomnění. Počátky normalizace ve Filmovém studiu Barrandov (1968-1973)*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Academia, 2011. 476 s. ISBN 978-80-200-2041-3.

¹⁰ MERHAUT, Václav. *Jiří Weiss*. 1. vyd. Praha: Čs. filmový ústav, 1988. 28 s.

hodnotu. Merhaut věnuje každému z Weissových filmů jeden odstavec, ve kterém se snaží vystihnout jejich nejpodstatnější rysy.

Weiss je také zmiňován ve vzpomínkách jeho kolegů režisérů. Vzpomíná na něj například Zdenek Sirový v *...není zač, řekl Bůh*¹¹ a nebo Pavel Juráček ve svých denících, které vyšly v roce 2003¹². Dlouhý rozhovor vyšel v českém vydání knihy *Ostře sledované filmy* filmového kritika A. J. Liehma¹³. Sám Weiss napsal paměti, které nazval *Bílý mercedes*.¹⁴ Ty pomáhají částečně objasnit některá slepá místa v produkční historii jeho filmů. Žádná z těchto publikací neobsahuje historiografické analýzy Weissových filmů.

Metodologie

Metodologicky se práce opírá o principy historiografického výzkumu – tzv. novou filmovou historii. Původci tohoto vnímání jsou Roberta C. Allen a Douglase Gomery a jejich kniha *Film history: Theory and Practice*¹⁵. Zde je vyložena základní myšlenka nové filmové historie. „*Filmy se jen tak neobjevují, jsou vytvářeny a konzumovány ve specifickém historickém kontextu. (...) Film či kinematografie je více než jen jednou věcí, rozhodně více než souhrn jednotlivých filmů, je to sada komplexních, interaktivních systémů lidské komunikace, podnikání, sociální interakce, uměleckých možností a technologie.*”¹⁶ Neméně zásadní je také kniha *The New Film History: Sources, Methods, Approaches*¹⁷ od Jamese Chapmana, Marka Glancyho a Sue Harperové. V jejich pohledu nová filmová historie: „*mimo jiné rozšířila historickou analýzu filmů od okamžiku jejich vzniku do okamžiku jejich recepce. Na rozdíl od teoretických modelů diváctva, které předpokládaly, že filmoví diváci reagují na filmy jednotliť, praktické recepční studie vyhledávají záznamy o skutečných reakcích diváků a umísťují je do kontextu divákovy doby, místa a identity.*”¹⁸ Badatelé se nově zaměřují také na historické procesy, které filmy a jejich diváckou recepci doprovázejí. Historickými procesy jsou míněny zejména ekonomická omezení, produkční zázemí, distribuční principy, zásahy cenzury atd. Badatelé se zabývají i mimo-filmovými materiály, které byly doposud ignorovány a přehlíženy. Patří mezi ně například memoáry, osobní korespondence, produkční záznamy, posudky ke scénářům, cestovní zprávy a také recenze v dobovém tisku.

Česky vyšel sborník *Nová filmová historie: Antologie současného myšlení o dějinách kinematografie a audiovizuální kultury*, který editoval Petr Szczepanik¹⁹. Zde jsou pro práci důležité dva texty: *Konečná a nekonečná historie filmu*²⁰ Barbary Klingerové a *Staveniště filmové historie*²¹ Michele Lagnyové. Obě ve svých textech rozebírají základní

¹¹ SIROVÝ, Zdenek. *...není zač, řekl Bůh*. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, a.s., 1996. 176 s. ISBN 80-202-0599-3.

¹² JURÁČEK, Pavel. *Deník (1959-1974)*. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2003. 1077 s. ISBN 80-7004-110-2.

¹³ LIEHM, A. J. *Ostře sledované filmy*. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 474 s. ISBN 80-7004-100-5.

¹⁴ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7.

¹⁵ ALLEN, Robert C., GOMERY, Douglas. *Film History. Theory and Practice*. New York: Alfred A. Knopf, 1985, 276 s. ISBN 0-394-35040-5.

¹⁶ Tamtéž, s. 37.

¹⁷ CHAPMAN, James, GLANCY, Mark, HARPER, Sue. *The New Film History. Sources, Methods, Approaches*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009. 258 s. ISBN 978-0-230-59448-7.

¹⁸ Tamtéž, s. 6-7.

¹⁹ SZCZEPANIK, Petr (ed.). *Nová filmová historie: Antologie současného myšlení o dějinách kinematografie a audiovizuální kultury*. 1. vyd. Praha: Herrmann & synové, 2004. 528 s. ISBN 80-239-4107-0.

²⁰ KLINGEROVÁ, Barbara. *Konečná a nekonečná historie filmu*. In SZCZEPANIK, Petr (ed.). *Nová filmová historie: Antologie současného myšlení o dějinách kinematografie a audiovizuální kultury*. 1. vyd. Praha: Herrmann & synové, 2004. s. 87-112. ISBN 80-239-4107-0.

²¹ LAGNYOVÁ, Michele. *Staveniště filmové historie*. In SZCZEPANIK, Petr (ed.). *Nová filmová historie: Antologie současného myšlení o dějinách kinematografie a audiovizuální kultury*. 1. vyd. Praha: Herrmann & synové, 2004. s. 45-86. ISBN 80-239-4107-0.

principy výzkumu podle nové filmové historie. Klinerová mimo jiné rozebírá synchronní oblasti výzkumu, jako jsou kinematografické praktiky, filmové produkce, a také intertextuální zóny, do nichž patří i recenzentská žurnalistika.

Strukturu práce a konkrétní metodologický postup přebírám z knihy Jiřího Horníčka *Gustav Machatý: Touha dělat film. Osobnost režiséra na pozadí dějin kinematografie*²² a uzpůsobuji ji specifičnosti Weissovy tvorby. Horníčková monografie se na české poměry s nebývalou podrobností zabývá kompletní filmařskou dráhou Gustava Machatého. Horníček se zde drží principů nové filmové historie. Na rozdíl od monografie jsou v závěru této práce postihnuta specifika Weissovy tvorby. Inspirací byla také disertační práce Milana Haina, který se zabýval režisérskou osobností Hugo Haase a jeho pobytu v USA.²³

Základní korpus práce tvoří čtrnáct kapitol, které podrobně mapují produkční historii jednotlivých filmů. Cílem je komplexně postihnout vznik filmů a vlivy, které se podílely na jejich konečné podobě. Jedna kapitola je věnována vždy historii jednoho filmu. Kapitoly jsou řazeny chronologicky podle roku vzniku filmů. Někdy se rok vzniku neshoduje s rokem premiéry filmu. Při uvádění Weissových filmů do kin nikdy nenastala situace, kdy by jeden film měl premiéru později, než ten, který se natáčel následně.

V jednotlivých kapitolách je zachován jednotný postup. Nejprve je věnován prostor pozadí vzniku námětu a literárního scénáře. Zde se práce opírá o dochované náměty, scénáře, posudky a připomínky vedení tvůrčích skupin. Následuje část věnována samotné produkci filmu, kde je využito denních zpráv, výrobních zpráv, výrobních listů a také korespondence mezi tvůrčí skupinou a režisérem. V případě malého množství dochovaných pramenů, je brán zřetel také na tisk, ve kterém byl reflektován průběh natáčení. Dále jsou popsány okolnosti premiéry filmů a případně jejich uvedení na zahraničních festivalech. Čísla návštěvností jsou přebírány z jediného dostupného zdroje – z katalogů Václava Březiny. V poslední části je reflektována dobová kritika, u níž se zaměřuji především na zmínky o formálních aspektech filmů. Důležitá je odezva na Weissovu režijní práci, postupy které využíval (civilismus apod.) a také jeho práce s herci.

Práce je zakončena epilogem, který nebyl cílem autorova bádání, ovšem jsou vhodné k uvedení tvorby Jiřího Weisse do kontextu celoživotní kariéry. Na konci práce je podrobný soupis pramenů a literatury. Pro větší přehlednost je tento soupis rozdělen podle jednotlivých filmů. Je zde zaznamenána nejen literatura použitá, ale i dostupná, aby byla práce kompletní a badatelsky přínosná.

Zdroje výzkumu

Jelikož se práce zaměřuje na československou část kariéry Jiřího Weisse, jsou zdroje materiálu poměrně jasně dány, stejně jako u jiných badatelů z Česka. Jedná se o Národní filmový archiv v Praze, poměrně nedávno zpřístupněný archiv Studia Barrandov a.s., Národní archiv v Praze a archiv České televize.

Filmy

Od všech čtrnácti filmů, kterými se tato práce zabývá, jsou 35mm kopie uloženy v Národním filmovém archivu. Jejich druh, stav a délka jsou popsány v katalogích *Český hraný film*. Na DVD je ovšem dostupný jen vzorek Weissovy tvorby. V Česku vyšla pouze *Uloupená hranice* (2005, Filmexport), *Vlčí jáma* (2012, Filmexport) a v letošním roce film

²² HORNÍČEK, Jiří. *Gustav Machatý: Touha dělat filmy. Osobnost režiséra na pozadí dějin kinematografie*. 1. vyd. Brno: Host, 2011. 280 s. ISBN 978-80-7294-366-1.

²³ HAIN, Milan. *Americké filmy Huga Haase*. Disertační práce, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2013.

Punta a čtyřlístek (2014, Filmexport). V zahraničí vyšly na DVD dva filmy Jiřího Weisse. V roce 2007 vydala anglická společnost Second Run na DVD obrazově a zvukově remasterovaný film *Romeo, Julie a tma*. Jako podklad sloužila česká 35mm kopie. Odeon Entertainment Ltd. do své edice *The Best of British Collection* zařadila v roce 2011 Weissův film *Třicet jedna ve stínu*. Pod anglickým názvem *Ninety Degrees in The Shade* vyšla ovšem anglická verze filmu, která se od české liší v několika scénách.²⁴ Nutno dodat, že z Weissovy dokumentární tvorby se na DVD objevil pouze film *Píseň o smutné zemi* jako bonus k filmu Vladislava Vančury *Marijka Nevěrnice*²⁵ (2010, Filmexport) a snímek *Ohnivý rybolov* (Before the Raid, 1943). Ten byl vydán jako bonus na DVD s filmem *The True Story of Lili Marlene*²⁶ anglickou společností Panamint Cinema v roce 2006. Naštěstí všechny Weissovy československé hrané filmy byly po sametové revoluci alespoň jednou promítány v České televizi.

Scénáře

Hlavní zdroje literárních a technických scénářů k filmům Jiřího Weisse jsou dva - knihovna Národního filmového archivu v Praze a archiv Studia Barrandov. V soupisu pramenů je vždy uvedena signatura, pod kterou je možné daný scénář v knihovně dohledat. V nezpracované pozůstalosti Jiřího Weisse, která je uložena v Národním archivu v Praze, je k nalezení mnoho realizovaných a hlavně nerealizovaných scénářů. Jejich soupis je přílohou této práce.

Produkční záznamy

V archivu Studia Barrandov jsou pro badatele dostupné složky k jednotlivým filmům, které obsahují dochované produkční záznamy. Je zde výrobní list, výrobní zprávy, rozpočty, posudky, cestovní zprávy, smlouvy, denní záznamy atd. Podrobná dokumentace se nedochovala ke každému filmu. Zejména k Weissovým filmům z 50. let neexistuje prakticky žádná dokumentace, zatímco k filmům *Zlaté kapradí* a *Vražda po našem* je v podstatě kompletní. Seznam dochované dokumentace je vždy uveden v pramenech dané kapitoly. Výčet rozhodně není kompletní, jelikož se stále objevují nové dokumenty. V Národním archivu v Praze jsou dochovány cenzurní karty, z nichž lze vyčíst datum schválení filmu k veřejné projekci. Ty jsou ovšem dostupné také z výrobních listů.

Dobová periodika

K dobovým periodikům je přístupováno ze tří úhlů pohledu. Prvním nahrazuje chybějící produkční záznamy, jelikož například *Filmové informace* přinášely pravidelné zprávy o stavu právě natáčených filmů. Stejně tak reportéři často vyjžděli na natáčení, aby vyzpovídali režiséra s herci a zároveň zachytili atmosféru, která na natáčení panovala. Druhý pohled zprostředkovává specifika premiéry filmu. Zde je možné zjistit, ve kterém kině byla premiéra filmu a jak probíhala. Třetí pohled je pro tuto práci nejpodstatnější. V dobových periodikách vycházely recenze a kritiky k jednotlivým filmům. Tato práce reflektuje, jak by film vnímán v době premiéry a jaké byly ohlasy kritiky.

V této věci byly velmi nápomocny katalogy Národního filmového archivu *Český hraný film*, které obsahují podrobné bibliografické soupisy k jednotlivým filmům. Některá data jsou v nich ale uvedena nesprávně, takže se recenze dohledat nepodařilo. V soupisu literatury této práce jsou předkládány ověřená data. Někdy je ovšem zápis těchto dat zkrácen, jelikož v některých případech bylo využito *separátů filmů* umístěných v knihovně

²⁴ Viz srovnání obou verzí v kapitole *Třicet jedna ve stínu* této práce.

²⁵ *Marijka Nevěrnice* (Vladislav Vančura, 1934).

²⁶ *The True Story of Lili Marlene* (Humphrey Jennings, 1944).

Národního filmového archivu, kde jsou výstřižky z dobových periodik. Práce vynechává zahraničí ohlas filmů. Jednak nebyly pro vnímání filmů českým publikem tyto texty směrodatné a bylo prakticky nemožné se k nim dostat.

„Přes tyto technické rutiny znamenala u nás Uloupená hranice nástup neorealismu. Aniž jsem si toho byl vědom, uplatňoval jsem ve svém filmu tytéž postupy, které v Itálii za daleko zralejších dramaturgických podmínek používali Rosellini a de Sica.“

Jiří Weiss²⁷

ULOUPENÁ HRANICE

Jiří Weiss získal díky známosti s Vladislavem Vančurou pozici eléva kamery ve štábu filmu *Marijka Nevěrnice*²⁸, který se natáčel v roce 1933. Tato zkušenost ho natolik ovlivnila, že sám natočil krátký dokumentární film *Lidé na slunci*, který poslal na filmový festival do Benátek. Jako amatérskému tvůrci mu bylo uděleno čestné uznání. Weiss se posléze najala společnost A-B, kde do vypuknutí II. světové války realizoval několik krátkých dokumentárních snímků, jako například *Továrna na iluze* (1937), *Dejte nám křídla* (1936), nebo *Píseň o smutné zemi* (1937). Ty se dostaly do distribuce jako před-filmy k celovečerním snímkům. Kupříkladu *Píseň o smutné zemi* byla uváděna před filmem *Panensství*²⁹ Otakara Vávry. V rozhovoru pro *Právo lidu* z 12. listopadu 1937 odpověděl redaktorovi Gratumovi na otázku: „Budete natáčet i celovečerní filmy?“ následovně: „Doufejme, že ano. Až budu velký, stanu se režisérem. Prozatím se učím a čekám až dorostu. (...) A tak dělám krátké filmy, dělám je rád a prozatím se velikými projekty neobírám. I sny musejí mít konkrétní formu.“³⁰ Na začátku války Weiss pro svůj židovský původ emigroval do Velké Británie. Zde jako člen Crown Film Unit natočil několik dokumentárních filmů, ale také filmy hrané. Jedná se především o filmy *Ohnivý rybolov*, jenž je dokumentární rekonstrukcí odporu norských rybářů z jedné vesnice vůči německé okupaci a hraný středometrážní debut *John Smith se probouzí*. Jak sám poznamenává v pamětech, v natáčení dalších hraných filmů mu zabránily německé nálety na Londýn.³¹ Dne 28. října 1945 měl v pražském kině Blaník slavnostní premiéru Weissův stříhový dokument *Věrní zůstaneme*, který dokončil ještě za pobytu v anglickém exilu. Film se setkal s velmi pozitivní reakcí a nebylo tedy divu, že bylo režisérovi nabídnuto vést oddělení dokumentu na Barrandově v nově zestátněném Československém filmu. Této příležitosti se ovšem Weiss zřekl, chtěl totiž natáčet filmy hrané.

V nastalé situaci se jeví jako klíčové setkání Jiřího Weisse s vedoucím Výrobní filmové skupiny I. Karlem Feixem. Weiss v rozhovoru pro NFA z 8. dubna 1984 říká, že se poprvé s Feixem setkal na projekci popravy nacisty Karla Hermanna Franka. Tam Weiss omdlel a jeho „oživování“ se ujal právě Feix. Dali se do řeči a Feix nabídl Weissovi námět, který mu už několik režisérů odmítlo - *Dny zrady* od Miloslava Fábery.³² Námět se vracel do doby nedávné, k pomnichovské situaci. „Moc mě trápila otázka, proč a za jakých okolností Československo a jeho znamenitá armáda kapitulovala bez boje. To je asi pro český národ

²⁷ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7, s. 97.

²⁸ *Marijka Nevěrnice* (Vladislav Vančura, 1934)

²⁹ *Panensství* (Otakar Vávra, 1937)

³⁰ Rozhovor je přílohou této práce. GRATUM, B. Až budu velký, stanu se režisérem. *Právo lidu*, 12. 11. 1937, č. 266, s. 5.

³¹ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7, s. 60.

³² Více zde: Rozhovor s Jiřím Weisssem vedený Elmarem Klosem dne 8. 4. 1984. Přepis. NFA - Orální historie, sign: OS 179.

historická otázka. Nebylo to naposled, co jsme měli silnou armádu a vzdali jsme to, v podstatě bez boje. Z humanismu? Z nenávisti k násilí? Ze zbabělosti? Z pocitu malosti?³³

Na scénáři spolupracoval s Bohumilem Štěpánkem: „Látka se mi v zásadě líbila, ale tak, jak ji Fábera napsal, byla to mělká agitka, ve které bylo osm mrtvých. Moje uniforma zahraničního vojáka ještě působila, a tak jsem mohl hluboce zasáhnout do stavby příběhu a snížit počet mrtvých na dva.“³⁴

První verze scénáře byla napsána na začátku června roku 1946 a je dochována v Národním filmovém archivu³⁵. Verze vznikly celkem tři, druhá je datována pouze rokem 1946, ale musela vzniknout záhy po verzi první, jak vidno podle dochovaných posudků. Třetí verze vznikla počátkem roku 1947 a jedná se zřejmě o verzi poslední, jelikož obsahuje také režijní poznámky Jiřího Weisse. Režisér sám přiznává, že scénář neustále předělávali a film de facto improvizovali.³⁶

K druhé verzi scénáře se dochovali také tři posudky. Je zde poukazováno na rozdílnosti mezi první a druhou verzí scénáře: „Scénář se vůbec jaksi nenásilně zhustil a zvládněl, některé zprvu osamocené a strojené obrazy anebo záběry nabyly různým kontrastováním vyrovnanosti a větší funkční jistoty.“³⁷ Inženýr Karel Smrž ve svém posudku kvituje všechny změny, jež byly provedeny na základě připomínek dramaturgie a Tvůrčího kolegia následovně: „Scénář je stavěn opravdu filmově, má správnou dramatickou gradaci a i po technické stránce nemá žádných větších vad. Děj je rozvíjen plynule, bez zbytečných prostřihů, jež tak často se v předkládaných scénářích objevují, postavy jsou kresleny s dobrým smyslem pro jejich charakteristiku a řeči je užíváno celkem střídavě.“³⁸ Autoři posudků apelovali na důkladné prokreslení motivací postav, které si takto závažné dílo zaslouží. Jako důležitou stránku filmu shledávali otázku jazyka: „Otázku německé řeči rozřešil autor scénáře dobře jen tam, kde Němci jsou ve styku s Čechy. Tam totiž opravdu mohou mluvit česky a snad jen sem tam do řeči vložit nějaké německé slůvko. (...) Ale v pozdější době, když napětí vrcholí, a zejména když jsou pouze mezi sebou, musí nutně mluvit výhradně německy. (...) Jestliže vším českým opovrhují, neužívali by dokonce české řeči. (...) Jestliže scénárista i tady užívá české řeči, zbavuje se tím bezděky i velmi silného dramatického prvku.“³⁹

Odborníci a zástupci celního úřadu podali ohledně scénáře stížnosti na Ministerstvo informací. Nelíbila se jim postava celníka Brože. Báli se, že jeho důvěra v Němce a společné hraní karet by mohly být brány jako urážka státních zaměstnanců. Za ministra odpověděl pan Mařánek, který scénář schválil a stížnost, jež dle něj nebyla neoprávněná, zamítl s odůvodněním: „...jeho slabost (Brožova pozn. aut.) je vyvážena smrtí z rukou těch, jimž důvěřoval. Doporučuje se proto, aby režie přísně dbala, aby herecký výraz „Rašilova“ představitele tohoto charakteru nebyl přeexponován a vyhnul se karikatuře celníka předmnichovské republiky.“⁴⁰ Dalším zásahem do scénáře z řad ministerstva bylo zrušení politické odrhovačky z úvodu filmu: „...jejíž užití v tomto filmu a zejména v ústech četnického závodčího je nedůstojné charakteru národního odboje a proto státní filmová dramaturgie ji v tomto filmu výslovně zakazuje.“⁴¹

³³ LIEHM, Antonín J. *Ostře sledované filmy*. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 474 s. ISBN 80-7004-100-5, s. 98.

³⁴ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7, s. 96.

³⁵ Dny zrady. TS (I. verze) – NFA, sign. S-1580-TS

³⁶ Rozhovor s Jiřím Weissem vedený Zdeňkem Štáblou, Pavlem Taussigem a Václavem Merhautem dne 11. 6. 1983. Přepis. NFA - Orální historie, sign: OS 177.

³⁷ BSA, SCE, Film: Uloupená hranice, Posudek II. verze scénáře, 1 s., 13. 6. 1946.

³⁸ BSA, SCE, Film: Uloupená hranice, Posudek scénáře od Karla Smrže, 2 s., 19. 6. 1946. s. 1.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ BSA, SCE, Film: Uloupená hranice, Vyjádření Ministerstva informací, 1 s., 27. 9. 1946.

⁴¹ Tamtéž.

Po premiéře filmu se rozrostl na veřejnosti spor o autorství námětu, o kterém se mohli čtenáři poměrně podrobně dozvědět z denního tisku. Spisovatel Vladimír Pazourek poukazyval na velké podobnosti mezi jeho románem *Ústup z hranice* napsaným v roce 1939, který poskytl českému znárodněnému filmu v srpnu 1945, a námětem *Dny zrady* Miroslava Fábery. Ing. Linhart Pazourkovi v dopise z 2. května 1946 sdělil, že sbor dramaturgů se přiklonil k realizaci *Dnů zrady*, stejně tak Karel Feix v dopise z 13. června 1946.⁴² Jak píše Vladimír Bor v *Mladé frontě* ze 4. května 1947, na popud Fábery má dojít k smírčímu jednání při Syndikátu spisovatelů mezi ním a Pazourkem. Fábera se totiž cítil dotčen článkem Jaroslava Dreslera, jenž se o kauze jako první zmiňuje ve *Svobodných novinách* z 13. dubna 1947.⁴³ K smírčímu soudu 20. června 1947 opravdu došlo. Za Syndikát spisovatelů zasedli dr. Bedřich Fučík, Kamil Bednář a prof. A. M. Brousil. Závěry byly následující: „*Smírčí soud, zabývá se poměrem výhradně filmové povídky a románu, zjistil určité shody, avšak nikoli takového rázu, že by bylo možno mluvit o závislosti.*“⁴⁴ Pazourek byl rád, že smírčí soud vyřešil otázku poměru mezi jeho románem a Fáberovou povídkou, jenže: „*Nemohl se ovšem obírat příčinami podobnosti filmu *Uloupená hranice* s mým románem. Důvody této podobnosti zůstávají tudíž neobjasněny, právě tak jako postup filmových institucí, jímž jsem román jako námět zadal.*“⁴⁵ Konečné vyřešení měla přinést schůzka Pazourka s Československou filmovou společností, respektive Výrobní skupinou I. Karla Feixe.⁴⁶ Výsledek jednání zůstal nezveřejněn.

Produkce

O tom jak probíhala produkční část natáčení, se bohužel můžeme dozvědět jen z těžce ověřitelných kusých zpráv z tisku a rozhovorů s tvůrci, jelikož se nedochovala žádná soudobá dokumentace.

Dne 27. září 1946⁴⁷ dodatečně schválila Státní filmová dramaturgie Štěpánkův scénář a tím de facto ukončila přípravné období a umožnila započít období natáčecí. Časopis *Kino* ze 17. ledna 1947 píše, že: „*Dny zrady*“ jsou dalším českým filmem, který hledí vstříc brzké premiéře, neboť poslední natáčecí práce na něm byly dokončeny koncem minulého roku.“⁴⁸ S touto informací ovšem nesouhlasí krátké zprávy z tisku, které reflektovaly natáčení, a byly zveřejňovány ještě v průběhu ledna a února roku 1947.

Ve svých pamětech Weiss popisuje výběr herců pro *Uloupenou hranici*: „*Hlavní roli jsem svěřil neškolenému herci L. H. Strunovi, a protože jsem se pudově distancoval od protektorátního obsazování herců divadelních, vybíral jsem i na další role nové tváře – jako například Karla Effu, Roberta Vrchoťu, Janu Koulovou, Milicu Kolofíkovou, Eduarda Linkerse, a v malé roli poprvé zazářil na plátně Vlastimil Brodský.*“⁴⁹

Natáčení probíhalo v obci Kálek u Chomoutova na hranicích, k čemuž Weiss dodává: „*...při tehdejších špatných komunikacích – měli jsme auta poháněná dřevoplynem – jsme byli odříznutí od Prahy a její kontroly.*“⁵⁰ Weiss se snažil film natáčet co nejvíce v reálech, aby se vyhnul přirovnání k ateliérovým snímkům z první republiky a navázal na civilismus, kterému se naučil za pobytu v Anglii. V průběhu ledna a února roku 1947 vyšlo v tisku několik zpráv z natáčení v okolí této obce. I přes zdánlivě naléhavé titulky jako

⁴² Více zde: -b-. *Hranice dvakrát uloupená? Národní osvobození*, 15. 4. 1947, č. 88, s. 5.

⁴³ Více zde: BOR, Vladimír. *Filmové náměty, které psal život. Mladá fronta*, 4. 5. 1947, č. 104, s. 3.

⁴⁴ -r-. *Autorský spor o Uloupenou hranici ukončen. Mladá fronta*, 4. 7. 1947, č. 155, s. 4.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ Více zde: DRESLER, Jaroslav. *Hranice znovu uloupená? Svobodné noviny*, 17. 10. 1947, č. 243, s. 5.

⁴⁷ BSA, SCE, *Film: Uloupená hranice, Vyjádření Ministerstva informací*, 1 s., 27. 9. 1946.

⁴⁸ *Dny zrady. Kino*, 17. 1. 1947, č. 3, s. 47.

⁴⁹ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7, s. 96.

⁵⁰ Tamtéž.

Četník a filmaři⁵¹, Filmování na půdě dosud nevychládlé⁵² či Ostřelovaný kameraman⁵³ jednalo se spíše o humorné situace, které redaktori měli možnost zahlédnout v běžném natáčecím procesu. Příkladem budiž poslední zmiňovaný článek ve *Volném slovu* z 19. ledna 1947 nepodepsaného autora:

„Kinematografický divák sotva uvěří, že někdy je zapotřebí ve filmu používat stříelné zbraně a ostrých nábojů, neboť slepé patrony a různé filmové triky nemohou nahradit působivost drsné skutečnosti. Toho si byl dobře vědom i rež. J. Weiss, natáčející v okolí jednoho pohraničního městečka na Chomutovsku bojové scény pro nový film z doby krátce před Mnichovem: „Dny zrady.“ Na mírně zvlněném terénu měla se srazit hlídka naší armády s tlupou henleinovců, kteří na vojáky spustí ihned palbu. Rud. Deyl ml. v úloze četaře Vrby, se svým spolubojovníkem rychle umístili svůj kulomet do palebného postavení, nasadili pásy ostrých nábojů a sotva zahlédli plížíící se ordnery, zahájili na tato místa nepřetržitou palbu, ovšem poněkud stranou, aby ležící Němce opravdu nezastřelili. Ale režisérovo zděšené Stop! Naráz přerušilo stříelbu. S místa, kam dopadala kulometná smršť, vyrývající do země zlověstné brázdy, pozvedla se bledá tvář kameramana J. Rotha a rozčileně Deylovi zahrozila. Ten se leknutím nezmohl ani na omluvu a jen sklesle zašeptal. Zaplať Pánbůh. Podruhé však nechtěl již scénu opakovat, neboť netušil, že zatím co si zkoušel scénu, přemístila se kamera do houštiny právě proti kulometu.“⁵⁴

Weiss v průběhu natáčení několikrát přepisoval scénář, jelikož nebyl spokojen s vysokou mírou patosu a také některými dialogy. Vše vyvrcholilo, když si na něj stěžoval Fábera u vedoucí skupiny Feixe, který kvůli tomu přijel na inspekci. Weiss píše: „vzal do ruky můj scénář a pronesl památná slova: Předpokládám, že natáčíte podle schváleného scénáře.“⁵⁵

Jak již bylo řečeno, nedochovaly se denní zprávy, ani výrobní zpráva. Můžeme se pouze dohadovat, co zapříčinilo nedostatek negativního zvukového materiálu, kvůli němuž bylo přistoupeno k užití materiálu pozitivního, čímž znatelně narostla nesrozumitelnost dialogů.⁵⁶ Bohužel je také nedohádatelná příčina změny názvu ze *Dnů zrady* na *Uloupenou hranici*. Patrně se o ni rozhodlo mezi únorem a březnem roku 1947, kdy články v tisku přešly na nový název.

Uvedení do kin

Dne 14. března 1947⁵⁷ měl film pražskou premiéru v kině Svoboda. Jako hosté zde byli ministr národní obrany armádní generál Ludvík Svoboda, generální tajemník Československé filmové společnosti Dr. M. Svoboda, ředitel Státní výroby dlouhých hraných filmů L. Kolda, a samozřejmě režisér Jiří Weiss⁵⁸ s hlavní představiteli filmu.⁵⁹

⁵¹ Četník a filmaři. *Mladá fronta*, 7. 1. 1947.

⁵² Filmování na půdě dosud nevychládlé. *Volné slovo*, 10. 1. 1947, č. 10, s. 6.

⁵³ Ostřelovaný kameraman. *Volné slovo*, 19. 1. 1947, č. 16, s. 6.

⁵⁴ Ostřelovaný kameraman. *Volné slovo*, 19. 1. 1947, č. 16, s. 6.

⁵⁵ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7, s. 96.

⁵⁶ O této skutečnosti informovali např. v: BOR, Vladimír. Konečně se nám povedl dobrý český film. *Mladá fronta*, 16. 3. 1947, č. 63, s. 4. nebo Pět premiér nového týdne. *Svobodné slovo*, 15. 3. 1947, č. 6, s. 5.

⁵⁷ Datum premiéry je shodné ve všech periodikách.

⁵⁸ Ve stejný den se Jiří Weiss v dopoledních hodinách v Praze oženil se sl. Jiřinou Líhaříkovou.

⁵⁹ O premiéře se psalo např. zde: -fz-. Premiéra *Uloupené hranice*. *Filmové zpravodajství*, 17. 3. 1947, č. 53, s. 2.

V premiérovém týdnu byl film uváděn v pražských kinech Svoboda, Letka a Hvězda. Jako předfilm byl zařazen národopisný dokument *Chodská rapsodie*⁶⁰ režiséra Václava Švarce.

Druhá „slavnostní“ premiéra se konala 21. března 1947 v chomutovském kinu Praha. Slavnostní uvedení na tomto místě nebylo překvapivé, jelikož film se točil nedaleko. Projekci navštívila vojenská posádka v čele s plk. B. Boříkem, která se aktivně účastnila natáčení. „*Weissův film, jehož promítání se zúčastnili ředitel Státní půjčovny filmů J. Hlinomaz, kameraman filmu J. Roth a z herců M. Kolofíková, J. Koulová, K. Effa, E. Linkers, J. O. Martin a V. Pfeiffer, byl obecně velmi srdečně přijat a na závěr odměněn dlouhotrvajícím potleskem.*“⁶¹

Film byl v kinech uváděn až do revoluce v roce 1989, čímž se stal nejdéle uváděným Weissovým filmem. Do roku 1988 bylo uskutečněno 14 982 představení, které navštívilo 3 081 030 diváků (stal se tak i nejnavštěvovanějším filmem Jiřího Weissse).⁶²

Od Ministerstva informací, konkrétně od ministra Kopeckého, dostalo se Weissovi za film zvláštního uznání: „*Za Vaše významné filmové dílo „Uloupená hranice“, jímž jste se zasloužil o zestátnění československý film, vyslovuji Vám nejupřímnější uznání.*“⁶³

Ohlasy v dobovém tisku

První ohlasy na *Uloupenou hranici* vyšly přesně v den premiéry, tedy 14. března 1947. Před tímto datem vycházely jen krátké zprávy z natáčení, které diváky seznamovaly s tématem filmu. Vladimír Bor se v *Mladé frontě*⁶⁴ připomínal dosavadní poválečné filmy a upozorňoval na jejich nepřírozenost v zobrazení postav a jejich dialogích. *Uloupená hranice* je ovšem jiná: „*Jak radostné je překvapení nás všech vidíme-li, že jeho lidé mluví a jednají přirozeně anebo alespoň přirozeněji a životněji než jsme tomu uvykli v dosavadních novinkách znárodněného filmu.*“⁶⁵ Jako jeden z mála recenzentů neodsoudil tvůrce za vypořádání se s dobou ve smíšeném manželství: „*složitosti pohraničního problému se povedlo tvůrcům filmu ukázat na příklad na tragédii smíšené rodiny, kde syn, který se cítí Němcem, střílí na svou sestru Češku, jež překáží jeho ordnerství.*“⁶⁶

Miroslav Česal věnoval v *Obraně lidu*⁶⁷ značnou část své recenze zápletkám děje, které: „*...se značně tříští ve vojenské epizody, má však vysoké dramatické napětí a strhující záběry bojů.*“⁶⁸ Jiřího Weissse považuje za „*mladého slibného režiséra*“⁶⁹. Zmiňuje se také o nekvalitním zvuku, zapříčiněném technickými potížemi při natáčení.

*Filmové noviny*⁷⁰ uvedly na titulní straně recenzi Jaroslava Brože, jenž chválil Weissův přístup k filmu, stejně jako jeho tematickou domyšlenost. „*Bez pathetických gest a nadnesených slov, bez laciných generalizací a frází vypočítaných na dnešní rozpoložení diváka, říká tento film klidně a sebevědomě to, co každý z nás o událostech z konce září r.*

⁶⁰ *Chodská rapsodie* (Václav Švarc, 1947)

⁶¹ -fz-. Uvedení *Uloupené hranice* v Chomutově. *Filmové zpravodajství*, 24. 3. 1947, č. 58, s. 2.

⁶² Data vycházejí z knihy: BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988, s. 246. V *Lexikonu českého filmu*, který vyšel v roce 1996 jsou počty mírně upraveny na 15 014 projekcí s návštěvností 3 084 621 diváků. BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.

⁶³ BSA, SCE, Film: *Uloupená hranice*, Uznání režiséru Jiřímu Weissovi, 1 s., 22. 4. 1947.

⁶⁴ BOR, Vladimír. Jak jsme se bránili Mnichovu. *Mladá fronta*, 14. 3. 1947, č. 62, s. 1.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ ČESAL, Miroslav. *Uloupená hranice*. *Obrana lidu*, 14. 3. 1947, č. 62, s. 6.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ BROŽ, Jaroslav. Náš film a Mnichov. *Filmové noviny*, 15. 3. 1947, č. 11, s. 1.

1938 nejenom ví, ale i co cítí.“⁷¹ Věnuje se také palčivé otázce poválečného odsunu německých obyvatel: „Film *Uloupená hranice* je proto dnes tou nejlepší odpovědí na ony občasně kritiky přecitlivělých cizinců, v nichž je odsuzován odsun Němců z českých zemí.“⁷² Na páté straně stejných novin vyšla recenze Oldřicha Kautského, který film nadšeně přivítal: „Jiří Weiss vnesl nejen nového ducha do českého filmu zpracováním dobrého námětu, ale také jím udělal rozdělovací čáru mezi povšechnou problematikou okupačních filmů dodnes natočených a těch, které budou nebo se budou snažit řešit otázky mnohem hlubší.“⁷³ Kautský s povděkem přijímá nové herecké objevy, jako je: „Maršálek v rozpolceném německém mladíkovi, Vrchota v neproblematickém Němci.“⁷⁴ Film považuje za: „...objektivní realismus, funkčnost zvuku a znamenité Srnkovy hudby, hrající dohromady s obrazem mistrně zachyceným Janem Rothem.“⁷⁵

Karel Vaněk v *Rudém právu*⁷⁶ vychvaluje výkony herců, z nichž většina je ve filmu nováčky. Jako velmi realistickou hodnotí kameru jak v interiéru, tak v exteriéru. „Film není jen dokumentem pohnuté doby, je tragédií smíšených rodin (Langrovi) a jejich lidského soužití.“⁷⁷

Recenzentka A. Byková pro *Práci*⁷⁸ nazvala svůj příspěvek „Nejlepší z českých filmů“. Ve stejném duchu se odvíjí celá recenze: „Až se po létech budou naše děti ptát, jak vypadaly ony kruté a bolestivé zářijové dny 1938, ukážeme jim Weissův film *Uloupená hranice*.“⁷⁹ Vyzdvihuje především Weissův dokumentární styl a práci s neherci. Rothova kamera „na mnoha místech dosahuje dokumentární bezprostřednosti“⁸⁰. Weisse jakožto režiséra přiřazuje k mladým nadějným tvůrcům (Bořivoj Zeman nebo Elmar Klos).

Ve *Svobodném slovu*⁸¹ nepodepsaný autor recenze upustil od pouhého vychvalování a zaměřil se na film také více kriticky: „(režisér) se přece jen nedovedl vyhnout poněkud jednostrannému politickému zaměření, a že některé scény nejsou psychologicky věrohodně motivovány (vražda finančníka).“⁸² Film je dle něj přesvědčivou argumentací, „proč je tady nechceme“ – myšleno samozřejmě Němce a jejich poválečný odsun.

A. M. Brousil v recenzi pro *Zemědělské noviny*⁸³ hodnotí všechny prvky filmu. Vyzdvihuje práci scénáristy Štěpánka, který přepracoval Fáberův námět: „nahodil dějové obrysy, vyznačil základní povahové odstíny, rozmluvil dialog. Scénář přihlíží více k individuální psychologii.“⁸⁴ Popisuje Weissův vliv na scénář: „Působil především na dialog, který nabyl prostoty a jadrnosti i charakternosti a civilismu.“⁸⁵ Brousil míní, že režisér Weiss přináší (spolu se Zemanem) zpátky filmovost, která byla potlačena divadelností. Kvituje také jeho herecký výběr: „Herecké vedení je snad největším překvapením. Weiss nejen vybral, ale namnoze přehodnotil herectví svého souboru. Oduševnil náš realismus, obraceje herecký projev dovnitř. A tak celek prokazuje vzácnou

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Tamtéž.

⁷³ KAUTSKÝ, Oldřich. Tam, kde začala válka. *Filmové noviny*, 15. 3. 1947, č. 11, s. 5.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ VANĚK, Karel. Nové filmy: *Uloupená hranice*. *Rudé právo*, 15. 3. 1947, č. 63, s. 2.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ BYKOVÁ, A. Nejlepší z českých filmů. *Práce*, 15. 3. 1947, č. 63, s. 4.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Pět premiér nového týdne. *Uloupená hranice*. *Svobodné slovo*, 15. 3. 1947, č. 6, s. 5.

⁸² Tamtéž.

⁸³ BROUSIL, A. M. *Uloupená hranice*. *Zemědělské noviny*, 16. 3. 1947, č. 64, s. 2.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Tamtéž.

tvořivost a nadějnou úroveň. Úhrnem řečeno: Weiss se svou režii ocitá rázem v popředí našeho filmu.⁸⁶ Dále se věnuje popisu realistické kamery a Srnkově hudbě.

František Kašpar se ve svých recenzích pro *Národní osvobození*⁸⁷ a *Národní revoluci*⁸⁸ obává jedné tendence, kterou filmová dramaturgie nezachytila: „...manželství se vzorným Němcem je použito jako typ, tudíž, ejhle, odsun všech Němců má humanitní slabiny! (...) Jestliže se kdy v pohraničí podobný případ odehrál, pak to byla nesmírně vzácná výjimka, která rozhodně neměla být zevšeobecněna a použita pro ideovou náplň, do které film ústí.“⁸⁹ Kvůli tomu dle něj nebyl film vhodný pro vývoz do ciziny.

Jan Žalman sepsal svou recenzi pro časopis *Kino*⁹⁰. V té v podstatě shrnuje, všechny doposud vydané recenze. Chválí mladého začínajícího režiséra, výběr tématu, přístup k filmu – civilismus, výběr herců/neherců a také Rothovu kameru a Srnkovu hudbu. Obecné shrnutí překvapivě přichází již v úvodním odstavci: „*Tleskejme těmto mladým tvůrcům, tleskejme jim za to, že s filmem nesporné závažnosti umělecké stvořili zároveň pravdivý dokument historický i lidský, věrný a silný záznam osudové ouvertury, po níž následovala šestiletá kalvárie národa.*“⁹¹

---

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ KAŠPAR, František. Předmnichovské drama v českém filmu. *Národní osvobození*, 16. 3. 1947, č. 64, s. 4.

⁸⁸ KAŠPAR, František. Nebezpečná tendence. *Národní revoluce*, 15. 4. 1947, č. 8, s. 105.

⁸⁹ KAŠPAR, František. Předmnichovské drama v českém filmu. *Národní osvobození*, 16. 3. 1947, č. 64, s. 4.

⁹⁰ ŽALMAN, Jan. Uloupená hranice. *Kino*, 4. 4. 1947, č. 14, s. 266-267.

⁹¹ Tamtéž, s. 266.

„Byl jsem doma a cítil jsem, že snad splním svůj sen být socialistickým režisérem, inženýrem lidských duší.“

Jiří Weiss⁹²

DRAVCI

Po úspěchu *Uloupené hranice* u diváků i kritiků se Weiss rozhodl dalším filmem „budovat socialismus“. Jako námět si vybral povídku *Most* od Miloslava Fábery, se kterým již spolupracoval na *Uloupené hranici*. Jednoduchý příběh o nutnosti vybudovat nový most místo provizorní dřevěné lávky, která byla postavena po zničení starého mostu na konci války. Nový návrh ale vyžadoval zboření několika domů, které mostu uvolní místo. Weiss k tomu zpětně dodává: „Fábera měl sice nápad, ale postrádal poezii. Já v té době rovněž, právě jsem se snažil vymanit se z britského dokumentarismu.“⁹³ Fábera spolu s Josefem Machem přepracovali román do literárního scénáře⁹⁴, který Weiss za pomoci Otakara Vávry upravil do scénáře technického⁹⁵.

Otakar Vávra byl do projektu zapojen ve funkci uměleckého vedoucího výrobní skupiny (Vávra – Feix). Scénář byl schválen 22. července 1947⁹⁶. Díky dochovanému plánovanému rozpočtu známe jednotlivé honoráře. Miloslav Fábera dostal 120 000,- za autorská práva, k tomu si mohl připočítat 20 000,- za vypracovaný scénosled. Mach a Fábera si mezi sebou rozdělili 90 000,- za hotový literární scénář. Za stejnou položku dostal Jiří Weiss 30 000,-. Jako „další úpravy“ jsou zřejmě myšleny neustálé přepisy scénáře v průběhu natáčení, na kterých se podílel jednak Fábera s Weissem, ale také Otakar Vávra. Přesné rozdělení 50 000,-, které byly na tyto „úpravy“ vyčleněny se zjistit nepodařilo.

Produkce

Výrobní plán filmu *Dravci* byl vypracován 25. července 1947 a tím bylo odstartováno natáčecí období. Ateliéry byly objednány na říjen až listopad 1947. První filmovací den byl naplánován na 20. října 1947 a poslední na 5. prosince 1947. Tato data byla ovšem pouze předběžná, jelikož byla obsažena v rozpočtu⁹⁷, který se odevzdával 25. července 1947 spolu s výrobním plánem⁹⁸. Konečný rozpočet nebo výrobní zpráva se nedochovaly.

„Film *Dravci*, na němž jsem strávil jeden rok usilovné a velmi těžké práce a o nějž jsem se rval se spoustou přátel ve filmovém oboru, je pokusem o vyjádření onoho loučení se starým světem i oněch pochyb, které námi prochvívají: tento film je první pokus o film z dneška, z dnešního Československa. Doufám, že po něm přijdou lepší, že jich přijde více a že to naše dnešní Československo vytvoří i svůj vlastní filmový styl, tak jako jej stvořil SSSR pod nárazem své velké revoluce a Británie pod tlakem války.“⁹⁹

⁹² WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7. s. 105.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Most. LS – NFA, sign. S-1678-LS

⁹⁵ Most. TS – NFA, sign. S-1678-TS

⁹⁶ BSA, SCE, Film: *Dravci*, Rozpočet, 22 s., 29. 7. 1947.

⁹⁷ BSA, SCE, Film: *Dravci*, Rozpočet, 22 s., 29. 7. 1947.

⁹⁸ Kromě rozpočtu, který se odevzdával s výrobním plánem, byly vypracovány ještě další. V archivu na Barrandově jsou dochovány dva předběžné rozpočty z 3. června a 4. června roku 1947.

⁹⁹ Jiří Weiss o *Dravcích*. *Filmové noviny*, 23. 4. 1948, č. 17, s. 3.

Jiří Weiss si jako asistenta vybral budoucího režiséra Václava Gajera. Kameramanem byl Karel Degl, o zvuk se staral Dobroslav Šrámek a hudbu napsal E. F. Burian. Díky předběžnému rozpočtu víme, jaké měly být jejich honoráře:

Vedoucí výrobního štábu	Karel Šilhánek	45 000,-
Režisér	Jiří Weiss	170 000,-
Asistent režie	Václav Gajer	84 712,-
První kameraman	Karel Degl	110 800,-

Jiné materiály než zmiňované rozpočty se bohužel nedochovaly. Z natáčení vycházely jen krátké informace v tisku, které se snažily jen o letmé, humorné zachycení nálady na natáčení. Pro zajímavost uvádím jeden příklad, který vyšel pod názvem *Opatrnosti nezbývá* v *Haló Nedělních novinách* ze dne 18. prosince 1947:

„Režisér Jiří Weiss natáčel na Barrandově záběrky textilního obchodu pro svůj nový film Most. V ateliéru byl postaven krám a pulty, regály, výkladními skříněmi a veškerým příslušenstvím. Jelikož však šlo o obchod filmový a ne skutečný, prohýbaly se regály pod vahou velkého množství kvalitních textilií a látek. A tak herci, kteří své role zákazníků obchodu hráli skutečně se zbožným obdivem pro tu nádheru v regálech, opouštěli jen neradi a se závistí ten vypůjčený krám. Konečně všichni odešli ze scény, pouze jeden neznámý statista se vytrvale procházel kolem regálů, jež mu zřejmě učarovaly, nespustil oka z vystavovaného zboží a stále se ohlížel. Všiml si toho režisér a zavolal si svého asistenta: ‚Ten člověk se mně vůbec nelíbí. Nějak podezřele se kolem těch látek potlouká. Podívejte se po něm. Je to zboží vypůjčené a byla by to ostuda, kdyby se tady mělo něco ztratit.‘ Asistent si ihned na podezřelého došlápně a začne ironicky: ‚Jak dlouho se tady ještě miníte procházet?‘ ‚Pořád, pane šéf,‘ odpovídá muž smutně. ‚Já totiž...‘ S nepořízenou se vrací asistent k režisérovi: ‚Já myslím, že toho pána budeme těžko vyházovat. On je to detektiv a ty látky hlídá.“¹⁰⁰

Film se natáčel v ateliérech v Radlici a na Barrandově. Podle plánu se mělo v ateliérech natáčet 25 dní¹⁰¹. V exteriérech se mělo natáčet také 25 dní, převážně v Českém Krumlově, ale také například v pivovaru v Unhošti¹⁰². V průběhu natáčení měl Weiss poměrně velké problémy s „dohlížiteli“. Jistě k tomu přispěl politický převrat v únoru 1948. Sám ve svých pamětech přiznává, že podléhal cenzurnímu tlaku a psal stále nové scény dle jejich připomínek: *„Já byl ale člen strany a zdálo se mi nutné se podvolit. Byla taková doba.“*¹⁰³ Hrubý sestřih měl být hotov v listopadu 1947¹⁰⁴. *„Na promítání sestřihu filmu přišel sám generální tajemník ÚV KSČ Rudolf Slánský. Po skončení filmu bylo chvíli ticho, pak po několika pochvalných slovech povstal soudruh Breitenfeld-Bareš, novopečený správce kinematografie, a vytkl nám, že film je nedostatečně třídne zaostřen a že nevykresluje s dostatečnou pádností odpor reakčních sil proti všemu novému.“*¹⁰⁵

Finální rozpočet byl stanoven na 8 041 952,- Kč. V tabulce jsou uvedeny jeho základní složky¹⁰⁶:

¹⁰⁰ -rj-. *Opatrnosti nezbývá*. *Haló Nedělní noviny*, 18. 12. 1947.

¹⁰¹ BSA, SCE, Film: Dravci, Rozpočet, 22 s., 29. 7. 1947.

¹⁰² *Český hraný film III.* 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 482 s. ISBN 80-7004-102-1. s. 72

¹⁰³ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7. s. 105.

¹⁰⁴ BSA, SCE, Film: Dravci, Rozpočet, 22 s., 29. 7. 1947.

¹⁰⁵ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7. s. 105.

¹⁰⁶ BSA, SCE, Film: Dravci, Rozpočet, 22 s., 29. 7. 1947.

0	Námět a autorská práva	370 000,-
1	Štáby	964 653,-
2	Obsazení	909 500,-
3	Hudba	292 500,-
4	Ateliér	2 049 985,-
5	Výprava	768 184,-
6	Exteriéry	1 130 510,-
7	Filmový materiál a laboratoř	551 720,-
8	Pojištění	59 500,-
9	Všeobecné náklady	349 700,-
	Ústřední režie 8%	595 700,-
	Celkem	8 041 952,-

Uvedení do kin

Slavnostní předpremiéra proběhla ve čtvrtek 29. dubna 1948 v kinu Volnost v Českém Krumlově, kde se valná část filmu natáčela. Premiéry se účastnil zástupci Ministerstva vnitra, Okresního národního výboru a také režiséra Jiřího Weisse. Ten „*upozornil krumlovské diváky, aby nehledali ve filmu realitu přímo jen svého města, svého prostředí a svých problémů. Film, třebaš realistický ve fabuli i tvaru, má být podobenstvím celého našeho života, volá po tom, aby ve všech našich městech a obcích soukromé zájmy a zájmečky ustoupily obecné, společné věci všech.*“¹⁰⁷

O den později, tedy 30. dubna 1948 se uskutečnila národní premiéra v 26 městech zároveň. V distribuci vydržel film do října roku 1957, a při 16 542 představeních měl návštěvnost 2 957 625 diváků, což jej řadí na druhé místo v návštěvnosti Weissových filmů¹⁰⁸.

Film měl ještě jednu premiéru, v tisku označenou jako „světovou“¹⁰⁹. Oddělení propagace Československého státního filmu se rozhodlo film předem odpromítat v mělnickém kině nic netušícím divákům. Ti šli na snímek *Šest žen Jindřicha VIII*¹¹⁰. Dle ohlasu v tisku většina diváků tuto změnu v programu přijala a zúčastnili se také diskuze s Jiřím Weisssem po filmu.

Ohlasy v dobovém tisku

Před premiérou *Dravců* vyšly nejen krátké poutací články z natáčení, ale také delší rozhovor s Jiřím Weisssem, ve kterém vysvětluje svou touhu pomoci nové socialistické kinematografii.¹¹¹ První reakcí na film samotný je recenze Miloslava Drtílka z časopisu *Kino*¹¹². Ten oslavuje první film, který ukazuje budování nového státu. „*Jde tedy o filmový námět, který psychologicky řeší postoj našich lidí v počátečním období budování nového,*

¹⁰⁷ -fz-. Premiéra „Dravců“ v místě jejich zrodu. *Filmové zpravodajství*, 3. 5. 1948, č. 85, s. 2.

¹⁰⁸ BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988, s. 40. Březinův *Lexikon českého filmu* z roku 1996 uvádí stejné počty. BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.

¹⁰⁹ -s-. Světová premiéra filmu „Dravci“ na Mělníce. *Ohlas Mělník*, 6. 5. 1948.

¹¹⁰ *Šest žen Jindřicha VIII*. (The Private Life of Henry VIII.; Alexander Korda, 1933)

¹¹¹ Jiří Weiss o Dravcích. *Filmové noviny*, 23. 4. 1948, č. 17, s. 3-4.

¹¹² DRTÍLEK, Miroslav. Dravci. *Kino*, 26. 3. 1948, č. 13, s. 249.

osvobozeného života a státu.¹¹³ Popisuje, jak tvůrcům vyšel převod náročné látky na plátno. „Autorům posléze vyšla napůl psychologie, napůl dokument, umělecky nedosti přesvědčivě ztvárněný, narušen v syrovosti a novotě látky starým situačním klíší, nejvíce pak problematický svou černobílou kresbou.“¹¹⁴ Postavy považuje spíše za schémata, nikoliv za lidské bytosti. Weiss se ve své režii: „...omezil na nevhodnější aranžování (z něhož poznovu číší civilismus!) bezpečně se opřel o místa dramaticky silná, zakolísal však v psychologických partiích a v momentech lidských přerodů,“¹¹⁵. Herečky jsou dle Drtílka výraznější neherci, jelikož u známých herců převládá „nucená násilnost projevu“¹¹⁶.

Autor podepsaný zkratkou -mor- napsal v *Lidových novinách*¹¹⁷, že se Weissova režie: „hladce pohybuje po vyježděné koleji civilního realismu, který zabraňuje větším výkyvům dramatické linie, vnáší do příběhu psychologickou přesvědčivost.“¹¹⁸ Všimá si také hudby E. F. Buriana, která je „...vervní a dynamická“¹¹⁹. Přál by si, aby bylo ve filmu „...více náznakovosti, více toho nevysloveného, co se jen tuší pod povrchem.“¹²⁰ Za příklad dává úvodní scénu s přejetým v obchodě, pod nímž majitel vyměňuje drahou zakrvácenou látku.

Ota Wünsch v *Lidové kultuře*¹²¹ hodnotí na filmu nejvýše, že jsou: „...v našem filmu prvním pokusem o natočení díla, které chce dnes odpovědět na dnešní otázky o věcech, jimiž také stojí náš stát.“¹²² Za nejslabší složku filmu považuje scénář. „Nemá pevnou stavbu, která by zcelila všechny motivy děje a uvedla v rovnováhu a únosný vzájemný poměr vedlejší epizody s hlavní dějovou linkou.“¹²³ Nelíbí se mu také, že tvůrci nechali příběh rozhodnout náhodou – nezamčený sejf s usvědčujícími dokumenty. Ocenil herecké výkony, kromě hlavní postavy inženýra Rýdla a jeho představitele Vítězslava Vejražky, ta prý nevyšla tak, jak: „...by si toho nejdůležitější role ideově tak pevného a pokrokového filmu byla zaslouhovala.“¹²⁴ Wünsch také jako jeden z mála recenzentů upozorňuje na fakt, že film byl natáčen ještě před únorem 1948 a dokončován po něm.

Emil Radok v *Práci*¹²⁵ vyzdvihuje především herecké výkony Jindřicha Plachty, L. H. Struny, či Otomara Krejčí. Herci Vejražkovi zazlívá divadelnost, které se nedokázal vyvarovat. Vyzdvihuje také hudbu E. F. Buriana, která filmu pomohla a vytváří: „...dokonalý hudební děj.“¹²⁶ Weiss jako režiséra sice oslavuje: „Neváhám tvrdit, že režisér Weiss stojí na prahu velikého uměleckého díla.“¹²⁷, ale zároveň mu vyčítá, že: „nepocituje příliš výtvarnost filmového obrazu.“¹²⁸

Oldřich Kautský ve *Filmových novinách*¹²⁹ věnuje více než polovinu své recenze popisu děje a boji za socialistický film. Dle něj Jiří Weiss říká tímto filmem: „...své krédo tvůrčí a ideové.“¹³⁰ Vyzdvihuje herecké představitele psychologicky nejbohatších rolí – Miloše Nedbala a L. H. Strunu. Ostatní profese shrnuje do jednoho delšího souvětí. „Jiří Weiss, podporovaný sugestivní a dramaticky vystupňovanou Burianovou, s Deglovou

---

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ -mor-. Největší pozornost... *Lidová demokracie*, 29. 4. 1948, č. 100, s. 5.

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ WÜNSCH, Ota. Je třeba aktuálních filmů. *Lidová kultura*, 29. 4. 1948, č. 16, s. 5.

¹²² Tamtéž.

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ RADOK, Emil. Most, který spojuje dva břehy pracujících. *Práce*, 30. 4. 1948, č. 102, s. 5.

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ KAUTSKÝ, Oldřich. Kdo myslí na sebe, kdo na jiné. *Filmové noviny*, 30. 4. 1948, č. 18, s. 7.

¹³⁰ Tamtéž.

střízlivou fotografií, byl většinou věren filmovému realismu, jak se nám jím představil ve svém prvním hraném filmu.¹³¹

Jiří Brdečka ve *Svobodných novinách*¹³² vyčítá tvůrcům množství zápletek: „Scenáristé (J. Weiss a z menší části J. Mach) i tentokrát spřádali více dějových vláken, než bylo věci zdrávo.“¹³³ Připomíná také, že k vítězství došlo na základě náhody (otevřený sejf). Jako příklad, kterého se měli tvůrci držet, uvádí filmy Franka Capry. Vyzdvihuje hudbu E. F. Buriana: „Domnívám se, že dramatika jeho koncepce je někdy dravější a naléhavější než dramatika obrazu (ouvertura), za to v charakteristickém žánru (dechovka) působí opravdu neodolatelně.“¹³⁴ Weissovu režii sice považuje za zdařilou, ale vyčítá mu způsob, jakým používá zvuk při znázornění duševních stavů postav (opakované úryvky dialogů).

Pro kulturní rubriku *Směru*¹³⁵ napsal Jiří Struska recenzi, ve které se věnuje převážně tématice filmu. Vadí mu, že úpravy na scénáři: „...rozbily dramatickou linii, na mnoha místech akci zbytečně retardovaly, krizi posunuly až téměř před samý závěr filmu a vůbec přispěly, seč byly k suchosti celého podání.“¹³⁶ Weiss jako režiséra oceňuje za mnohé režijní drobnosti, kterými film zaplnil (např. funkční úvod titulků, jízda úzkými uličkami, průvod a oslavy města, atd.).

*Zemědělské noviny*¹³⁷ ve dvou svých vydáních otiskly text A. M. Brousila *O našem filmovém zápasu na předělu dob*. „Chtěl bych čtenáři, který již zná film, jenž byl jeho (boje Weiss se scénářem, pozn. autora) výsledkem, přiblížit něco ze složitosti umělecké práce.“¹³⁸ Weiss považuje více za dokumentaristu, kterému je scénář spíše na obtíž: „Nejraději by vzal kameru na ramena a šel na pouť za realitou.“¹³⁹ Upozorňuje také na změny, které se ve scénáři udály ještě v průběhu samotného natáčení: „Slyšel jsem, jak Weiss znova a znova, před každým pracovním dnem, zlepšoval plán práce. (...) Weiss však stále měnil svou představu svěřenou papíru!“¹⁴⁰

Nejvíce se reflexi filmu *Dravci* věnoval Vladimír Bor. V *Mladé frontě*¹⁴¹ se ve celostránkové recenzi věnuje nejen scénáři filmu, ale také jeho obrazové a hudební stránce. Vyčítá Weissovi, že: „...usiloval o vyjádření onoho rozporu nové doby a ‚byvších‘ lidí, že rozkoly lidského soukromí spíše jen přejímal jako výplň, zlidšťující mu etiku politickou.“¹⁴² V poslední třetině rodinné motivy vyprchají, tu považuje Bor za nejsilnější. Déglova kamera je dle něj: „...solí a vzduchem tohoto filmu tak, jako jeho páteří dramatickou je Burianova hudba.“¹⁴³ Pro *Kulturní politiku*¹⁴⁴ se ve svém článku *Budovatelé, dravci a oběti* zaměřil opět na scénář, tak jak z filmu vyplývá. Vyčítá Weissovi určitou plytkost postav: „Téměř nikdy – s výjimkou nalomeného pivovarského dělníka Strunova nesfáral autor hlouběji do nitra dramatické osoby.“¹⁴⁵ Vyčítá režisérovi, že film proklamuje jako dílo: „...řešící problematiku naší socialistické skutečnosti.“¹⁴⁶ Sám film ovšem pokládá, podle britského či italského vzoru, za dokumentárně hraný záznam kritické doby. V jiném

¹³¹ Tamtéž.

¹³² BRDEČKA, Jiří. *Dravci*. *Svobodné noviny*, 1. 5. 1948, č. 103, s. 7.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ STRUSKA, Jiří. *Dravci*. *Směr*, 13. 5. 1948, č. 15, s. 13-14.

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ BROUSIL, A. M. O našem filmovém zápasu na předělu dob. *Zemědělské noviny*, 13. 5. 1948, č. 113, s. 2. a také BROUSIL, A. M. O našem filmovém zápasu na předělu dob. *Zemědělské noviny*, 14. 5. 1948, č. 114, s. 2.

¹³⁸ BROUSIL, A. M. O našem filmovém zápasu na předělu dob. *Zemědělské noviny*, 14. 5. 1948, č. 114, s. 2.

¹³⁹ BROUSIL, A. M. O našem filmovém zápasu na předělu dob. *Zemědělské noviny*, 13. 5. 1948, č. 113, s. 2.

¹⁴⁰ BROUSIL, A. M. O našem filmovém zápasu na předělu dob. *Zemědělské noviny*, 14. 5. 1948, č. 114, s. 2.

¹⁴¹ BOR, Vladimír. Další dobrý český film. *Mladá fronta*, 29. 4. 1948, č. 101, s. 3.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ BOR, Vladimír. *Budovatelé, dravci a oběti*. *Kulturní politika*, 7. 5. 1948, č. 1, s. 7.

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ Tamtéž.

číslu *Kulturní politiky*¹⁴⁷ se Bor věnuje hodnocení hereckých výkonů, stejně tak se pro *Filmové noviny*¹⁴⁸ pustil do diskuze o Burianově hudbě, kterou bránil před nařčením z neautentičnosti.

Jiří Weiss byl obecně chválen za svou režii a nadále byl považován za velkou naději socialistické kinematografie. Kritikům se povětšinou nelíbila jen scénářistická práce, převážně malá psychologická prokreslenost postav. Weiss se i díky velké divácké oblibě stával pomalu ale jistě prominentním režisérem, který již prokázal své filmařské nadání a stranickou příslušnost. Je s podivem, že nikdo z recenzentů nerefletoval malou roli samotného Weisse ve filmu. Hraje muže, který je za mostem přejet na začátku filmu.

---

¹⁴⁷ BOR, Vladimír. Herci v Dravcích. *Kulturní politika*, 1948, č. 34, s. 9.

¹⁴⁸ BOR, Vladimír. O Burianově hudbě k Dravcům. *Filmové noviny*, 14. 5. 1948, č. 20, s. 7. a také VANĚK, Karel. Další slovo do diskuze o hudbě k Dravcům. *Filmové noviny*, 21. 5. 1948, č. 21, s. 7.

„Výchovné poslání filmu vyžaduje od našich tvůrčích filmových pracovníků, aby vytvářeli našemu lidu hodnotná filmová díla, která by přesvědčovala svou pravdivostí, byla vzpruhou budovatelskému úsilí a zdrojem nadšení k radostné socialistické práci.“

Václav Kopecký¹⁴⁹

POSLEDNÍ VÝSTŘEL

Po premiéře *Dravců* požádal Weiss vedení studia Barrandov, aby mohl jako hlavní režisér realizovat celovečerní dokumenty *Píseň o sletu I. a II.*¹⁵⁰ Ty se natáčely v průběhu XI. všesokolského sletu, jenž se konal v Praze od 19. do 27. června 1948¹⁵¹. „Na našem sletovém filmu pracoval výkvět mladší generace naší tehdejší kinematografie: Pavel Blumenfeld, Václav Gajer, Ján Kadár, Emanuel Kaněra, Elmar Klos, Jiří Krejčík, Miroslav Lang, Miloš Makovec, J.V. Staněk, Ivo Toman, Bohumil Vošahlík. (...) Všem bylo potřeba dát příležitost, aby se mohli projevit samostatně, ale přitom bylo nutné celou práci pečlivě koordinovat. (...) Na natáčení jsme si vyžádali od armády krátkovlnné vysílačky, každá kamera měla číslo, a tak jsem mohl jako hlavní režisér řídit natáčení.“¹⁵² Premiéra prvního dílu se odehrála 29. dubna 1949, tedy v době, kdy Weiss již začal připravovat svůj nový hraný film.

Literární část *Posledního výstřelu* začala vznikat po únorovém komunistickém převratu z roku 1948. V dubnu byl schválen námět¹⁵³ a v červnu i filmová povídka¹⁵⁴ pod názvem *První tavba*. Napsal ji ostravský spisovatel Milan Rusínský pro tvůrčí skupinu, kterou Weiss sám vedl¹⁵⁵. Ten se na filmu podílel od jeho počátku, tak jak u něj bývalo zvykem. Na počátku roku 1949 se tvůrčí skupiny přetransformovaly na tvůrčí kolektivy a do schválení na Ústřední dramaturgii a Filmové ředitelství šla II. verze technického scénáře, který Weiss napsal spolu s Rusínským již pod názvem *Poslední výstřel*. Dne 27. ledna 1949¹⁵⁶ byl scénář schválen Ústřední dramaturgií a 9. března 1949¹⁵⁷ Filmovým ředitelstvím.

Z dobových materiálů se dochoval *technický a hospodářský posudek* Ladislava Terše¹⁵⁸. Terš se v posudku zaměřuje na určité palčivé body realizace daného scénáře. Díky svým zkušenostem z filmu *Případ Z-8*¹⁵⁹ poukazuje na velké technické obtíže při natáčení – například nutnost nekontaktního zvuku z důvodu přílišného hluku na scéně, nebo velkou časovou náročnost natáčení na peci v provozu. Navrhuje proto postavit přímo v závodu pec, na které by se daly bezpečně natáčet hrané scény a která má být dle scénáře v průběhu děje pobořena. Dle jeho výpočtů by takováto stavba stála přibližně 1 500 000,-

¹⁴⁹ KOPECKÝ, Václav. *Věštník Československého státního filmu*, 15. 4. 1950, č. 4, s. 19.

¹⁵⁰ *Píseň o sletu I., II.* (Jiří Weiss, 1948)

¹⁵¹ Více například zde: [online]. [cit. 22. 1. 2014]. Dostupné z WWW: http://www.totalita.cz/vzp/vzp_0002.php

¹⁵² WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7. s. 117.

¹⁵³ BSA, SCE, Film: *Poslední výstřel*, Výrobní list, 2 s., nedatováno.

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ Více zde: SZCZEPANIK, Petr, „Machři“ a „diletanti“. Základní jednotky filmové praxe v době reorganizací a politických zvrátů 1945 až 1962. In SKOPAL, Pavel (ed.). *Naplánovaná kinematografie. Český filmový průmysl 1945 až 1960*. Praha: Nakladatelství Academia, 2012, s. 27-101. ISBN 978-80-200-2096-3.

¹⁵⁶ BSA, SCE, Film: *Poslední výstřel*, Výrobní list, 2 s., nedatováno.

¹⁵⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸ BSA, SCE, Film: *Poslední výstřel*, Technický a hospodářský posudek, 2 s., 9. 3. 1949.

¹⁵⁹ *Případ Z-8* (Miroslav Cikán, 1948)

Kčs. Dále předkládá předběžnou cenovou kalkulaci pro rozbořené kolejistiště a rozbombardovanou vesnici ve Slezsku. Celkový odhad nákladů filmu by dle Terše činil 15 – 17 miliónů korun. Na závěr se zmiňuje o nutnosti uvolnění herců z divadel na celou dobu natáčení, jelikož se má natáčet mimo Prahu, v Ostravě, a není možné přizpůsobovat harmonogram požadavkům výroby v peci a zároveň hereckým povinnostem v divadlech.

Dne 14. dubna 1949 měl Jiří Weiss naplánovanou schůzku s Ústředním dramaturgem Kohoutem. Na tu si vypracoval několik bodových připomínek, které bylo potřeba objasnit. Byla nutná týdenní návštěva Ostravy za přítomnosti režiséra a kameramana, zajištění povolení národní obrany k natáčení v železárnách, zejména na peci, a zajištění odborných poradců – jazykového a hutnického.¹⁶⁰

Produkce

Z dochované *Zprávy o návštěvě v Ostravě*¹⁶¹ víme, že štáb filmu odjel 10. května 1949 na desetidenní návštěvu Ostravy, která byla klíčovou pro započítí realizace. Režisér Weiss se zde setkal s ústředním ředitelem Vítkovických železáren a dohodli se na podmínkách natáčení v závodě. Štáb zároveň učinil patřičné obhlídky lokací, okolních vesnic a uskutečnily se také herecké zkoušky místních herců i neherců¹⁶². Dne 13. května 1949¹⁶³ proběhla první oficiální porada štábu, čímž de facto započala výrobní fáze filmu. Režisér Weiss si za kameramana vybral Ferdinanda Pečenka, stříh dostal na starost Miroslav Hájek. Bylo také odsouhlaseno rozšíření štábu, kvůli obtížnosti natáčení. Řešená byla také bezpečnost natáčení a povinnost herců získat zvláštní pojištění a podepsat revers, že se natáčení zúčastňují z vlastní vůle. Kvůli obsazení filmu převážně neherci bylo potřeba natočit zkušební film, jehož rozpočet měl být postaven mimo rozpočet filmu samotného. Dva body z porady, respektive ze zápisků z cesty do Ostravy, jsou pro natáčecí období obzvláště důležité:

*„Řadu věcí nelze režijně předem předvídat a bude proto nutné přizpůsobování. Ve scénáři nemohou být řešeny všechny záběry, a některé možná nebudou řešitelné tak, jak jsou napsány. Proto je nutno počítat s rezervami a s pomalejším tempem při práci. Režisér a architekt musí být produkcí zajištění povinným ručením pro nebezpečí.“*¹⁶⁴

*„Je nutno upozornit ústředního ředitele na nákladnost tohoto filmu, protože je nutno tento film udělat buď pořádně, nebo vůbec ne. Pracovní podmínky musí být upraveny co možno nejspokojivěji, protože natáčení bude fyzicky velmi obtížné.“*¹⁶⁵

Filmové ředitelství schválilo 17. června 1949¹⁶⁶ finální technický scénář. Začal se vypracovávat výrobní plán s rozpočtem. Jiří Weiss se staral o výběr herců, v Praze byl také

¹⁶⁰ BSA, SCE, Film: Poslední výstřel, Seznam bodů o přípravných pracích „První tavby“ pro poradu s ředitelem Kohoutem, 1 s., 14. 4. 1949.

¹⁶¹ BSA, SCE, Film: Poslední výstřel, Zpráva o návštěvě v Ostravě ve dnech 10. – 20. 5. 1949, 2 s., 21. 5. 1949.

¹⁶² Režisér Weiss navštívil také několik divadelních představení ostravských profesionálních i ochotnických souborů.

¹⁶³ BSA, SCE, Film: Poslední výstřel, Souhrnná zpráva o poznatcích z návštěvy Ostravy ve dnech 10. – 20. 5. 1949, 3 s., nedatováno.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Tamtéž.

¹⁶⁶ BSA, SCE, Film: Poslední výstřel, Výrobní list, 2 s., nedatováno.

natočen zkušební film¹⁶⁷. Jak se uvádí mimo jiné v článku z časopisu *Kino* z 8. prosince 1949¹⁶⁸, Weiss pozval na zkoušky mnoho adeptů:

„Před natáčením probral režisér Weiss celkem 1500 ochotníků ze slezských spolků a 1800 učňů z učňovských domovů Ostravska. Prošel se svými asistenty také osazenstvo Vítkovických železáren, hledaje nejvýraznější typy. Konečný výběr se soustředil na 50 lidí, z kterých po absolvování zkušební filmu v Praze zůstalo čtrnáct pro obsazení vedoucích rolí filmu.“¹⁶⁹

Jiří Weiss v rozhovorech často vyzdvihuje *Poslední výstřel* právě pro obsazení neherců a také zachování ostravského nářečí:

„Film jsme natočili v Ostravě a všechny role byly obsazeny místními talenty, kteří se před kamerou chovali stejně přirozeně jako laičtí herci u slavné Crown Film Unit. Byl to první – myslím také poslední – film ve slezském nářečí, a já byl hrdý na to, že je oslavou dělnické třídy.“¹⁷⁰

Výrobní plán byl odevzdán 7. července 1949¹⁷¹ a plánovaný rozpočet o tři dny později. Dle něj byl první natáčecí den naplánován na 19. července 1949 a poslední na 16. listopadu 1949. Do 30. prosince téhož roku měl být hotov sestřih a v lednu 1950 vyrobena první kopie filmu. V ateliéru se předpokládalo filmovat 23 dní a v exteriéru dnů 60. Plánovaný rozpočet se měl pohybovat okolo částky 13 000 000,- Kčs. Jiřímu Weissovi byl přisouzen podíl ze 70 000,- (spolu s Rusínským) za přípravu scénosledu a 195 000,- za režii filmu¹⁷². Dne 12. července byl rozpočet schválen Ústředním ředitelstvím.¹⁷³ Rozepsán vypadal následovně:

0	Námět a autorská práva	332 500,-
1	Štáby	2 243 681,70,-
2	Obsazení	1 487 580,-
3	Hudba	201 920,-
4	Ateliér	1 887 267,50,-
5	Výprava	752 179,90,-
6	Exteriéry	4 906 825,30,-
7	Filmový materiál a laboratoř	675 000,-
8	Pojištění	100 000,-
9	Všeobecné náklady	423 700,-
	Celkem	13 010 654,40,-

¹⁶⁷ Zkušební film se natáčel od 20. do 25. června 1949 a stál 304 563,- Kčs. BSA, SCE, Film: *Poslední výstřel*, Vyúčtování konečných nákladů, 16 s., 31. 12. 1950.

¹⁶⁸ TARANTOVÁ, Lydie. Noví lidé. Reportáž z natáčení Weissova odvážného filmu „*Poslední výstřel*“. *Kino*, 8. 12. 1949, č. 25, s. 384.

¹⁶⁹ Tamtéž.

¹⁷⁰ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7. s. 99.

¹⁷¹ BSA, SCE, Film: *Poslední výstřel*, Rozpočet, 10 s., nedatováno.

¹⁷² Podle konečného vyúčtování dostal Weiss za režii 235 550,20,- Kč místo zmiňovaných 195 000,- Kč. BSA, SCE, Film: *Poslední výstřel*, Vyúčtování konečných nákladů, 16 s., 31. 12. 1950.

¹⁷³ BSA, SCE, Film: *Poslední výstřel*, Výrobní list, 2 s., nedatováno. Dne 18. září 1949 byl rozpočet schválen také správním sborem. BSA, SCE, Film: *Poslední výstřel*, Vyúčtování konečných nákladů, 16 s., 31. 12. 1950.

Dne 14. července¹⁷⁴ započal první stavěcí den v ostravském exteriéru, kde se mělo 19. července začít natáčet. Pro nepříznivé počasí, které doprovázelo prakticky celé natáčení v exteriéru, byl první filmovací den odložen na 21. července¹⁷⁵. Další potíží při natáčení v Ostravě byla náhlá nemoc Zdeňka Grygara. Představitel jedné z hlavních rolí se musel podrobit operaci, při které mu byly vyndány žlučové kameny, v rekonvalescenci byl od 6. září do 26. října 1949¹⁷⁶. Štáb v mezidobí dotočil scény v exteriéru, ve kterých Grygar nefiguroval, a poté se 6. října¹⁷⁷ vrátil do Prahy. Zde byl ve dnech 19. až 21. října¹⁷⁸ natočen za Barrandovem exteriér vesnice. Po uzdravení Grygara a dotočení nutných záběrů v ostravských exteriérech se štáb přesunul do ateliérů na Barrandově, kde film v období mezi 19. listopadem a 19. prosincem 1949 dotočil.¹⁷⁹

Již v průběhu natáčení přicházeli novináři se zprávami o novém chystaném filmu Jiřího Weisse. Většinou se zaměřili na popsání práce a zaujetí neherců při natáčecí praxi, jako kupříkladu Lydie Tarantová v článku nazvaném *Noví lidé: Reportáž z natáčení Weissova odvážného filmu „Poslední výstřel“* pro časopis *Kino*¹⁸⁰. Josef Brázda se vydal pro reportáž na exteriéry do Ostravy, aby pro noviny *Naše vojsko*¹⁸¹ vyzpovídal režiséra Weisse. Kromě obligátních otázek točících se okolo příběhu filmu, spolupráce s neherci a armádou, přispěl také odstavcem vystihujícím rozestavení štábu v průběhu natáčení bojových scén:

„Stojím s režisérem a s vojenským poradcem na pětimetrové věži, kterou zde, na břehu Odry, se zázračnou rychlostí postavili filmaři. Vedle nás, s očima přitisknutýma ke kameře, stojí kameraman Pečenka. Na vedlejší věži stojí u druhé kamery asistenti kamery, Slanina a Kautský. Kamery běží, natáčí se útok československých tanků se sovětským dělostřelectvem a sovětskou pěchotou na německá postavení na Odře. Obě armády ve filmu představují naši vojáci, kteří se svého úkolu zhostili znamenitě. (...) Velkou pomocí pro režiséra a vojenského poradce byli spojaři se svými radiostanicemi, kteří umožnili, že celá scéna mohla být řízena z jednoho místa, od kamery, poněvadž režisér měl stále spojení se všemi jednotkami.“¹⁸²

Předváděcí projekce, které se zúčastnil kromě Jiřího Weisse také generální ředitel Macháček a sekční šéf Vítězslav Nezval, proběhla 13. ledna 1950¹⁸³. Po ní bylo vneseno několik připomínek, včetně návrhu na dotáčky, které musely být vzaty v potaz při finálním sestřihu. Dne 14. ledna¹⁸⁴ Weiss vypracoval a odevzdal rozpis dotáček čtyř scén s jejich předběžným rozpočtem:

- 1) exteriér zbytku německých vojsk, který se stahuje k válcovně
- 2) interiér Němců, kteří jsou zabarikádováni s kulomety u oken továrny
- 3) dalšího interiéru, prozatím nespecifikovaného, v němž v krátké scéně se vysvětlí, že Rudá armáda jde na Prahu a že Němce ponechává k pozdější likvidaci

¹⁷⁴ BSA, SCE, Film: *Poslední výstřel*, Výrobní list, 2 s., nedatováno.

¹⁷⁵ BSA, SCE, Film: *Poslední výstřel*, Vyúčtování konečných nákladů, 16 s., 31. 12. 1950.

¹⁷⁶ Tamtéž.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ Tamtéž.

¹⁷⁹ BSA, SCE, Film: *Poslední výstřel*, Výrobní list, 2 s., nedatováno.

¹⁸⁰ TARANTOVÁ, Lydie. *Noví lidé. Reportáž z natáčení Weissova odvážného filmu „Poslední výstřel“*. *Kino*, 8. 12. 1949, č. 25, s. 384.

¹⁸¹ BRÁZDA, Josef. *Poslední výstřel. Naše vojsko*, 1949, č. 51, obálka.

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ BSA, SCE, Film: *Poslední výstřel*, *Dotáčky*, 1 s., 14. 1. 1950.

¹⁸⁴ Tamtéž.

- 4) buď exteriér, nebo interiér tanku, v němž Halfar ukazuje tankistům cestu do továrny.

„Tyto scény budou po dramaturgické poradě nahozeny do scénáře a řádně vyčísleny. Podle mého odhadu jedná se o čtyři natáčecí dny a celý náklad nebude vyšší než Kč 550.00,-“,¹⁸⁵ dodává Weiss. Dotáčky byly schváleny usnesením z 27. ledna 1950¹⁸⁶ a proběhly v Ostravě a v Milovicích v období od 10. do 13. února 1950¹⁸⁷. Poslední filmovací den snímku *Poslední výstřel* byl 8. března 1950¹⁸⁸.

První kopie byla nakonec zhotovena oproti původním plánům 14. dubna 1950¹⁸⁹ a Ministerstvo informací film pod číslem 19004 schválilo 29. dubna 1950¹⁹⁰. Do premiéry filmu se projednávala žádost o navýšení plánovaného rozpočtu, jelikož do natáčení zasáhla zmiňovaná nemoc herce, nepříznivé počasí a také prodloužení postsynchronů. Žádost o zvýšení byla podána 24. května¹⁹¹. Po všech kontrolách o správnosti požadavku byl filmu 27. června¹⁹² navýšen rozpočet o 1 764 110,- Kčs na částku 15 324 110,-Kčs¹⁹³. Díky dochovanému *konečnému vyúčtování nákladů* máme možnost porovnat plánovaný a konečný rozpočet filmu:

		Rozpočet	Skutečnost
O.	Námět a autorská práva	332 500,-	337 500,-
I.	Štáby	2 243 681,70,-	2 516 786,90,-
II.	Obsazení	1 487 580,-	1 646 887,50,-
III.	Hudba	201 920,-	242 613,-
IV.	Ateliér	1 887 267,50,-	1 915 923,-
V.	Výprava	752 179,90,-	770 507,30,-
VI.	Exteriér	4 906 825,30,-	6 203 443,70,-
VII.	Film. mat. a laboratoř	675 000,-	870 452,80,-
VIII.	Pojištění	100 000,-	150 260,-
IX.	Všeobecné náklady	423 700,-	415 700,-
	Celkem	13 010 654,40,-	15 070 074,20,- ¹⁹⁴

Uvedení do kin

Veřejnost byla o připravovaném filmu *Poslední výstřel* informována již na konci roku 1949. Zmiňovaný Josef Brázda ve svém článku pro *Naše vojsko* informoval o plánované premiéře, která měla proběhnout v únoru 1950¹⁹⁵. Jak již bylo řečeno, výroba se opozdila z důvodů dotáček atp. Jeho premiéra proběhla 17. července na V. Mezinárodním filmovém festivalu v Karlových Varech, jenž se odehrával od 15. do 30. července 1950. Jiří Weiss na premiéru vzpomíná takto: „...všichni moji dělničtí herci byli se mnou v lóži. Když zhasl

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ BSA, SCE, Film: *Poslední výstřel*, Dotáčky - usnesení, 1 s., 27. 1. 1950.

¹⁸⁷ BSA, SCE, Film: *Poslední výstřel*, Vyúčtování konečných nákladů, 16 s., 31. 12. 1950.

¹⁸⁸ BSA, SCE, Film: *Poslední výstřel*, Výrobní list, 2 s., nedatováno.

¹⁸⁹ Tamtéž.

¹⁹⁰ Tamtéž.

¹⁹¹ BSA, SCE, Film: *Poslední výstřel*, Rozpočet na film „*Poslední výstřel*“ - zvýšení, 1 s., 24. 5. 1950.

¹⁹² BSA, SCE, Film: *Poslední výstřel*, Šetření o zvýšení rozpočtu na dlouhý film „*Poslední výstřel*“, 1 s., 27. 6. 1950.

¹⁹³ Částka se skládá z plánovaného rozpočtu 13 010 000,- + 550 000,- na dotáčky filmu a poté 1 764 000.

¹⁹⁴ Výsledná částka 15 070 074,20,- Kčs je menší než navýšený rozpočet 15 324 110,- Kčs. V dotáčkách totiž odpadla stavba tanku, spolu s úsporou v ateliéru kde byly některé scény zjednodušeny. BSA, SCE, Film: *Poslední výstřel*, Vyúčtování konečných nákladů, 16 s., 31. 12. 1950.

¹⁹⁵ BRÁZDA, Josef. *Poslední výstřel*. *Naše vojsko*, 1949, č. 51, obálka.

*poslední titulky, obrátilo se k nám obecnost s nekonečným spontánním potleskem. Pak mi různé bratrské delegace srdečně blahopřály – až na delegaci sovětskou, která hned po představení zmizela.*¹⁹⁶ Je otázka, na kolik jsou tato slova pravdivá, jelikož první ohlasy na film v tisku nebyly příznivé a jeho pozdější nepříznivý kritický ohlas značně ovlivnil výsledky návštěvnosti.

Distribuční premiéru měl film nedlouho po festivale, 4. srpna 1950. V oficiální distribuci se udržel až do ledna roku 1975. Při 9 344 představeních film navštívilo 1 321 781 diváků, což je více jak dvakrát méně, než měl Weissův předchozí film *Dravci*.¹⁹⁷

Ohlasy v dobovém tisku

Dne 17. dubna 1950 jmenoval ministr informací a osvěty Václav Kopecký novým předsedou Filmové rady Jiřího Hendrycha a vyměnil prakticky celé vedení Československého filmu. O dva dny později, tedy 29. dubna 1950, schválilo nové vedení Ministerstva informací také film *Poslední výstřel*, na který ovšem začalo nahlížet jinými očima než při jeho vzniku. S reorganizací filmových pracovníků totiž souviselo především vydané Usnesení předsednictva ústředního výboru KSČ o tvůrčích úkolech československého filmu¹⁹⁸. Civilizmus, práce s neherci a dokumentaristický styl, za který byl Weiss doposud chválen, se usnesením stává nežádoucím. Je vytyčen směr socialistického realismu, kterým se všichni filmaři musí vydat. Není se tedy čemu divit, že ohlasy na film *Poslední výstřel* nebyly tak příznivé, jak se očekávalo. Kritici se museli tomuto usnesení do značné míry přizpůsobit.

Po projekci v Karlových Varech napsal Vladimír Bor krátkou recenzi pro *Mladou frontu*¹⁹⁹, ve které vnímá zásadní vady filmu, ale hodlá se jim věnovat až v delší recenzi, která má vyjít při distribuční premiéře filmu.²⁰⁰ Prozatím vyzdvihuje kameramana Ferdinanda Pečenku a jeho: „*mistrovské filmové zachycení prostředí Vítkovických železáren*“²⁰¹ a také výkon ostravských dělníků ve filmu. Film označuje za Weissův jasný úspěch. Pokládá jej za lepší filmu *Dravci* a za skoro rovný Weissovu debutu *Uloupená hranice*.

První obsáhlejší recenzi přinesly *Zemědělské noviny*²⁰². Antonín Kachlík zde srovnává Weissův film a snímek režiséra Slatana Dudowa *Chléb náš vezdejší*²⁰³, který byl na festivalu rovněž uváděn.²⁰⁴ Poslední odstavec této recenze potvrzuje moji domněnku, že i kritici se museli přizpůsobit požadavkům zmiňovaného usnesení. Kachlík v recenzi vytýká Weissovi, že se mu nepodařilo: „*vytvořit z filmu umělecké dílo, silné lidskou citovostí, a nepodařilo se mu ani vytvořit ústřední dějovou linii a hlavní myšlenky filmu promítnout do*

¹⁹⁶ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7. s. 99.

¹⁹⁷ BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988, s. 171. Březinův *Lexikon českého filmu* z roku 1996 uvádí stejné počty. BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.

¹⁹⁸ Usnesení předsednictva ústředního výboru KSČ o tvůrčích úkolech československého filmu. *Věštník Československého státního filmu*, 15. 4. 1950, č. 4, s. 20-21.

¹⁹⁹ BOR, Vladimír. „Poslední výstřel“ z Ostravska. *Mladá fronta*, 19. 7. 1950, č. 168, s. 3.

²⁰⁰ Recenze se zřejmě nedochovala.

²⁰¹ Tamtéž.

²⁰² KACHLÍK, Antonín. Dvě zkušenosti z filmového festivalu. *Zemědělské noviny*, 21. 7. 1950, č. 169, s. 2.

²⁰³ *Chléb náš vezdejší* (Unser täglich Brot; Slatan Dudow, 1949)

²⁰⁴ Kachlík začíná svou recenzi větou: „*Před očima delegátů 25 států proběhly v pondělí na plátně 2 další filmy, oba z lidově demokratických zemí.*“ Jelikož recenze vyšla 21. července, tedy ještě v průběhu festivalu v Karlových Varech, muselo se jednat o pondělí 17. července 1950. Z toho usuzuji datum premiéry filmu, které se v žádných jiných dokumentech neuvádí, kromě data distribuční premiéry.

nějaké hlavní postavy. (...) Chybí zde vnitřní vývoj lidí.²⁰⁵ Největším režisérovy mýlem označuje obsazení neherců, kteří/který: „může působit pravdivě jenom svým typem a vztahem k práci. Nemůže však nikdy vytvořit hluboké lidské vztahy mezi postavami.“²⁰⁶ Naráží na to, že se nejedná o novou informaci, ale o skutečnost již dvacet let starou, jelikož ji: „v roce 1929 vysvětlil J. V. Stalin režiséru Ejzenštějnovi“²⁰⁷. V posledním odstavci připomíná tvůrcům nový směr československé kinematografie: „Bylo by třeba ukázat po festivalu v diskusi nejen autorům filmu, ale i ostatním našim filmovým pracovníkům, že tato cesta – cesta civilismu, který stále více ohrožuje naše hledání socialistické tvůrčí metody – je falešná cesta a že je nutno se jí zásadně a definitivně zříci, budeme-li chtít uskutečnit usnesení Komunistické strany Československa o filmu. A to jistě všichni chceme.“²⁰⁸

Kritik novin *Rovnost* pod zkratkou -jd- vyčetl Weissovi ve své recenzi z 23. července 1950²⁰⁹ chabý scénář, který: „postrádá dramatické stavby a uměleckého zpracování myšlenky díla“²¹⁰. Vyzdvihl sice experimenty v podobě využití neherců a natáčení v reálných lokacích, ale za nedostatečné považuje nastínění myšlenky: „o veliké zásluze Sovětského svazu na našem osvobození, o budovatelském nadšení našich dělníků“²¹¹. Vytýká tvůrcům, že ideová hodnota a tím také hodnota umělecká, není taková, jak by si přál.

Časopis *Kino* otiskl 3. srpna²¹² recenzi, ve které (nepodepsaný) kritik opět nabádá Weisse, že tudy cesta k socialistickému realismu nevede. Režisér se nesmí spokojit s „jen pokud možno věrným zachycením historických událostí“²¹³, musí je umělecky ztvárnit a dát jim obecnou platnost. V recenzi si poněkud protiřečí, jelikož na jedné straně vyzdvihuje věrohodnost obsazených dělníků, jež dokázali do scén přinést lidskost a dojmají svou přirozeností a humorem, zároveň však vytýká Weissovi sklon k dokumentární věrnosti a skutečnost, že se dal: „okouzlit možností vytvořit film s lidmi co nejbližšími skutečnému prostředí“²¹⁴.

Pod zkratkou -Mj- schovaný kritik v recenzi pro *Obranu lidu*²¹⁵ opět poukazoval, že film nesplňuje ideologické poslání dané usnesením Ústředního výboru KSČ. Oceňuje sice zdařilé herecké obsazení a nasazení jednotlivých aktérů. Podobně jako jiní recenzenti ovšem v zápětí napadá scénář. Poukazuje také na „politické nedostatky (...) jako například scéna s fašisty, ukrytými v továrně. A to projížděli předtím továrnou sovětsí tankisté, kteří, jak známo, neodcházeli dříve, dokud poslední fašista zůstával ukryt.“²¹⁶ V závěru nabádá československé filmaře, aby následovali sovětský vzor směrem k socialistickému realismu.

Nejdelší kritiku vytiskli A.J. Liehmovi *Lidové noviny*²¹⁷. Liehm již v názvu „Poslední výstřel – neúspěch velkého tématu“ předestírá svůj pohled na Weissův film. Základní nedostatky shledává v „nedostatečné ideovosti (...) nepochopení tvůrčích principů socialistického realismu, které jedině mohly pomoci autorům, aby dostáli svému velkému úkolu.“²¹⁸ Autor vyčítá tvůrcům podílejícím se na scénáři, že se nechali zavalit množstvím

²⁰⁵ KACHLÍK, Antonín. Dvě zkušenosti z filmového festivalu. *Zemědělské noviny*, 21. 7. 1950, č. 169, s. 2.

²⁰⁶ Tamtéž.

²⁰⁷ Tamtéž.

²⁰⁸ Tamtéž.

²⁰⁹ -jd-. První československý film na festivalu. *Rovnost*, 23. 7. 1950, č. 171, s. 6.

²¹⁰ Tamtéž.

²¹¹ Tamtéž.

²¹² Festivalový debut čs. filmu. *Kino*, 3. 8. 1950, č. 16, s. 367.

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ Tamtéž.

²¹⁵ -Mj-. Z deseti historických dnů bojů o Ostravu. Premiéra nového českého filmu. *Obrana lidu*, 5. 8. 1950, č. 182, s. 5.

²¹⁶ Tamtéž.

²¹⁷ LIEHM, A.J. Poslední výstřel – neúspěch velkého tématu. *Lidové noviny*, 8. 8. 1950, č. 184, s. 5.

²¹⁸ Tamtéž.

materiálů o dané události (osvobození Ostravy) a „nedovedli oddělit zrno od plevele, nedovedli odhalit to velké a typické.“²¹⁹ Film tedy působí epizodicky a vytratila se životnost postav. Největší výtku ovšem směřuje k absenci vedoucí úlohy strany „jak při organizaci odboje, tak při obnově vysokých pecí“²²⁰. Dle něj je ve filmu příliš epizodických postav a naprosto se vytratila časová i dějová propojenost s Pražským povstáním. „Vznikla tak nepřehledná scénářistická předloha, která leccos napoví, ale nic nedořekne, plná zmatku a nejasností, kterou by měli naši scénáristé podrobně v diskusi analyzovat, aby se náš film napříště vyvaroval jejích omylů, tak typických pro značnou část naší scénářistické práce.“²²¹ Liehm kritizuje Weisse za špatné vedení a zobrazení herců v hlavních rolích, ze kterých na plátně tak nevznikli praví socialističtí hrdinové. Odmítá dle něj překonaný způsob obsazování neherců, jelikož „k vytvoření pravdivého, dnešního filmového hrdiny na plátně je zapotřebí velkého hereckého umění spojeného s dokonalou znalostí nového člověka a opřeného o pevný základ ideový.“²²² Autor ve své recenzi ovšem poukazuje také na kladné přínosy filmu. Jednak oslavuje výběr tématu a zaměření se na dělnickou třídu Československa, pak také rozhodnutí natáčet v Ostravských hutích, které jsou skvěle nasnímány kameramanem Pečenkou. Weiss ovšem neodsuzuje, doufá však, že ovládne principy tvůrčí metody socialistického realismu a natočí v budoucnu lepší filmy.²²³

Jaroslav Dvořáček v recenzi pro *Kino*²²⁴, po zopakování obligátní kritiky epizodičnosti děje a nedostatečnou prokreslenost charakterů, která vede ke snížení velkého tématu, zařazuje Weissův film do lepšího průměru v poválečném československém filmovém diskurzu. „To ovšem nestačí, poněvadž chceme, aby se úroveň a obsah filmů zvedala, abychom se oprostili od falešných uměleckých method, a abychom se důsledně vydali na cestu umělecké metody socialistického realismu, jak nám ji názorně ukazují velké sovětské filmy.“²²⁵

Weiss velmi sledoval recenze na své filmy. Uznával přínos kritiky pro československou kinematografii. Po čase k tomu dodává: „V socialistické zemi, kde není finanční úspěch vedoucí vzpruhou tvorby, kde pracujeme pro diváky, má kritika velice odpovědnou funkci. Nemáme téměř vůbec žádný průzkum diváků ani specializovaná kina, a tak přestože naše kritika sehrála velkou a pozitivní roli při „lavírování“ naší mladé generace, na druhé straně doslova pohřbila nás starší a dělá z nás živé mumie. Protože v našem státě je jediným kritériem ocenění kritiků, působí jejich soud pochopitelně psychologicky nejen na tvůrce, ale i na vedení studia.“²²⁶

---

²¹⁹ Tamtéž.

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ Tamtéž.

²²² Tamtéž.

²²³ Weiss a Liehm byli dlouhodobí přátelé a proto Weiss ve svých pamětech na tuto recenzi vzpomíná, i když milně uvádí, že vyšla v *Literárních novinách*, do kterých ovšem Liehm v té době ještě nepsal. „Antonín mi vyčítal, že podléhám britskému buržoaznímu civilismu, že jsem kosmopolita, a hlavně že přezírám přínos profesionálního herectví a učení Stanislavského. Později Antonín vysvětloval, že „to byla taková doba“, ale když už dostal za úkol takovou kritiku napsat, mohl upozornit šéfredaktora, že má k oběti osobní vztah, a zjednat jiného kata.“ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7. s. 99.

²²⁴ DVOŘÁČEK, Jaroslav. *Poslední výstřel*. *Kino*, 31. 8. 1950, č. 18, s. 418.

²²⁵ Tamtéž.

²²⁶ LIEHM, A. J. *Ostře sledované filmy*. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 474 s. ISBN 80-7004-100-5. S. 89.

VSTANOU NOVÍ BOJOVNÍCI

Ve tvůrčích skupinách/kolektivech vznikalo běžně několik látek najednou, jež byly v různých fázích produkce. Proto není divu, že již v průběhu dokončovacích prací na filmu *Poslední výstřel* probíhala příprava nového Weissova filmu *Vstanou noví bojovníci*. Film se doložitelně začal připravovat již v dubnu roku 1949, ze kterého se dochovalo první sestavení materiálu²²⁷ v podobě bodového nástinu budoucí filmové povídky. Tu napsal podle stejnojmenného románu Antonína Zápotockého z roku 1948 Jiří Fried spolu s Františkem Dvořákem a odevzdal do rukou Weissova II. tvůrčího kolektivu 9. června 1949.²²⁸

Scénárista Fried při přípravách povídky konzultoval své záměry se Zápotockým, který v té době byl již předsedou československé vlády. Zápotocký ovšem neměl přílišnou důvěru ve schopnosti scénáristů přenést jeho román do filmové podoby. Fried dodává: „Když jsme se spolu s F. A. Dvořákem pokoušeli o první verze filmové povídky, hlavní a zásadní problém, před kterým jsme stáli, byl najít filmovou formu, která by dovolila obsáhnout celou rozlohu románu. (...) Po několika pokusech, mezi nimiž byl i náčrt povídky, která měla poloreportážně, s vydatnou pomocí komentáře jaksí prolístat romámem, nám bylo zřejmé, že bude třeba soustředit se pouze na některý úsek knihy.“²²⁹ Jak píše *Filmové informace*: „Při filmovém přepisování bylo jasné, že se použije buď událostí z první poloviny knihy, až do rozsudku nad Ladislavem Budečským, která sama o sobě je dramaticky zajímavější a dějově bohatší, nebo druhé poloviny knihy, která je ale historií sevřenější. Filmaři si vybrali polovinu druhou.“²³⁰

V této fázi se do příprav zapojil také Jiří Weiss. Dohlížel na přípravu literárního scénáře a napsal technický scénář – oba byly hotovy do konce roku 1949. Weiss v pamětech komentuje rozhodnutí, proč si vybral zrovna tuto látku: „Všichni jsme se zoufale snažili o kvadraturu kruhu, „catch twenty two“, jak najít filmovou látku, která by prošla stranickými sítí a zároveň byla lidská a našla své diváky. (...) Ten strašný tlak byl také důvodem, proč jsem já sám si vybral jako téma příštího filmu knihu Antonína Zápotockého *Vstanou noví bojovníci*.“²³¹

Produkce

K filmu *Vstanou noví bojovníci* se prakticky nedochovaly žádné archivní dokumenty, proto při rekonstrukci produkční fáze můžeme vycházet pouze z dobových článků a recenzí. Z důvodů podílu předsedy vlády na přípravách filmu byl snímek považován za jednu z hlavních atrakcí plánovaných oslav vítězného února, což mělo za následek větší výskyt článků o přípravách filmu, ale také nekritických recenzí.

Dne 27. ledna 1950²³² byl ředitelem Karlem Kohoutem schválen návrh dotáček filmu *Poslední výstřel*. V tomto dokumentu je první a jediná zmínka z produkčních příprav filmu *Vstanou noví bojovníci*. Kromě schválení dotáček dává se dokumentem Weissovi na vědomí nutnost v podrobnostech projednat s Kohoutem přípravné práce pro nový film.

²²⁷ BSA, SCE, Film: *Vstanou noví bojovníci*, První sestavení materiálu, 10 s., duben 1949.

²²⁸ BSA, SCE, Film: *Vstanou noví bojovníci*, Filmová povídka, 76 s., 9. 6. 1949.

²²⁹ FRIED, Jiří. Slovo o scénáři „Bojovníků“. *Kino*, 15. 2. 1951, č. 4, s. 82.

²³⁰ Na okraji natáčení filmu „*Vstanou noví bojovníci*“. *Filmové informace*, 11. 1. 1951, č. 2, s. 11.

²³¹ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7. s. 100.

²³² BSA, SCE, Film: *Poslední výstřel*, Dotáčky - usnesení, 1 s., 27. 1. 1950.

V článcích se dozvídáme, že i samotný Weiss při realizaci filmu úzce spolupracoval se Zápotockým. Několikrát je citována věta, kdy měl Zápotocký vyžadovat, „aby zapomněli na jeho vysoký státní úřad a upřímně se s ním rozhovořili o problémech, na které narazili“²³³. Zápotocký se byl několikrát podívat přímo na natáčení a nechal si promítnout některé ukázky. Ze vzpomínek se dovídáme: „Po jejich promítnutí na plátně se zeptal: „Máte ještě něco?“ Byly mu promítnuty další záběry. Ty již sledoval s neskrývaným pohnutím. Ještě další scény mu musely být předvedeny. Pak jen řekl: „Je to dobré“, otřel si slzy a odešel z ateliéru.“²³⁴ Před samotným natáčením proběhla podrobná rešerše dobových materiálů, fotografií a rozhovory s pamětníky. Režisér opět chtěl zakládat svůj styl na realističnosti. „Tady měl plné ruce práce zejména rekvizitář St. Pavlík a jeho asistent soudruh Rada. Bylo nutno vyhledat předměty pro filmování takové, aby odpovídaly tehdejší době a to počínaje lampou a lžičkou a konče penězi. (...) Dále jsme museli pročíst tehdejší noviny. Bedlivě prozkoumat dějiny našeho dělnického hnutí, prostudovat materiál lokální. (...) Pročítali jsme zápisy z tehdejších schůzí, hovořili jsme s pamětníky, zjišťovali jsme, jací byli, jak jednali a jak se oblékali lidé našeho filmu.“²³⁵

Weiss se rozhodl natáčet exteriéry v reálných lokacích, oproti možnosti vystavět je na pozemcích náležících k barrandovským ateliérům. V červenci 1950²³⁶ otiskl časopis *Kino* reportáž z natáčení, kde se píše o prozatímním natáčení interiérových scén v ateliérech a plánovaném srpnovém přesunu do exteriérů na Kladensko. Exteriéry byly tedy natáčeny na reálných místech, kde se odehrává původní románová předloha, byly ovšem samozřejmě filmařsky upraveny či zaměněny: „Mnohé domy a některá místa v Zákolanech se za tu dobu značně změnila, mnohde se filmařům postavily v cestu technické potíže.“²³⁷ Filmové Zákolany jsou nakonec složeny z reálných Zákolan spolu s Kolčí, Kováry a Budčí. Noviny přinášely zprávy o potížích v natáčení, jako například výpadek dodávky elektřiny²³⁸ či o příkladné spolupráci filmařů s obyvateli tamějších vesnic²³⁹.

Režisér se při natáčení poprvé v kariéře obklopil zkušenými herci, i na popud výčitek, které se na něj snesly kvůli natáčení s neherci či ochotníky. Otomar Krejča, představitel hlavní role, napsal pro tisk několik článků, například pro *Svět práce*²⁴⁰, kde líčí svůj přístup k roli a spolupráci s režisérem. Weiss na Krejču vzpomíná ve svých pamětech: „Krejča byl první herecká osobnost, se kterou jsem se setkal, navíc v době, kdy – jako bývalý dokumentarista – jsem se učil spolupráci s herci. Byl víc než herec; nebyl jsem to já, kdo figuru dotvářel, nýbrž on sám. Knížka i scénář šustily papírem, ale naše společné přesvědčení nám pomohlo najít cestu k pravdivému projevu.“²⁴¹ Oproti běžné praxi byli hlavní herci tohoto filmu (Otomar Krejča, Antonie Hegerlíková) uvolněni z Divadla československé armády a na natáčení byli přítomni po celou dobu. V rozhovoru, který vyšel v *Obraně lidu*²⁴², vzpomíná na náročné shánění dětského představitele pro roli malého Antonína Zápotockého: „Hledali jsme ve všech pražských školách. Moji asistenti režie přivedli nejprve 400 chlapců, z těch vybrali 120 a teprve jeden z nich, Jirka Havel, žák žižkovské školy vyhovoval všem předpokladům. Podobal se Antonínu Zápotockému

²³³ Film „Vstanou noví bojovníci“. Jak se rodilo dělnické hnutí. *Práce*, 11. 2. 1951, č. 35, s. 6.

²³⁴ Na okraji natáčení filmu „Vstanou noví bojovníci“. *Filmové informace*, 11. 1. 1951, č. 2, s. 12. Nebo také podobně v Film „Vstanou noví bojovníci“. Jak se rodilo dělnické hnutí. *Práce*, 11. 2. 1951, č. 35, s. 6.

²³⁵ LAVIČKA, Zdeněk. Vstanou noví bojovníci. *Obrana lidu*, 18. 2. 1951, č. 41, s. 5.

²³⁶ HOŠEK, Otakar. Vstanou noví bojovníci. Film podle románu A. Zápotockého natáčí Jiří Weiss. *Kino*, 5. 7. 1950, č. 14, s. 316-317.

²³⁷ Kde se natáčel film Vstanou noví bojovníci. *Filmové informace*, 25. 1. 1951, č. 4, s. 7.

²³⁸ KUBA, Adolf. Úsvit nad Budčí. *MY*, 15. 2. 1951, č. 7.

²³⁹ Tamtéž. Nebo také LAVIČKA, Zdeněk. Vstanou noví bojovníci. *Obrana lidu*, 18. 2. 1951, č. 41, s. 5.

²⁴⁰ KREJČA, Otomar. Jak jsme pracovali. *Svět práce*, č. 10., s. 11.

²⁴¹ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7. s. 108.

²⁴² LAVIČKA, Zdeněk. Vstanou noví bojovníci. *Obrana lidu*, 18. 2. 1951, č. 41, s. 5.

z tehdejší doby, a jak se ukázalo nyní, i postavu Toníka ve filmu pěkně vytvořil.²⁴³ Noviny se hojně věnovaly všem profesím, které se podílely na vzniku filmu. Články se zmiňovaly o filmových rekvizitách²⁴⁴, kostýmech a maskách²⁴⁵, nejvíce samozřejmě o hereckých představitelích²⁴⁶.

Deník *Práce*²⁴⁷ uvádí, že hotový film byl jako Vánoční dárek promítnut 22. prosince 1950 samotnému Zápotockému, který měl být údajně spokojen. Weiss ovšem vzpomíná na situaci, kdy Zápotocký pustil v jeho přítomnosti film stranickým cenzorům. „*Soudruzi z ÚV shledali, že film Vstanou noví bojovníci je sociálně demokratický, tedy málo revoluční. Kdyby jeho předlohu nebyl napsal Antonín Zápotocký, byli by ho snad zakázali. (...) Zápotocký mlčel. Byl náhle velice pasivní, Bareš i další tajemník ÚV, Jiří Hendrych, jmenovali čtyři scény, které považovali za ideově pochybné, a Zápotocký na místě souhlasil s přetáčkami.*“²⁴⁸ Bohužel, jak již bylo řečeno, archivní dokumenty se nedochovaly, proto se žádná z vyřčených informací nedá spolehlivě doložit.

Uvedení do kin

Premiéra filmu byla naplánována jako součást oslav tříletého výročí února 1948. Podle údajů v katalogu *Český hraný film* proběhla premiéra 23. února 1951²⁴⁹. Ovšem podle dobových článků měla proběhnout 24. února²⁵⁰ v Praze v kinech Alfa a Dukla. V prvním distribučním týdnu byly kopie nasazeny ještě v kinech v Pardubicích, Hradci Králové, Ústí nad Labem či v Brně, Ostravě a Olomouci.²⁵¹ V distribuci se film udržel až do revoluce v roce 1989. Při 10 743 představeních měl návštěvnost 1 776 120 diváků.²⁵² I přes velkou reklamu v tisku a přidružení filmu k oslavám února 1948 jsou tato čísla téměř poloviční oproti Weissovu debutu *Uloupená hranice*. Režisér za film, který po premiéře objel prakticky všechny tehdejší socialistické země, získal státní cenu za rok 1951.²⁵³

Ohlasy v dobovém tisku

Jak již bylo řečeno, v tisku vyšlo mnoho zpráv o přípravách filmů, ohlasů a recenzí. Velký podíl na tom samozřejmě měl fakt, že film byl připravován k únorovým oslavám. Otázkou zůstává, jak tímto byla kritika ovlivněna, jelikož všechny recenze jsou veskrze pozitivní a žádný z respondentů si nedovolil poukázat na jakoukoliv chybu. Všichni zároveň vyzdvihují Weissův jasný příklon k socialistickému realismu.

---

²⁴³ Tamtéž.

²⁴⁴ Rekvizity z filmu „Vstanou noví bojovníci“. *Filmové informace*, 22. 2. 1951, č. 8, s. 5.

²⁴⁵ O kostýmech ve filmu „Vstanou noví bojovníci“. *Filmové informace*, 1. 3. 1951, č. 9, s. 3.

²⁴⁶ Např.: Otomar Korbelář o své roli ve filmu Vstanou noví bojovníci. *Filmové informace*, 15. 2. 1951, č. 7, s. 10. Nebo také HERERLÍKOVÁ, A. O své roli ve filmu Vstanou noví bojovníci. *Filmové informace*, 1. 3. 1951, č. 9, s. 2.

²⁴⁷ Film „Vstanou noví bojovníci“. Jak se rodilo dělnické hnutí. *Práce*, 11. 2. 1951, č. 35, s. 6

²⁴⁸ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7. s. 107-108.

²⁴⁹ Český hraný film III. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 482 s. ISBN 80-7004-102-1. s. 353-354.

²⁵⁰ „Vstanou noví bojovníci“ budou uvedeni v celé republice. *Filmové informace*, 8. 2. 1951, č. 6, s. 14-15.

²⁵¹ *Filmové informace*, 22. 2. 1951, č. 8, s. 6.

²⁵² BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988, s. 262. Podle statistik z *Lexikonu českého filmu* bylo uskutečněno 10 784 představení, které navštívilo 1 785 189 diváků. BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.

²⁵³ -rt-. Státní ceny v oboru filmu. *Rovnost*, 11. 5. 1951, č. 111, s. 4.

Deník *Práce*²⁵⁴ se ve svém článku z „*Vstanou noví bojovníci*“ – *Jak se rodilo dělnické hnutí* nejprve zaměřil na vysvětlení návaznosti vydání Zápotockého knihy *Vstanou noví bojovníci*, následného divadelního představení v Gottwaldově a v Praze, a počátku filmového zpracování. Poté zrekapituloval známé zprávy z natáčení a účasti Zápotockého. Následně se zabývá zpracováním románu pro film, ale především zrekapitulováním děje a hlavních myšlenek filmu. Až v posledním odstavci poměrně dlouhé třiadvaceti odstavcové recenze se věnuje povrchnímu hodnocení filmu, které se smršlo do jediného souvětí: „*Režisér Jiří Weiss, autoři scénáře a všichni herci se zasloužili o tento ideologicky jasný a umělecky hodnotný film, který vytvořili za účinné a inspirující spolupráce se soudruhem Zápotockým*“²⁵⁵

Pod zkratkou –rp- píšící autor *Obrany lidu*²⁵⁶ ve své recenzi vytvořil model, který poté uplatňují prakticky všichni recenzenti. V prvním odstavci vysvětlí historii Zápotockého románu, vznik filmu k výročí únorových událostí, převypráví děj románu/filmu. Poté se zaměřuje na herce, z nich vyzdvihuje Otomara Krejču v roli Budečského, který „*ukázal vynikající herecké schopnosti*“²⁵⁷ a také Františka Smolíka v roli Kolmistra, jenž „*vytvořil nezapomenutelnou postavu obecního chudáka z konce století*“²⁵⁸. Weiss je chválen za vytvoření jednoho „*z největších našich filmů po revoluci, řadící se k Síréně*“²⁵⁹ a také za nalezení cesty k socialistickému realismu. Vše je zakončeno autorovým krátkým zhodnocením kvalit celého snímku. „*Toto vynikající naše umělecké dílo má obrovský klad: není v něm jediného nevkusu, nic násilného, heslovitého. Je to pravdivý obraz vytvořený s hlubokou vírou a přesvědčením v jeho skutečnost, v níž klíčí kořínky našeho dneška.*“²⁶⁰ Nadále se proto zabývám recenzemi, které se výše zmíněnému modelu alespoň částečně vymykají.

Jiří Marek se v recenzi pro *Lidové noviny*²⁶¹ více zaměřil na, dle něj podceňovaný fakt tohoto filmu, úctě k literární předloze. Autoři scénáře se nesnažili vytvořit filmové dílo, ale „*vybrali z nepřeherné zásoby epických pásem románu to, co mohlo ve filmu působit nejsilněji*“²⁶².

Kritik Bedřich Slavík v *Lidové demokracii*²⁶³ vyzdvihuje režiséra Weisse, který „*z přebohaté dokumentární látky zvolil to nejpodstatnější*“²⁶⁴. Díky kolektivu, kterým se obklopil, mohl se soustředit na vyznění jednotlivých postav. Nikdy se ovšem „*nedal svést k pouhé faktografii, nýbrž vedl herce k postižení lidského charakteru v představované postavě*“.²⁶⁵

V *Pravdě*²⁶⁶ publikoval recenzi Ján Rozner, který oceňuje především herecké výkony. Vzpomíná Otomara Krejču a Františka Smolíka, ale nejen je: „*ešte nikdy sa v českom filme nepodarilo sohrať tak jednoliaty herecký kolektiv, v ktorom nikde nenájdem stopy šablónovitosti vo vzťahu k stvárneniu úlohy*“²⁶⁷. Tvůrci se dle něj nenechali strhnout k povrchnosti postav a karikatuře. Režiséra Weisse považuje za jednoho z nejtalentovanějších a je rád, že po nepodařeném experimentu v podobě

²⁵⁴ Film „*Vstanou noví bojovníci*“. *Jak se rodilo dělnické hnutí*. *Práce*, 11. 2. 1951, č. 35, s. 6.

²⁵⁵ Tamtéž.

²⁵⁶ –rp-. „*Vstanou noví bojovníci*“ – vítězství českého filmu. *Obrana lidu*, 16. 2. 1951, č. 39, s. 4.

²⁵⁷ Tamtéž.

²⁵⁸ Tamtéž.

²⁵⁹ Tamtéž.

²⁶⁰ Tamtéž.

²⁶¹ MAREK, Jiří. Poučení z filmu „*Vstanou noví bojovníci*“. *Lidové noviny*, 18. 2. 1951, č. 41, s. 1 (příloha).

²⁶² Tamtéž.

²⁶³ SLAVÍK, Bedřich. Význam a poslání českého filmu *Vstanou noví bojovníci*. *Lidová demokracie*, 24. 2. 1951, č. 46, s. 4.

²⁶⁴ Tamtéž.

²⁶⁵ Tamtéž.

²⁶⁶ ROZNER, Ján. *Vstanou noví bojovníci*. *Pravda*, 24. 2. 1951.

²⁶⁷ Tamtéž.

Posledního výstřelu navázal na své nejzdařilejší dílo, *Uloupenou hranici*. Vyzdvihuje režisérovu práci s herci, obrazovou hloubku a zachování autentičnosti románové předlohy. Film hodnotí vysoko, jelikož jej považuje za první, který se zdařile drží Usnesení předsednictva ústředního výboru KSČ o tvůrčích úkolech československého filmu z dubna 1950.

Jaroslav Dvořáček v časopise *Kino*²⁶⁸ zaměřil recenzi více na režiséra Weisse a herecké obsazení. Kvituje, jak pomohla kritika režiséra po jeho posledním filmu k tomu, aby našel správnou cestu k socialistickému realismu: „*nenacházíme patrnější vliv civilismu, nebo sklon k vyzdihování podružných detailů*“²⁶⁹. Prim v režijní práci hraje vystižení realisticky a pravdivě životní skutečnosti, jak ji nacházíme v románové předloze. „*Nebylo tu místa pro režijní efekty a hříčky*“²⁷⁰. Dále se šířeji věnuje hereckým představitelům. Vyzdvihuje Otomara Krejču: „*V jeho podání je Budečský rozvážný, uvědomělý bojovník, který nám představuje nejlepší tradice naší revoluční sociální demokracie*“²⁷¹. Dvořáček by sice ve filmu rád viděl více živosti a vznětlivosti v podání Krejči, ale uznává, že: „*toto Krejčovo a Weissovo pojetí, jak je vidíme v hotovém filmu, je vzácně ucelené a jednotné*“²⁷². Z dalších herců zmiňuje Antonii Hegerlíkovou, která hrála postavu Budečské, či Otomara Korbeláře v roli Švandrlíka. Oslavuje Františka Smolíka v roli Kolmistra: „*Zde se nám dostalo vzácné herecké studie, která svědčí o hlubokém mistrovství Smolíkově*“²⁷³.

Miloš Fiala v *Lidových novinách*²⁷⁴ vyzdvihuje práci scénáristy Frieda, který zdárně přepsal reportážní charakter románu do filmové podoby: „*Bez schematisace, bez laciného použití osvědčených filmových efektů, beze strachu ze slabých hereckých výkonů při délce některých dialogů*“²⁷⁵. Délku dialogů považuje za výbornou, jelikož nechaly vyniknout hereckou akci, která je nositelem ideje oproti stříhu. Výsledný scénář má být vzorem pro ostatní adaptátory, stejně jako příkladná spolupráce s autorem románu. Jako mnozí chválí režiséra Weisse za přijetí kritiky jeho posledního filmu a přístup k výtýčenému socialistickému realismu. Za skvělé považuje vedení herců a také zvládnutí davových scén. Herecky opět vyzdvihuje Krejču a Smolíka nad ostatní, kteří ovšem jsou mnohem lepší, než bylo doposud v českém filmu zvykem.

Jiří Hendrych ve své kompilační stati pro *Tvorbu*²⁷⁶ opět chválí Weisse za pochopení kritiky jeho předchozího filmu, ale zároveň jako jediný vidí některé nedostatky také ve filmu *Vstanou noví bojovníci*. „*Idea díla, její revolučnost měla být vyjádřena silněji. Ve filmu je nesprávně vyzdihováno taktizování Budečského, který by měl přesvědčivěji vyslovit smysl svého života, aby jasně vynikly revoluční perspektivy jeho působení na vesnici*.“ V závěru dodává na Weissovu adresu: „*Režiséru Weissovi se nepodařilo ještě prozářit toto dílo takovým bojovým plamenem, který ničí všechno staré a zapaluje mysl a srdce*“²⁷⁷.

---

²⁶⁸ DVOŘÁČEK, Jaroslav. Režie a herci ve filmu *Vstanou noví bojovníci*. *Kino*, 1. 3. 1951, č. 5, s. 100-101.

²⁶⁹ Tamtéž.

²⁷⁰ Tamtéž.

²⁷¹ Tamtéž.

²⁷² Tamtéž.

²⁷³ Tamtéž.

²⁷⁴ FIALA, Miloš. Rozhodný krok vpřed v našem filmovém umění. *Lidové umění*, 1. 3. 1951, č. 50, s. 5.

²⁷⁵ Tamtéž.

²⁷⁶ HENDRYCH, Jiří. Za ideovou důslednost v našem filmu. *Tvorba*, 1951, č. 19, s. 449.

²⁷⁷ Tamtéž.

MŮJ PŘÍTEL FABIÁN

Někdy v období příprav na premiéru filmu *Vstanou noví bojovníci*, byl Jiří Weiss přizván ke spolupráci na výrobě filmu režiséra Jiřího Lehovce *Přiznání*²⁷⁸. Film vznikl v VIII. tvůrčím kolektivu Vladimíra Kabelíka. Z dobových materiálů se nedovíme přesné datum, kdy se Weiss do výroby filmu zapojil, ani v čem přesně tato spolupráce spočívala. Katalog *Český hraný film* uvádí Weissovu pozici jakožto režijní spolupráci²⁷⁹, v dobových materiálech je pozice ukryta pod slovem dohled²⁸⁰. Můžeme se jen domnívat, zdali byl zkušený režisér přizván k začínajícímu režisérovi z důvodu komplikovaného natáčení bez schváleného technického scénáře, jak uvádí Bohuslav Kubásek v *přehledu výroby filmu*²⁸¹. Z pramenů pouze víme, že Weiss za svou účast inkasoval částku 5 000 Kčs²⁸².

I ve svém dalším režijním počínu se věnoval tématu blízkému socialistické doktríně. Pokud vezmeme za seriózní tužkou psanou poznámku na titulní straně dochované rozhlasové povídky²⁸³, byla 26. června 1951 natočena hra *Dva Gáboři*, která byla následně v Československém rozhlasu uvedena dne 21. července 1951. Bohužel tyto data se mi nepodařilo ověřit. Autor rozhlasové povídky Ludvík Aškenazy ji následně přepracoval do knižní podoby. Vyšla v rámci povídkové knihy *Sto ohňů* pod názvem *Gabore, Gabore...* Weiss v článku pro *Svět v obrazech*²⁸⁴ uvádí, že povídku slyšel v rozhlasu a přišla mu vhodná pro filmové zpracování. V listopadu roku 1951²⁸⁵ se s Aškenazym osobně sešel a domluvil na vzájemné spolupráci na přípravě literárního scénáře.

V lednu roku 1953 odjeli Weiss s Aškenazym na studijní pobyt do Ostravy, kde tři týdny²⁸⁶ sledovali stavbu Nové hutě Klementa Gottwalda v Ostravě – Kunčicích – místo, kde se měl film odehrávat. Při této příležitosti komunikovali s mnoha pracovníky, noviny uvádějí číslo 52²⁸⁷, aby zjistili, jak se romští spoluobčané začleňují do výrobního procesu. Ludvík Aškenazy o návštěvě huti píše: „Prošli jsme ji celou velmi důkladně, i na místech, která zdánlivě neměla souvislost s dějem filmu, který se právě rodil. Mluvili jsme s různými lidmi, i s takovými, o nichž jsme se domnívali, že nemohou mít s tímto dramatem nic společného. (...) Hledali jsme lidi, a co je hlavní, hledali jsme myšlenku dramatu.“²⁸⁸ Po šesti měsících příprav scénáře a další návštěvě Ostravy, se autoři rozhodli k úpravám: „Vznikla myšlenka spojit osobní drama Fabiána a jeho syna s problémem kádrové politiky, s nesmírně důležitou a aktuální otázkou socialistické výchovy pracujících a péče o ně.“²⁸⁹ Psaní scénáře nakonec trvalo osm měsíců, a jak sám Weiss dodává, přepracovávali jej

²⁷⁸ *Přiznání* (Jiří Lehovce, 1950)

²⁷⁹ *Český hraný film III.* 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 482 s. ISBN 80-7004-102-1. s. 259-260.

²⁸⁰ BSA, SCE, Film: *Přiznání*, Výrobní list, 2 s.

²⁸¹ BSA, SCE, Film: *Přiznání*, Přehled výroby filmu, 1 s.

²⁸² BSA, SCE, Film: *Přiznání*, Přehled výrobních nákladů filmu, 11 s., 15. 4. 1951.

²⁸³ BSA, SCE, Film: *Můj přítel Fabián*, Rozhlasová povídka – *Dva Gáboři*, 1951.

²⁸⁴ WEISS, Jiří. Dva roky s Fabiánem. *Svět v obrazech*, 30. 1. 1954, č. 5, s. 17.

²⁸⁵ Datum potvrzují jednak NOŽKA, Jiří. *Můj přítel Fabián. Svět v obrazech*, 29. 8. 1953, č. 34, s. 19. a také

Režisér o filmu *Můj přítel Fabián. Filmové informace*, 7. 5. 1953, č. 18, s. 8.

²⁸⁶ WEISS, Jiří. Dva roky s Fabiánem. *Svět v obrazech*, 30. 1. 1954, č. 5, s. 17.

²⁸⁷ Režisér o filmu *Můj přítel Fabián. Filmové informace*, 7. 5. 1953, č. 18, s. 8. a také –tu-. *Dílo lidskosti.*

Křesťanská žena, 23. 5. 1953, č. 23, s. 8-9.

²⁸⁸ AŠKENAZY, Ludvík. O problematice filmu *Můj přítel Fabián. Film a doba*, 1953, č. 5, s. 607.

²⁸⁹ AŠKENAZY, Ludvík. O problematice filmu *Můj přítel Fabián. Film a doba*, 1953, č. 5, s. 607. Dramaturgickými změnami ve scénářích se podrobněji zabývá kapitola *Můj přítel Fabián – film o budovatelském úsilí „vytvoření nového člověka“* v disertační práci Věry Adiny Šefrané. ŠEFRANÁ, Věra Adina. *Česká filmová dramaturgie pod dohledem ideologie 1945-1955*. Disertační práce, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2012.

celkem sedmkrát.²⁹⁰ Při práci na scénáři přejmenovali tvůrci hrdinu Gábora na Fabiána, jelikož je zaujal jeden z žáků romské školy, který pracoval u SNB.²⁹¹ Hotový literární scénář²⁹² byl schválen KV SUF a také Filmovou radou v říjnu roku 1952²⁹³.

Produkce

Technický scénář²⁹⁴, který vypracoval Jiří Weiss, je datován pouze rokem 1953, ale díky *Věštníku československého filmu*²⁹⁵ víme, že byl v únoru roku 1953 předložen Kolektivnímu vedení k projednání. Bohužel se nedochovaly *denní zprávy*, stejně jako *výrobní list* a *výrobní zpráva*, tudíž se můžeme pouze domnívat, kdy bylo započato natáčení. Z *Filmových informací*²⁹⁶ ze dne 5. března 1953 se dovídáme, že „v těchto dnech bylo v Ostravě zahájeno natáčení exteriérů filmu“²⁹⁷. Následně se štáb přesunul do barrandovských ateliérů, kde se v dubnu natáčely scény z večerní romské školy²⁹⁸, v červnu romská slavnost²⁹⁹ a v průběhu června až července byly architektem Bohuslavem Kuličem vystavěny mohutné dekorace, zobrazující věrně Nové hutě Klementa Gottwalda³⁰⁰. V pátek 11. září 1953 natáčel Weiss v pražském Smetanově divadle scény z opery *Carmen*³⁰¹.

Noviny také přinesly zprávy o náročném castingu na roli malého Fabiána. Režisérovi prošlo konkurzem na 3 600 adeptů³⁰², až si nakonec vybral hochu z Bratislavy – Dušana Kleina, budoucího režiséra českých, respektive československých filmů.

Počáteční rozpočet filmu byl stanoven na částku 3 645 948 Kčs³⁰³. Bohužel se nedochoval rozpočet finální, ovšem přiložená tabulka s průběžným rozpočtem z listopadu 1953 hlásí zůstatek necelých 700 000 Kč³⁰⁴:

---

²⁹⁰ WEISS, Jiří. Dva roky s Fabiánem. *Svět v obrazech*, 30. 1. 1954, č. 5, s. 17.

²⁹¹ WIENEROVÁ, Ž. Můj přítel Fabián. *Vlasta*, 17. 10. 1953, č. 38, s. 7.

²⁹² BSA, SCE, Film: Můj přítel Fabián, Literární scénář, 128 s., 1952.

²⁹³ *Věštník československého filmu*, 1952, č. 12, s. 69-70.

²⁹⁴ Můj přítel Fabián. TS – NFA, sign. S-2632-TS.

²⁹⁵ *Věštník československého filmu*, 1953, č. 1 - 2, s. 2.

²⁹⁶ Obsazení filmu Můj přítel Fabián. *Filmové informace*, 5. 3. 1953, č. 9, s. 8.

²⁹⁷ Tamtéž.

²⁹⁸ Skupina cikánských pracujících filmuje na Barrandově. *Filmové informace*, 2. 4. 1953, č. 13, s. 12-13.

²⁹⁹ Cikánská slavnost v barrandovských ateliérech. *Filmové informace*, 25. 6. 1953, č. 25, s. 8.

³⁰⁰ NHKG v barrandovských ateliérech. *Filmové informace*, 4. 6. 1953, č. 22, s. 5-6. a také Z natáčení filmu Můj přítel Fabián v barrandovských ateliérech. *Filmové informace*, 18. 6. 1953, č. 24, s. 8-10.

³⁰¹ Opera ve filmu Můj přítel Fabián. *Filmové informace*, 17. 9. 1953, č. 37, s. 9-10.

³⁰² -řek-. Film o novém životě cikánů v Československu. *Československý svět*, 19. 12. 1953, č. 51, s. 5.

³⁰³ BSA, SCE, Film: Můj přítel Fabián, Průběžný rozpočet, 4 s., 11. 1953.

³⁰⁴ Tamtéž.

	Skutečné náklady od počátku do listopadu 1953	Rozpočet
Vedení dramaturg. a scenarist.	249 653,-	259 010,-
<i>Sběr materiálu</i>	1 000,-	1 000,-
<i>Synopsis</i>	2 000,-	2 000,-
<i>Filmová povídka</i>	18 000,-	16 000,-
<i>Literární scénář</i>	22 340,-	26 000,-
<i>Technický scénář</i>	12 000,-	12 000,-
<i>Autorská práva</i>	30 000,-	30 000,-
Umělecké a výrobní štáby	669 901,58,-	773 563,60,-
Evidence ext. herců a komparsu	328 137,96,-	479 369,20,-
Filmový symfonický orchestr	108 089,60,-	79 701,-
Vedení tech. a hospod.	298 237,13,-	396 492,20,-
Zvuk a předváděčky	186 063,14,-	206 443,80,-
Kamery	19 165,80,-	9 120,-
Triky, kreslený graf a tabulky	11 154,45,-	11 976,40,-
Truhlář. a zámečnická	18 084,60,-	0,-
Provoz ateliérů	283 726,35,-	369 225,80,-
Osvětlovači s přísl.	235 130,20,-	311 249,-
Krejčovna	54 402,80,-	54 772,80,-
Ostatní dílny a sklady výroby filmů	213 974,44,-	352 396,80,-
Laboratoř denní a hromadné práce	32 850,24,-	31 540,40,-
Laboratoř barevný film	119 382,42,-	139 177,40,-
Foto-odd.	4 544,20,-	11 289,20,-
Doprava	151 289,72,-	156 620,40,-
Rozmno.	3 203,20,-	4 000,-
Celkem	2 986 990,82,-	3 645 948,-

Dne 9. září 1953³⁰⁵ promítal Weiss v rámci pravidelných porad servisku svého filmu kolegům ze štábu (asistent režie Bohumil Kouba, kameraman Ferdinand Pečenka,...) a také přízvaným režisérům (Otakar Vávra,...). Dochovali se některé z poznámek, v nichž povětšinou Weissovi radili zkracování některých scén, prostříhy na detaily, které by měly přispět k větší dramatictosti.

Film dle plánů měl být hotov do konce roku 1953, jak o tom informovali například *Filmové informace*³⁰⁶. Do kin se ovšem dostal, až v lednu roku 1955. Weiss o této prodlevě píše ve svých pamětech. Nejdříve byl sestřih filmu předveden vedení barrandovského studia: „*vypuklo nadšení tak veliké, že mně ředitel Veselý řekl, že film půjde do Benátek na festival*“³⁰⁷. Do všeho ovšem zasáhl ministr Kopecký, který film viděl na předváděčce pro Ústřední výbor. Kopecký vypracoval seznam sedmi připomínek, podle kterých se má Weiss při stříhu řídit, jinak bude film označen za ideově závadný a zakázán. „*Byly tak zásadní, jako by ve filmu o Kostnickém koncilu bylo třeba vystřihnout všechny Husovy námitky proti církevním neplechám a odpustkům.*“³⁰⁸ Weiss s Aškenazym se obrátili s prosíkem o pomoc k prezidentu Zápotockému. Ten, jak uvádí Weiss, si měl film pustit dvakrát, ovšem měl

³⁰⁵ BSA, SCE, Film: Můj přítel Fabián, Porada s režiséry, 4 s., 3. 9. 1953.

³⁰⁶ Přípravy k natáčení filmu Můj přítel Fabián. *Filmové informace*, 19. 2. 1953, č. 7, s. 16.

³⁰⁷ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7. s. 138.

³⁰⁸ Tamtéž.

k němu více připomínek, než Kopecký. „*Pochopil jsem bláhovost svého počínání. Zápotocký byl především politik, ochotný pomoci filmu do kin, ale žádal, abych provedl dvakrát nebo třikrát tolik stříhů než Kopecký.*“³⁰⁹ Weissovi nezbylo nic jiného, než námitky poslechnout, film přestříhat a nadabovat nové dialogy. S odstupem k tomu dodává: „*Pravdu měl ale ministr Kopecký. Měl film Můj přítel Fabián zakázat pro jeho naprostou pitomost.*“³¹⁰

Uvedení do kin

Distribuční premiéru měl film 7. ledna 1955³¹¹, tedy více než rok po jeho dokončení. Ovšem *Filmové informace*³¹² z 21. ledna 1954 uvádějí, že se 16. a 17. ledna 1954 udály tři improvizované premiéry filmu v kinech v Horních Počernicích, Dobříši a ve strašnickém kinu Mír. Jednalo se o situace, kdy přítomní diváci přicházeli na jiné filmy, než na *Můj přítel Fabián*, o jehož projekci neměli tušení. „*Na všech třech představeních vzbudil film nadšení obecenstva, které se projevilo bouřlivým potleskem po filmu, živou diskusí s jeho režisérem, který se zúčastnil promítání v Dobříši a ve Strašnicích, a stovkami vyplněných dotazníků, do nichž diváci ochotně zapsali své dojmy z filmu.*“³¹³ Bohužel není možné určit, jakou verzi filmu diváci viděli – zdali do ní již byly promítnuty zásahy doporučené Kopeckým, respektive Zápotockým.

Můj přítel Fabián vydržel v distribuci do ledna roku 1975. Uskutečnilo se 7 842 projekcí, na které přišlo 1 149 291 diváků³¹⁴.

Ohlasy v dobovém tisku

První ohlas na samotný film *Můj přítel Fabián*, a ne na jeho natáčení, přineslo *Rudé právo*³¹⁵ v den premiéry. Autor –RP- chválí námět, ve kterém k převýchově cikánských dělníků pomůže práce, která lid sbližuje, ovšem nezdařilo se jim tuto myšlenku vyjádřit v celém díle se stejným úspěchem. Chválí výkon dvou hlavních herců (Lackovič, Klein), ovšem žehrá na nedostatečnou domyšlenost ostatních postav, které nezachraňují ani kvalitní herci.

Pochvalnou recenzi napsal Antonín Malina pro *Obranu lidu*³¹⁶. V úvodu vyzdvihuje přínos tvůrců pro divákovo ozřejmění stylu života cikánů v současné době. Chválí také dramaturgii scénáře a především neúplný přerod hlavní postavy: „*Fabiánův boj o sebe samého není lehký ani pro něho, ani pro diváka. (...) Fabián může ještě mnohokrát klopýtnout. Ale je to člověk, který má smysl pro povinnost, opravdové a nezištné přátelství, čestnost, upřímnost a všechno to, co jej staví na první místo mezi všemi živoucími tvory.*“³¹⁷ Vyzdvihuje herecké výkony. Lackovič ve své teprve třetí roli zahrál postavu tak, že: „*zařadil se rázem mezi nejlepší postavy našich posledních filmů*“³¹⁸. Zmiňuje také kvalitní výkony Otomara Krejči a nadějný debut malého Daniela Kleina, kterému věští velkou budoucnost.

³⁰⁹ Tamtéž, s. 139.

³¹⁰ Tamtéž, s. 140.

³¹¹ *Český hraný film III*. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 482 s. ISBN 80-7004-102-1. s. 160.

³¹² Improvizovaná premiéra filmu *Můj přítel Fabián*. *Filmové informace*, 21. 1. 1954, č. 3, s. 15.

³¹³ Tamtéž.

³¹⁴ BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988, s. 119. *Lexikon českého filmu* uvádí stejná čísla. BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.

³¹⁵ –RP-. Filmový obzor. *Rudé právo*, 7. 1. 1955, č. 7, s. 3.

³¹⁶ MALINA, Antonín. *Můj přítel Fabián*. *Obrana lidu*, 8. 1. 1955, č. 7, s. 4.

³¹⁷ Tamtéž.

³¹⁸ Tamtéž.

Režiséra Weiss považuje za velmi talentovaného, především díky zvládnutím scén ze schůzí, které jiní filmaři nezvládají. V závěru chválí také kameru Ferdinanda Pečenky a jeho zásluhu na kvalitním filmu: „*nejen přílehavým koloritem, ale především tím, jak dokázal skloubit pracovní prostředí staveniště se svými hrdiny v náročných náladových záběrech, v nichž se skloubí baladičnost s životním optimismem*“³¹⁹.

Recenzent Vladimír Solečký v *Mladé frontě*³²⁰ vyzdvihuje především zaměření se autorů na současnou tematiku, která velmi chybí v československé kinematografii: „*žádný loňský film se nepokusil tak do hloubky, s takovým pochopením pro vnitřní život člověka zobrazit lidi našich dnů*“³²¹. I přes pochvalná slova vidí také nedostatky, například ve vykreslení některých postav, občas i v dialogích a především ve stříhu, kvůli kterému: „*odcházíme z kina s pocitem, že film byl poněkud zdouhavý a neměl pravé tempo*“³²².

V *Práci*³²³ autor vyzdvihuje základní myšlenku, kterou scénář a film měl mít: „*vytýčit, ukázat cestu k novému životu, objasnit, že tato cesta, jakkoli není prostá překážek, chyb a kolísání, má světlou a krásnou perspektivu a že na této cestě jsou všichni poctiví lidé sobě rovni*“³²⁴. Vytýká ovšem tvůrcům, že cikánské postavy jsou prokreslenější než postavy „bílých“ lidí, kteří se schovávají za falešné ušlechtilé proklamace. „... jako by oba tvůrce filmu více zajímal výlučný problém cikána uprostřed ostatní společnosti než společná problematika boje s včerejškem za lepší příští.“³²⁵ Film ovšem nepovažuje za nekvalitní a ústřední dvojici otce a syna Fabiána přirovnává k dvojici z filmu *Zloději kol*³²⁶. Oceňuje Lackovičovo a Kleinovo herectví a žehrá na nedostatek prostoru pro Otomara Krejču a Ladislava Chudíka.

Miloš Švácha z ostravského deníku *Nová svoboda*³²⁷ spílá autorům za nevyužití prostředí Ostravska a stavby NHKG. „*Film se odehrává na Ostravsku, ale přesto v něm není z bohaté ostravské problematiky zachyceno skoro nic. Mohl se odehrát na kterékoli stavbě republiky a příběh by se nezměnil ani v tom nejmenším.*“³²⁸ Nelíbí se mu ani poměrně rychlé přizpůsobení Romů na čistotu v bytě, což je dle něj proti jejich naturelu. Upozorňuje také na nevyváženost v prokreslení charakterů vedlejších postav. Jako jiní vyzdvihuje herecké představitele Fabiánů a také kameru Ferdinanda Pečenky. Je rád, že film: „*připomněl našim filmovým pracovníkům, že jsou nám dosud dlužni filmové dílo, které by zobrazilo dnešní Ostravsko v plné kráse a velikosti jeho budování*“³²⁹.

V časopise *Kino*³³⁰ publikoval recenzi Jan Žalman, který v úvodu s radostí přijímá film jakožto jednoho z mála faktických filmových zástupců pro boj za nového člověka. Opět se věnuje nedostatečnému prokreslení vedlejších postav a některým špatně vystaveným scénám (např. inženýr Krása se snaží získat svářeče pro práci přes Vánoce). I přes chyby chválí zachování vyjádření hlavní myšlenky: „*To hlavní zůstává, drama boje za nového člověka. Kdyby nic jiného tento film nedokázal, nežli že mluvit o tomhle boji u nás není planá, řečnickým mlácením vymrskaná fráze – stálo zato jej natočit.*“³³¹ V závěrečných odstavcích chválí výkon Otto Lackoviče, který vyrostl během dvou filmů ve velkého herce

---

³¹⁹ Tamtéž.

³²⁰ SOLECKÝ, V. Lidé – to nejdražší co máme. *Mladá fronta*, 9. 1. 1955, č. 8, s. 4.

³²¹ Tamtéž.

³²² Tamtéž.

³²³ Můj přítel Fabián. Nový český film. *Práce*, 14. 1. 1955, č. 12, s. 4.

³²⁴ Tamtéž.

³²⁵ Tamtéž.

³²⁶ *Zloději kol* (Ladri di biciclette; Vittorio De Sica, 1948)

³²⁷ ŠVÁCHA, Miloš. Na okraj filmu Můj přítel Fabián. *Nová svoboda*, 16. 1. 1955, č. 14, s. 5.

³²⁸ Tamtéž.

³²⁹ Tamtéž.

³³⁰ ŽALMAN, Jan. Můj přítel Fabián. *Kino*, 10. 2. 1955, č. 4, s. 62-63.

³³¹ Tamtéž.

československého filmu. U Dušana Kleina soudí, že zvítězila poutavost jeho zjevu, než herecké umění.

V *Literárních novinách*³³² vyšla recenze Josefa Sekery nazvaná *Nepochopený Fabián*. Sekera se zde více zabývá nedostatečným zobrazením života cikánů ve filmu *Můj přítel Fabián*. Upozorňuje čtenáře, že film ukazuje „to nejtemnější, co je uloženo v cikánské duši a dost nezdůrazňuje nejkrásnější vlastnosti Cikánů, jejich smysl pro právo, hrdost a rodovou věrnost.“³³³ Kritizuje tvůrce, že dostatečně nepochopili romskou duši a jejich úděl v současném světě. Nelíbí se mu, že Fabián byl na nádraží jakoby vyčleněn od ostatních Romů, kteří zůstali kopáči. Jejich charaktery jsou neprokreslené, šablonovité, stejně tak jako místy chování samotného Fabiána. Dává na zvážení několik scén, které tvůrci divákovi předkládají. Například Fabiánovo rozhodování, zdali odjet z Ostravy: „Copak by Cikán opustil svého syna? (...) Ten člověk přece přišel v plynové komoře o ženu a ostatní děti, jak se divák dovídá z barevné fotografie v zavazadle (!) a pak na stěně jeho bytu.“³³⁴ Film považuje za nepodařený a poměrně velkou návštěvnost přisuzuje touze diváků nazírat na cikány, tak „jak si je uchovali ve vědomí z minulosti“.³³⁵

Jiří Hrbas vytýká ve *Filmu a době*³³⁶ tvůrcům, že mezi světem Romů a ostatních je vytvořen příliš velký příkop. Tvůrcům se vymstilo připsání několika postav, oproti povídce a rozhlasové hře, které ovšem jsou pouze načrtnutými schémata. Postavy si počínají: „charitativně, falešně humanisticky, hovoří často v ušlechtilých proklamacích, někdy až příliš intelektuálně diskutují, místo aby jednali“³³⁷. Dle něj film nepůsobí na Romy ani na „bílé“ diváky příliš dobře. To se pokusili změnit úpravy schvalovacích orgánů, leč marně. Hrbas si navíc myslí, že poměry, které film ukazuje, jsou již překonány a odklad premiéry filmu spíše uškodil: „Ukazuje se, že někdy není správné nad filmovým dílem rozpačitě přešlapávat. Je třeba rychle zhodnotit, zda film, přes své chyby, má nám co říci. A to *Můj přítel Fabián* rozhodně měl a má.“³³⁸

---

³³² SEKERA, Josef. *Nepochopený Fabián*. *Literární noviny*, 19. 2. 1955, č. 8, s. 4.

³³³ Tamtéž.

³³⁴ Tamtéž.

³³⁵ Tamtéž.

³³⁶ HRBAS, Jiří. Nad našimi novými filmy. *Film a doba*, 1955, č. 3-4, s. 156-161.

³³⁷ Tamtéž, s. 158.

³³⁸ Tamtéž.

„Ale film je hotov – a ať už je výsledek jakýkoliv – nelituji, že jsem natočil mezi filmy svého života i jeden film dětský a zkušenosti, kterých jsem nabyl, stojí snad za to sdělit přátelům filmařům, aby jich použili, až na ně přijde řada.“

Jiří Weiss³³⁹

PUNĚA A ČTYŘLÍSTEK

Jak bylo nastíněno v minulé kapitole, od dokončení filmu *Můj přítel Fabián* do jeho premiéry uběhl více než rok. Weiss v mezidobí začal ve své výrobní skupině připravovat film pro děti *Punťa a čtyřlístek*. Je zajímavé, že o tomto filmu se ve svých pamětech nezmiňuje stejně tak v žádném z rozhovorů vedených pracovníky Národního filmového archivu v Praze. Filmovou povídku, ze které posléze vzešel literární scénář, napsal Oto Hofman absolvent FAMU. Ten zároveň v časopise *Film a doba*³⁴⁰ publikoval článek, ve kterém objasňuje svízele, se kterými se potýkal při přípravách.

Weiss se podílel na scénáři od samého počátku jako dramaturg. V Hofmanově původním námětu děti najdou zatoulaného psa – vlčáka, který ovšem nemá policejní známku. Rozhodnou se, že si ho ponechají, a tím začínají různé útrapy. Jejich třída se jim rozhodne pomoci získat známku, která stojí hodně peněz. V závěru nacházejí původního majitele psa. „Z obav, že základní motiv ději nestačí, vpassoval jsem do povídky druhou linii, jakousi detektivku s honičkami za zločincem, ve které se vyznamená vlčák Punťa i čtyřlístek.“³⁴¹ dodává Hofman. Dále uvádí, že byly napsány další čtyři verze příběhu, od základu se různící, než si s Weissem ujasnili základní záměr filmu pro děti.

Před napsáním první verze *technického scénáře*³⁴² v květnu 1954, nechali literární scénář číst dětem ucházejícím se o roli, učitelům a kolegům z filmové branže, stejně jako užšímu štábu. Po všech konzultacích jim zůstalo v rukou torzo. „Bylo nutno rozhodnout se, zda budeme vyspravovat, vylepšovat trosky nebo začneme stavět znovu.“ Druhou verzi *technického scénáře*³⁴³, jež nese dataci červen 1954, v níž z první zůstalo málo, nechali opět posoudit dětmi a štábem: „Ve zkušebním filmu vyzkoušet problematické scény. Dialogy. A to nejvzácnější: svou radou a názorem ochotně pomohli zkušení filmaři, kteří nebyli na scénáři vůbec zúčastněni. Jiří Fried, Jiří Krejčík, který tehdy po nocích dokončoval svůj film, nám věnoval svá dopoledne.“³⁴⁴

Produkce

K filmu *Punťa a čtyřlístek* se nedochovaly žádné archivní dokumenty, proto při rekonstrukci produkční fáze můžeme vycházet pouze z dobových článků a recenzí. V období dubna až května roku 1954 upravoval Weiss s Hofmanem *technický scénář* a zároveň začaly castingy pro dětské role. Ty, jak uvádí Weiss v článku pro *Film a doba*³⁴⁵

³³⁹ WEISS, Jiří. Zkušenosti s dětmi při natáčení filmu „Punťa a čtyřlístek“. *Film a doba*, 1954, č. 6, s. 1013.

³⁴⁰ HOFMAN, Ota. Povídání o Punťovi. *Film a doba*, 1954, č.4, s.621-623.

³⁴¹ Tamtéž, s. 622.

³⁴² Punťa a čtyřlístek. TS – NFA, sign. S-94-TS.

³⁴³ Punťa a čtyřlístek. TS – NFA, sign. S-94-TS.

³⁴⁴ HOFMAN, Ota. Povídání o Punťovi. *Film a doba*, 1954, č.4, s.623.

³⁴⁵ WEISS, Jiří. Zkušenosti s dětmi při natáčení filmu Punťa a čtyřlístek. *Film a doba*, 1954, č. 6, s. 1013-1017.

měly pevně daná pravidla. Režisér se svými asistenty Miroslavem Svobodou a Miladou Řehákovou objeli spoustu pražských škol, kde předstírali, že jsou komise z rozhlasu, aby nezbudili velký rozruch.³⁴⁶ „Předstírali jsme, že se jedná o hlasovou zkoušku. Rozhlas je tak běžná věc, že pro děti není žádnou sensací a rozpovídaly se bez potíží a hlavně beze strachu, že jim potom spolužáci budou nadávat filmových hvězd.“³⁴⁷ Weiss se svým štábem nechal děti vyprávět libovolnou pohádku. „A to jsme udělali ve formě hry, že jsme procházeli třídou a na koho jsme ukázali, ten musel rychle pokračovat. (...) doslova za pět minut, při rychlém střídání, jsme si všechny kandidáty ověřily“³⁴⁸. Tímto způsobem vybrali skoro 60 dětí, které prošly do druhého kola. Tam je nechali zahrát pohádku *O perníkové chaloupce* a ty, které do projevu zapojily svou fantazii, postoupily dále. --„Zbývajícím dětem jsme stále ještě neříkali, že jde o film; vybírali jsme však pro ně etudy stejného rázu, jaké se dávají dospělým adeptům při přijímacích nebo postupných zkouškách na AMU.“³⁴⁹ Z šedesáti dětí se do třetího kola podle Weisse dostalo pět až osm, které recitací na stupínku zkoušeli ze sebejistoty před spolužáky. „Ačkoliv se snad uvedený postup na první pohled zdá velmi složitý, došli jsme při praktickém provádění k velké rychlosti, takže se nám podařilo udělat jednu celou školu za půl dne.“³⁵⁰ Tímto před-výběrem prošlo na 30 000 dětí a do Filmového klubu na další zkoušky bylo pozváno 200 až 250 dětí i s maminkami. Zde jim již rozdali listy s rolemi a Weiss s asistenty se zaměřili také na vzhled. Vybrali tři hlavní role a ze zbytku vytvořili potřebný komparz.

Komunikaci s maminkami měl na starosti vedoucí výroby Josef Ouzký. Při filmu bylo založeno rodičovské sdružení, tzv. forum: „na kterém by se mohli sejít rodiče s filmaři a vyřešit případné potíže finanční i jiné (pojistné, prázdniny, diety, uvolnění dětí ze školní docházky atp.).“³⁵¹

Weiss také uvádí, že byl natočen zkušební film, na kterém si všichni vyzkoušeli spolupráci s vybranými dětskými představiteli. Samotné natáčení započalo v červnu³⁵² a trvalo do listopadu³⁵³ 1954. Podle plánu se měli v exteriéru zdržet 37 dní, ovšem kvůli počasí byla tato doba prodloužena o 4 dny³⁵⁴. Exteriéry byly natáčeny v Praze, především na Pankráci. Do ateliéru na Barrandově, kde dekorace vytvořil architekt Bohuslav Kulič, se štáb přesunul v září 1954³⁵⁵.

„Pokládám přípravu a výběr dětských představitelů za základní kámen filmu a o vlastním filmování bych chtěl říci, že se pražádným způsobem nelišilo od filmu obvyklého a velice se divím těm, kteří pro práci s dětmi vyžadují nějaké zvláštní normy a provádějí speciální kouzelnictví. Naopak – děti jsou herci, kteří nezkoušejí v divadle, nemají zájezdy a prožívají jenom jednu jedinou roli.“³⁵⁶

³⁴⁶ O jejich pravých záměrech věděli většinou jen ředitelé škol.

³⁴⁷ Tamtéž, s. 1014.

³⁴⁸ Tamtéž.

³⁴⁹ Tamtéž, s. 1015.

³⁵⁰ Tamtéž.

³⁵¹ Tamtéž, s. 1016. O založeném sdružení se píše také například v Punťa a čtyřlístek. *Filmové informace*, 15. 7. 1954, č. 28, s. 7.

³⁵² Punťa a čtyřlístek. *Filmové informace*, 24. 6. 1954, č. 25, s. 4.

³⁵³ Punťa a čtyřlístek před ukončením. *Filmové informace*, 4. 11. 1954, č. 44, s. 8.

³⁵⁴ Punťa a čtyřlístek do ateliéru. *Filmové informace*, 23. 9. 1954, č. 38, s. 5.

³⁵⁵ Punťa a čtyřlístek v pražských ulicích. *Filmové informace*, 12. 8. 1954, č. 32, s. 9.

³⁵⁶ WEISS, Jiří. Zkušenosti s dětmi při natáčení filmu Punťa a čtyřlístek. *Film a doba*, 1954, č. 6, s. 1017.

Uvedení do kin

Film *Puntá a čtyřlístek* měl premiéru 15. dubna 1955³⁵⁷, tedy zhruba pět měsíců po dokončení filmu. Z tohoto můžeme usuzovat, že film byl schválen do distribuce bez větších připomínek a odkladů. V distribuci vydržel přes dvacet let do prosince roku 1975. Bylo uskutečněno 9 732 představení, které navštívilo 1 670 693 diváků³⁵⁸.

Ohlasy v dobovém tisku

Již v průběhu natáčení vycházely články v novinách, které se, jak už bylo řečeno, zabývaly přípravnými fázemi, hlavně obsazením a práci s dětskými herci. První ohlas na samotný film napsal v den premiéry Jiří Plachetka v *Rudém právu*³⁵⁹. Ten vytýká tvůrcům, že filmové děti umístili do málo dnešního, jakéhosi výjimečného prostředí, kde chybí rudá barva pionýrského šátku. „...celé ovzduší dětského života a jeho problémů i prostředí dospělých je úpravně nakresleno a čistě vygumováno: my dospělí bychom řekli zintelektuálně.“³⁶⁰ Obává se, že mnohdy nebude film pro děti srozumitelný, protože často pošilhává po dospělém publiku.

Antonín Malina v *Obraně lidu*³⁶¹ oslavuje nový film pro děti, který pomáhá nasměrovat mládež k ušlechtilým cílům. Autor chválí režiséra za vedení dětských herců, kteří, i když se snaží napodobit chování dospělých: „neztrácejí přitom svůj osobitý charakter, a dětskou svébytností“³⁶². Malina dává na obdiv symbiózu, kterou dokázal Weiss vnést mezi herce dětské a dospělé. „Divák se tu znovu přesvědčí, že i malá role potřebuje dobré herce.“³⁶³ Poukazuje také na pedagogickou stránku filmu, jenž: „ukazuje jasně nejlepší a nejschůdnější cestu – úzkou spolupráci mezi školou a rodiči“³⁶⁴. V posledním odstavci vyzdvihuje hudbu častého Weissova spolupracovníka Jiřího Srnky a také barevnou kameru Jaroslava Tuzara, jenž: „dokázal přizpůsobit kameru vidění a vnímání dětí, odlišné od vidění dospělých“³⁶⁵.

Gustav Francl v *Lidové demokracii*³⁶⁶ se pozastavuje nejvíce nad vymyšleným příběhem. Námět mu nepřipadá dostatečný pro celovečerní zpracování, ale spíše pro středometrážní. Nelíbí se mu také vnitřní dějová logika, kdy rodiče mají jen malý zájem o vlastní děti, jinak by totiž jejich lež velmi rychle prohlédli. „Jako nedostatek je třeba posuzovat i nepřesně prokreslené prostředí, které necharakterizuje plně život dnešní mládeže.“³⁶⁷

*Host do domu*³⁶⁸ otiskl článek Jaroslava Bočka. Ten nejprve chválí Otu Hofmana za výběr látky pro děti, kterou zbytečně neromantizoval a zasadil ji do běžného života dětí ve městě. Je rád, že na první pohled jednoduchý příběh vychovává děti k čestnosti a poctivosti. Boček oslavuje Weisse za vedení malých hereckých představitelů, ovšem za

³⁵⁷ Český hraný film III. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 482 s. ISBN 80-7004-102-1. s. 262

³⁵⁸ BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988, s. 187. *Lexikon českého filmu* uvádí stejná čísla. BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.

³⁵⁹ PLACHETKA, Jiří. *Puntá a čtyřlístek*. *Rudé právo*, 15. 4. 1955, č. 103, s. 3.

³⁶⁰ Tamtéž.

³⁶¹ MALINA, Antonín. *Nový film Puntá a čtyřlístek*. *Obrana lidu*, 15. 4. 1955, č. 89, s. 4.

³⁶² Tamtéž.

³⁶³ Tamtéž.

³⁶⁴ Tamtéž.

³⁶⁵ Tamtéž.

³⁶⁶ FRANCL, Gustav. *Nový český film Puntá a čtyřlístek*. *Lidová demokracie*, 20. 4. 1955, č. 93, s. 3.

³⁶⁷ Tamtéž.

³⁶⁸ BOČEK, Jaroslav. *Puntá a čtyřlístek*. *Film o dětech a pro děti*. *Host do domu*, 1955, č. 5, s. 235-236.

nedostatečné považuje vedení dospělých herců, kteří zaostávají v hloubce a plastice. Kameraman Jaroslav Tuzar skvěle využil exteriérového natáčení pro své umění, dokázal: „odhalit poesii a krásno městské krajiny; ulic, křižovatek, staveníšť a parků. Jeho městské prostředí je plné vzduchu a barev a Tuzar nám vlastně odhaluje krásy, kolem nichž denně chodíme, jichž si nevšímáme a které vnímáme jako všednost.“³⁶⁹ Zastává se také názoru, že film je pro děti i v situacích, kdy se zde objevují dospělí, protože, jak na dospělého, tak na dětského diváka má film jiný vliv, vidí ho jinýma očima. V posledním odstavci se zabývá také chybějící pionýrskou organizací. „Uvědomíme-li si, jakou roli hraje pionýrská organizace v životě dnešních dětí, nebylo zcela správné, že ji autoři ve filmu nezobrazili a nahradili ji stužkou vzorného žáka.“³⁷⁰

A. J. Liehm označuje *Puntů a čtyřlístek* v *Literárních novinách*³⁷¹ za film na pohled pěkný, ale přitom nepodařený. Pěkný, protože Weisse považuje za zkušeného, jistého režiséra s promyšlenou filmovou řečí, který dokáže vést herce. Liehm označuje za dobré i výkony dospělých herců (např. Josef Bek). Stejně tak mu připadá kvalitní kamera Jaroslava Tuzara. Za nezdařený film považuje, jelikož: „cíl, který si jeho autoři vytkli, je příliš nízký, že k jeho zasažení není třeba velké námahy ani úsilí, proto, že je to jaksí film o dětech vůbec a ne o našich dětech, o dětech lidově demokratického Československa.“³⁷² Velkou chybou označuje absenci pionýrské organizace, která patří k základům výchovy. „Tolik se polekali nebezpečí schematismu, že ho začali ‚léčit‘ málem apolitičností. Vždyť ‚bojovat‘ proti schematismu, na příklad tím, že příběh o dětech zasadíme do třetí třídy, abychom se vyhnuli pionýrské organizaci, to není boj, ale kapitulace.“³⁷³

Ohlasů na *Puntů a čtyřlístek* vyšlo v tisku mnohonásobně méně, než na kterýkoliv jiný Weissův film. Jeden z důvodů je menší ochota kritiků hodnotit film pro děti. Svou roli v této věci jistě také zaujala poměrně brzká premiéra filmu po Weissově posledním činu *Můj přítel Fabián*, jenž nebyl přijat příliš kladně.

---

³⁶⁹ Tamtéž, s. 236.

³⁷⁰ Tamtéž.

³⁷¹ LIEHM, A. J. Děti vůbec a děti naše. *Literární noviny*, 21. 5. 1955, č. 21, s. 4.

³⁷² Tamtéž.

³⁷³ Tamtéž.

HRA O ŽIVOT

Karel Josef Beneš napsal v roce 1953 knihu *Rodný hlas*, ve které se tematicky vrací do období druhé světové války. Tu posléze za spolupráce s režisérem Jiřím Weisssem přepsal do podoby literárního scénáře, i když z původního tématu ponechali pouze základní motivy. V rozhovoru uveřejněném v *Hlasu revoluce*³⁷⁴ Weiss prohlásil, že původním impulsem bylo náhodné setkání s ženou v horském středisku v Tatrách.

*„Sama dělnice, provdala se ve dvacátých letech za inženýra, s nímž vytvořila po patnáct let jejich předválečného manželství šťastné rodinné prostředí pro sedmiletého a čtrnáctiletého syna. Válka zprvu nenarušila jejich poklidné rodinné dny. Manžel pro kariéru spolupracoval s německými i slovenskými fašisty, ona však již před vypuknutím Slovenského národního povstání, aniž si to nejdříve vlastně do důsledků uvědomovala, pomáhala partyzánům přechováváním balíků a nakonec i poskytováním noclehu. Muž nikdy nezná všechny příbuzné své ženy, tak nějak uvažovala, když skrývaného vydávala za kteréhosi z těch neznámých příbuzných. Synové však začali něco tušit a tak se nakonec žena snažila všechno svést na podezření z milostné hry. Ale detektiv, které si manžel najímá, vžene příběh do tragédie: sám spolupracovník gestapa, jakmile zjistí pravou příčinu ‚nevěry‘, dá se do špinavé práce: žena je deportována do koncentračního tábora. Takový byl onen Tatranský příběh a jeho rozuzlení je ve filmu totožné se skutečností.“*³⁷⁵

Weiss měl poté oslovit právě Beneše, jež měl již zkušenosti s podobnou látkou při psaní scénáře filmu *Past*³⁷⁶. Příběh posunuli ze Slovenska roku 1944 do roku 1941 v Praze. Až na tento popud napsal Beneš svůj román. *Literární scénář*³⁷⁷ nazvaný *Rodný hlas (Manželství ve stínu)* dokončil Beneš s dramaturgickým Weissovým vedením v roce 1953.

Produkce

Podobně jako u většiny Weissových filmů z druhé poloviny 50. a první poloviny 60. let se nedochovaly žádné archivní materiály z produkce filmu, kromě technického scénáře. O průběhu natáčení se dozvídáme pouze z dobového tisku a paměti Weisse, v obou možnostech ovšem velmi sporadicky.

Film měl hned v počátcích zřejmě problémy při posuzování ústředního dramaturga, jelikož si na tuto okolnost stěžoval Weiss v článku pro *Kulturu*³⁷⁸ z roku 1958. *„Například Hra o život byla čtyři roky zdržována našimi dramaturgiemi. Za těchto okolností můžeme jen s vypětím všech sil natáčet velké a žhavé filmy, jaké naše doba potřebuje.“*³⁷⁹ Jak víme, literární scénář byl hotov v roce 1953, tedy ještě před započatím natáčení Weissových filmů *Můj přítel Fabián* a *Punta a čtyřlístek*. Až za dva roky bylo schváleno vypracování technického scénáře a v roce 1956 se začalo natáčet. Na podobnou okolnost naráží Vladimír Konopka v článku *Hovoříme o novém protifašistickém filmu* v *Hlasu*

³⁷⁴ KONOPKA, Vladimír. Hovoříme o novém protifašistickém filmu Hra o život. *Hlas revoluce*, 1. 10. 1956, č. 10, s. 10.

³⁷⁵ Tamtéž.

³⁷⁶ *Past* (Martin Frič, 1950)

³⁷⁷ BSA, SCE, Film: Hra o život, Literární scénář, 202 s., 1953.

³⁷⁸ BOČEK, Jaroslav. Interview o filmové režii. *Kultura*, 1958, č. 44, s. 1-2.

³⁷⁹ Tamtéž, s. 2.

revoluce³⁸⁰. „Po rozhodování, kdy i Hře o život šlo o život, zásahem K. J. Beneše a Jiřího Marka, ústřed. řed. čs. filmu, nakonec se točilo...“³⁸¹ Bohužel se nedá zjistit více podrobností, ani pravdivost těchto tvrzení.

Před započítím natáčení proběhl výběr herců. Weiss v tomto filmu poprvé spolupracoval s hercem Karlem Högerem. „Na olympijských stupních hereckého obsazení musel Karel Höger vědět, že bude vždycky na prvním místě.“³⁸² Weiss v pamětech vzpomíná, že Höger si moc dobře uvědomoval svůj hvězdný status a například natáčecí plán se musel řídit dle jeho hereckého plánu.

Samotné natáčení probíhalo od února do července roku 1956.³⁸³ Období od února³⁸⁴ minimálně do dubna³⁸⁵ strávil štáb v ateliérech na Barrandově. V červnu 1956 informovaly *Filmové informace*³⁸⁶ o dokončení natáčení. Režisér Weiss se v oné době měl věnovat definitivnímu sestřihu filmu.

Film *Hra o život* byl jako první v Československu natáčen pro širokoúhlé plátno, čemuž se věnovaly novinové články. *Filmové informace*³⁸⁷ přinesly analýzu hlavního technika Československého filmu o perspektivách širokoúhlého filmu. Redaktor *Svobodného slova*³⁸⁸ Lion se vypravil na natáčení, zeptat se režiséra Weisse na rozdíl v natáčení na širokoúhlý film oproti normálnímu filmu: „Jen kompozice obrazu pro široké plátno je jiná, (...) je nutno jinak řešit plochu a při dialogích se např. dělají záběry zblízka obou herců současně, ale zato nesnáší tento film prudké střihy a velké detaily.“³⁸⁹ Film byl ovšem uváděn hlavně v normální projekci. Širokoúhlá projekce využívala projekce normální, ovšem s předsádkovou čočkou a maskovacím okénkem, která rozšiřuje obraz do formátu blízcímu se širokoúhlému filmu. V časopisu *Kino* takto nastavenou projekci komentuje kritik Ivan Dvořák: „Přesto, že již při realizaci bylo s tímto druhem projekce počítáno, účín filmu tím trpí. Nehledě na „uřezané hlavy“ v některých záběrech a na „hluchá místa“ v prostoru širokého projekčního plátna, rozptyluje tento distribuční efekt komorní drama filmu do často nestvůrných obrazových disproporcí a narušuje koncepci scénáře (a tím i filmu a jeho děje), který na takové traktování díla nebyl připraven.“³⁹⁰

Uvedení do kin

Ještě před distribuční premiérou si *Hra o život* odbyla premiéru mezinárodní na filmovém festivalu v Benátkách, který se uskutečnil od 28. srpna do 9. září 1956.³⁹¹ Film nebyl promítán v hlavní soutěži, jelikož se nestihl přihlásit³⁹², ale zásluhou tehdejšího rektora

³⁸⁰ KONOPKA, Vladimír. Hovoříme o novém protifašistickém filmu Hra o život. *Hlas revoluce*, 1. 10. 1956, č. 10, s. 10.

³⁸¹ Tamtéž.

³⁸² WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7. s. 145.

³⁸³ KONOPKA, Vladimír. Hovoříme o novém protifašistickém filmu Hra o život. *Hlas revoluce*, 1. 10. 1956, č. 10, s. 10.

³⁸⁴ Hra o život. *Filmové informace*, 28. 2. 1956, č. 9, s. 9.

³⁸⁵ Nový film podle K. J. Beneše Hra o život. *Kino*, 12. 4. 1956, č. 8, s. 120-121.

³⁸⁶ Hra o život. *Filmové informace*, 20. 6. 1956, č. 25, s. 9.

³⁸⁷ PILÁT, František. Širokoúhlý film a jeho perspektivy. *Filmové informace*, 14. 11. 1956, č. 46, s. 2-3.

³⁸⁸ LION, J. Natáčíme první film pro široké plátno. *Svobodné slovo*, 2. 3. 1956, č. 55, s. 3.

³⁸⁹ Tamtéž.

³⁹⁰ DVOŘÁK, Ivan. Hra o život. *Kino*, 3. 1. 1957, č. 1, s. 14.

³⁹¹ Přesný termín projekce filmu se mi dohledat nepodařilo.

³⁹² V několika novinových příspěvcích se dovídáme, že film byl hotový včas, ovšem příslušný pracovník Československého státního filmu, který ho měl přihlásit, jej nahlásil až dávno po termínu. Např. (br). Hra o život. *Smena, Bratislava*, 6. 12. 1956.

AMU A. M. Broušila byl promítán mimo soutěž. Podle článku v *Hlasu revoluce*³⁹³ bylo na projekci 850 diváků a sklidil velké ovace.

Distribuční premiéra filmu byla 23. listopadu 1956. V distribuci film vydržel do srpna roku 1976 a na 10 892 představení přišlo 1 848 169 diváků.³⁹⁴

Ohlasy v dobovém tisku

První ohlas na film *Hra o život* vyšel 14. listopadu 1956 v Bratislavském *Večerníku*³⁹⁵. Autor schovaný pod zkratkou (tv) vyčítá filmu průměrnost, kterou zapadá mezi jiné okupační filmy. Tvůrci si vystačili s využíváním známých postupů a upustili od experimentů. „*Inak je Hra o život téměř bez kazu, ale na úrovni dobrého filmového priemeru. A to je od filmu, který sa vybral za poznanou a víckrát zobrazenou minulosťou – primálo.*“³⁹⁶ Herce sice považuje za dobré, ale hrají příliš divadelně. „*A hlavne, je tu málo nového, čo by nám dobu dusnej okupácie osvětlilo dosiaľ nepoznanými myšlienkami a situáciami.*“³⁹⁷

Jan Pilát se v *Práci*³⁹⁸ nejprve zabývá originálním nápadem Jiřího Weisse sestříhat před film dobovou aktualitu, která umě navozuje v divákovi atmosféru oněch dní v roce 1941, kdy se film odehrává. Pilát považuje postavy za živé a plnokrevné s přirozenými dialogy. K tomu napomáhá také herectví Karla Högera, Vlasty Chramostové a Otomara Krejčí.³⁹⁹

V *Lidové demokracii*⁴⁰⁰ Gustav Franci radostně oznamoval, že se film *Hra o život* přidal k jiným na nové cestě naší kinematografie, kterou vymezuje spolupráce spisovatele s režisérem. Umělecké klady vidí již ve zpracování námětu K. J. Beneše do filmového scénáře. „*Nejenže se jim podařilo motivicky a psychologicky skloubit příběh tak, že je přesvědčivým obrazem ztroskotavšího manželství, ale dokázali v této ryze osobní tragédii osvětlit i širší problematiku společenskou, totiž politickou.*“⁴⁰¹ Weissovu režii považuje za skvělou a citlivou především v poloze vedení herců. Z nich vystihuje především Vlastu Chramostovou, která vytvořila jednu ze svých nejlepších rolí.

V článku pro *Večerní Prahu*⁴⁰² napsal Miroslav Nýdl, že hodnoty filmu nachází již v Brabcově předloze. Scénář považuje za hluboké zkoumání nitra postav. „*Nedílnou součástí stavby scénáře je dialog, který svou hutností ostře vykresluje jednotlivé situace. A co je zvláště potěšující, dává dílu velké množství účinné filmové řeči, které také režisér plně využívá.*“⁴⁰³ Zmiňuje také připojenou aktualitu. Z hereckých výkonů opět vyzdvihuje Vlastu Chramostovou, které zdárně sekunduje Karel Höger.

Antonín Malina v *Obraně lidu*⁴⁰⁴ kvituje vzrůstající spolupráci českých romanopisců a filmových režisérů – v tomto případě K. J. Beneše a Jiřího Weisse. Chválí Weisse za vynalézavost, především za sestříhaný týdeník na začátku filmu a výběr dětských herců,

³⁹³ KONOPKA, Vladimír. Hovoříme o novém protifašistickém filmu Hra o život. *Hlas revoluce*, 1. 10. 1956, č. 10, s. 10.

³⁹⁴ BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988, s. 59. *Lexikon českého filmu* uvádí stejná čísla. BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.

³⁹⁵ (tv). Nový český film Hra o život. *Večerník, Bratislava*, 14. 11. 1956.

³⁹⁶ Tamtéž.

³⁹⁷ Tamtéž.

³⁹⁸ PILÁT, Jan. Hra o život. *Práce*, 18. 11. 1956.

³⁹⁹ Tamtéž.

⁴⁰⁰ FRANCL, Gustav. Nad filmem Hra o život. *Lidová demokracie*, 22. 11. 1956, č. 283, s. 3.

⁴⁰¹ Tamtéž.

⁴⁰² NÝDL, Miroslav. Uvidíme dva závažné filmy. *Večerní Praha*, 23. 11. 1956, č. 279, s. 3.

⁴⁰³ Tamtéž.

⁴⁰⁴ MALINA, Antonín. Hra o život. *Obrana lidu*, 23. 11. 1956, č. 285, s. 4.

kteří se Weissovi vydařilo, i když se nejedná o dětský film. Z ostatních spolupracovníků vyzdvihuje hudbu Jiřího Srnky a kameru Vladimíra Novotného: „*Jeho práce je v naprostém souladu se záměry režiséra i autora námětu a ještě více zdůrazňuje prostředí plné nervosity, napětí i okupační ponurosti, aniž by však vyúsťovala v beznadějnost a samoučelnost.*“⁴⁰⁵

Jiří Plachetka z *Rudého práva*⁴⁰⁶ považuje film za zdařilý, ovšem po přečtení literárního scénáře vytýká Weissovi, že byla: „*snížena temperatura postav a zápalnost příběhu*“⁴⁰⁷. Herci nebyli dle Plachetky příliš významní, zřejmě ovlivněni Weissovým režijním civilismem. „*Někdy hrají tak civilně, že se divákovi bude zdát, že neprožívají osud své postavy, často mluví svůj dialog tak všedně, jako by v něm nešlo o nic nebo jen o málo.*“⁴⁰⁸

Podle Františka Vrby, v recenzi pro *Literární noviny*, je scénář k filmu *Hra o život*: „*dobrym příkladem filmového zhutňování, vyostřování a účinného dramatizování, t. j. převádění literárních pasáží do jednání postav*“⁴⁰⁹. Sílu námětu vidí především v soustředění se kolaborantské problematice do jednoho manželství – jedné rodiny. Vyzdvihuje výkon Vlasty Chramostové, která převyšuje trochu rutinérsky hrajícího Karla Högera. Weiss považuje za režiséra naší první garnitury, což u tohoto filmu prokázal: „*v jemných detailech kresby prostředí i postav*“.⁴¹⁰

V časopise *Kino*⁴¹¹ kritik Ivan Dvořák oslavuje především herecké výkony Karla Högera, Vlasty Chramostové a Soni Neumanové, kterým významně pomohl kvalitní scénář a především režijní vedení Jiřího Weisse. Ten: „*poskytl hercům dostatečné možnosti k plnému rozvinutí jejich postav a svou režijní koncepci vcelku správně soustředil na rozehrání ústředního dramatu Rackovy rodiny*“⁴¹². Uznává klad střídme kamery, kdy se Novotný s Weissem nepouštějí do žádných experimentů a nechávají vyniknout dramatickosti děje. „*Střídmost a prostota v pojetí i výrazu filmu – to jsou rozhodující klady díla, v němž tvůrci dokázali skloubit jednotlivé složky v celek, podřizující se lidskému dramatu.*“⁴¹³

Šestistránkovou recenzi Ludvíka Veselého otiskla *Film a doba*⁴¹⁴. Veselý zde v začátku chválí návrat ke kvalitám minulosti: „*návrat k dobré práci, při níž diváka neruší neschopnost, nepochopitelné přestupky proti základním řemeslným pravidlům filmového kumštu, ani myšlenková impotence*“⁴¹⁵. Beneš dle něj ve svých románech využívá metodu dějové soustředěnosti: „*jde zcela záměrně a cílevědomě za hloubkou lidských prožitků, za plným vystižením citů a lidských vztahů*“⁴¹⁶. Je rád, že na filmovém scénáři pracoval Beneš spolu s Weissem, jenž byl jeho dramaturgem. Zároveň kvituje, že se Beneš nebojí svou románovou látku lehce měnit, například charakterů některých postav, či závěr románu, aby pomohl dramaturgické skladbě scénáře. „*Benešův přepis románu do filmového scénáře je velmi dobrým příkladem, jak nakládat s dílem současného spisovatele. Může být vodítkem nejen pro samotné spisovatele, ale i pro scénáristy, netroufá-li si autor sám pracovat nad filmovým tvarem svého díla.*“⁴¹⁷ Weissovu práci na filmu zhodnotil v několika

---

⁴⁰⁵ Tamtéž.

⁴⁰⁶ PLACHETKA, Jiří. *Hra o život*. *Rudé právo*, 23. 11. 1956, č. 327, s. 4.

⁴⁰⁷ Tamtéž.

⁴⁰⁸ Tamtéž.

⁴⁰⁹ VRBA, František. *Dva zfilmované romány*. *Literární noviny*, 8. 12. 1956, č. 51, s. 6.

⁴¹⁰ Tamtéž.

⁴¹¹ DVOŘÁK, Ivan. *Hra o život*. *Kino*, 3. 1. 1957, č. 1, s. 14.

⁴¹² Tamtéž.

⁴¹³ Tamtéž.

⁴¹⁴ VESELÝ, Ludvík. *Hra o život – film K. J. Beneše a Jiřího Weisse*. *Film a doba*, 1956, č. 12, s. 805-810.

⁴¹⁵ Tamtéž, s. 805.

⁴¹⁶ Tamtéž.

⁴¹⁷ Tamtéž, s. 808.

bodech. Chválí rozhodnutí navodit atmosféru filmu filmovým týdeníkem – aktualitou, ovšem považuje za zbytečné, že po ní začínají titulky filmu. Dle něj měly začít již v posledních záběrech aktuality a tím se s filmem více propojit. Nejvíce se Weissovi vydařily dialogy a vyhrocené psychologické scény. Zároveň kvituje práci Weisse nad scénářem, který dokázal ještě při natáčení v ateliéru zbavit několika nekvalitních dialogů. Za jeden z největších režijních kladů Weisse považuje dobrou práci s herci. Veselý chválí výkony Högera a Chramostové a také dětské představitele (i když u nich mu něco chybí), na které se Weiss stává v Československém filmu specialistou. V závěru se věnuje věrojatnosti staveb, které měl na starosti Bohumil Kulič a také hudbě Jiřího Srnky. „*Musím jen opakovat, že pokud jde o režijní styl a volbu výrazových prostředků, není to postup vpřed. Ale díky aspoň za ten návrat k dobré tradici, dík za profesionální znalost a inteligenci, s níž je scénář převeden na filmový pás.*“⁴¹⁸

---

⁴¹⁸ Tamtéž, s. 810.

„Tak jako Uloupená hranice byla pro mě mezním filmem, ve kterém jsem si vyřídil trauma Mnichova, tak Vlčí jáma znamenala pro mě konec socialistického snu a zaměření na film psychologický, samozřejmě v dramaturgických možnostech tehdejších let.“

Jiří Weiss⁴¹⁹

VLČÍ JÁMA

Jiří Weiss v pamětech vzpomíná na období před natáčením *Vlčí jámy*: „Bylo mi čtyřicet tři let a uvědomil jsem si, že jsem promarnil svůj talent ve jménu myšlenky, která byla stejně mylná jako vytvoření království božího na zemi.“⁴²⁰ Hledal proto pro sebe novou látku, která by uspokojila jeho umělecké touhy, ale zároveň bez problémů prošla kontrolou státního filmu. „Tehdejší vedoucí skupiny Karel Feix a jeho dramaturg Jiří Síla mi navrhli román *Vlčí jáma Jarmily Glazarové*. O knihu byl velký zájem a Glazarová by mi ji nikdy nebyla dala, kdybych nebyl předtím natočil film *Vstanou noví bojovníci*. Tato něžná, mírná, staropanensky plachá žena byla totiž fanaticky oddána Straně.“⁴²¹ Weiss s povděkem nabídku přijal, jelikož toužil natočit hluboký příběh člověka, navíc historické zasazení románu, respektive filmu slibovalo menší stranickou intervenci a tím pádem větší volnost.

Na filmové povídce spolupracoval Weiss přímo s autorkou románu Jarmilou Glazarovou, která dle slov režiséra: „pochopila rozdíl mezi filmem a románem a spolu se mou podle motivů svého díla vytvořila filmovou povídku, leckde pozměněnou oproti knize“⁴²². Největší změna ve filmu přichází v závěru, kdy umírá méně postav než v románu. Na této skutečnosti měl největší zásluhu Jiří Brdečka, který s Weisse spolupracoval na literárním scénáři⁴²³. „Jarmila Glazarová toto nové zaměření svého díla schválila a její intervence u ministra Kopeckého zachránila scénář proti zásahu nového dramaturga skupiny Františka Daniela, kterému se náš scénář zdál málo protiburžoázní.“⁴²⁴ František Daniel spolu s Karlem Feixem tvořili tvůrčí skupinu, která Weissův film vyráběla, proto měl velké slovo ohledně dramaturgie scénáře.

Produkce

K filmu se opět nedochovaly žádné produkční dokumenty, kromě literárního a technických scénářů. Díky nim se alespoň částečně dovídáme, že Weiss na technickém scénáři začal pracovat až po premiéře filmu *Hra o život*.

Natáčení započalo někdy v druhé polovině června roku 1956.⁴²⁵ Weiss začínal natáčet exteriéry v Českém ráji na Sobotecku.⁴²⁶ Jak sám napsal pro Bratislavskou

⁴¹⁹ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7. s. 141.

⁴²⁰ Tamtéž, s. 140.

⁴²¹ Tamtéž.

⁴²² PACNER, Karel. Vlčí jáma + problémy našich filmařů. *Mladá fronta*, 30. 11. 1957, č. 269, s. 5.

⁴²³ BSA, SCE, Film: Vlčí jáma, Literární scénář, 145 s., 08. 1953.

⁴²⁴ Tamtéž, s. 141.

⁴²⁵ Vlčí jáma. *Filmové informace*, 19. 6. 1957, č. 25, s. 5.

⁴²⁶ PLESKOT, J. Hovoříme o novém českém filmu Vlčí jáma. *Červený květ*, č. 10, s. 264-265.

*Smenu*⁴²⁷: „Děj filmu se odehrává ve Slezsku. Podobnou krajinu jsme však našli v Sobotce u Jičina, takže odpadla nákladná doprava herců letadly.“⁴²⁸ V září se štáb přesunul zpátky do Prahy a po krátké pauze, kdy byl Weiss na pracovní cestě v Sovětském svazu, pokračovalo natáčení v pražských exteriérech. Například ve Stromovce se natáčela matiční slavnost. Podle *Filmových informací*⁴²⁹ bylo pro pražské exteriéry naplánováno 7-8 natáčecích dní. Ateliérové scény se natáčely již dříve v Hostivařských ateliérech. Na začátku listopadu měl Weiss již dokončovat stříhové práce.⁴³⁰

Před natáčením si Weiss přizval ke spolupráci výtvarníka Otu Janečka, aby namaloval, jak má vypadat hrdina zasazený do jednotlivých scén, spolu s kostýmem, maskou a atmosférou daného místa. Režisér se poté spolu s kameramanem Václavem Hanušem těmito kresbami řídili při výběru lokací, stavbě v ateliéru a také v osvětlení daných scén.⁴³¹

Jak píše Jiří Weiss v pamětech, v hereckém obsazení měl jasno o roli Kláry, kterou hrála Jiřina Šejbalová. Kvůli obsazení Jany najal Weiss jako poradkyni Věru Ženíškovou, která spolupracovala s režisérem Otakarem Vávrou na jeho kostýmních filmech. Spolu se pak rozhodovali, zdali roli dostane Jana Rybářová, nebo Jana Brejchová. Rozhodli se pro Janu Rybářovou, která ovšem spáchala sebevraždu. Po dalších konkurzech se vrátili zpátky k Janě Brejchové.⁴³² Pro obsazení otčima původně počítal s Karlem Högerem, ale ten si neporozuměl s Jiřinou Šejbalovou a roli dostal Miroslav Doležal.⁴³³ Herečka Jana Brejchová na natáčení s Weissem vzpomínala v rozhovoru pro časopis *Film a divadlo*:

*„U hereček, které začínají tak jako já, velmi záleží na prostředí, v kterém se pracuje, i na citlivosti umělců okolo. Bez pomoci režiséra Weisse i herečky paní Šejbalové bych těžko sama byla dokázala vytvořit postavu Jany ve Vlčí jámě tak, jak ji znáte z plátna. Paní Šejbalová chodívala do ateliéru, i když sama nefilmovala, jen aby mě mohla pozorovat a poradit mi. Za mnohé děkuji i zkušené asistenci režiséra paní Ženíškové. Když vidí, že se mi něco nedaří, zavolá si mě bokem a snaží se mi to vysvětlit. Je to krásný pocit mít vedle sebe člověka, který vám kdykoliv poradí.“*⁴³⁴

Uvedení do kin

Film *Vlčí jáma* byl oficiálně povolen pro promítání 18. prosince 1957⁴³⁵, a i když Jiří Weiss v rozhovoru pro *Mladou frontu*⁴³⁶ z listopadu 1957 doufal, že film bude uveden v kinech ještě v prosinci nebo lednu, distribuční premiéra se odehrála až 23. května 1958.⁴³⁷

⁴²⁷ VAGADAY, Jozef. Príbeh bolestnej lásky. *Smena Bratislava*, 3. 11. 1957.

⁴²⁸ Tamtéž.

⁴²⁹ Vlčí jáma. *Filmové informace*, 4. 9. 1957, č. 36, s. 11-12.

⁴³⁰ Vlčí jáma. *Filmové informace*, 6. 11. 1957, č. 45, s. 4.

⁴³¹ Zevrubně se tomuto experimentu věnuje článek Luboše Hlaváčka ve *Filmu a době*. HLAVÁČEK, Luboš. Malíř spoluvytváří film. *Film a doba*, č. 8-9, s. 559-562.

⁴³² Více zde: WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7. s. 142-143.

⁴³³ Více zde: WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7. s. 145-146.

⁴³⁴ VAGADAY, Jozef. Jana Brejchová o sebe, o filmech, o festivale. *Film a divadlo*, 15. 7. 1960, č. 13-14, s. 11.

⁴³⁵ BARTOŠEK, Luboš. Vlčí jáma. *Filmový přehled*, 3. 5. 1958, č. 17, nestránkováno.

⁴³⁶ PACNER, Karel. Vlčí jáma + problémy našich filmařů. *Mladá fronta*, 30. 11. 1957, č. 269, s. 5.

⁴³⁷ *Český hraný film III*. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 482 s. ISBN 80-7004-102-1. s. 352-354.

K distribuční kopii byl připojen krátký černobílý film *Lev za nic neručí*.⁴³⁸ V distribuci film vydržel až do roku 1989. Při 9 285 představeních měl návštěvnost 1 679 214 diváků.⁴³⁹

Světovou premiéru měl film na XIX. Mezinárodním festivalu v Benátkách, kde se dostal do hlavní soutěže. Podle rozhovorů s Jiřím Weissem⁴⁴⁰ a Jiřinou Šejbalovou⁴⁴¹ se projekce odehrála v sobotu 30. srpna večer ve Velkém festivalovém paláci. Film sklídl velký ohlas, o čemž svědčí také množství recenzí v zahraničním tisku. Weiss to přisuzoval také projekci pro novináře, která se měla odehrát na festivalu v Karlových Varech téhož roku. Ovšem po projekci si režisér stěžoval na nekvalitní kopii, kde místy vypadal zvuk, a titulky šly přes obličej herců. Film *Vlčí jáma* vyhrál cenu Mezinárodní federace filmových kritiků FIPRESCI a Jiřina Šejbalová za svůj herecký výkon dostala od ředitele festivalu Giovanniho Ponti mimořádnou cenu Bienále.

Ohlasy v dobovém tisku

Distribuční premiéra filmu *Vlčí jáma* sice proběhla 23. května 1958, ovšem první recenze začaly vycházet již v prvním květnovém týdnu. Z této skutečnosti se dá usuzovat, že buď proběhla novinářská projekce snímku, nebo se uskutečnila slavnostní předpremiéra. Bohužel se mi ani jedna z těchto domněnek nepodařila potvrdit.

První ohlas na film vyšel v *Rudém právu*.⁴⁴² Kritik Plachetka hned na začátku lituje, že: „*potenciál uměleckých schopností se vybil v tématu mimodnešním a nebyl užitekovan na umělecký průzkum materiálu z nejživější současnosti*“⁴⁴³. Vytýká tvůrcům zúžení pohledu na nešvary měšťanské společnosti, i když tato okolnost přidala: „*na dramatické hutnosti a kontrastnosti, zúžilo pohled díla na život a přivedlo talentovanou filmovou inscenaci bezmála na okraj naturalismu*“⁴⁴⁴. Pochválil architektka Karla Škvora, kameru Václava Hanuše, která zachytila ztuhlou atmosféru a také hudbu Jiřího Srnky, kterou povyšuje na jeden z nejvyšších výrazových prostředků filmu. Vychvaluje také obsazení a herecký výkon Jiřiny Šejbalové a Jany Brejchové. V závěru své recenze doufá, že podobně umělecky kvalitní dílo vznikne také se současnou tematikou.

Autor skrytý pod zkratkou -klt- v *Zemědělských novinách*⁴⁴⁵ oslavuje zdařilou spolupráci Weisse s Glazarovou na scénáři, kterou dokázali, že českoslovenští filmaři mohou natáčet kvalitní filmy podle známých literárních předloh. Vyzdvihuje také, že se nebáli změnit závěr románu pro film, aby více podpořili hlavní myšlenku – kritiku měšťanství.

Gustav Francl se v *Lidové demokracii*⁴⁴⁶ pouští do polemiky, zdali filmová *Vlčí jáma* dosahuje kvalit románové, i když vychází jen z jejich motivů. Uznává sice, že film je v režijní a herecké práci velmi zdařilý, ovšem jeho: „*dramatická a ideová hodnota silně zůstává za románem*“⁴⁴⁷. Vytýká tvůrcům, že těžiště díla přenesli pouze na postavu Kláry a do pozadí

⁴³⁸ Tento krátký film se mi dohledat nepodařilo. Ve *Filmových informacích* je pouze zmínka, že: „*Snímek propaguje ukládání peněz na vkladní knížky.*“ *Vlčí jáma*. *Filmové informace*, 30. 4. 1958, č. 18, s. 4-5.

⁴³⁹ BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988, s. 259. Podle statistik z *Lexikonu českého filmu* bylo uskutečněno 9 300 představení, které navštívilo 1 680 019 diváků. BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.

⁴⁴⁰ VAGADAY, Jozef. Úspěch Vlčej jamy. Naše herečky zatičili slávně esá. *Smena Bratislava*, 5. 9. 1958, s. 1+5.

⁴⁴¹ Další úspěch našeho filmu. *Svobodné slovo*, 4. 9. 1958, č. 211, nestránkováno.

⁴⁴² PLACHETKA, J. Filmová Vlčí jáma. *Rudé právo*, 6. 5. 1958, č. 125, s. 3.

⁴⁴³ Tamtéž.

⁴⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁴⁵ (klt). Glazarová-Weiss-Vlčí jáma. *Zemědělské noviny*, 8. 5. 1958.

⁴⁴⁶ FRANCL, Gustav. K filmové podobě Vlčí jámy. *Lidová demokracie*, 8. 5. 1958, č. 110, s. 3.

⁴⁴⁷ Tamtéž.

odsunuli drama odehrávající se mezi Klárou a jejím otčímem. „*Spíše než dramatem je film Vlčí jáma psychologickou studií hypertrofického sobectví stárnoucí ženy, v níž nectnosti třídní příslušnosti vykrytalizovaly v chorobně obludné tvary.*“⁴⁴⁸ Úspěch *Vlčí jámy* přisuzuje především hereckému výkonu doposud neprávem opomíjené Jiřiny Šejbalové. V záměru se ptá, zdali je nutné, aby současný film: „*obrazově konservoval známé literární předlohy*“⁴⁴⁹. A sám si odpovídá, že nikoli.

Svatoslav Svoboda v *Mladé frontě*⁴⁵⁰ vytýká tvůrcům, podobně jako Gustav Franci, zaměření se především na postavu Kláry v podání Jiřiny Šejbalové. Tím zaniká „rozvlnění stojatých vod“, které způsobila postava Jany, a tak se vytratilo drama jejího závěrečného rozhodování: „*A právě tady selhalo umění filmařů. Janin odchod z mrtvého domu je naprosto nepřesvědčivý: není v tom zákonitě nezbytnosti. Zrovna tak by se Jana mohla i rozhodnout zůstat. Je to snad způsobeno, jak se někdo domnívá, jen tím, že herečka Jana Brejchová neuhrála ten poslední okamžik? Nikoliv.*“⁴⁵¹

Antonín Malina v *Obraně lidu*⁴⁵² považuje filmový přepis románu za zdařilý. „*Filmová podoba známý román nijak neochudila, ale transponuje je s plastičností filmu vlastní i do filmové polohy.*“⁴⁵³ Výsledný tvar srovnává s filmem René Clémenta *Gervaisa*⁴⁵⁴. Shodné prvky spatřuje ve snaze režisérů: „*co nejpravdivěji a nejsilněji vyličit skličující, lidského ducha mrzačící prostředí*“⁴⁵⁵.

Jan Pilát z deníku *Práce*⁴⁵⁶ pokládá film za výjimečný a ptá se, proč nebyla *Vlčí jáma* poslána do Cannes na místo Brynychovy *Žižkovské romance*⁴⁵⁷. Vychvaluje změny, které ve filmovém scénáři udělala Jarmila Glazarová oproti svému románu. A kromě obvyklého vyzdvižení hereckého výkonu Jiřiny Šejbalové se pozastavuje také nad prací Jiřího Weisse: „*o jeho režii lze bez nadsázky říci, že je mistrná, ba z tohoto hlediska je Vlčí jáma přímo příkladem citlivého a při tom pevného a cílevědomého zvládnutí obtížné látky. Projevuje se to i ve vedení herců, jejichž výkony nestejně úrovně jsou ovlivněny scénářem.*“⁴⁵⁸

V *Kultuře*⁴⁵⁹ vyšlá recenze Jaroslava Bočka využívá autorova květnatého jazyka, aby opakovala jinými již vyřčené. Boček považuje film za uměleckou událost a kvituje, jak si tvůrci poradili s přepisem z literární předlohy. „*Jen na několika místech, kde napětí je už nesnesitelné, nechá Weiss klidný až monotónní tok děje protrhnout náhle vyvřelým dramatickým gejzírem, aby ho opět uzavřel, a nechá dále mučit a rvát se spodní síly. Umírněnost v mocném dramatismu, to je největší přednost Weissova pojetí a režie, režie, která umí měřit a vážit prostředky, herce, obraz i zvuk, režie, která má míru i jednoduchost, rafinovanost i prostotu.*“⁴⁶⁰ Ve stejném duchu se odvíjejí také oslavné odstavce na herectví Jiřiny Šejbalové a Jany Brejchové, která: „*Zde totiž přestala pouze být, přestala pouze existovat před kamerou jako typ, jako půvabné dívčí stvoření a začala tu, jistě i z velké části přispěním Weissovým, opravdu uvědoměle tvořit, budovat postavu, zmocňovat se jejího lidství, jejich zmatků a konfliktů.*“⁴⁶¹

---

⁴⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁴⁹ Tamtéž.

⁴⁵⁰ SVOBODA, Svatoslav. Vlčí jáma – film do našich kin. *Mladá fronta*, 8. 5. 1958, č. 110, s. 5.

⁴⁵¹ Tamtéž.

⁴⁵² MALINA, Antonín. Vlčí jáma. *Obrana lidu*, 9. 5. 1958, č. 111, s. 7.

⁴⁵³ Tamtéž.

⁴⁵⁴ *Gervaisa* (Gervaise; René Clément, 1956)

⁴⁵⁵ MALINA, Antonín. Vlčí jáma. *Obrana lidu*, 9. 5. 1958, č. 111, s. 7.

⁴⁵⁶ PILÁT, Jan. Filmová Vlčí jáma. *Práce*, 15. 5. 1958, č. 115, s. 5.

⁴⁵⁷ Žižkovská romance (Zbyněk Brynych, 1958)

⁴⁵⁸ PILÁT, Jan. Filmová Vlčí jáma. *Práce*, 15. 5. 1958, č. 115, s. 5.

⁴⁵⁹ BOČEK, Jaroslav. Vlčí jáma. *Kultura*, 15. 5. 1958, č. 20, s. 2.

⁴⁶⁰ Tamtéž.

⁴⁶¹ Tamtéž.

Ludvík Veselý v *Literárních novinách*⁴⁶² zaměřil svou recenzi na vystižení myšlenky, že podobné vlčí jámy, jak nám je tvůrci ve filmu ukázali, jsou tady pořád: „*ustupují jen pomalu dnešnímu životu, brání se setrvačností zvuků, přežitků i vztahů mezi lidmi*“⁴⁶³. Režiséra Weisse považuje za představitele psychologického filmu, jenž ve svých filmech se střídavým úspěchem nechává vyniknout konfliktu mezi lidstvím a nelidskostí. „*Má jemnou citlivost a vnímavost pro postavy i jejich růst a pád, má mimořádnou schopnost postavit je do prudkých protikladů v dialogu i akci. Navíc ve Vlčí jámě ukázal, že dovede dokonale uchopit i atmosféru celé zalidněné scény, což bývalo dříve slabším bodem jeho práce.*“⁴⁶⁴

V časopise *Kino*⁴⁶⁵ Ivan Dvořák upozorňuje, že film *Vlčí jáma* je v krátké době druhé dílo Jarmily Glazarové adaptované pro film. Prvním byl snímek *Advent*⁴⁶⁶, ale až nyní měla autorka příležitost přispět k finální podobě filmu. Schvaluje držení se románové předlohy a také pozměnění závěru filmu oproti románu. „*Děj scénáře má tak ještě komornější a intimnější podobu, než v románu: přitom však je společensky důraznější a ideově závažnější než literární předloha*“⁴⁶⁷. Obdivuje Weissovu režijní koncepci obrazu: „*Každý záběr je pečlivě volen se snahou po nejvyšším účinu, jeho kompozice je příkladem promyšlené stavby všech prvků, které má režisér ve filmovém záběru k dispozici.*“⁴⁶⁸ K tomu všemu mu vypomáhají kameraman Václav Hanuš a architekt Karel Škvor. Mistrovstvím nazývá obsazení trojice Šejbalová – Brejchová – Doležal, kteří podali mimořádné výkony. V závěru doufá, že Weissovo mistrovství se projeví příště při zpracování námětu ze současnosti.

Stanislav Zvoníček ve *Filmu a době*⁴⁶⁹ považuje za paradox spolupráci Jarmily Glazarové a Jiřího Weisse na scénáři, jímž dokázali dát románovému příběhu: „*hlubší společenský dosah potlačením konkrétní společenské situace, rozváděné literární předlohou*“⁴⁷⁰. Je rád, že se Weiss opět představuje jako: „*neobyčejně citlivý, přesně pracující režisér. Svůj talent a zkušenosti soustředil na malou plochu komorního dramatu. Vytvořil umělecké dílo fascinující baladistické noty*“⁴⁷¹. Oceňuje také jeho spolupracovníky, kameramana Václava Hanuše a především Jiřího Srnku, jehož hudba: „*Je stínem myšlenek a citů, vynořuje se v situacích, kdy se melodie stává samozřejmostí.*“⁴⁷² Zvoníček si není jist, zdali měl režisér šťastnou ruku při výběru hereckých představitelů. Oceňuje výkon Jiřiny Šejbalové, ovšem Miloslava Doležala považuje za nepřesvědčivého. Jana Brejchová dle něj nestačila svým partnerům ani talentem, ani zkušeností. Svou postavu obohatila pouze příjemným zjevem a charakterem.

---

⁴⁶² VESELÝ, Ludvík. Zralost a mládí. *Literární noviny*, 17. 5. 1958, č. 20, s. 6.

⁴⁶³ Tamtéž.

⁴⁶⁴ Tamtéž.

⁴⁶⁵ DVOŘÁK, Ivan. Vlčí jáma. *Kino*, 22. 5. 1958, č. 11, s. 173.

⁴⁶⁶ *Advent* (Vladimír Vlček, 1956)

⁴⁶⁷ DVOŘÁK, Ivan. Vlčí jáma. *Kino*, 22. 5. 1958, č. 11, s. 173.

⁴⁶⁸ Tamtéž.

⁴⁶⁹ ZVONÍČEK, Stanislav. Vlčí jáma. *Film a doba*, č. 2, s. 128-130.

⁴⁷⁰ Tamtéž, s. 128.

⁴⁷¹ Tamtéž, s. 129.

⁴⁷² Tamtéž, s. 130.

TAKOVÁ LÁSKA

Po dvou historických tématikách se Weiss rozhodl realizovat film, jehož námět se odehrává v současnosti. Vybral si proto divadelní hru *Taková láska*, která měla premiéru v Realistickém divadle Zdeňka Nejedlého v Praze 17. října 1957. Hra sklídila velký úspěch u publika a také u kritiky, a byla postupně inscenována v dalších divadlech, i v zahraničích. Autorem byl Pavel Kohout a spolu s Jiřím Weissem úzce spolupracoval na *literárním scénáři*⁴⁷³ nově vznikajícího filmu *Taková láska*. Ten byl odevzdán v lednu roku 1958. Scénář přináší oproti divadelní hře několik zásadních změn. Weiss upustil od podoby stylizovaného soudního procesu, ale ponechal postavu pána v taláru. Dopsal několik postav a rozšířil děj. Zároveň ve filmu hlavní postava Lída ví o docentu Petrusovi nejen, že je ženatý, ale také o jeho dítěti.

Již v Mladé frontě z 29. srpna 1958 se dovídáme, že: „proti dramatické předloze je scénář značně pozměněn – bohužel, i proti vůli dramatika“⁴⁷⁴. Weiss zažíval s Kohoutem mnoho problémů. V rozhovoru z roku 1983⁴⁷⁵ uchovaném v Národním filmovém archivu si stěžuje na fakt, že mu bylo Kohoutem neustále vyhrožováno nejvyššími instancemi a orgány, za to jak mu jeho hru bortí. Možná to je jeden z důvodů, proč Weiss ve svých pamětech nevěnuje práci na *Takové lásce* ani zmínku.

Produkce

Přípravné práce k natáčení filmu *Taková láska* byly dle *Filmových informací*⁴⁷⁶ započaty v dubnu roku 1958. *Technický scénář*⁴⁷⁷ dokončil Weiss za spolupráce s Pavlem Kohoutem a Jiřím Brdečkou v červnu téhož roku. Bohužel se nedochovaly žádné materiály z produkční fáze filmu a může tedy vycházet pouze z podobných novinových článků. Do října 1958 měl štáb natočit některé pražské exteriéry a hlavně reály na právnické fakultě. V říjnu se pak přesunul do ateliéru na Barrandově, kde architekt Škvor postavil nejenom byty hlavních představitelů⁴⁷⁸, ale také vytvořil repliku pražského Náměstí republiky a Obecního domu, protože pro složitost záběrů nemohly být tyto lokace natáčeny v exteriérech⁴⁷⁹. V listopadu téhož roku se Weiss se svým štábem přesunul opět do exteriérů v Praze.⁴⁸⁰ Jeden natáčecí den, 20. listopadu 1958, pracoval štáb také v Brně pod Petrovem. Při té příležitosti poskytl Weiss krátký rozhovor deníku *Rovnost*⁴⁸¹, kde předvídal dotočení filmu zhruba v týdenní relaci a hotový sestřih plánoval na leden dalšího roku.

---

⁴⁷³ BSA, SCE, Film: *Taková láska*, Literární scénář, 110 s., 01. 1958.

⁴⁷⁴ PACNER, Karel. Natáčí se film podle divadelní hry *Taková láska*. *Mladá fronta*, 29. 8. 1958, č. 206, s. 5.

⁴⁷⁵ Rozhovor s Jiřím Weissem vedený Zdeňkem Štáblou, Pavlem Taussigem a Václavem Merhautem dne 11. 6. 1983. Přepis. NFA - Orální historie, sign: OS 177.

⁴⁷⁶ *Taková láska*. *Filmové informace*, 11. 3. 1959, č. 10, s. 10.

⁴⁷⁷ BSA, SCE, Film: *Taková láska*, Režijní scénář, 195 s., 06. 1958.

⁴⁷⁸ *Taková láska*. *Filmové informace*, 1. 10. 1959, č. 40, s. 9.

⁴⁷⁹ *Taková láska*. *Filmové informace*, 11. 3. 1959, č. 10, s. 10.

⁴⁸⁰ *Taková láska*. *Filmové informace*, 12. 11. 1959, č. 46, s. 9.

⁴⁸¹ (bm). *Taková láska* pod Petrovem. *Rovnost*, 22. 11. 1959, č. 279, s. 4.

Uvedení do kin

V rozhovoru pro noviny *Rovnost*⁴⁸² předpokládal Jiří Weiss, že film bude mít premiéru v březnu roku 1959. Promítání bylo povoleno 28. dubna 1959⁴⁸³, ale i tak se film do distribuční premiéry dostal až za pět měsíců. V tomto mezidobí měli diváci možnost vidět film na dvou akcích. První byla přehlídka nových českých filmů, které byly v plánu do distribuce v roce 1959. Tato přehlídka, jak informovala *Mladá fronta*⁴⁸⁴, se odehrála počátkem června v pražském kině Sevastopol. Druhou příležitostí se stal X. ročník Filmového festivalu pracujících s mezinárodní účastí⁴⁸⁵.

Distribuční premiéru měl film 2. října 1959⁴⁸⁶. V distribuci vydržel necelých čtrnáct let od dubna roku 1973. Za tu dobu se uskutečnilo 6 406 projekcí, které navštívilo 1 185 725 diváků.⁴⁸⁷

Ohlasy v dobovém tisku

První krátké recenze začaly vycházet v období, kdy se v jednotlivých městech promítaly filmy v rámci Filmového festivalu pracujících. Václav Vondra se ve své kritice v deníku *Práce*⁴⁸⁸ táže, zdali: „... je pravděpodobné a možné, že by naše dnešní společnost v celém svém souhrnu tak hrozně odsoudila její poklesek, jak to ukazuje filmová verze *Takové lásky*?“⁴⁸⁹. Naráží tím na umocnění kolektivní viny na hrdinčině sebevraždě ve filmu oproti divadelní předloze. Vyzdvihuje herecké výkony, ale vytýká přehnané experimenty kameramanu Hanušovi a Weissovi, jakožto režisérovi, že se s postavou muže v taláru vymaňuje realitě, až na hranici mystičnosti.

Karel Kapoun pro deník *Rovnost*⁴⁹⁰ zprostředkoval první postřehy z festivalu. *Takovou lásku* považuje za nepodařený film. Vytýká tvůrcům především postavu žalobce, která se ve filmu zjevuje jakožto duch, jež ději překáží a tříští ho. „*Nemáme rádi duchy neviditelné a tím víc viditelné.*“⁴⁹¹

V *Literárních novinách*⁴⁹² píšící A. J. Liehm, se nejprve zastává filmu oproti nevybíravým útokům kritiky. Považuje *Takovou lásku* za filmařsky dokonalejší než další snímky festivalu. Navíc stvrzující skvělou pozici režiséra Jiřího Weisse. Posléze se ovšem ptá, jaký dopad měl mít film na diváky? Dle něj se film zabývá otázkou, která už je v naší společnosti dávno vyřešena. „*Málo konkrétní adresní analýzy, místo ní v nesprávné proporcii viděný obecně lidský problém, a to všechno natočeno s virtuózním mistrovstvím, citem, hereckými výkony*“⁴⁹³.

---

⁴⁸² Tamtéž.

⁴⁸³ BARTOŠEK, Luboš. *Taková láska. Filmový přehled*, 12. 9. 1959, č. 35, nestránkováno.

⁴⁸⁴ SVOBODA, Svatoslav. Dvojtečka za filmovou přehlídkou. *Mladá fronta*, 21. 6. 1959, č. 147, s. 5.

⁴⁸⁵ Více zde: HAVEL, Luděk. „O nového člověka, o dokonalejší lidstvo, o nový festival“. *Filmový festival pracujících, 1948 až 1959*. In SKOPAL, Pavel (ed.). *Naplánovaná kinematografie. Český filmový průmysl 1945 až 1960*. Praha: Nakladatelství Academia, 2012, s. 312-358. ISBN 978-80-200-2096-3.

⁴⁸⁶ *Český hraný film III*. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 482 s. ISBN 80-7004-102-1. s. 311-312.

⁴⁸⁷ BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988, s. 228. *Lexikon českého filmu* uvádí stejná čísla. BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.

⁴⁸⁸ VONDRA, Václav. O víře a nevíře v člověka. *Práce*, 2. 7. 1959, č. 156, s. 5.

⁴⁸⁹ Tamtéž.

⁴⁹⁰ KAPOUN, Karel. První film X. FPP. *Rovnost*, 14. 7. 1959, č. 166, s. 4.

⁴⁹¹ Tamtéž.

⁴⁹² LIEHM, A. J. Vzrůstá úroveň, vyhrocují se problémy. *Literární noviny*, 18. 7. 1959, č. 29, s. 6.

⁴⁹³ Tamtéž.

Gustav Franci v *Lidové demokracii*⁴⁹⁴ vidí největší problém filmu ve Weissově rozhodnutí držet se divadelní koncepce Kohoutovy hry a nepodřít ji více filmovosti. Tím si režisér sám svázal ruce, i když řemeslně a herecky je film na vysoké úrovni.

Jedním z posledních kritiků reagujících na film v průběhu festivalu byl Jan Kliment, který v deníku *Práce*⁴⁹⁵ stroze prohlašuje, že takový film na festivalu vůbec neměl být. „*Jde o to, že Taková láska ve filmu je našemu dnešku cizí, ideově přinejmenším nejasná, a na tom nemůže nic změnit sebevýraznější talent a zručnost jejího tvůrce.*“⁴⁹⁶ Svůj argument opírá také o odsouzení diváků v amfiteátrech.

*Obrana lidu*⁴⁹⁷ otiskla text Antonína Maliny, ve kterém se autor zabývá posunem motivů film oproti divadelní hře. Malina tvrdí, že autoři filmového přepisu, kam řadí pouze Weisse a Brdečku – Kohouta opomíjí, pochopili hru špatně. Za nedostatek považuje převedení postavy žalobce do filmu, který se zásahem Weissovým zužuje na: „*nenové rozjímání nad manželským trojúhelníkem. A co horšího – celý dej je posunut, především zásluhou režie, z naší současnosti někam na sklonek třicátých let našeho století, i když se teoreticky odehrává v současnosti.*“⁴⁹⁸

Karel Nešvera ve *Svobodném slovu*⁴⁹⁹ se opět vrací k postavě žalobce, kterou se nepodařilo umě přenést do filmové podoby. Weissovi vytýká také slabý režijní záměr, jenž by: „*myšlenkově akcentoval Kohoutův příběh*“⁵⁰⁰. Dle něj Weiss sice hrdinku rehabilituje, díky zobrazení nevládných rodinných záběrů, ale přítomností syna Petruse jí opět staví do role rozvracečky rodiny. Vytýká filmu, stejně jako divadelní hře, že klade otázku viny, ale sám na ni pevně neodpovídá.

*Rudé právo*⁵⁰¹ otisklo dopis Miloše Fialy, který je určen režiséru Weissovi. Píše mu, že si váží jeho talentu i mnoha předchozích filmů, ale tento se mu nepovedl. Chápe, že chtěl: „*protestovat Takovou láskou proti necitlivosti k člověku, proti přežitkům maloměstské morálky, proti unáhleným soudům nad člověkem*“⁵⁰², tento záměr se ovšem naprosto obrátil. Weiss totiž: „*místo kritiky netečných v naší společnosti nakonec obvinil z netečnosti k člověku celou naši společnost. Společnost, která právě v člověku vidí svůj nejcennější kapitál*“⁵⁰³. Obviňuje Weisse, že jeho film mluví proti současné společnosti, a vyslovuje přání: „*abyste v příštím filmu navázal n tu zdravou a bojovně socialistickou tradici, kterou ve vaší tvorbě představují právě Noví bojovníci*“.⁵⁰⁴

Nejobsáhlejší recenzi napsal Stanislav Zvoníček pro *Film a dobu*⁵⁰⁵. V úvodu shrnuje pozadí vzniku filmu a jeho uvedení na Filmovém festivale pracujících. Dle něj autoři filmu scénář zásadně odpolitizovali s vidinou lepšího přijetí na západě. „*Na jedné straně scénář škrtl některé charakteristiky, tlumočníci přesné vročení děje. Ztratila se tu stranická příslušnost některých postav, zmizel kádrovák, schází motivace Petruskova kolísání nabídkou k cestě do Číny.*“⁵⁰⁶ Naopak ve filmu nechali výsostně divadelní etudu v podobě pána v taláru. Ten svou přítomností řeší některé chyby ve výstavbě příběhu, ale zároveň nabourává divákovu orientaci ve filmu, čemuž dle Zvoníčka nepomáhá ani zvolený

⁴⁹⁴ FRANCL, Gustav. Náš podíl na Festivalu pracujících. *Lidová demokracie*, 21. 7. 1959, č. 172, s. 3.

⁴⁹⁵ KLIMENT, Jan. Poučení z jubilejního festivalu. *Práce*, 26. 7. 1959, č. 177, s. 5.

⁴⁹⁶ Tamtéž.

⁴⁹⁷ MALINA, Antonín. Taková láska. *Obrana lidu*, 8. 10. 1959, č. 240, s. 4.

⁴⁹⁸ Tamtéž.

⁴⁹⁹ NEŠVERA, Karel. Divadelní hry na plátně kin. *Svobodné slovo*, 9. 10. 1959, č. 230, s. 3.

⁵⁰⁰ Tamtéž.

⁵⁰¹ FIALA, Miloš. Dopis Jiřímu Weissovi k uvedení filmu Taková láska. *Rudé právo*, 8. 10. 1959, č. 279, s. 3.

⁵⁰² Tamtéž.

⁵⁰³ Tamtéž.

⁵⁰⁴ Tamtéž.

⁵⁰⁵ ZVONÍČEK, Stanislav. Každý má svou pravdu. *Film a doba*, č. 11, s. 777-781.

⁵⁰⁶ Tamtéž, s. 778.

režijní styl. „Divák je neustále překvapován důmyslnými kompozičními, střihovými, zvukovými i jinými efekty při přechodu z jedné časové či prostorové roviny do druhé, ale pod efektem zaniká logický smysl obrazu.“⁵⁰⁷ Autor shledává snahu tvůrců přetvořit původní divadelní hru do čisté tragédie za nepodařenou. Jedním z důvodů tohoto nezdaru je již překonaná závislost žen na mužích: „Naše zřízení rázně přervalo sociální příčinu hanebné závislosti ženy na muži a mladí to pochopili někdy až příliš do důsledků. Je-li tu někde skutečně aktuální problém, pak spočívá v tom, že leckterý z chlapců či děvčat se domnívá mít nárok na cokoli a kdykoliv. A že truceje, nemůže-li mu společnost ve všem vyhovět.“⁵⁰⁸ Z toho důvodu nemůže divák soucítit s hlavní představitelkou a s vyústěním jejího života. V závěru se pouští do soudu režiséra filmu: „Jiří Weiss překročil po mém soudu hranici, jež dělí socialistickou tvorbu, zákonitě spínající určité ideové principy a metody jejich vyjádření, od individualistického umění pro umění.“⁵⁰⁹

Několik kritik v tomto výčtu chybí z důvodu jejich zaměnitelnosti. Jak vidno, většina recenzentů se shodla na největších chybách filmu – divadelní přenesení žalobce/pána v taláru a hlavně kritika měšťáctví, která se transformovala v kritiku tehdejší společnosti. Ta způsobila, že sami tvůrci nevědí, co má jejich film ve finále říkat divákům. Je otázkou, jaký podíl měl na scénáři Weiss oproti Pavlu Kohoutovi.

---

⁵⁰⁷ Tamtéž, s. 779.

⁵⁰⁸ Tamtéž, s. 780.

⁵⁰⁹ Tamtéž.

ROMEO, JULIE A TMA

Jako svůj další film se Jiří Weiss rozhodl opět adaptovat cizí literární dílo. Tentokrát se jednalo o román Jana Otčenáška *Romeo, Julie a tma*. „Bylo to v době, kdy byla česká kinematografie pod vládou literatury a literátů.“⁵¹⁰ Weiss se touto látkou již poněkolkáté vracel do období II. světové války. „Je to nejen milostný příběh, po kterém touží každý režisér, ale nadto milostný příběh, který má hluboký společenský dosah. Je to příběh tragické lásky z válečných let, který mluví živou řečí k dnešní době, kdy se hákové kříže znovu objevují na hřbitovech a synagogách.“⁵¹¹

První verzi literárního scénáře Weiss odevzdal tvůrčí skupině Kubala – Novotný 15. ledna roku 1959⁵¹², tedy v době, kdy dokončoval sestřih filmu *Hra o život*. Jak bývalo Weissovým zvykem, spolupracoval na scénáři s autorem původního románu. S Janem Otčenáškem doložitelně napsali minimálně tři verze literárního scénáře. Poslední dochovaný má dataci duben 1959.⁵¹³ Weiss v pamětech vzpomíná, jak jejich spolupráce probíhala:

„Bohužel psal rychle a nerad přepisoval. Bylo třeba ho donutit k scénáristické práci tím, že jsem za ním vždy zajel na Dobříš a procházel se s ním dopoledne po zahradě, kde jsme fabulovali. Dialogy jsme ale psali v uzavřeném prostoru. I cvrlikající vrabci rušili. (...) Otčenášek se snažil vložit do jednotlivých dialogů co nejvíc informací. Toho jsem si na něm vážil. Při dopolední procházce po parku jsme si vždy rozvrhli scény a odpoledne si Otčenášek lehl na pohovku, já měl v ruce blok a on diktoval dialogy. Ty pak, opatřené scénáristickým popisem, jsem nadiktoval do magnetofonu a pásku sekretářka ve studiu opsala. Při tomto způsobu práce trvalo napsání scénáře čtyři nebo pět týdnů. Otčenášek – který filmový scénář podceňoval – nebyl ochoten věnovat filmu další čas.“⁵¹⁴

Produkce

Přípravné práce na natáčení filmu probíhaly od května do června roku 1959. Z této doby se dochoval pouze *technický scénář*⁵¹⁵ s datací 1. červen 1959, který napsal Jiří Weiss. Více archivních dokumentů se bohužel nedochovalo. Na přípravné období vzpomíná Zdenek Sirový ve svých pamětech. Sirový, tehdy student režie na pražské FAMU, pracoval na filmu jakožto asistent režie:

„Na film jsem přišel na konci přípravného umění a hned první den v nové funkci jsem se s Weissovým štábem zúčastnil projekce hereckých zkoušek.“⁵¹⁶ (...) Zahajovací schůzka filmu se uskutečnila v Mánesu, v Klubu výtvarných umělců. Vedoucí výroby František Milič zahájil explikací organizace a rozpočtu, po něm

⁵¹⁰ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7. s. 157.

⁵¹¹ ADAMEC, Oldřich. Režisér Jiří Weiss o svém novém filmu *Romeo, Julie a tma*. *Film a doba*, 1960, č. 4, s. 272-273.

⁵¹² BSA, SCE, Film: *Romeo, Julie a tma*, Literární scénář, 139 s., 15. 1. 1959.

⁵¹³ BSA, SCE, Film: *Romeo, Julie a tma*, Literární scénář, 120 s., 4. 1959.

⁵¹⁴ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7. s. 157.

⁵¹⁵ *Romeo, Julie a tma*. TS - NFA, sign. S-963-TS

⁵¹⁶ SIROVÝ, Zdenek. *...není zač, řekl Bůh*. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, a.s., 1996. 176 s. ISBN 80-202-0599-3. s. 62.

*režisér seznámil svůj štáb s vlastními představami o smyslu a vyznění díla, a když po podrobném rozboru skončil, rozhlédl se po lidech, co kdo k tomu chce říct.*⁵¹⁷

Natáčení začalo v první polovině července roku 1959⁵¹⁸ na exteriérech v Praze. Dne 27. srpna⁵¹⁹ se štáb přesunul do ateliéru v Hostivaři, kde byly architektem Karlem Škvorem postaveny dekorace. V listopadu se ještě dotáčely exteriéry v Praze⁵²⁰ a v druhém listopadovém týdnu⁵²¹ byl film dotočen.

Podle Weissových slov proběhla kontrolní projekce, po níž ministr Kopecký nebyl s filmem spokojen: „*Mínil, že film je sionistický, protinárodní a zkrátka zavrženíhodný.*“⁵²² Výrobní skupina měla dostat za úkol uspořádat promítání pro tvůrčí pracovníky a v následné diskuzi film zamítnout. Ti ovšem film jednohlasně neodsoudili. „*Ale na tom stejně nezáleželo, o přetáče bylo předem rozhodnuto. Co ve filmu ústilo v kolektivní tragédii, muselo být zúženo na osobní konflikt.*“⁵²³

Uvedení do kin

Jak víme, film byl dotočen v listopadu 1959. Premiéra proběhla 15. dubna 1960⁵²⁴, tudíž můžeme usuzovat, že jeho uvedení nebylo výrazněji zdržováno, krom zmiňovaných přetáček. V distribuci vydržel do července roku 1976 a při 6 995 představeních měl návštěvnost 1 117 327 diváků.⁵²⁵

Film po svém uvedení v domácí distribuci objel také mnohé světové festivaly. Režisér Jiří Weiss byl zván jakožto delegát k filmu a následně vypracovával referáty z návštěv pro různá periodika. Od 9. do 19. července 1960 probíhal Mezinárodní filmový festival San Sebastian. Film *Romeo, Julie a tma* zde vyhrál hlavní cenu Zlatou mušli a Jiří Weiss ještě obdržel cenu za režii. O svém pobytu ve Španělsku referoval pro *Literární noviny*⁵²⁶. Film se poté objevil také na festivalech v italské Porrettě⁵²⁷, americkém San Franciscu⁵²⁸, nebo v kanadském Montrealu⁵²⁹.

Ohlasy v dobovém tisku

S prvním ohlasem přišly *Literární noviny*⁵³⁰. František Vrba považuje film za umělecký úspěch režiséra s vysokou formální úrovní. Ovšem nevyhýbá se také kritice. Tím, že se tvůrci oproti novele snažili děj rozšířit přidáním několika scén a povýšením osobní tragédie dvou milenců do obecnějšího rámce, zvýšili: „*dramatičnost vnější na úkor napětí vnitřního.*“

---

⁵¹⁷ Tamtéž, s. 63.

⁵¹⁸ *Romeo, Julie a tma. Filmové informace*, 23. 9. 1959, č. 38, s. 13.

⁵¹⁹ Tamtéž.

⁵²⁰ *Romeo, Julie a tma. Filmové informace*, 18. 11. 1959, č. 46, s. 9.

⁵²¹ *Romeo, Julie a tma. Filmové informace*, 25. 11. 1959, č. 47, s. 9.

⁵²² WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7. s. 158.

⁵²³ Tamtéž.

⁵²⁴ *Český hraný film III*. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 482 s. ISBN 80-7004-102-1. s. 273.

⁵²⁵ BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988, s. 192. Podle statistik z *Lexikonu českého filmu* bylo uskutečněno 7 460 představení, které navštívilo 1 202 677 diváků. BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.

⁵²⁶ WEISS, Jiří. Devět dní ve Španělsku. *Literární noviny*, 6. 8. 1960, č. 32, s. 8.

⁵²⁷ *Romeo, Julie a tma* vítězí na festivalu v Porrettě. *Rudé právo*, 2. 8. 1960, č. 213, s. 3.

⁵²⁸ SORELLOVÁ, Leila. San Francisco! *Film a divadlo*, 21. 1. 1961, č. 2, s. 10-11.

⁵²⁹ WEISS, Jiří. Pět dní v Kanadě. *Kultura*, 1961, č. 37, s. 8.

⁵³⁰ VRBA, František. *Romeo, Julie a tma. Literární noviny*, 9. 4. 1960, č. 15, s. 6.

*Tím spíš, že se tu vyskytnou momenty efektnější i drastičtější, než je třeba pro vystižení pravdy situace*⁵³¹. Ústřední hereckou dvojici považuje za dobře vybranou především díky jejich vzhledu, než jejich hereckému talentu. „*Ale hlubší herecký prožitek hlavních představitelů, zvláště v roli Hanky, by dodal filmu to, co se nedá nahradit půvabem a vkusem.*“⁵³²

Gustav Franci v *Lidové demokracii*⁵³³ vyčítá Weissovi, že při převodu novely ve film potlačil naději, která se skrývala v lásce, jež vzplála mezi ústřední dvojicí – Hankou a Pavlem. Ve filmu se sice také zamilují, ale: „*na jejich lásce neustále leží stín, jako by rozumové reminiscence bránily plnému citovému splynutí*“⁵³⁴. Franci se dále zaměřuje na herecký projev Dany Smutné, který byl značně determinován režijní koncepcí. „*Její výrazná tvář s trochu ulekanýma, tesknýma očima determinovala celou postavu, která se pak projevuje toliko v jediné poloze – totiž tragické – a které chybí oprošující citové vzepětí, přenášejší hrdinku i ve chvílích smrtelného nebezpečí aspoň na okamžik do radostného zaujetí lásky.*“⁵³⁵ Chválí také výkon Ivana Mistríka, ovšem „malým hereckým koncertem“ nazývá výkon Jiřiny Šejbalové a Františka Smolíka. Celkově jsou dle něj ve filmu překvapivě zajímavější epizodní scény, oproti hlavnímu ději. Film působí jako: „*solidní práce, vytvořená však bez velkého tvůrčího vznětu*“⁵³⁶

Miloš Fiala v *Rudém právu*⁵³⁷ soudí, že Otčenášek s Weissem přenesli román do filmu tvořivě a na základě velmi dobrého scénáře vznikl zdařilý film. „*Film vyznačující se vysokou kulturou filmového jazyka ve všech jeho složkách, nesoucí pečeť osobitého tvůrčího myšlení režiséra*“⁵³⁸. Dále se snaží zjistit, proč film ze škatulky zdařilý nepokročí do škatulky vynikající. Za jeden z důvodů považuje: „*míru citové působivosti, kterou vyžaduje dramatická křivka příběhu*“⁵³⁹. Dále pak ústřední milostný motiv, kterému oproti románu chybí: „*vroucí niterná lyrika*“⁵⁴⁰. Za vinu to dává především hercům Daně Smutné a Ivanovi Mistríkovi, kteří své role nezvládli.

V *Obraně lidu*⁵⁴¹ Antonín Malina usuzuje, že k adaptaci románu *Romeo, Julie a tma* bylo přistoupeno také kvůli stále drzejším provokacím revanšistů ze západního Německa. Jak píše, na scénáři se s Weissem podílel také autor předlohy Jan Otčenášek, a i když příběh rozvedli do širší podoby, tak: „*Obě díla se však shodují v hlavní myšlence, již je umělecky neobyčejně silně vyjádřený protest proti zvířeckosti rasismu a fašismu vůbec, přesto, že jde o dvě umělecky rozdílné polohy.*“⁵⁴² Tvůrci oproti románu posunuli hlavní akcent z postavy Hanky (v románu Ester) na Pavla. To spolu s Weissovou zobrazovanou strohou realitou vzalo filmu: „*onu citovou hloubku a lyrčnost, již na nás působí literární předloha*“⁵⁴³. Vyzdvihuje kameru Václava Hanuše, jehož „portrétní záběry“ hodně pomohly herecký nevýrazné Daně Smutné.

Stanislav Zvoníček ve *Filmu a době*⁵⁴⁴ nejprve oceňuje, že se režisér Weiss po zaváhání v předchozím filmu *Taková láska* vrací: „*směrem k politické útočnosti i umělecké sevřenosti filmového díla*“⁵⁴⁵. Zvoníček se nechce vracet ke změnám, které byly použity ve

⁵³¹ Tamtéž.

⁵³² Tamtéž.

⁵³³ FRANCL, Gustav. *Romeo, Julie a tma* ve filmové podobě. *Lidová demokracie*, 10. 4. 1960, č. 87, s. 5.

⁵³⁴ Tamtéž.

⁵³⁵ Tamtéž.

⁵³⁶ Tamtéž.

⁵³⁷ FIALA, Miloš. Z nových filmů. *Rudé právo*, 14. 4. 1960, č. 104, s. 6.

⁵³⁸ Tamtéž.

⁵³⁹ Tamtéž.

⁵⁴⁰ Tamtéž.

⁵⁴¹ MALINA, Antonín. *Romeo, Julie a tma*. *Obrana lidu*, 14. 4. 1960, č. 90, s. 6.

⁵⁴² Tamtéž.

⁵⁴³ Tamtéž.

⁵⁴⁴ ZVONÍČEK, Stanislav. K filmu *Romeo, Julie a tma*. *Film a doba*, 1960, č. 6, s. 420-423.

⁵⁴⁵ Tamtéž, s. 420.

filmu oproti románu, jelikož si myslí, že v recenzích v tisku byly již vysvětleny a objasněny. Dále film srovnává se snímkem *Deník Anny Frankové*⁵⁴⁶ s podobnou tematikou. Dle Zvoníčka se Weiss v zamyšleném vyznění filmu mohl spolehnout na spolupracovníky – kameramana Václava Hanuše a také skladatele Jiřího Srnku. Z herců vyzdvihuje Jiřinu Šejbalovou, Václava Lohniského a Františka Smolíka, kterému: „*neutekl jediný polotón, jediný odstín pohybu či promluvy v roli Pavlova dědečka, moudrého desetiletími práce a zkušeností*“⁵⁴⁷. Největší role ovšem měli ti nejméně zkušení. „*Mistrikův výkon je nesporným vítězstvím. Konečně jsme se dočkali postavy, která všemi svými rysy je kladným hrdinou. Konečně má tento mladý člověk, který je schopen imponovat mladým, otevřeně přímý pohled, pevná ramena a chlapecké držení hlavy*“⁵⁴⁸. Výkon Dany Smutné považuje za slibný, ovšem na ústřední postavu nedostačující. Zvoníček soudí, že v obecném zhodnocení československého filmu roku 1960 bude mít *Romeo, Julie a tma* čestné místo.

Jaroslav Boček v *Kultuře*⁵⁴⁹ osočil Otčenáška s Weisssem, že neprojevili dostatečný smysl pro látku. „*To znamená, že tam, kde příběh volal po intenzitě, šli po extenzitě, kde bylo nutno zabrat do hloubky, rozmáchli se do šíře. Do šíře, která je vždycky tak vražedná pro konečný úder myšlenkový, není-li vnitřní nezbytnosti.*“⁵⁵⁰ Bohužel, vztah ústřední dvojice, který: „*měl být silnou osou filmu, je jeho největší slabinou*“⁵⁵¹. Bočkovi se nelíbí strohost, s jakou tvůrci předkládají zamilovanost páru. K tomu nepomáhají ani herecké výkony. V hodnocení nejhůře dopadla Dana Smutná, která neměla talent na to zvládnout takovou roli, zatímco Mistřík talent sice měl, ovšem ještě pořádně nerozvinutý. Z herců naopak vyzdvihuje Jiřinu Šejbalovou, Františka Smolíka a hlavně Blanku Bohdanovou. „*Jaká škála citů na tak malém prostoru! Od cynického zhnusení až k zvláštní, groteskní touze po Pavlově čistotě, od rozkazovačnosti z vědomí moci až po výbuch zbabělé pavlačové hysterie.*“⁵⁵² Tvůrci sice neměli smysl pro látku, přesto Boček dodává, že se jedná o: „*slušnou práci, která má co říci, která má jednotlivosti i celé pasáže znamenitě zvládnuty*“⁵⁵³.

---

⁵⁴⁶ *Deník Anny Frankové* (The Diary of Anne Frank; George Stevens, 1959)

⁵⁴⁷ ZVONÍČEK, Stanislav. K filmu *Romeo, Julie a tma*. *Film a doba*, 1960, č. 6, s. 422.

⁵⁴⁸ Tamtéž, s. 423.

⁵⁴⁹ BOČEK, Jaroslav. Film s velkou látkou. *Kultura*, 1960, č. 15, s. 4.

⁵⁵⁰ Tamtéž.

⁵⁵¹ Tamtéž.

⁵⁵² Tamtéž.

⁵⁵³ Tamtéž.

ZBABĚLEC

Weiss dlouhodobě usiloval o natočení nějakého filmu na Slovensku. Jeho snahu dokládá korespondence z dubna roku 1958 uložená ve Slovenském filmovém ústavu. V ní nabízí vedoucí slovenské III. tvůrčí skupiny Monika Gajdošová Weissovi k realizaci scénář autorského dua Bednár-Grečner *Kolíška*.⁵⁵⁴ Poměrně záhy Weiss napsal zamítavou odpověď, kde podrobně líčí problémy, které ve scénáři našel. Zmínil se zde ovšem o své touze natáčet na Slovensku: „*Jak víte, mám skutečný zájem o natočení filmu na Slovensku, máte tam nádherné herce, živé výtvarníky, muzikanty – a i odlišná atmosféra mne láká.*“⁵⁵⁵ Touhu natáčet na Slovensku si splnil až filmem *Zbabělec*.

Weiss převzal námět Ivana Bukovčana *Mrtví a živí*, který sám sepsal také první verzi *literárního scénáře*⁵⁵⁶ v říjnu roku 1959. Na dalších verzích scénáře již spolupracoval Weiss osobně s Bukovčanem a divadelním režisérem Otou Ornestem již pod změněným názvem *Hrdinové nemají umírat*. Dochovalo se pět verzí *literárního scénáře*, všechny napsané v prvním čtvrtletí roku 1961. Příběh se točí kolem Slovenského národní povstání a Weiss pro *Květy*⁵⁵⁷ z listopadu 1961 shrnuje jeho téma následovně: „*Je to film o čtyřech intelektuálech a hrdinství – problému, zda má člověk žít jen pro sebe, anebo se nějakým způsobem účastnit společenského života.*“⁵⁵⁸

Produkce

V měsících březen⁵⁵⁹ a duben⁵⁶⁰ roku 1961 se uskutečnily herecké zkoušky. Jiří Weiss se rozhodl hlavní roli učitele Bodnára svěřit slovenskému herci Ladislavu Chudíkovi, jeho ženu měla hrát Dana Smutná, která v té době byla Weissovou manželkou. Pro roli německého nadporučíka Schmolky myslil si Weiss nejprve na Karla Högra, který měl mluvit česky s německým přízvukem – jak bylo dáno scénářem. Nakonec se ovšem rozhodl pro německého herce Wilhelma Koch-Hoogeho, který se svou roli naučil foneticky česky.⁵⁶¹ Pro roli partyzána Olega vybral si ruského herce Olega Striženova, jehož angažmá v československém filmu odletěl Weiss vyjednávat do Moskvy. Po delším váhání tamní vedení souhlasilo a režisér ještě v Moskvě natočil se Striženovem herecké zkoušky.⁵⁶²

---

⁵⁵⁴ SFÚ, literárně-dramatická příprava filmového studia Koliba, složka filmu *Kolíška*, dopis Jiřímu Weissovi, 1 s., 10. 4. 1958.

⁵⁵⁵ SFÚ, literárně-dramatická příprava filmového studia Koliba, složka filmu *Kolíška*, odpověď Jiřího Weiss, 3 s., 15. 4. 1958.

⁵⁵⁶ *Zbabělec*. LS – NFA, sign. S-825-LS

⁵⁵⁷ TILLOVÁ, Alena. Film o hrdinství a zbabělosti. *Květy*, 2. 11. 1961, č. 44, s. 8-9.

⁵⁵⁸ Tamtéž, s. 8.

⁵⁵⁹ *Hrdinové nemají umírat*. *Filmové informace*, 15. 3. 1961, č. 11, s. 14.

⁵⁶⁰ *Hrdinové nemají umírat*. *Filmové informace*, 26. 4. 1961, č. 17, s. 13-14.

⁵⁶¹ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7. s. 173.

⁵⁶² Více zde: WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7. s. 175. Weiss komentuje v pamětech, jak probíhala spolupráce se Striženovem: „*Sám zvládnout jsem ho nemohl, protože trpěl v Praze naprostým odcizením, miloval Rusko a Rusy a Češi mu připadali jako pidimuži. (...) Měl záchvaty chandry, strašlivého stesku, pak se opil do němoty. (...) Ne, nepodařilo se mi zvládnout Olega Striženova, ale mnoho mě naučil o národní duši, která je tak odlišná od kolektivní duše českého národa.*“ Tamtéž, s. 176.

Před započítím natáčení vypracovával Weiss spolu s Ornestem *technické scénáře*. Celkem se dochovaly tři verze. První verze z dubna roku 1961⁵⁶³ nesla název *Až na konec noci*⁵⁶⁴, ostatní již obvyklý název *Hrdinové nemají umírat*.

Jelikož se nedochovaly žádné dokumenty z produkce filmu, jen z tisku víme, že natáčení započalo v polovině května roku 1961⁵⁶⁵. Podle dohody mezi zahraničními herci a režisérem Weissem, která je zmíněná ve *Filmových informacích*⁵⁶⁶, měli být herci k dispozici od 4. července do 22. srpna k natáčení v Praze a poté od 23. srpna do konce října k natáčení na Slovensku. V Barrandovských ateliérech dotočili až v druhé polovině září a poté se přesunuli na Slovensko do Ružomberoku.⁵⁶⁷ Průběh a atmosféru natáčení monitorují také dva články novinářů, kteří se vydali přímo do ateliérů a promlouvali s režisérem a herci.⁵⁶⁸ V průběhu natáčení se změnil název z *Hrdinové nemají umírat* na *Zbabělec*. O této změně se diváci poprvé dozvěděli ve *Filmových informacích*⁵⁶⁹, podnět, který k této změně vedl, se mi dohledat nepodařilo.

Uvedení do kin

Promítání filmu bylo povoleno 29. prosince 1961.⁵⁷⁰ Ještě před distribuční premiérou byl film promítnut v pražském kinu Alfa na přehlídce nových děl. Podle Václava Vondry z *Práce*⁵⁷¹ je film dosti vzadu oproti ostatním, jelikož: „*námětově nepřináší z tematiky Slovenského národního povstání mnoho nového*“⁵⁷².

Distribuční premiéru měl snímek 13. dubna 1962⁵⁷³ a ke kopii byl připojen také krátký film *Balada o dítěti*⁵⁷⁴ režiséra Jaroslava Šikla. V kinech vydržel do srpna roku 1974. Odehrálo se 4 732 představení, na které přišlo 548 470 diváků.⁵⁷⁵ Je to vůbec poprvé, co na Weissův film přišlo pod jeden milión diváků a oproti jeho poslednímu filmu *Romeo, Julie a tma* se jedná o snížení návštěvnosti na polovinu.

Ohlasy v dobovém tisku

Jedním z prvního ohlasů přispěl Stanislav Zvoníček v časopisu *Kino*⁵⁷⁶. Ten na filmu oceňuje především obsazení, které využívá herců několika národů a kultur. „*Zejména na nich dokázal režisér Jiří Weiss svou pevnou ruku i schopnost podřídit této baladě o cti a lásce různorodý kolektiv. Čtveřice herců různých národností, různých dispozic tvůrčích, různých životních i uměleckých zkušeností je pod jeho vedením znamenitě hrajícím kvartetem.*“⁵⁷⁷

⁵⁶³ Zbabělec. TS – NFA, sign. S-825-TS

⁵⁶⁴ Důvod změny názvu se mi zjistit nepodařilo.

⁵⁶⁵ Hrdinové nemají umírat. *Filmové informace*, 26. 4. 1961, č. 17, s. 13-14.

⁵⁶⁶ Oleg Striženov a W. Koch-Hooge v Praze. *Filmové informace*, 21. 6. 1961, č. 25, s. 9.

⁵⁶⁷ Zbabělec. *Filmové informace*, 20. 9. 1961, č. 38, s. 17.

⁵⁶⁸ Více zde: Hrdinové na Barrandově. *Mladá fronta*, 30. 8. 1961, č. 208, s. 3. A také zde: (LG). Hrdinové nemají umírat. *Kino*, 7. 9. 1961, č. 18, s. 278-279.

⁵⁶⁹ Zbabělec. *Filmové informace*, 20. 9. 1961, č. 38, s. 17.

⁵⁷⁰ BARTOŠEK, Luboš. Zbabělec. *Filmový přehled*, 5. 3. 1962, č. 8, nestránkováno.

⁵⁷¹ VONDRA, Václav. Po týdenní přehlídce čs. filmů. *Práce*, 15. 2. 1962, č. 39, s. 5.

⁵⁷² Tamtéž.

⁵⁷³ *Český hraný film IV*. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2004. 698 s. ISBN 80-7004-115-3. s. 561-563.

⁵⁷⁴ *Balada o dítěti* (Jaroslav Šikl, 1961)

⁵⁷⁵ BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988, s. 273. *Lexikon českého filmu* uvádí stejná čísla. BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.

⁵⁷⁶ ZVONÍČEK, Stanislav. Zbabělec. *Kino*, 2. 4. 1962, č. 7, s. 11.

⁵⁷⁷ Tamtéž.

Upozorňuje také, že *Zbabělec* je jedním z filmů o Slovenském národním povstání, které se chystají do kin. Divák se mohl těšit také na *Bílá oblaka*⁵⁷⁸ Ladislava Helgeho, *Polnočnú omšu*⁵⁷⁹ Jiřího Krejčíka a *Smrt si říká Engelchen*⁵⁸⁰ režisérské dvojice Kadár – Klos.

Vladimír Bystrov v *Zemědělských novinách*⁵⁸¹ označuje film jako: „*dílo, na němž není nic zbytečného, ale kde také nic příliš nevzrušuje*“⁵⁸². Příběh označuje za příliš jednoduchý a ani herecké výkony jej nezaujaly. Obává se, že divák, který chodí čím dál více na veselohry, tento film opomene a táže se Weisse, proč raději netočí filmy ze současnosti.

V *Mladé frontě*⁵⁸³ kritik Jan Pilát vyčítá Weissovi, že hlavní postavu učitele Bednára odsunul do pozadí a více pozornosti věnoval jeho ženě a ruskému partyzánovi. Divák neviděl dostatečnou motivaci postavy k přerodu ze zbabělce v hrdinu. „*Možná že určité zklamání nad Zbabělcem pramení také z toho, že jde o dílo režiséra, který patří k našim předním umělcům a od něhož vždy očekáváme každý film se zvědavostí a přijímáme jej pod zorným úhlem nejnáročnějších měřítek.*“⁵⁸⁴

Ján Šuda v *Pravdě*⁵⁸⁵ vyčítá Weissovi, že místo přirozené logiky ve vývoji příběhu jedná se spíše o logiku: „*zámeru autorov*“⁵⁸⁶. I když tvůrci usilovali o analýzu podstaty hrdinství na pozadí Slovenského národního povstání, k dokonalosti chybí mnohé. Vyzdvihuje výkon Ladislava Chudíka, ovšem pozastavuje se nad nevyužitím herce Olega Striženova a jeho postavy, která není už ve scénáři dostatečně vykreslená.

Miloš Fiala v *Rudém právu*⁵⁸⁷ uznává, že Weiss: „*znovu přesvědčuje, že je režisérem bezpečně ovládajícím prostředky expresivně dramatické režie*“⁵⁸⁸. Navíc i zde se osvědčil jako herecký režisér a dokázal podpořit výkon čtyř hlavních představitelů. Fiala ovšem hledá příčiny, proč není divák s filmem spokojen. Hlavní problém vidí v tom, že tvůrci nepřišli s ničím novým, s žádným novým pohledem či aktualizací. „*Ale nám nejde jen o zajímavý pohled na minulost, ale především o to, aby filmy s historickou tematikou byly současné svou ideou.*“⁵⁸⁹

Gustav Franci v *Lidové demokracii*⁵⁹⁰ vidí hlavní problém filmu v nedostatečném prokreslení postavy Bednára. „*Jsmo na samém konci povstání a člověk, který se do té doby nerozhodl, těžko se už změní.*“⁵⁹¹ Vadí mu, že učitel příběhem jen prochází a žádné drama se v něm neodehrává. „*Proto nemůžeme věřit jeho závěrečnému vystoupení. Tak jak je postava celým filmem koncipována, nemůže se změnit v hrdinu. Ze zbabělce se stal v poslední bezvýhodné situaci jen zoufalec, který jedině možným gestem zachraňoval sebe sám před sebou!*“⁵⁹² Franci se tak zmiňuje o výkonu Dany Smutné, která na rozdíl od své role v *Romeu, Julii a tmě* vyrostla v hereckou individualitu.

Překvapivým zastáncem filmu a režiséra se sta A. J. Liehm v *Literárních novinách*⁵⁹³, který se zabývá otázkou, proč je Weissovu filmu vytýkáno, že: „*je to dílo staré, že ani umělecky ani myšlenkově neobjevuje nové pevniny, nezkoumá nový terén, opírá se o prověřenou zkušenost a dokonalé řemeslo, které bezpečně ví, jako postupovat k dosažení*

⁵⁷⁸ *Bílá oblaka* (Ladislav Helge, 1962)

⁵⁷⁹ *Polnočná omša* (Jiří Krejčík, 1962)

⁵⁸⁰ *Smrt si říká Engelchen* (Ján Kadár, Elmar Klos, 1963)

⁵⁸¹ BYSTROV, Vladimír. Zbabělec, film Jiřího Weisse. *Zemědělské noviny*, 5. 4. 1962, č. 81, s. 2.

⁵⁸² Tamtéž.

⁵⁸³ PILÁT, Jan. Další válečný příběh. K filmu Zbabělec. *Mladá fronta*, 5. 4. 1962, č. 81, s. 5.

⁵⁸⁴ Tamtéž.

⁵⁸⁵ ŠUDA, Ján. Hrdinský čin zbabelca. *Pravda*, 10. 4. 1962, č. 98, s. 2.

⁵⁸⁶ Tamtéž.

⁵⁸⁷ FIALA, Miloš. Z nových filmů. *Rudé právo*, 12. 4. 1962, č. 101, s. 4.

⁵⁸⁸ Tamtéž.

⁵⁸⁹ Tamtéž.

⁵⁹⁰ FRANCL, Gustav. K novému českému filmu Zbabělec. *Lidová demokracie*, 12. 4. 1962, č. 87, s. 3.

⁵⁹¹ Tamtéž.

⁵⁹² Tamtéž.

⁵⁹³ LIEHM, A. J. Nová organizace... *Literární noviny*, 14. 4. 1962, č. 15, s. 8.

zamýšleného účínu⁵⁹⁴. Ptá se, zdali je tohle v naší kinematografii tak běžné, aby se to mohlo odsuzovat. Neskrývá chyby, které vidí: „*má mezery ve scénáři, Oleg Striženov nemá dohromady co hrát (třebaže to hraje dobře), záměr s použitím stylizovaných zvuků místo hudby nevyšel všude tak, jak bychom si přáli (...)* Ale to všechno nic nemění na tom, že tu vzniklo silné dílo, nejlepší Weissův film od Vlčí jámy a jeden z jeho nejlepších vůbec.“⁵⁹⁵

Jaroslav Boček v *Kultuře*⁵⁹⁶ soudí, že: „*Zbabělec je jakýmsi katalogem Weissovy režie.*“⁵⁹⁷ Dle něj Weiss nepřichází s ničím novým a jen vykrádá své předchozí filmy a co hůř i zahraniční vzory. „*Takováhle stylová směs, takové opakování svých vlastních objevů i mechanické přejímání cizích vzorů u silného tvůrce nutně o něčem svědčí. Znamená, že umělec došel na křižovatku, že bude muset začít z jiného sudu, obrátit se jinam, k jiné látce, k jinému žánru.*“⁵⁹⁸

---

⁵⁹⁴ Tamtéž.

⁵⁹⁵ Tamtéž.

⁵⁹⁶ BOČEK, Jaroslav. Film pozoruhodný leč ... *Kultura*, 19. 4. 1962, č. 16, s. 4.

⁵⁹⁷ Tamtéž.

⁵⁹⁸ Tamtéž.

ZLATÉ KAPRADÍ

Jiří Weiss ještě před vypuknutím II. světové války napsal knihu pohádek *O věrné Hadimršce a co se kolem ní sběhlo*, která vyšla v Melantrichu⁵⁹⁹. I to mohl být jeden z impulzů, proč si jako námět pro svůj další film vybral pohádku Jana Drdy. Pro časopis *Kino*⁶⁰⁰ napsal: „*Od té doby, co jsem se stal filmovým režisérem z povolání, toužím po možnosti vrátit se zpět k pohádkovému motivu. (...) A mezi pohádkami Jana Drdy mě nejvíce zaujala pohádka o ovčákovi, který získal semínko zlatého kapradí.*“ V pamětech ovšem píše něco jiného: „*Dnes už zaboha nevím, co mě tak magicky přitahovalo k Drdově legendě o lásce. Možná to byla touha pustit se do mě neznámého žánru mýtu, ale ať to bylo cokoliv, jsem šťasten, že jsem měl možnost realizovat Zlaté kapradí.*“⁶⁰¹

Dne 3. září 1959, tedy v době natáčení filmu *Romeo, Julie a tma*, podepsal Weiss smlouvu⁶⁰² s tvůrčí skupinou Hanuš-Pavliček, jež ho zavazovala k napsání filmové povídky na motivy pohádky Jana Drdy *Zlaté kapradí*. Weiss měl za tuto práci dostat 16 000,- Kč⁶⁰³ s termínem odevzdání do 31. prosince 1959. Povídku odevzdal až 9. března 1960⁶⁰⁴. Následně byla schválena tvůrčí skupinou 24. března téhož roku.⁶⁰⁵

Jiří Weiss spolu s Jiřím Brdečkou podepsali 20. dubna 1960 smlouvu⁶⁰⁶ na literární scénář *Zlatého kapradí*. Zavázali se jej odevzdat tvůrčí skupině do 30. června téhož roku s tím, že honorář 26 000 Kčs bude mezi ně rozdělen rovným dílem. První třetinu částky, tedy 4 330,- Kč, dostali oba při podpisu smlouvy, zbytek měli dostat po schválení scénáře tvůrčí skupinou. Z tohoto období, které je vsazeno mezi Weissovy filmy *Romeo, Julie a tma* a *Zbabělec*, se dochovaly *filmový přepis*⁶⁰⁷, *dramaturgický rozbor*⁶⁰⁸ a první verze *literárního scénáře*⁶⁰⁹. Ta pochází z května 1960, přesnou dataci nemá.

Dne 25. května 1960⁶¹⁰ se konala 19. porada členů Ideově umělecké rady⁶¹¹, kde byl literární scénář projednáván. Ve dvanáctičlenné radě zasedli mimo jiné Otakar Vávra, Alois Poledňák, Vojtěch Jasný, či A. M. Brousil. Za tvůrčí skupinu se zúčastnil Ladislav Hanuš. Rada scénář zamítla s odůvodněním:

„Vzhledem k tomu, že jde o scénář neúplný, vyjadřuje se IUR jenom k záměru. Domnívá se, že na tyto motivy máme vynikající literární díla, jejichž tradičních motivů není v tomto scénáři ideově a umělecky nově užito. I když zpracování této pohádky podržuje Drdovu fantazii a scénář je profesionálně na úrovni, nemá jasné společenské odůvodnění a nedostává se mu ani ideově mravní lapidárnosti pohádky. Tím není také jasné proč a pro koho má být film dnes natáčen. Scénář

⁵⁹⁹ První vydání vyšlo v roce 1936. Druhé vydání vyšlo v roce 2004 v nakladatelství Olympia. ISBN: 80-7033-635-8.

⁶⁰⁰ WEISS, Jiří. *Zlaté kapradí*. *Kino*, 3. 1. 1963, č. 1, s. 6-7.

⁶⁰¹ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7. s. 176.

⁶⁰² BSA, SCE, Film: *Zlaté kapradí*, Smlouva Weiss, 1 s., 3. 10. 1959.

⁶⁰³ Dle smlouvy jednu třetinu z částky, tedy 5 330 Kčs dostal Weiss při odevzdání práce 9. března 1960, dvě třetiny tedy 10 670 poté po schválení tvůrčí skupiny 24. března 1960.

⁶⁰⁴ BSA, SCE, Film: *Zlaté kapradí*, Výplatní páska Weiss, 1 s., 9. 3. 1960.

⁶⁰⁵ BSA, SCE, Film: *Zlaté kapradí*, Výplatní páska Weiss, 1 s., 25. 3. 1960.

⁶⁰⁶ BSA, SCE, Film: *Zlaté kapradí*, Smlouva Weiss, 1 s., 20. 4. 1960. A také: BSA, SCE, Film: *Zlaté kapradí*, Smlouva Brdečka, 1 s., 20. 4. 1960.

⁶⁰⁷ BSA, SCE, Film: *Zlaté kapradí*, Filmový přepis, 92 s., 22. 4. 1960.

⁶⁰⁸ BSA, SCE, Film: *Zlaté kapradí*, Dramaturgický rozbor, 3 s., 20. 5. 1960.

⁶⁰⁹ *Zlaté kapradí*. LS – NFA, sign. S-1416-LS

⁶¹⁰ BSA, SCE, Film: *Zlaté kapradí*, Zápis z porady IUR, 1 s., 25. 5. 1960.

⁶¹¹ Dále v textu užívám zkratku IUR.

*v této podobě není také dostatečně zakotven ve světě našich pohádek. Celý pohádkový příběh je pochmurně laděn a také tak vyznívá.*⁶¹²

Na obsah zprávy reagoval Weiss *dopisem*⁶¹³ Aloisi Poledňákovi, řediteli ústřední správy Československého filmu a jednomu z členů rady. Weissovi se nelíbí tvrzení rady o neúplnosti scénáře založené na faktu, že neobsahuje dialogy. „*Ale cožpak jediný náš film je realizován s dialogy literárního scénáře?*“⁶¹⁴ Nelíbí se mu také požadavek ideově mravní lapidárnosti, který se nedá na pohádky aplikovat. Zároveň tvrdí, že pohádka je určena všem vnímavým lidem. Navíc básnivá pohádka jako je *Zlaté kapradí* – o věrné lásce, odříkání, protiventství a pokání, přeci nemůže mít veseloherní prvky. Weiss odhaduje náklady na film kolem 3 800 000,- Kčs. V závěru se rady ptá:

*„Zlaté kapradí je v pořadí už třetí scénář, který mi tato IUR zamítá – a to opět s poznámkou, že umělecky je má práce dobře zvládnuta. Jsem dnes už vyzrálý režisér a mám svůj osobitý přístup k látkám i svůj styl. Byla moje práce tak špatná, že nemohu realizovat látku, proti níž nemůže být zásadních námitek? (...) Na mé smlouvě je podepsán nejen vedoucí skupiny, ale i ředitel studia. Jak je tedy možné náhle – z důvodů zásadních – zastavit moji práci a odsoudit mne k dlouhé nečinnosti? A proč bych neměl mít možnost dát naší kinematografii dobrý film namísto práce v televizi nebo chlebařiny?“*⁶¹⁵

*Dopis*⁶¹⁶ od tvůrčí skupiny Poledňákovi doplňuje Weissovu stížnost. Zároveň žádá, aby Poledňák ze své pozice dal svolení k realizaci filmu:

*„Pohádka je jedním z nejoblíbenějších filmových žánrů. U našich diváků i v zahraničí. Je pravda, že naše dosavadní pokusy o natočení pohádky neuspěly dobře umělecky. Proto jsme vítali spolupráci režiséra J. Weisse, o jehož talentu nelze pochybovat. Jsme přesvědčeni, že by ze Zlatého kapradí vznikl film nekonvenční a svou etikou progresivní.“*⁶¹⁷

Žádnou z těchto intervencí Poledňák nevyslyšel a realizace filmu byla 30. června 1960⁶¹⁸ definitivně zamítnuta. Je třeba dodat, že z porady IUR se dochoval úplný *zápis*⁶¹⁹, ze kterého se mimo jiné dovídáme, že ne všichni členové rady byli proti realizaci filmu. Kupříkladu režisér Vojtěch Jasný o látce soudil následující: „*Profesionálně velmi dobře zpracovaný scénář. Zajímavý, dobře viděný. Bojuje o nadčasovou lidskost, lásku ad. Pravdy o životě zde vyjádřené, jsou správné a mají co říci. Byla by to filmová pohádka i podívaná.*“⁶²⁰

Jiří Weiss se tedy upsal k natočení filmu *Zbabělec*. Po jeho dotočení se ovšem společně s Jiřím Brdečkou ke scénáři vrátili a napsali jeho druhou verzi⁶²¹, tentokrát pro tvůrčí skupinu Švábík-Procházka. Ta nechala scénář v prosinci roku 1961 posoudit IRU. Scénář byl opatřen úvodním vysvětlením Jana Procházky:

---

⁶¹² Tamtéž.

⁶¹³ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Reakce Weisse na zprávu IUR, 3 s., 29. 5. 1960.

⁶¹⁴ Tamtéž, s. 1.

⁶¹⁵ Tamtéž, s. 2.

⁶¹⁶ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Reakce tvůrčí skupiny na zprávu IUR, 1 s., 30. 5. 1960.

⁶¹⁷ Tamtéž.

⁶¹⁸ K tomuto datu byly odepsány veškeré náklady na film. BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Výrobní karta, 2 s.

⁶¹⁹ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Podrobný zápis z porady IUR, 6 s., 25. 5. 1960.

⁶²⁰ Tamtéž, s. 3.

⁶²¹ Zlaté kapradí. LS – NFA, sign. S-1416-LS-2

„Předkládáme znovu, po redakci, Zlaté kapradí. Režisér Jiří Weiss poskytl novému vedení naší tvůrčí skupiny podrobný výklad uměleckých záměrů, jak zamýšlí k této látce realizačně přistoupit. Je to osobitý, nekonvenční přístup, vymykající se dosavadním způsobům filmových přepisů pohádek. Domníváme se, že scénář skutečně skýtá možnost vytvoření působivého pohádkového díla a pro velké i malé. Posiluje nás v tom i dodatečné prostudování podrobných připomínek některých členů tehdejší IUR. (...) Ve skladbě látek naší TS by tento film natočený Jiřím Weissem znamenal podstatné umělecké obohacení. Přesvědčují nás o tom přesné režisérovy představy a pocit odpovědnosti, se kterým k dílu přistupuje. Bezvýznamný není ani fakt, s jakou vášní o realizaci Zlatého kapradí usiluje.“⁶²²

Dne 6. prosince 1961 zasedla IRU ke své 41. poradě⁶²³, kde projednala druhou verzi literárního scénáře *Zlatého kapradí*. Rada scénář doporučila k realizaci. „*IUR vyjadřuje důvěru, že z této literárně-filmové předlohy vznikne závažný, náš, osobitý příspěvek k řešení problémů pohádky socialistické kinematografie.*“⁶²⁴ Na základě tohoto rozhodnutí, byly Weissovi s Brdečkou vyplaceny zbylé dvě třetiny honorářů za literární scénář.⁶²⁵

Vedoucí skupiny Erich Švábík ještě před oficiálním započítáním realizace filmu začal obesílat Weissem vybrané spolupracovníky na filmu. Jako vedoucí výroby byl osloven František Milič⁶²⁶. Po zamítavé odpovědi architekta Bohuslava Kuliče⁶²⁷ byl vybrán Karel Škvor⁶²⁸, jako kameraman pak začínající Bedřich Bařka. Švábík odhadoval termíny realizace filmu na průzkum v lednu roku 1962, natáčení mělo probíhat od června do září a dokončovací práce až v roce 1963.

Produkce

Ředitel Filmového studia Barrandov schválil průzkum realizace filmu 23. ledna 1962. Ten neměl přesáhnout částku 80 000 Kčs.⁶²⁹ Díky dochovaným *denním zprávám*⁶³⁰ a korespondenci můžeme zmapovat vznik filmu poměrně detailně.

V průběhu průzkumu Weiss s Brdečkou dodělávali další verzi literárního scénáře, kde měly být brány v potaz námítky IRU a doplněny dialogy, tvůrci se měli pokusit snížit náklady na film. Na pomoc s dialogy přizvali herce Otomara Krejču. Jak Krejča, tak Brdečka za svou práci⁶³¹ vyinkasovali 6 000,- Kčs. Otomar Krejča si nechal zanést do smlouvy⁶³² klauzuli, která mu měla zaručit, že jeho jméno nebude figurovat v titulcích filmu. Na distribuční kopii ovšem jeho jméno figuruje jako autora dialogů.

Dne 16. dubna 1962⁶³³ byl dokončen odhadovaný plán s rozpočtem filmu a předán tvůrčí skupině k prodiskutování na schůzi. Ta proběhla 24. dubna⁶³⁴ a na programu bylo projednávání výrobně-technických požadavků na realizaci filmu. Bylo rozhodnuto, že do

⁶²² Tamtéž.

⁶²³ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Zápis z porady IUR, 1 s., 6. 12. 1961.

⁶²⁴ Tamtéž.

⁶²⁵ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Výplatní páska Weiss, 1 s., 7. 12. 1961. A také: BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Výplatní páska Brdečka, 1 s., 7. 12. 1961.

⁶²⁶ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Dopis Miličovi, 1 s., 30. 12. 1961.

⁶²⁷ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Dopis Kuličovi, 1 s., 8. 12. 1961.

⁶²⁸ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Dopis Škvorovi, 1 s., 3. 1. 1962.

⁶²⁹ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Výpis z porady FSB, 1 s., 19. 2. 1962.

⁶³⁰ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 1 – 230.

⁶³¹ Krejča odevzdal svou část práce 24. dubna a schválena tvůrčí skupinou byla 10. května. Brdečka odevzdal svou část 16. dubna a schválena byla 20. dubna 1962.

⁶³² BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Smlouva Krejča, 1 s., 12. 2. 1962.

⁶³³ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 5.

⁶³⁴ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Zápis o schůzce, 2 s., 24. 4. 1962.

12. května mají být vyhledány exteriéry, do 15. května rozhodnuto obsazení hlavních rolí, do 31. května hotov technický scénář. Výrobní plán a rozpočet měl být předložen do 30. června 1962. První filmovací den byl nasazen na 10. července v exteriéru. Exteriéry mimo Prahu se měly natáčet od 10. července do 31. srpna a v Praze za Barrandovem od 1. září do 3. října. Uvažovalo se, že část exteriérů se natočí na Slovensku. Pro ateliérové natáčení měly být od října do listopadu vyhrazeny ateliéry v Hostivaři. Jak přiblížíme detailněji později, tyto termíny nebyly dodrženy. Jedním z důvodů byla častá absence režiséra Jiřího Weisse. Již v průběhu průzkumu odcestoval se svým filmem *Zbabělec* na festival do Moskvy.⁶³⁵

V tomto období se nejen připravoval technický scénář, na základě poslední verze scénáře literárního, ale také probíhaly obvyklé herecké zkoušky. Weiss jako výpomoc pro castingy najal Věru Ženíškovou, která s ním již spolupracovala na filmu *Romeo, Julie a tma*. V Praze probíhaly herecké zkoušky a vedoucí skupiny Jan Procházka měl od Weisse za úkol kontaktovat polskou herečku Aliciju Wyszynskou, která se měla zhostit role Lesanky.⁶³⁶ Z Polska ovšem přišla zamítavá odpověď.⁶³⁷ Dne 28. dubna bylo hereckému oddělení Filmového studia Barrandov oznámeno obsazení hlavních rolí v následující podobě: role ovčáka Jury - Vít Olmer, role víly Lesanky - Karla Chadimová, generálova dcera - Dana Smutná.⁶³⁸

Dne 3. května 1962 ředitel Filmového studia Barrandov zpětně schválil zahájení přípravných prací a výrobu filmu ze dne 15. dubna 1962.⁶³⁹ Finanční limit na film byl dán částkou 3 800 000,- Kčs. Termín dodání první kopie byl stanoven na 15. února 1962 a délka filmu neměla přesáhnout 2 700m. Honoráře pro tvůrčí pracovníky byly stanoveny následovně⁶⁴⁰.

režie	Jiří Weiss	64 000,-
vedoucí výroby	František Milič	12 500,-
kameraman	Bedřich Baťka	13 000,-
architekt	Karel Škvor	23 000,-
střih	Antonín Zelenka	9 000,-

V přípravném období se herci Vít Olmer a Dana Smutná učili jezdit na koni a šermu. Štáb vyhledával exteriéry, kupříkladu v období mezi 9. a 11. červencem byli Weiss s vedoucím výroby Miličem na obhlídkách na Moravě. Spisovateli Janu Drdovi bylo zapláceno 30 000,- Kčs za autorská práva na realizaci jeho románu.⁶⁴¹ V květnu 1962 podnikl Jiří Weiss dvě cesty do zahraničí, od 6. do 10. pobýval v Moskvě a od 19. do 31. v Havaně na Kubě. Tyto cesty byly ovšem předem plánované a nenarušily tedy přípravnou fázi filmu.

*Technický scénář*⁶⁴² byl dopsán začátkem června roku 1962. Dne 22. června⁶⁴³ ho tvůrčí skupina schválila. Dopisem⁶⁴⁴ ze dne 11. července informuje vedoucí tvůrčí skupiny Švábík vedoucího výroby Miliče, že technický scénář byl schválen z Hlavní správy tiskového dozoru, až na jednu repliku obsahující nadávku, kterou vyžadovali vyškrtnout. Porada o

⁶³⁵ Weiss pobýval v Moskvě od 23. do 26. února 1962.

⁶³⁶ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Dopis Švábík – Kovář, 1 s., 21. 3. 1962.

⁶³⁷ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 6.

⁶³⁸ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 7.

⁶³⁹ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Výpis z porady FSB, 1 s., 19. 5. 1962.

⁶⁴⁰ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Honoráře, 1 s., 6. 5. 1962.

⁶⁴¹ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Výplatní páska Drda, 1 s., 30. 7. 1962. A také: BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Smlouva Drda, 1 s., 30. 7. 1962.

⁶⁴² Zlaté kapradí. TS – NFA, sign. S-1416-TS

⁶⁴³ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Výrobní list, 2 s.

⁶⁴⁴ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Dopis Švábík – Milič, 1 s., 11. 7. 1962.

definitivním natáčecím plánu a rozpočtu filmu proběhla 8. srpna⁶⁴⁵ v kanceláři skupiny Švábík-Procházka. Bylo rozhodnuto, že jelikož se výroba technického scénáře zpozdila o měsíc, bude termín první kopie posunut také o měsíc, tedy na 15. březen 1963. Rozpočet filmu ani jeho konečná metráž se měnit neměl, i když o to vedoucí výroby žádal. Bylo dáno že: „*Produkce upraví plán a rozpočet do konce týdne tak, aby s. Jelínek mohl na základě dohody této porady dát řediteli FSB návrh na zahájení natáčení exteriérů 13. 8. t. r.*“⁶⁴⁶ Dne 14. srpna⁶⁴⁷ byl s Jaroslavem Jelínkem, vedoucím kontroly rozpočtů, projednán konečný stav rozpočtu na film *Zlaté kapradí*. Na další den byl naplánován první natáčecí den.

Prvním natáčecím dnem byl určen 15. srpen, ovšem pro nepříznivé počasí byl začátek natáčení ještě o den odložen.⁶⁴⁸ Ve výrobním plánu figurovalo 60 natáčecích dní, z toho 41 v exteriérech a 19 v ateliéru. Natáčecí období probíhalo tedy od 16. srpna 1962⁶⁴⁹ do 31. května 1963⁶⁵⁰. Nejdříve se od 16. do 24. srpna natáčely exteriéry na Bradle⁶⁵¹ a od 28. do 30. srpna exteriéry židovského hřbitova v Květuši⁶⁵². Až do exteriérů na Valašsku, které se natáčely od 6. do 20. září v Hostýně a Podstatě⁶⁵³, šlo vše podle plánu. Poté režisér Weiss opět odjel na festival se svým filmem, tentokrát se *Zbabělcem* do Irska.⁶⁵⁴ Štáb se přesunul na exteriéry na Slovensko, kde 25. září začal natáčet bez přítomnosti režiséra.⁶⁵⁵ Ten přijel až následující den. Na Slovensku štáb vydržel do 10. října – filmoval v Komárnu, Moči, Iži a v Ostrově u Komárna.⁶⁵⁶ Ze Slovenska se vrátil do Čech, kde točil v exteriérech na hradě Točnick⁶⁵⁷, na letišti v Ruzyni⁶⁵⁸ a Šárce⁶⁵⁹.

Natáčení bylo opět přerušeno v listopadu, jelikož Jiří Weiss dostal svolení filmového studia, aby usedl v porotě na festivale v San Franciscu. V USA zůstal i přes nevoli tvůrčí skupiny déle.⁶⁶⁰ Po návratu se opět rozběhlo exteriérové filmování na Barrandově, které trvalo až do posledního listopadového dne. Následně se natáčení přesunulo do hostivařského ateliéru, kde se s přestávkami pracovalo od 13. prosince 1962 do 2. března 1963.⁶⁶¹ S přesunem natáčení do ateliérů v Praze se začaly objevovat problémy, které se v průběhu práce na filmu nahromadily. Jiří Weiss si několikrát stěžoval, že nemá doposud k dispozici střihače Antonína Zelenku, který je stále zaměstnán dokončováním jiných filmů.⁶⁶² Weiss tedy do 20. prosince neměl střižené denní práce za posledních několik měsíců a upozorňoval, že to může narušit napojování záběrů, které se začínají točit v ateliéru. Problém nastal také s uvolněním herce Víta Olmera pro další natáčení, jelikož ten se měl vrátit zpět do ročníku na DAMU. Vše bylo nakonec vyřešeno speciální projekcí pro profesory DAMU, kteří uznali jeho výkon ve filmu do herecké tvorby v semestru.⁶⁶³

⁶⁴⁵ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Záznam z jednání tvůrčí skupiny, 1 s., 8. 8. 1962. A také: BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 26.

⁶⁴⁶ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 26.

⁶⁴⁷ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 27.

⁶⁴⁸ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 28.

⁶⁴⁹ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 29.

⁶⁵⁰ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 207.

⁶⁵¹ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 29-37.

⁶⁵² BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 39-41.

⁶⁵³ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 46-60.

⁶⁵⁴ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 61-63.

⁶⁵⁵ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 64.

⁶⁵⁶ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 78.

⁶⁵⁷ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 82-88.

⁶⁵⁸ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 90.

⁶⁵⁹ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 93-95.

⁶⁶⁰ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 96-100.

⁶⁶¹ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 115-163.

⁶⁶² BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Dopis Weiss – tvůrčí skupina, 1 s., 20. 12. 1962.

⁶⁶³ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 167 a 169.

Dne 4. února proběhla projekce stříženého materiálu pro ředitele Filmového studia Barrandov Josefa Ouzkého⁶⁶⁴, které se zúčastnilo kromě vedoucího výroby, režiséra a kameramana také vedení skupiny. Po projekci bylo rozhodnuto přistoupit k přetočení závěru filmu, který byl považován za: „nesprávný jak dramaturgicky tak inscenačně do té míry, že ohrožuje vrcholné ideové i dramatické vyznění díla“⁶⁶⁵. Weissův první návrh plánu dotáček a rozpočtu Josef Ouzký odmítl. Proto byl vypracován návrh nový, který 12. března⁶⁶⁶ schválila tvůrčí skupina a 19. března 1963⁶⁶⁷ i ředitel Filmového studia Barrandov. V návrhu stálo, že tvorba přetáček by měla proběhnout v termínu od 9. dubna do 4. května, první kopie pak odevzdána 15. června 1963. Rozpočet byl překalkulován na částku 4 291 600,- Kčs.

Od 9. dubna do 15. května⁶⁶⁸ proběhlo dotočení scén v exteriéru na Barrandově a posledním natáčecím dnem byl 31. květen 1963.⁶⁶⁹ Předtím ještě odletěl Weiss do Itálie na schůzku s producenty, kteří s ním chtěli natáčet film *Casanova*.⁶⁷⁰

Dokončovací práce probíhaly od začátku června 1962⁶⁷¹ do dne odevzdání první kopie, kterým byl nakonec 19. červenec 1963⁶⁷². V tomto období se konaly práce na finálním sestřihu, natáčení ruchů, synchron, dialogy, míchačky atp. Jiří Brdečka, spoluautor scénáře k filmu, napsal Weissovi dopis⁶⁷³, ve kterém jej žádá, aby bylo jeho jméno vyškrtáno z titulků:

„Nevidím důvod, aby mé jméno bylo na titulcích Zlatého kapradí. Bude to jistě velmi dobrý film, formálně takový, jak jsme si jej oba představovali, ale úplně jiný, pokud se týče myšlenkového vyznění a charakteru hrdiny. Je to divné, napsal jsem scénáře, které se pak dočkaly v realizaci řady změn, ale celek vyzněl stejně. Tady je to naopak. Vypustilo se několik málo scén, změnilo se několik málo dialogů a už tu máme jinou myšlenku a jiného hrdinu. Tím prakticky zmizel jeden z autorů této filmové adaptace a zůstal jen přízrak velmi těsného a zainteresovaného spolupracovníka, přízrak, který, myslím nepatří na titulky.“⁶⁷⁴

Je zvláštní, že Brdečkově prosbě bylo vyhověno, zatímco, prosba Otomara Krejčí, který v titulcích také nechtěl být uváděn, vyslyšena nebyla, i když ji měl zasazenou do smlouvy. Díky výrobnímu listu víme, že finální rozpočet filmu byl 4 592 000,- Kčs.⁶⁷⁵ Promítání filmu bylo povoleno 23. července 1963.⁶⁷⁶

---

⁶⁶⁴ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 145.

⁶⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶⁶ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Návrh pro poradu ředitele FCB, 1 s., 12. 3. 1963.

⁶⁶⁷ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 166.

⁶⁶⁸ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 191 - 194.

⁶⁶⁹ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 207.

⁶⁷⁰ Realizace filmu se neuskutečnila

⁶⁷¹ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zpráva č. 208.

⁶⁷² BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Výrobní list, 2 s. A také: BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Zdůvodnění změny termínu I. Kopie, 2 s., 22. 8. 1963.

⁶⁷³ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Dopis Brdečka – Weiss, 1 s. 29. 5. 1963.

⁶⁷⁴ Tamtéž.

⁶⁷⁵ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Výrobní list, 2 s.

⁶⁷⁶ BARTOŠEK, Luboš. Zlaté kapradí. *Filmový přehled*, 28. 10. 1963. č. 41, nestránkováno.

Uvedení do kin

Ještě před uvedením v Československu putoval film do soutěže Benátského filmového festivalu, který se uskutečnil od 24. srpna do 7. září 1963. Z obsáhlé *cestovní zprávy*⁶⁷⁷ Jiřího Weisse se můžeme dozvědět o problémech s projekční kopii (zadržení na celnici, špatně nasazené titulky, špatný zvuk), nebo také přesné datum projekce filmu – 28. srpna. Film ovšem na festivale výrazněji neuspěl. Kritik Miloš Fiala, který byl součástí československé delegace na festivale, vše komentoval pro *Filmové informace*⁶⁷⁸: „Film, s nímž odjel do Benátek režisér J. Weiss a herečky K. Chadimová a D. Smutná, na festival nepropadl a měl celkem dobrý ohlas, i když plný protichůdných názorů. Oceňovala se zejména úroveň kamery, režie a hudby. (...) nebylo Zlaté kapradí v Benátkách nejvýznamnějším reprezentantem toho nového, co se děje v naší kinematografii kupředu a co vyznačuje právě myšlenkový spár, snaha podívat se odjinud, z nekonvenčních a právě k dnešku se programově obracejících pozic na současnosti i minulost. Myslím, že Chiarini neprokázal příliš mnoho kritické prozíravosti, když nepřijal Brynychův Transport z ráje.“⁶⁷⁹

Do tuzemské distribuce se snímek dostal 22. listopadu 1963. V kinech se udržel do srpna roku 1974. Na 4 822 představení dorazilo 643 457 diváků⁶⁸⁰, což je sice o něco více než na Weissův předchůzí film *Zbabělec*, ale stále je to výrazně méně než na filmy z let 50. Obecný problém v odlivu diváků z kin reflektuje článek Karla Moravy ve *Filmu a době*⁶⁸¹. To ovšem to nic nemění na faktu, že Weiss postupně ztrácel svou pozici předního československého filmaře, který je zároveň oblíben u diváků.

Ohlasy v dobovém tisku

První recenzi otiskla *Kulturní tvorba*⁶⁸² Jaroslavu Bočkovi. Ten pokládá *Zlaté kapradí* za: „školský příklad uměleckého díla, vzniklého ve chvíli, kdy talent nerozuměl sám sobě“⁶⁸³. Weiss se považuje za dobrého režiséra, který udělal řemeslně výborný film, ovšem nepatří mezi jeho nejlepší. „Nepůsobí, vyvolává pocit neuspokojení, zážitek, který divák očekává, nebyl naplněn.“⁶⁸⁴ Boček se zaměřuje pouze na osobu Weisse, který dle jeho mínění sáhl po látce, již nemohl zvládnout. „Weiss, malíř životní trapnosti, filmový básník demystifikace tu vypráví pohádku, která je v podstatě mýtem, dílem naivity, víry a naděje. Jeho analytický přístup ke skutečnosti však rozleptává mýtus, obnažuje sám syžet, pohádku zcivilňuje až na kost.“⁶⁸⁵

A. J. Liehm v *Literárních novinách*⁶⁸⁶ poukazuje na fakt, že Weiss, ať už natočí jakýkoliv film, má být vždy porovnáván s těmi nejlepšími u nás. *Zlaté kapradí* se mu ovšem nepovedlo z několika důvodů. Jeho základní myšlenka je již zastaralá, zároveň se nepovedlo udělat z pohádky oslavu národa. Hlavní příčinu vidí jak v původní předloze, která: „má zřejmě příliš mnoho různorodých pohádkových vzorů a zpracování je v své

⁶⁷⁷ BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Weiss – cestovní zpráva, 19 s.

⁶⁷⁸ FIALA, Miloš. Několik slov k Benátkám. *Filmové informace*, 18. 9. 1963, č. 38, s. 21-24.

⁶⁷⁹ Tamtéž. Chiarini byl ředitel festivalu, který film *Zlaté kapradí* vybral z kolekce nabídnutých československých filmů.

⁶⁸⁰ BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988, s. 278. *Lexikon českého filmu* uvádí stejná čísla. BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.

⁶⁸¹ MORAVA, Karel. Je možné zastavit pokles návštěvnosti kin? *Film a doba*, 1962, č. 4, s. 196-199.

⁶⁸² BOČEK, Jaroslav. Zcivilisovaná pohádka. *Kulturní tvorba*, 7. 11. 1963, č. 45, s. 10.

⁶⁸³ Tamtéž.

⁶⁸⁴ Tamtéž.

⁶⁸⁵ Tamtéž.

⁶⁸⁶ LIEHM, A. J. S rasovým problémem... *Literární noviny*, 9. 11. 1963, č. 45, s. 5.

atmosféře přímo syntézou jakési pohádkovosti internacionální⁶⁸⁷, tak ve scénáři. Tam nedokázal Weiss původní fabuli vnitřně obohatit ani přidáním vedlejších postav. „Přesto všechno ovšem nezrazuje Zlaté kapradí ani standart, na nějž jsme u Weisse zvyklí, ani dílo, na které má už právo se ohlédnout.“⁶⁸⁸

V *Mladé frontě*⁶⁸⁹ Svatoslav Svoboda nespátřuje film jako úplné vybočení z dráhy Jiřího Weisse. „... nemyslím, že by snad záměr Zlatého kapradí znovu nevyjadřoval základní weissovský motiv: svědectví o jednom tragickém lidském osudu, zde o ovčáku Jurovi“⁶⁹⁰. Přesto si myslí, že se Weiss s látkou minul. Film se nevyznačuje ani národním charakterem, jak by bylo záhodno. „A tak sleduješ příběh, který se bezpečně odvíjí před tvými zraky. Ale chybí mu ona vůně vyvolávající okouzlení.“⁶⁹¹

Krátkou jedno-odstavcovou recenzi napsal Vlastimil Vrabec pro *Svobodné slovo*⁶⁹². *Zlaté kapradí* je sice: „dobrý film, natočený s neselhávající režijní jistotou, nabitý filmovými kouzly a efekty“⁶⁹³, ale zároveň režie Jiřího Weisse vedla k: „odpoetizování pohádkového příběhu o prostoduchém pasáčkovi, krásné víle a divotvorném kapradí“.⁶⁹⁴

Václav Vondra z *Práce*⁶⁹⁵ soudí, že film nijak nenarušuje Weissův dosavadní tvůrčí vývoj: „základní motiv věrnosti a zrady, jenž zní v podtextu většiny předchozích děl Jiřího Weisse, zůstává i tady“⁶⁹⁶. Je zde vyjádřen jen více symbolicky, jelikož se jedná o pohádku. Vondra chválí kameru Bedřicha Baťky, jelikož se dokonale přizpůsobila Weissovu pojetí Drdovy pohádky. Autor posléze přidává postřehy, které získal osobní přítomnosti na Benátském festivale. Závěrem dodává: „Zlaté kapradí nestruhuje, přes čistotu myšlenek i kamery působí chladně.“⁶⁹⁷

Ve *Filmu a době*⁶⁹⁸ vyšla kritika Žeňi Wienerové, která neví, proč se dal Weiss do adaptace Drdovy pohádky zrovna tímto způsobem. Nedokázal do ní přinést nic nového a divák spíše tápe, proč bylo *Zlaté kapradí* adaptováno tímto způsobem v této době. Pohádkové postavy jsou dle Wienerové v zásadě nesložitě, prosté a ne bytosti: „s bohatým vnitřním odstíněním“⁶⁹⁹ jak se je snaží zobrazovat Weiss. Jeho zcivilnění je pro pohádku: „naprosto neúnosné a ve vztahu k nereálnému ději přímo paradoxní“⁷⁰⁰. Nejvíce tímto zcivilněním utrpěla postava Jury. „A tak se film nutně metr po metru musí vzdalovat čím dál tím víc tomu, oč režisérovi původně šlo, totiž pohádkové poezii – až nakonec upadá do naturalismu (válečný tábor) a šedé popisnosti.“⁷⁰¹ V porovnání s jinými československými filmy stejného žánru je *Zlaté kapradí* alespoň: „přibližně vsazeno do historického údobí a není jen všehochutí se všemi dekoračními a kostýmovými nehoráznostmi, jak jsme je v našich zfilmovaných pohádkách už nejdou viděli.“⁷⁰²

Poměrně záhy se recenze na *Zlaté kapradí* začaly navzájem podobat. Autoři nejdříve zopakovali, že Jiří Weiss je předním režisérem s osobitým rukopisem a pevně danou tematikou, ve které dosáhl mistrovství. Pohádkovým motivem ovšem šlápl poněkud

⁶⁸⁷ Tamtéž.

⁶⁸⁸ Tamtéž.

⁶⁸⁹ SVOBODA, Svatoslav. Zlaté kapradí. K novému snímku režiséra Jiřího Weisse. *Mladá fronta*, 21. 11. 1963, č. 278, s. 5.

⁶⁹⁰ Tamtéž.

⁶⁹¹ Tamtéž.

⁶⁹² VRABEC, Vlastimil. Poezie a humor na plátně. *Svobodné slovo*, 14. 11. 1963, č. 272, s. 3.

⁶⁹³ Tamtéž.

⁶⁹⁴ Tamtéž.

⁶⁹⁵ VONDRA, Václav. Pohádková romance o věrnosti a zradě. *Práce*, 21. 11. 1963, č. 278, s. 5.

⁶⁹⁶ Tamtéž.

⁶⁹⁷ Tamtéž.

⁶⁹⁸ WIENEROVÁ, Žeňa. Ani pohádka, ani legenda. *Film a doba*, 1964, č. 1, s. 46-47.

⁶⁹⁹ Tamtéž, s. 47.

⁷⁰⁰ Tamtéž.

⁷⁰¹ Tamtéž.

⁷⁰² Tamtéž.

vedle, jelikož nedokázal motiv obohatit o aktuální prvky a výsledek působí poněkud zastarale. Ivan Dvořák to nazývá: „*myšlenkovou i žánrovou bezradností*“⁷⁰³. Většina oslavuje kameru začínajícího Bedřicha Baťky. Herecké výkony nejsou komentovány prakticky vůbec. Závěrem se shodují, že se jedná o průměrné dílo natočené talentovaným režisérem.

---

⁷⁰³ DVOŘÁK, Ivan. Pestrý filmový týden. *Večerní Praha*, 27. 11. 1963, č. 280, s. 3.

TŘICET JEDNA VE STÍNU

Weiss se po výpravném filmu *Zlaté kapradí* a filmech z české minulosti (*Romeo, Julie a tma* či *Zbabělec*) rozhodl zaměřit na současné téma, které jak píše ve svých pamětech: „...v mých očích zrcadlil naši tehdejší českou skutečnost“⁷⁰⁴.

Inspirací k pětistránkovému⁷⁰⁵ námětu, který sám napsal, byla historka, již mu během natáčení *Zlatého kapradí* vypověděl jeho kameraman Bedřich Bařka. Bařkova bývalá žena pracovala jako kontrolorka v textilním velkoobchodě. „Objevila tehdy v jedné prodejně zpronevěru, a když ji začala vyšetřovat, zjistila i prodavačku, která měnila cenovky na zboží, takže zákazníci přepláceli a prodejna tím měla přebytek hotovosti. Když Bařková ukázala nešťastné prodavačce usvědčující důkazy, spáchala žena sebevraždu – oběsila se na záchodě. Teprve potom ale zjistila kontrolorka, že prodavačka byla milenkou ženatého vedoucího a že z lásky k němu vzala vinu na sebe. [...] vedoucí si s naprostým klidem vybral další pěknou prodavačku a opět z ní udělal svou milenkou.“⁷⁰⁶ Námět se jevil Weissovi natolik silným, že s posvěcením tvůrčí skupiny Feix-Brož začal pracovat na literárním scénáři.

Weiss jakožto ambiciózní tvůrce chtěl se svými filmy oslovit co nejširší publikum. Sám k této snaze v roce 1964 dodal: „Kinematografie je umění, kterým se snažíte zasáhnout co největší počet diváků a toužíte po tom, aby se kondenzace vašich myšlenek a představ, kterou reprezentuje hotový film, nějakým způsobem dostala před diváky celého světa. To je důvod, proč se o koprodukcí pokoušela a pokouší řada režisérů.“⁷⁰⁷ „Zdalo se mi správné pokusit se proniknout svým filmem do anglosaského světa, to jest zasáhnout co největší počet diváků i v kinech té distribuce, kde jsme prozatím neznámí.“⁷⁰⁸ Weiss pomocí těchto prohlášení v tisku před premiérou filmu vysvětloval veřejnosti, za jakých pohnutek se rozhodl ke koprodukčnímu snímku s Anglií, jelikož československá kinematografie doposavad spolupracovala převážně se státy východního bloku, či kupříkladu s Itálií.⁷⁰⁹

V roce 1963 byl Weiss členem delegace československého filmu, která navštívila Anglii a snažila se pro různé náměty domluvit koprodukcí. „Ukázalo se však, že všechny výpravné náměty, které jsme považovali za nejvhodnější, tak nezajiskřily jako docela obyčejná příhoda z předměstského krámu, kterou jsem vyprávěl v Londýně.“⁷¹⁰ Původně byl Weiss na spolupráci domluven s herečkou Betsy Blairovou, kterou potkal na festivale v Karlových Varech.⁷¹¹ Ta si ovšem celou záležitost rozmyslela a Weiss vzal za vděk nabídkou Raymonda Strosse a jeho Film Productions. Ten byl ochoten film spoluprodukovat, pokud hlavní roli bude hrát „vycházející hvězda“ Anne Heywood, jeho žena.

Tolik k nejspekulativnější části vzniku filmu *Třicet jedna ve stínu*. Bohužel všechna tato fakta jsou nepodložitelná, jelikož neexistují žádné zápisy či dopisy, které by potvrdovaly jejich pravost. Jediné, z čeho mohla práce vycházet, jsou paměti Jiřího Weisse a výtahy

⁷⁰⁴ Tamtéž.

⁷⁰⁵ Tamtéž. Samotný námět se nedochoval, takže přesný počet stran ani jeho podoba se nedá ověřit.

⁷⁰⁶ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7, s. 178.

⁷⁰⁷ Tamtéž, s. 2.

⁷⁰⁸ -lg-. Rozhovor s režisérem Jiřím Weisssem. „Třicet jedna ve stínu“ – a jiné problémy... *Filmové informace*, 20. 1. 1965, č. 3, s. 8.

⁷⁰⁹ Více například zde: SKOPAL, Pavel. „Svoboda pod dohledem“. Zahájení koprodukčního modelu výroby v kinematografiích socialistických zemí na příkladu Barrandova (1954 až 1960). In SKOPAL, Pavel (ed.). *Naplánovaná kinematografie. Český filmový průmysl 1945 až 1960*. Praha: Nakladatelství Academia, 2012, s. 27-101. ISBN 978-80-200-2096-3.

⁷¹⁰ MĚŠTAN, Vojtěch. ...Weiss a Třicet jedna ve stínu. *Kino XIX*, 3. 12. 1964, č. 24, s. 2.

⁷¹¹ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7, s. 178.

z rozhovorů, které v průběhu let poskytl. K filmu se dochoval *literární scénář* z března roku 1964, který je uložen v nezpracované pozůstalosti Jiřího Weisse v Národním filmovém archivu. V archivu na Barrandově jsou uloženy *výrobní list, výrobní zpráva, zprávy o problémech s výrobním plánem* a také *finální rozpočet filmu*.⁷¹²

Produkce

Film *Třicet jedna ve stínu* byl ve výrobě od 11. února 1964 do 29. dubna 1965, tedy od oficiálního povolení zahájení průzkumu⁷¹³ do dokončení první kombinované kopie (české). Průzkum oficiálně započal 11. února 1964, jeho finanční limit byl dán částkou 35 000,- Kčs, vedoucím výroby byl pověřen Ladislav Hanuš, režisérem Jiří Weiss a kameramanem Bedřich Bařka. To vše pod dohledem tvůrčí skupiny Feix-Brož.⁷¹⁴ Průzkum skončil 14. června 1964 a o den později, tedy 15. června započalo přípravné období, které trvalo do 20. července 1964.

Weiss v tomto období natočil herecké zkoušky⁷¹⁵ a zároveň s anglickým scénáristou přepracovával scénář. Jediným dochovaným scénářem je třetí verze z března roku 1964. Podílel se na něm, kromě Weisse, také Jiří Mucha a Jan Otčenášek⁷¹⁶. Zatímco Mucha se v pozdějších materiálech (*výrobní list* a *výrobní zpráva*) vyskytuje jako spoluautor, Otčenášek již ne. Weiss se o něm jakožto o spoluautorovi ovšem zmiňuje v rozhovorech⁷¹⁷. Anglický scénárista David Mercer, známý ze spolupráce s Karlem Reiszem na filmu *Morgan – případ zralý k léčení*⁷¹⁸, byl pověřen úpravou scénáře přímo v Praze. Weiss v pamětech zmiňuje, že jeho vkladem byla převážně úvodní scéna na plovárně, posunutí hlavní postavy kontrolora Kůrky do „voyeurské“ roviny a také začlenění vzpomínkových sekvencí.⁷¹⁹

Hlavním koordinátorem příprav koprodukční smlouvy byl pověřen samotný Weiss, který na tento popud několikrát navštívil Londýn. Doložena je pouze jedna cesta z 10. července po dobu dvou dní⁷²⁰. Smlouva byla sepsána 4. července 1964. Ve *výrobní zprávě* se objevuje poznámka o prvních rozporech mezi Strossem a Weissem: „každý z nich tvrdil něco jiného o jednáních v Londýně“⁷²¹. Samotná smlouva se nedochovala, ale díky *zprávám* ve kterých se probírá výrobní plán a také *výrobní zprávě* se dají dohledat alespoň její dílčí body:

- Bylo dohodnuto herecké obsazení britskými herci Anne Heywood, Jamesem Boothem, Ann Todd a Donaldem Wolfitem.
- Film se bude natáčet ve dvou verzích: anglické a české.
- Anglická společnost dodá negativ.

⁷¹² Bohužel British Film Institut nedisponuje žádnými dokumenty k filmu a pozůstalost Raymonda Strosse se mi prozatím dohledat nepodařila.

⁷¹³ Tehdy ještě pod názvem „*Nikdo se nedozví*“ („*Manko*“). Přesný důvod či termín přejmenování na *Třicet jedna ve stínu* se mi zjistit nepodařilo. Ovšem 3. verze literárního scénáře z března roku 1964 již tímto názvem disponuje, i když jiným podnázvem: „*Horko*“.

⁷¹⁴ BSA, SCE, Film: *Třicet jedna ve stínu*, Zprávy, 2 s., 17. 2.1964, s. 1.

⁷¹⁵ Konkrétně ve dnech 12. února, 13. února, 19. června a 20. července.

⁷¹⁶ 31 ve stínu – Horko. LS – NFA, nezpracovaná pozůstalost Jiřího Weisse.

⁷¹⁷ Více zde: -lg-. Rozhovor s režisérem Jiřím Weissem. „*Třicet jedna ve stínu*“ – a jiné problémy... *Filmové informace*, 20. 1. 1965, č. 3, s. 9. nebo *Dalším celovečerním filmem dokončeným ve Filmovém studiu Barrandov. Filmové informace*, 28. 04. 1965, č. 17, s. 9.

⁷¹⁸ *Morgan – případ zralý k léčení* (Morgan: A Suitable Case for Treatment; Karel Reisz, 1966)

⁷¹⁹ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7, s. 179.

⁷²⁰ BSA, SCE, Film: *Třicet jedna ve stínu*, Výrobní zpráva, 8 s., nedatováno, s. 4.

⁷²¹ Tamtéž.

- Česká strana dodá režiséra a kameramana, zatímco anglická strana scénáristu a střihače.⁷²²
- VIII. článek domlouvá uvolnění anglických herců k natáčení: paní Anne Heywood od 20. července na dobu maximálně 12 týdnů, tj. do 18. října, James Booth nejdéle do 14. září, Ann Todd do 21. září.⁷²³
- IX. článek určoval termín konce natáčení a to 23. října a dokončovací práce včetně anglické kopie měly skončit do 31. prosince 1964.⁷²⁴

Podle dochovaných záznamů byly problémy s odevzdaným technickým scénářem, v němž chyběly určité náležitosti. Dle položky v *rozpočtu* byl odevzdán 17. července 1964⁷²⁵, ale neschválen. Na jeho přepracování se mělo dále pracovat, stejně jako na vypracování přesného natáčecího plánu. Termín odevzdání byl stanoven na 21. července 1964, tedy v poslední den přípravného období. Odevzdán sice byl, ovšem neschválen. Natáčení se posléze odvíjelo podle neschváleného plánu, který mimo jiné porušoval koprodukční smlouvu, na což několikrát v říjnové korespondenci upozorňoval vedoucí hlavní výroby Brach: „Vzhledem k tomu, že tento návrh výrobního plánu předpokládal skončení natáčecího období 13. prosince a odevzdání 1. kombinované kopie 26. března 1965, což je v rozporu s termínem, uvedeným v koprodukční smlouvě s anglickým partnerem, vrátil jsem tento návrh plánu po konzultaci s Vámi s. Maršálkovi s upozorněním, že je nutno v uvedeném smyslu provést úpravu plánu.“⁷²⁶ Náprava se ovšem nekonala a film vznikal zcela nekonvenčně bez schváleného plánu a ověřeného rozpočtu, o čemž svědčí i zpráva Bracha z 25. listopadu 1964, ve které je komentován konec natáčení: „Srovnání s natáčecím plánem nebylo možno provést, neboť u tohoto filmu nebylo provedeno schválení výrobního plánu obvyklým postupem.“⁷²⁷ Tvůrčímu týmu, kvůli této skutečnosti hrozilo nevyplacení honorářů a prémie, ale k tomuto kroku nakonec nedošlo. Dochované zprávy dokazují, že výrobní štáb měl za úspěšné splnění výrobního termínu vyplacenou odměnu ve výši 15 000,- Kč.⁷²⁸

Jak informuje zpráva z 23. června 1964, byl 28. května 1964 vypracován návrh natáčení, kde byly určeny termíny:

- přípravné období (15. června – 19. července 1964)
- natáčecí období (20. července 1964 – 10. prosince 1964)
- dokončovací období (11. prosince 1964 – 26. března 1965)

Termín dokončení první kopie byl stanoven na 26. března 1965.⁷²⁹ 15. června 1964 bylo schváleno zahájení přípravných prací a výroby černobílého celovečerního hraného filmu na cimeascopickém formátu „31 ve stínu“ („Manko“). Film byl označen číslem 14 011, režii pověřen Jiří Weiss, vedoucím výroby Ladislav Hanuš, kameramanem Bedřich Baťka, architektem Bohuslav Kulič, stříhem Jaromír Janáček⁷³⁰, zvukem Milan Novotný a maskami Karel Marek. Délka filmu byla určena na 2 700m (+ 150m pro anglickou verzi), denní užitá metráž byla při koeficientu 1:9 určena na 48 metrů (materiál smluvně dodala anglická strana). Metráž pro herecké zkoušky měla být 3 000 metrů. Finanční limit, tedy rozpočet

⁷²² WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7, s. 179.

⁷²³ BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Natáčecí plán a rozpočet filmu, 4 s., 4.10.1964, s. 1.

⁷²⁴ Tamtéž, s. 2.

⁷²⁵ Ve výrobním listu je napsáno datum 20. července 1964.

⁷²⁶ BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Natáčecí plán a rozpočet filmu, 4 s., 4.10.1964, s. 1.

⁷²⁷ BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Dotočení filmu, 1 s., 25.11.1964, s. 1.

⁷²⁸ BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Zprávy, 2 s., 17.2.1964, s. 2.

⁷²⁹ BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Výrobní zpráva, 8 s., nedatováno, s. 3.

⁷³⁰ Ten byl posléze nahrazen Janem Chaloupkem pro českou verzi a Russellem Lloydem pro verzi anglickou.

filmu byl předběžně vypočítán na 2 700 000,- Kčs. Dochován je rukopis předběžného rozpočtu⁷³¹:

1	Literární práce	84 500,-
2	Mzdy hlavního štábu	464 300,-
3	Honoráře externích pracovníků	183 600,-
4	Filmová surovina	42 700,-
5	Ostatní materiál	8 000,-
6	Stavby	211 500,-
7	Osvětlení a technické služby	426 200,-
8	Elektrická energie	7 500,-
9	Zvukový záznam	114 900,-
10	Triky	8 300,-
11	Laboratorní práce	93 700,-
12	Hudba	43 600,-
13	Doprava	340 400,-
14	Výprava	94 000,-
15	Nájmy, náklady, služby	36 900,-
16	18% ⁷³²	372 400,-
17	8% ⁷³³	165 500,-
	Celkem	2 700 000,-

Výrobní zpráva shrnuje přípravné období následovně: „Přípravné práce vzdor svému krátkému trvání celkem zajistily film po stránce organizačně – produkční a první filmovací den byl nasazen na 22.7.1964.“⁷³⁴

Dne 21. července započalo natáčecí období, které oproti plánovanému konci 10. prosince 1964, skončilo již 30. října 1964. Celkem toto období trvalo 103 dny oproti plánovaným 144 dnům. Z Barrandovských ateliérů byly využity haly 1 (2 dny), 4 (18 dní), 5 (1 den) a 6 (8 dní). Štáb strávil v ateliéru 29 dní a na exteriérech (Praha⁷³⁵ a Libřice) 31 dní⁷³⁶. Denní zprávy k filmu se nedochovaly, takže průběh natáčení můžeme mapovat jen částečně z výrobní zprávy. První filmovací den byl nasazen na 22. července 1964, ale nakonec pro nemoc herečky Anne Heywood o den odložen.⁷³⁷

Dle výrobní zprávy bylo natáčení organizováno tak, aby nejdříve byly natočeny záběry s anglickými herci. Weiss k tomu v rozhovoru pro časopis Kino řekl: „Jsou k dispozici od rána do večera, ale jenom jedenáct hodin, ne víc. Pak se seberou a odjedou. Mají smluvně zaručenou určitou pracovní dobu a tím i kolik dní v týdnu mohou nebo smějí pracovat. Dodržují to na hodiny. Mají přesné smlouvy, všechno se vyjednává přes agenty.“⁷³⁸ Natáčení se ovšem neobešlo bez zdravotních potíží herců a hereček, či jejich jiného pracovnímu vytížení. James Booth musel odletět na několik dní do Hollywoodu,

⁷³¹ BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Konečné vyúčtování nákladů, 8 s., 31.10.1965, s. 8.

⁷³² Dílenská režie

⁷³³ Celopodniková režie

⁷³⁴ BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Výrobní zpráva, 8 s., nedatováno, s. 4.

⁷³⁵ Pražské exteriéry jsou popsány v knize *Český hraný film IV.*: Čechův most, Letná, restaurace Expo 58, Nové Město, Křemencova ulice, restaurace U Fleků, Staré Město, Staroměstské náměstí, Vltava, Občanská plovárna, Žižkov, Rokycanova ulice

Český hraný film IV. 1. Vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2004. 698 s. ISBN 80-7004-115-3, s.510.

⁷³⁶ V rozpočtu filmu z 31. října 1965 se píše o 33 dnech v exteriéru.

BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Konečné vyúčtování nákladů, 8 s., 31.10.1965, s. 3.

⁷³⁷ BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Výrobní zpráva, 8 s., nedatováno, s. 4

⁷³⁸ MĚŠŤAN, Vojtěch. ...Weiss a Třicet jedna ve stínu. *Kino XIX*, 3. 12. 1964, č. 24, s. 3.

čímž se „musel točit ateliér v létě, takže mnohé dny horkého léta byly doháněny ve studeném říjnu.“⁷³⁹ Herečka Ann Heywood byla několikrát nemocná⁷⁴⁰ a Rudolf Hrušínský dostal 10. srpna 1964 srdeční infarkt, když natáčel v Blatné exteriér k filmu *Bílá paní*⁷⁴¹. Po svém návratu (31. srpna) bylo jeho „tempo i doba natáčení snížena“⁷⁴² na příkaz lékařů.

Po celou dobu natáčení se točilo na dva negativy ve dvou jazykových verzích. Weiss k tomu dodává: „Točíme dvě verze, českou a anglickou. V české mluví Angličané anglicky a Češi česky. Pro anglickou verzi, pokud jsou dialogy krátké, mluví naši herci anglicky. Proč to děláme? Ve Velké Británii neumějí dabovat, producent nás o to žádal a je na to zvláštní ujednání. Na druhé straně nemá cenu, aby Angličané mluvili česky, protože při jejich geniálním anglosaském netaentu řeči by se herecký výkon téměř znehodnotil.“⁷⁴³ Důležité je také zmínit neustálou přítomnost tlumočnicků na scéně, kteří i přes Weissovou znalost angličtiny překládali anglickým hercům příkazy a také kontrolovali fonetickou správnost dialogů českých herců.

V natáčecím období se více prohloubily problémy a neshody mezi Weissem a Strossem. Weiss na tuto spolupráci později v novinových rozhovorech, ale také v pamětech, několikrát naráží: „Naši lidé za dvacet let odvykli styku se soukromým podnikatelem. Je to fenomén tak neznámý, že si s ním už nikdo neví rady...“⁷⁴⁴ Největší rozepři vyvolal pokyn Strosse střihači Lloydovi, aby omezoval záběry Hrušínského na úkor britských herců.⁷⁴⁵ Weiss vymyslel kompromis: „proto také bude česká verze odlišná od anglické. Britská forsíruje hvězdy, česká se snaží o konfrontaci kvalit herců obou národností a je spíš hořká.“⁷⁴⁶ Weiss si mohl ve vyjednávání počínat poměrně volně, jelikož studio i tvůrčí skupina stálo ve všem na jeho straně: „Státní kinematografie je obrovská věc. Kdybych za sebou neměl toto studio, tak mne náš britský partner „roz máčkne“. Tlak druhé strany je velký a jenom vědomí, že ateliér udělá to, co řekne československý režisér, a ne to, co zahraniční partner, mně dodalo nutné sebevědomí...“⁷⁴⁷ Nutno podotknout, že celé rozepře mezi Weisse a Strossem doprovázely celý zbytek natáčení, ale také dokončovací práce.

Jak dokládá dopis Stanislava Bracha z 25. listopadu 1964, bylo natáčení ukončeno k 31. říjnu 1964. „Sděluji Vám, že produkce filmu „Třicet jedna ve stínu“ skončila dne 31.10.1964 natáčení a že tvůrčí skupina schválila poslední denní práce“⁷⁴⁸ Oproti natáčecímu plánu, který počítal s ukončením natáčení na 10. prosince, se jednalo o překvapivě brzké datum.

---

⁷³⁹ Tamtéž.

⁷⁴⁰ Výrobní zpráva uvádí data 22. července a období 11. až 15. září roku 1964.

BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Výrobní zpráva, 8 s., nedatováno, s. 4-5.

⁷⁴¹ *Bílá paní* (Zdeněk Podskalský st., 1965)

⁷⁴² BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Výrobní zpráva, 8 s., nedatováno, s. 5.

⁷⁴³ MĚŠŤAN, Vojtěch. ...Weiss a Třicet jedna ve stínu. *Kino XIX*, 3. 12. 1964, č. 24, s. 3.

Herec Rudolf Hrušínský v rozhovoru pro *Divadelní a filmové noviny* k této nezvyklosti dodává: „Hrál jsem tedy v anglické verzi anglicky, i když angličtinu neznám. [...] Musel jsem myslet víc na řeč než na hru. A tím, že nemyslíte řeči, herecký výkon se snižuje. Mám dojem, že v anglické verzi je Kurka trochu horší. Většinou však jde o nepatrné drobnosti, protože kdo to nevěděl, tak si toho nevšiml. [...] Nervové vypětí herce zde bylo podstatně vyšší. Mezi naší angličtinou a angličtinou jejich je totiž určitý rozdíl. A ve filmu to musela být perfektní angličtina. Režisér mě honil po stránce herecké a tlumočníci zase po stránce fonetické.“

MĚŠŤAN, Vojtěch. Anglický kontrolor českého komunálu. *Divadelní a filmové noviny*, 25. 11. 1964, č. 7, s. 2.

⁷⁴⁴ -lg-. Rozhovor s režisérem Jiřím Weissem. „Třicet jedna ve stínu“ – a jiné problémy... *Filmové informace*, 20. 1. 1965, č. 3, s. 8.

⁷⁴⁵ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7, s. 180.

⁷⁴⁶ -lg-. Rozhovor s režisérem Jiřím Weissem. „Třicet jedna ve stínu“ – a jiné problémy... *Filmové informace*, 20. 1. 1965, č. 3, s. 8.

⁷⁴⁷ MĚŠŤAN, Vojtěch. ...Weiss a Třicet jedna ve stínu. *Kino XIX*, 3. 12. 1964, č. 24, s. 3.

⁷⁴⁸ BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Dotočení filmu, 1 s., 25.11.1964, s. 1.

Dne 24. listopadu 1964 byly na poradě u vedoucího tvůrčí skupiny Feixe dohodnuty za souhlasu Weisse dotáčky k filmu, na základě předvedení servisky tvůrčí skupině a Strossovi. Dotáčky se točily během dokončovacího období. Weiss po neshodách se Strossem je ovšem odmítal točit, proto je musel natáčet pomocný režisér Miloš Kohout⁷⁴⁹ spolu s anglickým střihačem Lloydem.⁷⁵⁰

Již 30. října 1964 započalo dokončovací období⁷⁵¹, ve kterém bylo potřeba sestříhat finální verze filmu, posléze jej nadabovat a namixovat. Neshody mezi Weiss a Strossem dorostly do takových rozměrů, že: „nebylo možno již pro ně ani společně promítat, jejich osobní styk úplně ustal, vše muselo být ujednáno složitým jednáním mezi vedoucím výroby, vedoucím tvůrčí skupiny a režisérem Weiss na jedné straně a panem Strossem na druhé straně.“⁷⁵²

Na základě koprodukční smlouvy bylo rozhodnuto, že nejdříve se bude dokončovat anglická verze filmu. Sestřih prováděl Stross a střihač Lloyd. S jeho konečnou podobou Weiss „hluboce nesouhlasil“⁷⁵³ a rozhodl se anglickou verzi zcela ignorovat. Posléze se prováděly dva úplné dubbingy (anglický a český). Výrobní zpráva uvádí odlišnosti obou technologických postupů: „Technologie anglického dubbingu je podstatně jiná než našeho dubbingu. Každý herec se dubboval jednotlivě, což znamená nejen časové prodloužení, ale i mimořádné nároky na práci střihače.“⁷⁵⁴ Po dokončení anglické verze, se zpracovávala verze česká. Weiss zde hodně měnil dabing, nejen po stránce obsahové, ale také po stránce herecké, kdy nechával předabovávat již nadabované anglické herce. Při stříhu několikrát použil i záběry, které byly původně určeny pouze pro anglickou verzi filmu. „Režisér Weiss se při sestřihu české verze téměř stoprocentně vrátil k sestřihu anglické verze. Opět se ukázalo, jak byly zbytečné nechtivé tahanice a spory při provádění sestřihu anglické verze.“⁷⁵⁵ Pravdivost této citace z výrobní zprávy lze ověřit porovnáním obou finálních verzí snímků. Česká verze je dostupná v Národním filmovém archivu v Praze na 35mm kopii a několikrát také běžela v programu České televize. Anglická verze vyšla v Británii v rámci The BEST of BRITISH Collection na DVD⁷⁵⁶ pod oficiálním anglickým názvem *Ninety Degrees in the Shade*.⁷⁵⁷

První kombinovaná kopie (česká verze) byla dokončena 29. dubna 1965⁷⁵⁸ a spolu s výrobním listem a titulkovou listinou byla 30. dubna předána do Ústřední půjčovny filmů. Skutečná délka filmu byla oproti plánovaným 2 850 metrům 2 280 metrů⁷⁵⁹. Rozpočet filmu nakonec dosáhl částky pohybující se okolo 3 000 000,- Kč. Navýšení nastalo převážně

⁷⁴⁹ Spolu s Milošem Kohoutem pracoval na filmu jako asistent také Hynek Bočan.

⁷⁵⁰ Viz BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Výrobní zpráva, 8 s., nedatováno, s. 6.

⁷⁵¹ U rozpočtu filmu je ovšem datum 8. listopad 1964.

BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Konečné vyúčtování nákladů, 8 s., 31.10.1965, s. 3.

⁷⁵² BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Výrobní zpráva, 8 s., nedatováno, s. 6.

⁷⁵³ Tamtéž.

⁷⁵⁴ Tamtéž, s. 7.

⁷⁵⁵ Tamtéž.

⁷⁵⁶ Jedná se o verzi, kde je digitálně remastrován obraz a zvuk.

⁷⁵⁷ Obě verze jsou prakticky totožné. V anglické je v několika záběrech odstraněn detail na Rudolfa Hrušínského a přidán detail na Anne Heywood. Některé scény v anglické verzi jsou o něco delší než verzi české, jelikož bylo vybráno jiné „jetí“ stejné scény. Takto si například Vladimír Menšík ve scéně v kadeřnictví češe vlasy (v české verzi), zatímco v anglické si zapaluje cigaretu. Úvodní titulková sekvence, kde se představuje Praha, je pro každou verzi střižená jinak. Anglická verze má první retrospektivu na jiném místě ve filmu, než verze česká. Poslední, zato nejdůležitější odlišností jsou rodinné scény postavy Rudolfa Hrušínského, které nejsou obsaženy v české verzi. V první se baví se svou manželkou o synovi, jenž se ještě nevrátil domů. V druhé už je syn doma a pořádá zábavu se svojí matkou zrovna v době, kdy postava Anne Heywood leží po pokusu o sebevraždu na lůžku. Díky těmto důvodům, je anglická verze o sedm minut delší než verze česká.

⁷⁵⁸ BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Dokončení filmu, 1 s., 3.5.1964, s. 1.

⁷⁵⁹ Filmový přehled uvádí údaj 2271 m.

Třicet jedna ve stínu. *Filmový přehled*, 27. 9. 1965, č. 35-36, nestránkováno.

z důvodu ztrátových dnů po čas nemoci herců při natáčení. Rozepsaný po jednotlivých položkách vypadal následovně⁷⁶⁰:

		Rozpočet	Náklady
1	Literární scénář	84 500,-	92 070,53,-
2	Mzdy hlavního štábu	464 300,-	551 450,24,-
3	Honoráře externích pracovníků	183 600,-	258 891,20,-
4	Filmová surovina	42 700,-	96 805,01,-
5	Ostatní materiál	8 000,-	8 731,76,-
6	Stavby	211 500,-	185 600,03,-
7	Osvětlení a technické služby	426 200,-	490 448,60,-
8	Elektrická energie	7 500,-	8 312,80,-
9	Zvukový záznam	114 900,-	135 513,95,-
10	Triky	8 300,-	12 118,08,-
11	Laboratorní práce	93 700,-	117 420,22,-
12	Hudba	44 600,-	3 643,90,-
13	Doprava	340 400,-	430 525,08,-
14	Výprava	95 000,-	81 260,98,-
15	Nájmy, náklady, služby	36 900,-	110 226,25,-
16	Dílenská režie	372 400,-	436 452,40,-
17	Celopodniková režie	165 500,-	197 581,-
	Celkem	2 700 000,-	3 217 052,03,-

Uvedení do kin

Veřejnost se o filmu *Třicet jedna ve stínu* poprvé dozvěděla v *Divadelních a filmových novinách* z 25. listopadu 1964⁷⁶¹. Redaktor Vojtěch Měšťan zde v článku nazvaném *Anglický kontrolor českého komunálu* vyzpovídal herce Rudolfa Hrušínského. Tematicky se věnují převážně obtížnosti natáčení filmu v cizím jazyce a také spolupráci se zahraničními herci. Do konce roku 1964 vyšel ještě rozhovor s Jiřím Weisssem v časopise *Kino*⁷⁶². Vedl jej opět Vojtěch Měšťan a probírali především koprodukcí s Anglií a obtížnosti vzniku filmu.

V lednu roku 1965 přinesly *Filmové informace*⁷⁶³ rozhovor s Jiřím Weisssem, jenž opět vysvětloval náročnost koprodukce se soukromým podnikatelem. Dne 28. dubna byli diváci díky *Filmovým informacím* obeznámeni s dotočením filmu a s jeho (poměrně doslovným) dějem.

Světovou premiéru měl film *Třicet jedna ve stínu* dříve než premiéru československo. Mimo soutěž byl zařazen do programu XV. ročníku Berlinale 1965. V soutěži za Anglii bojoval snímek *Hnus*⁷⁶⁴ režiséra Romana Polanského a tak již nemohl Weissův film soutěžit, jelikož byl považován za anglický – přihlašoval jej totiž sám Raymond Stross.⁷⁶⁵ Projekce se konala v kině Zoo Palast, přesný termín se nepodařilo dohledat. Osobně se projekce zúčastnil Raymond Stross s chotí Anne Haywood. Film byl

⁷⁶⁰ BSA, SCE, Film: *Třicet jedna ve stínu*, Konečné vyúčtování nákladů, 8 s., 31.10.1965.

⁷⁶¹ MĚŠŤAN, Vojtěch. Anglický kontrolor českého komunálu. *Divadelní a filmové noviny*, 25. 11. 1964, č. 7, s. 2.

⁷⁶² MĚŠŤAN, Vojtěch. ...Weiss a *Třicet jedna ve stínu*. *Kino* XIX, 3. 12. 1964, č. 24, s. 2-3.

⁷⁶³ -lg-. Rozhovor s režisérem Jiřím Weisssem. „*Třicet jedna ve stínu*“ – a jiné problémy... *Filmové informace*, 20. 1. 1965, č. 3, s. 8-9.

⁷⁶⁴ *Hnus* (Repulsion; Roman Polanski, 1965)

⁷⁶⁵ V tomto roce ještě nemohly na festivale soutěžit filmy z východní Evropy. Jelikož film posílal do Berlína Stross jednalo se s největší pravděpodobností o jeho anglickou verzi.

vyznamenán Cenou FIPRESCI a Cenou UNICRIT.⁷⁶⁶ Obě byly poprvé v historii uděleny filmu mimo soutěž.⁷⁶⁷

Dne 1. října 1965 měl film českou premiéru, která se odehrála v Praze v Kině 64. Na tomto datu se shoduje jednak údaj z *Filmového přehledu*⁷⁶⁸ a také údaj v *Českém hraném filmu IV*⁷⁶⁹. *Filmové informace* z 29. září 1965 ovšem přináší jiná data, jejichž pravdivost se ovšem nepodařilo potvrdit. „V Praze bude předpremiéra filmu „Třicet jedna ve stínu“ dne 29. X. 1965 v Kině 64 U hradeb a premiéra 12. XI. 1965 ve Světozoru.“⁷⁷⁰ Vzhledem k tomu, že po 1. říjnu 1965 vyšla valná většina českých recenzí na film, dá se usuzovat, že informace z *Filmových informací* jsou mylné.

K premiéře filmu došly do Ústřední půjčovny filmu v Praze také pozdravy od tří anglických hereckých představitelů⁷⁷¹:

Vážení přátelé!

Práce na filmu „Třicet jedna ve stínu“ byla zážitkem, na který budu dlouho vzpomínat. Na krásu Prahy, na tolik ochotný, báječný filmový štáb, na umělce a na další vzpomínky není možno brzy zapomenout. Posílám srdečné pozdravy svým českým přátelům.

Londýn, 20. Října 1965

Anne Heywood

Zdravím vás všechny na Barrandově a vzpomínám na vaši laskavost.

14. října 1965

Donald Wolfit

Vážení přátelé!

Práce na filmu „Třicet jedna ve stínu“ byla pro mne velkou radostí. Vaše pohostinnost byla skutečně báječná. Těším se, že se do Prahy brzy vrátím.

S pozdravem

James Booth

P.S. Vaše pivo je nejlepší na světě!

V rámci distribuce byl k filmu připojen krátký snímek z Československa *Národnost: dětská*⁷⁷² režiséra Radúze Činčery. V kinech byl film uváděn do května roku 1973. Při 4 050 představeních dosáhl na návštěvnost čítající 341 757 diváků⁷⁷³. Tento počet potvrdil

⁷⁶⁶ Film byl také nominován na Zlatý glóbus.

⁷⁶⁷ Viz ŠTRYCH, Josef. *Berlínale 1965 a úspěch režiséra Jiřího Weisse „Třicet jedna ve stínu“*. *Filmové informace*, 14. 7. 1965, č. 28, s. 15-17.

⁷⁶⁸ *Třicet jedna ve stínu*. *Filmový přehled*, 27. 9. 1965, č. 35-36, nestránkováno.

⁷⁶⁹ *Český hraný film IV*. 1. Vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2004. 698 s. ISBN 80-7004-115-3, s. 510.

⁷⁷⁰ K premiéře filmu „Třicet jedna ve stínu“ došly pozdravy z Velké Británie. *Filmové informace*, 29. 9. 1965, č. 39, s.2.

⁷⁷¹ Tamtéž

⁷⁷² *Národnost: dětská*

Námět, scénář, režie: dr. Radúz Činčera. Anketa, kde se reportérka Elana Galánová ptá malých dětí (4-5 let) na jejich národnost. Anketa ukazuje, že: „*jedině způsob výchovy podmiňuje národnostní cit a hrdost a zabraňuje nesprávným projevům nacionalismu a šovinismu*“.

Třicet jedna ve stínu. *Filmové informace*, 15. 9. 1965, č. 37, s. 5.

⁷⁷³ BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988, s. 241. Březinův *Lexikon českého filmu* z roku 1996 uvádí stejné počty. BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.

klešající oblibu režiséra u diváků a celkově se stal nejméně navštěvovaným filmem Jiřího Weisse.

Ohlasy v dobovém tisku

První ohlasy na *Třicet jedna ve stínu* přinesly deníky ještě před českou premiérou filmu a těsně po ní. V *Pravdě*⁷⁷⁴ z 29. září 1965 Karel Holý zprvu popisuje danou koprodukcí, kde „*spojily své síly dva státy s různým politickým zřízením, dvě kinematografie, které stojí na různých hospodářských základech.*“⁷⁷⁵ Dále se zabývá otázkou, zdali je *Třicet jedna ve stínu* filmem anglickým či českým. „*Tak ovšem uvažuje ten, kdo nezná přísný a střízlivý rukopis našeho předního režiséra. Dosahuje použitím konvenčních výrazových prostředků, smyslem pro vyjádření podstatného v malém formátu pozoruhodných výsledků.*“⁷⁷⁶ V závěru chválí Rudolfa Hrušínského za jeho herecký výkon.

*Svobodné slovo*⁷⁷⁷ z 30. září 1965 se v první řadě zabývá potřebností koprodukce k tomuto snímku, kterou nenachází. Hlavní slabinou je dle redaktora citovost postav. Míní, že „*chladná úvaha a výpočet převládají nad životní opravdovostí*“⁷⁷⁸ a podobné paralely nachází i v dřívějších Weissových filmech. Recenze je završena úvahou o potřebnosti dabingu u filmu a také opět zvolenou koprodukcí, jelikož „*V oblasti koprodukčních filmů se totiž zatím praxe ubírala trochu jinou cestou, ač její výsledky ovšem jen málokdy uspokojily.*“⁷⁷⁹

Václav Falada a Václav Šašek v *Zemědělských novinách*⁷⁸⁰ z 30. září 1965 kvitovali režisérův návrat od výpravných filmů zpět k psychologickému dramatu. Vyzdvihují výkon Rudolfa Hrušínského jako kontrolora Kurky, který „*vytvořil jednu ze svých nejlepších filmových rolí*“⁷⁸¹. Neopomněli zmínit také koprodukcí: „*Umělecký výsledek, zdá se, tato mezinárodní spolupráce nijak výrazně neovlivnila, měla by však pomoci získat českému filmu diváky i v těch zemích, kam český film dosud málo pronikl.*“⁷⁸²

V den premiéry, tedy 1. října 1965, otiskl slovenský deník *Práca*⁷⁸³ recenzi, ve které se autor opět zamýšlí nad danou koprodukcí „*Třeba povedať, že film Tridsaťjeden v tieni nemá nič spoločné s dielami, ktorých tematiku určovali predovšetkým „turistické vzťahy“ medzi koprodukčnými krajinami (V průdochu u nás, Spomienka na Taliansko v Taliansku apod.)*“⁷⁸⁴ Dle autora nebyli scénáristé příliš vynalézaví, což se snažil režisér Weiss vyvážit hereckým obsazením. Kladně hodnocen je opět Rudolf Hrušínský, u nějž si autor poměrně odvážně myslí, že si tímto filmem „*upevnil svoju pozíciu vo svetovom filme*“⁷⁸⁵.

Jan Pilát z *Mladé fronty*⁷⁸⁶ vysvětlil čtenářům rozsah koprodukce, a pak se pustil do hodnocení samotného filmu: „*je třeba říct, že je to film profesionálně zvládnutý, při němž režisér učinil maximum, co bylo v jeho silách*“⁷⁸⁷. Pochvaluje kameru Bedřicha Baťky a výkon Rudolfa Hrušínského. Příběh označuje za chudý a málo nosný. „*Celkovým výsledkem*

⁷⁷⁴ HOLÝ, Karel. Třicet jedna ve stínu. *Pravda*, 29. 9. 1965, č. 233, s. 3.

⁷⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷⁷ Festivalové trumfy do našich kin. *Svobodné slovo*, 30. 9. 1965, č. 271, s. 4.

⁷⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁷⁹ Tamtéž.

⁷⁸⁰ FALADA, Václav, ŠAŠEK, Václav. Třicet jedna ve stínu. *Zemědělské noviny*, 30. 9. 1965, č. 234, s. 2.

⁷⁸¹ Tamtéž.

⁷⁸² Tamtéž.

⁷⁸³ -nk-. Tridsaťjeden v tieni. *Psychológia v koprodukcii. Práca*, 1. 10. 1965, č. 235, s. 4.

⁷⁸⁴ Tamtéž.

⁷⁸⁵ Tamtéž.

⁷⁸⁶ PILÁT, Jan. Novinky v kinech. *Mladá fronta*, 14. 10. 1965, č. 261, s. 4.

⁷⁸⁷ Tamtéž.

je průměrné dílo, které v kontextu naší současné kinematografie bude figurovat spíše v dolní polovině žebříčku.⁷⁸⁸

V deníku *Lidová demokracie*⁷⁸⁹ se Gustav Franci obšírněji zabývá výstavbou fabule a propojením dějových motivů. Vyzdvíhena je postava kontrolora Kurky a její herecký představitel: „*Hrušínský hraje očima, a chtělo by se říci, že hraje i rozbolavělým nitrem svého nešťastného kontrolora, jemuž zřejmě nevyšel život tak, jak si představoval.*“⁷⁹⁰ Oslavně jsou pojaty věty o anglických hercích, kteří postavy podepřeli velmi dobrými hereckými výkony.

Dohledatelné jsou také recenze z *Večerní Prahy*⁷⁹¹ a deníku *Nové Klatovsko*⁷⁹², které se ovšem nepouštějí do jakéhokoliv hodnocení a jen opisují známá fakta.⁷⁹³ V odstupe několika dní až týdnů začaly vycházet kritiky v odbornějších periodikách, které měly více prostoru k rozboru filmu.

Gustav Franci napsal pro *Divadelní a filmové noviny*⁷⁹⁴ nejobsáhlejší stať, kterou započal chválou na, dle něj, nejsilnější prvek filmu, postavu kontrolora Kurky, která je „*klíčem, který otevírá celý film. Jen drama, které se odehrává uvnitř této postavy, stojí za to, aby bylo zachyceno na filmový pás.*“⁷⁹⁵ Zaměřuje se také na zvolenou koprodukcii, kterou nepovažuje za ideální, ale v tomto případě byl spojen jak režisér, tak i anglický producent. Dle Franci není filmem uměleckým, ale „*divácký snímek, který přitáhne do kin lidi a do pokladny peníze.*“⁷⁹⁶ Jako jeden z mála se pouští do hodnocení výkonu anglických herců. U Anne Heywood vyzdvihuje, jak dokázala postavu Alenu vytvořit z vnitřku. Režie je „*snad ještě formálně vybroušenější než v dřívějších Weissových filmech*“⁷⁹⁷, což podporuje také herecký výkon Rudolfa Hrušínského. K totožným závěrům, jen jiným slohem, dospěl Franci ve své recenzi pro magazín *Kino*⁷⁹⁸.

A.J. Liehm v *Literárních novinách*⁷⁹⁹ začíná svůj text poměrně podrobným, téměř slovníkovým vysvětlením pojmu koprodukční film. Film samotný označuje za koprodukcii „*trochu bokem, první vlaštovka co nedělá jaro*“⁸⁰⁰. Naráží na nesouhlasné hlasy s promarněným koprodukčním potenciálem a také na povzdechy, které vykládá Stross po Londýně. Liehm si nemyslí, že je film primárně určen pro české publikum, jelikož to se jen stěží vypořádá s nepřesností při kresbě domácího prostředí a také s pražskými rodáky v podání anglických herců. Vyzdvihuje opět Rudolfa Hrušínského a na adresu režiséra Weisse, i přes jejich velmi nevyvážený osobní vztah, dodává: „*Chválit Jiřího Weisse za dobrou, solidní práci nemá věru smysl. Jeho zásluha je také tentokrát jinde: v tom, že se pokusil prorazit z domácího zapečí do světa i touhle cestou.*“⁸⁰¹

Jan Kliment v *Kulturní tvorbě*⁸⁰² považuje film sice za ryze český, zároveň ovšem „*problémy, které film nadhazuje, budou asi stejně zajímat diváky i v docela jiném*

⁷⁸⁸ Tamtéž.

⁷⁸⁹ FRANCL, Gusta. Třicet jedna ve stínu. *Lidová demokracie*, 21. 10. 1965, č. 292, s. 3.

⁷⁹⁰ Tamtéž.

⁷⁹¹ VACÍKOVÁ, Eva. Svět ve filmu. Třicet jedna ve stínu. *Večerní Praha*, 27. 10. 1965, č. 259, s. 5.

⁷⁹² rr. Novinky na plátnech kin. *Nové Klatovsko*, 18. 12. 1965, č. 50, s. 3.

⁷⁹³ V bibliografických údajích u filmu v knize *Český hraný film IV*. jsou napsány (s odkazem) recenze v denících Rudé právo a Práce, spolu s magazínem Československá televize. Bohužel bibliografický údaj je špatný, jelikož pod ním se recenze nenacházejí.

Český hraný film IV. 1. Vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2004. 698 s. ISBN 80-7004-115-3, s. 511.

⁷⁹⁴ FRANCL, Gustav. Třicet jedna ve stínu. *Divadelní a filmové noviny*, 6. 10. 1965, č. 3, s. 5.

⁷⁹⁵ Tamtéž.

⁷⁹⁶ Tamtéž.

⁷⁹⁷ Tamtéž.

⁷⁹⁸ FRANCL, Gustav. Třicet jedna ve stínu. *Kino*, 4. 11. 1965, č. 22, s. 5.

⁷⁹⁹ LIEHM, A.J. Kdybychom se pokusili... *Literární noviny*, 16. 10. 1965, č. 42, s. 8.

⁸⁰⁰ Tamtéž.

⁸⁰¹ Tamtéž.

⁸⁰² KLIMENT, Jan. Třicet jedna ve stínu. *Kulturní tvorba*, 21. 10. 1965, č. 42, s. 14.

prostředí⁸⁰³. Kliment se dále snaží najít základní ideu filmu. Tu nachází v pocitu odpovědnosti ve vztazích mezi lidmi a k životu vůbec. Jde tu o „*lidský charakter a bezcharakternost*“⁸⁰⁴. Opět vyzdvihuje herecké výkony, kromě Ann Todd, již se nepodařilo překonat jistou křečovitost. Nad všemi ovšem ční Rudolf Hrušínský, jehož ztvárnění Kurky „*vytváří z filmu hluboké dílo s širokou společenskou platností*“⁸⁰⁵. Weiss „*zvolil záměrně obyčejný styl, záměrně na pohled konvenční vyprávění příběhu*“⁸⁰⁶.

Agáta Pilátová ve *Filmu a době*⁸⁰⁷ komentuje koprodukcí jako největší dosažený úspěch, prozatím, ovšem ne největší dosažitelný. Naráží na dvě dějové linie, které se dle ní „*jen vůli autorů kdesi uprostřed setkají a kus jdou spolu*“⁸⁰⁸. Zamýšlí se nad etickým posláním filmu a vyzdvihuje „*kultivovanou režii a zajímavé herecké výkony*“⁸⁰⁹. Svě teze již více nerozvádí a zaměřuje se spíše na vývoj a osobní pochopení postav. Vytýká tvůrcům zhruba nahozené pražské prostředí a také nevhodnost krásné hlavní představitelky za pultem potravinářského krámu. Film považuje za „*dobře udělaný, ale nedotvořený*“⁸¹⁰.

Jak vidno, recenzenti a kritici se v podstatě shodli na několika málo faktech, které se v jejich pracích opakují. Především se jedná o problematiku koprodukce, která je místy pojmenována jako nepotřebná a jindy vyzdvihována jakožto správný směr, kterým se vydat. Rozporuplně se vyjadřují ke scénáři a jeho plytkosti. Kvitovány jsou herecké výkony, i když žádný delší rozbor nebyl napsán. Povětšinou se spokojují s vyzdvižením Rudolfa Hrušínského, který dominuje hereckému obsazení. Weissovi neupírají zásluhy a kvalitu, ovšem poukazují na jeho předchozí filmy, které označují jako lepší (kvalitnější).

---

⁸⁰³ Tamtéž.

⁸⁰⁴ Tamtéž.

⁸⁰⁵ Tamtéž.

⁸⁰⁶ Tamtéž.

⁸⁰⁷ PILÁTOVÁ, Agáta. *Kompromis? Film a doba*, č. 1, s. 52.

⁸⁰⁸ Tamtéž.

⁸⁰⁹ Tamtéž.

⁸¹⁰ Tamtéž.

VRAŽDA PO NAŠEM

Poslední československý kino-film Jiřího Weisse potvrdil multižánrovost jeho tvorby. Po několika historických látkách, filmech ze současnosti, dětském filmu a pohádce se vrhl na pro něj netypický žánr komedie. „*Když je člověku padesát a vidí kolem sebe tolik proměn a zvrátů, nemůže se nezměnit. A moje generace zažila příliš padlých bůžků a příliš padlých ideálů, aby mohla brát dál všechno krvavě vážně.*“⁸¹¹

S Janem Otčenáškem převedli do podoby filmového scénáře příběh jednoho jejich známého - stranického hodnostáře. Weiss v pamětech popisuje, jak mu Otčenášek vypravoval hodnostářovu peripetii, který ačkoliv byl ženatý, si našel milenku. Ta ovšem požadovala rozvod, který si chtěla vynutit těhotenstvím. Hodnostář ji ale provdal za poštovního úředníka, protože na něj přeci nikdo nežárlí.⁸¹² Otčenášek s Weissem příběh pro film rozvíjeli dál. Jejich poštovní úředník nevěru novomanželky zjistí a rozhodne se jednat.

První z dochovaných scénářů je datován červencem 1965⁸¹³. Již 13. srpna byla schválena tvůrčí skupinou Karel Feix – Miloš Brož verze třetí, definitivní.⁸¹⁴ Tento poměrně rychlý vývoj potvrzují i Weissova slova: „*V životě jsem neměl scénář tak rychle hotový, nepsali jsme povídku, nýbrž rovnou scénosled a scénář byl připravený ke schválení během šesti týdnů.*“⁸¹⁵ Již v této fázi stihl film vystřídat dva názvy. Na první verzi scénáře je napsáno *Vražda po česku (Poučný příběh z našich dnů)*, zatímco na verzi z 2. srpna⁸¹⁶ již čteme *Jak jsem se stal vrahem*.

Produkce

Dne 1. října⁸¹⁷ byl film dán do průzkumu realizace, který neměl překročit částku 35 000,- Kčs. Během něj si Weiss vybral jako kameramana filmu Jana Němečka a jako pomocného režiséra, jenž také pomáhal s castingy, Stanislava Černého. Probíhaly konkurzy na hlavní herecké role. Ve filmu jsou tři hlavní role – korespondentka Alice, úředník František a náměstek Karel. Herec Rudolf Hrušínský byl do role Františka obsazen přímo Weissem bez konkurzu.⁸¹⁸ Jan Otčenášek spolu s Weissem pracovali na technickém scénáři, který tvůrčí skupině odevzdali 2. listopadu 1965⁸¹⁹. Film byl v té době nazýván *Jak zabít aneb Vražda po česku*.

Od 22. listopadu 1965 započaly přípravné práce.⁸²⁰ V tomto období bylo důležité vyřešit několik problémů s realizací filmu. Rudolf Hrušínský patřil k nejobsazovanějším filmovým hercům v Československu a zároveň byl jednou z hlavních hvězd Národního divadla v Praze. K natáčení sice svolil, ale vše se muselo řídit jeho harmonogramem v divadle, které mělo přednost. Kvůli několikrát odložené premiéře inscenace⁸²¹ byly

⁸¹¹ SOELDNER, Ivan. Mírně unavený tygr. *Divadelní a filmové noviny*, 15. 6. 1966, č. 24, s. 10.

⁸¹² Více zde: WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7, s. 189.

⁸¹³ *Vražda po našem*. LS – NFA, sign. S-206-LS

⁸¹⁴ BSA, SCE, Film: *Vražda po našem*, Výrobní list, 4 s., nedatováno.

⁸¹⁵ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7, s. 190.

⁸¹⁶ *Vražda po našem*. LS – NFA, sign. S-206-LS-2

⁸¹⁷ BSA, SCE, Film: *Vražda po našem*, Zpráva, 28. 9. 1965.

⁸¹⁸ Více zde: BSA, SCE, Film: *Vražda po našem*. Denní zpráva č. 1.

⁸¹⁹ BSA, SCE, Film: *Vražda po našem*, Režijní scénář, 239 s., 2. 11. 1965.

⁸²⁰ BSA, SCE, Film: *Vražda po našem*, Zpráva, 15. 11. 1965.

⁸²¹ Více zde: BSA, SCE, Film: *Vražda po našem*, Výrobní zpráva, 4 s., 28. 12. 1966.

přípravné práce prodlouženy a na období od 24. prosince 1965 do 17. ledna 1966 dokonce přerušeny⁸²².

Po návratu Weiss spolu s asistentem Černým dohlíželi na herecké zkoušky hlavních i vedlejších rolí. Pro roli Alice byla po odmítnutí Jany Hlaváčové⁸²³, která dala přednost filmu *Flám*⁸²⁴ režiséra Miroslava Hubáčka, vybrána Květa Fialová⁸²⁵. Roli náměstka Karla kvůli zaneprázdnění na jiném filmu odmítl Eduard Hofman, Ladislav Chudík a také Karol Machata. Ve filmu si ho nakonec zahrál Václav Voska.⁸²⁶ Smlouvy s herci byly podepsány 25. února 1965, když bylo oznámeno a odsouhlaseno kompletní obsazení.⁸²⁷

Změny nastaly také ve filmovém štábu. Dne 14. února podal žádost o uvolnění z funkce pomocného režiséra Stanislav Černý, jenž byl nahrazen J. Růžičkou.⁸²⁸ Největším problémem bylo obsazení pozice kostýmní návrhářky/kostýmního návrháře. Na filmu se na této pozici vystřídali čtyři lidé. Od začátku přípravného období na filmu pracovaly kostymérky Jarmila Romanová a Anna Blažková. Jiří Weiss ovšem nebyl s jejich prací spokojen⁸²⁹ a jako kostýmní poradkyni nechal najmout Ester Krumbachovou⁸³⁰. Ta ovšem pro „*neujasněnou koncepci výtvarné stránky kostýmů*“⁸³¹ po devíti dnech ze své pozice odstoupila. Nahradit ji měl Fára, ovšem po debatě s režisérem odmítl.⁸³² Teprve v průběhu natáčení⁸³³ nastoupila Zdena Kadrnožková, která již u filmu vydržela až do konce.

Otčenášek s Weissem pracovali na zkrácení technického scénáře. Dochovaná je verze z 20. prosince 1965⁸³⁴. Konečná verze byla schválena tvůrčí skupinou 17. února 1966.⁸³⁵ Weiss s vedoucím výroby Jiřím Pokorným, kromě vyhledávání lokací pro film, vypracovával natáčecí plán, který se musel několikrát měnit kvůli hereckému vytížení Rudolfa Hrušínského. Rozpočet filmu byl vypracován a předán ke schválení 18. února 1965⁸³⁶. Termín výroby první kopie byl stanoven na 21. září 1966⁸³⁷ a náklady na film neměly přesáhnout 2 380 000,- Kčs⁸³⁸. Schválen byl 1. března⁸³⁹ a rozepsaný vypadal následovně:

---

⁸²² Více zde: BSA, SCE, Film: Vražda po našem. Denní zpráva č. 12. Jiří Weiss v tomto období odjel do Anglie (27. 12. – 17. 1.), kterou posléze navštívil ještě jednou spolu s Rudolfem Hrušínským (1. 2. – 7. 2.).

⁸²³ BSA, SCE, Film: Vražda po našem. Denní zpráva č. 17.

⁸²⁴ *Flám* (Miroslav Hubáček, 1966)

⁸²⁵ BSA, SCE, Film: Vražda po našem. Denní zpráva č. 17.

⁸²⁶ BSA, SCE, Film: Vražda po našem. Denní zpráva č. 18.

⁸²⁷ Dle konečného rozpočtu vyinkasoval Rudolf Hrušínský za svou roli 54 040,- Kčs, Květa Fialová 15 340,- Kčs a Václav Voska (zde mylně uváděn jako Machata) 19 640,- Kčs.

⁸²⁸ BSA, SCE, Film: Vražda po našem. Denní zpráva č. 18.

⁸²⁹ BSA, SCE, Film: Vražda po našem. Denní zpráva č. 17.

⁸³⁰ BSA, SCE, Film: Vražda po našem. Denní zpráva č. 18.

⁸³¹ BSA, SCE, Film: Vražda po našem. Denní zpráva č. 21.

⁸³² BSA, SCE, Film: Vražda po našem. Denní zpráva č. 25.

⁸³³ BSA, SCE, Film: Vražda po našem. Denní zpráva č. 26.

⁸³⁴ Vražda po našem. TS – NFA, sign. S-206-TS

⁸³⁵ BSA, SCE, Film: Vražda po našem. Výrobní list, 4 s., nedatováno.

⁸³⁶ BSA, SCE, Film: Vražda po našem. Denní zpráva č. 18.

⁸³⁷ BSA, SCE, Film: Vražda po našem. Zpráva – rozpočet, 1. 3. 1966.

⁸³⁸ BSA, SCE, Film: Vražda po našem. Rozpočet.

⁸³⁹ BSA, SCE, Film: Vražda po našem. Zpráva – rozpočet, 1. 3. 1966.

1	Literární scénář	75 600,-
2	Mzdy štábu	456 500,-
3	Externí pracovníci	301 000,-
4	Filmová surovina	68 100,-
5	Ostatní materiál	8 800,-
6	Stavby	98 000,-
7	Osvětlovači a technické služby	376 300,-
8	Elektrická energie	13 000,-
9	Zvukový záznam	87 200,-
10	Triky	21 700,-
11	Laboratoř	49 900,-
12	Hudba	25 000,-
13	Doprava	265 900,-
14	Výprava	114 000,-
15	Nájmy, náhrady, služby	22 300,-
16	Dílenská režie 16%	257 800,-
17	Celopodniková režie 8%	138 900,-
	Celkem	2 380 000,-

Dne 2. března bylo zahájeno natáčení filmu pod názvem *Novomanžel, aneb vražda po našem* pod číslem 15055.⁸⁴⁰ To se opět neobešlo bez zdržení. Kromě obligátního nepříznivého počasí, za něj mohlo převážně vytížení herců. Hrušínský, jak již bylo řečeno, zkoušel v Národním divadle, a proto se muselo natáčet v posunutých (odpoledních) směnách. K tomu všemu ještě dokončoval poslední práce na filmu *Vrah skrývá tvář*⁸⁴¹. Květa Fialová dokončovala film *Ženu ani květinou neuhodíš*⁸⁴² a Vladimír Menšík snímek *Markéta Lazarová*⁸⁴³.

Nejprve se natáčely záběry z pražských reálů, konkrétně scény v pojišťovně. Zde se štáb zdržoval od 2. do 19. března 1966⁸⁴⁴. Poté se přesunul do ateliéru č. 2 na Barrandově. Tam v období od 21. března do 20. dubna natočil všechny ateliérové scény⁸⁴⁵. Následně štáb odjel na exteriéry do Malé Skály u Turnova, kde se natáčely od 22. dubna do 14. května záběry z rekreační chaty a jejího okolí.⁸⁴⁶ Od 19. května se natáčení přesunulo do exteriérů v Praze, kde se za průběžné přípravy hrubého sestříhu pro kontrolu servisky natáčelo až do 1. července 1966.⁸⁴⁷ Dle *výrobní zprávy*⁸⁴⁸ oznámil Rudolf Hrušínský v červnu roku 1966, že má povoleno natáčet pouze do 8. července téhož roku a následně musí odejít na zdravotní dovolenou. Proto bylo rozhodnuto natočit v období 5. až 7. července exteriéry v Brně⁸⁴⁹, čímž jeho práce na filmu skončila. Štáb ještě dotočil záběry v Praze a 15. července bylo natáčecí období ukončeno.⁸⁵⁰

⁸⁴⁰ BSA, SCE, Film: *Vražda po našem*. Denní zpráva č. 24.

⁸⁴¹ *Vrah skrývá tvář* (Petr Schulhoff, 1966)

⁸⁴² *Ženu ani květinou neuhodíš* (Zdeněk Podskalský st., 1966)

⁸⁴³ *Markéta Lazarová* (František Vlácil, 1967)

⁸⁴⁴ BSA, SCE, Film: *Vražda po našem*. Denní zpráva č. 24-37.

⁸⁴⁵ BSA, SCE, Film: *Vražda po našem*. Denní zpráva č. 38-59.

⁸⁴⁶ BSA, SCE, Film: *Vražda po našem*. Denní zpráva č. 60-78.

⁸⁴⁷ BSA, SCE, Film: *Vražda po našem*. Denní zpráva č. 79-110.

⁸⁴⁸ BSA, SCE, Film: *Vražda po našem*, Výrobní zpráva, 4 s., 28. 12. 1966.

⁸⁴⁹ BSA, SCE, Film: *Vražda po našem*. Denní zpráva č. 112-114.

⁸⁵⁰ BSA, SCE, Film: *Vražda po našem*, Výrobní zpráva, 4 s., 28. 12. 1966.

V dokončovacím období se Weiss domluvil na hudební spolupráci se Zdeňkem Liškou, zároveň s Janem Otčenáškem přepisoval komentář, který filmem provází. Dle zprávy z 1. září byl název filmu změněn na *Vražda po našem*, pod kterým také šel do distribuce.⁸⁵¹ Důvody změny se objasnit nepodařilo. Po zhlédnutí sestřihů se Weiss rozhodl pro dotáčky a přetáčky některých scén. Ty probíhaly do 13. září, kdy byl film oficiálně dotočen.⁸⁵² Celkem se natáčelo 81 dní z toho 22 v exteriéru a 59 v ateliéru.

Dne 8. listopadu⁸⁵³ proběhla projekce střižené servisky pro ústředního ředitele Poledňáka, po které byly domluveny střižové úpravy, které mají film zkrátit. Weiss na tuto projekci vzpomíná v pamětech: „Protože to byla moje první veselohra, moje první komedie, neovládal jsem vnitřní tempo, a když jsem sestřih promítl generálnímu řediteli Poledňákov, poznamenal, že se mu film líbí, ale že je na některých místech pomalý. „Pomalý“ vyletěl jsem. „Není pomalý, je to funus! Proboha, dovolte mi, abych ten film mohl znovu přestříhat!“⁸⁵⁴ Na druhý den proběhla porada Weisse s tvůrčí skupinou, kde bylo dohodnuto, že: „sestřih servisky musí být proveden tak, aby již v neděli 13. 11. 1966 mohly být provedeny nové míchačky“⁸⁵⁵. První kopie byla odevzdána 14. prosince⁸⁵⁶ a 16. prosince 1966⁸⁵⁷ byl film oficiálně schválen.

Náklady na film byly oproti plánovanému rozpočtu 2 380 000,- Kčs překročeny o 650 000,- Kčs.⁸⁵⁸ Rozepsaný vypadal následovně:

1	Literární scénář ⁸⁵⁹	75 635,40,-
2	Mzdy štábu ⁸⁶⁰	415 543,00,-
3	Externí pracovníci	374 504,62,-
4	Filmová surovina	134 008,62,-
5	Ostatní materiál	11 677,85,-
6	Stavby	152 616,40,-
7	Osvětlovači a technické služby	527 739,72,-
8	Elektrická energie	7 784,28,-
9	Zvukový záznam	140 417,22,-
10	Triky	45 416,09,-
11	Laboratoř	90 952,67,-
12	Hudba	23 702,53,-
13	Doprava	316 218,30,-
14	Výprava	141 060,63,-
15	Nájmy, náhrady, služby	60 391,00,-
16	Dílenská režie 16%	331 000,00,-
17	Celopodniková režie 8%	181 868,60,-
	Celkem	3 030 537,93,-

⁸⁵¹ BSA, SCE, Film: *Vražda po našem*. Zpráva – změna názvu, 1. 9. 1966.

⁸⁵² Výrobní list ovšem udává termín 1. září, ovšem denní zpráva z 13. září potvrzuje dotáčení scén po tomto termínu. Více zde: BSA, SCE, Film: *Vražda po našem*, Výrobní list, 4 s., nedatováno. A také zde: BSA, SCE, Film: *Vražda po našem*. Denní zpráva č. 132.

⁸⁵³ BSA, SCE, Film: *Vražda po našem*. Denní zpráva č. 151.

⁸⁵⁴ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7, s. 191.

⁸⁵⁵ BSA, SCE, Film: *Vražda po našem*. Denní zpráva č. 151.

⁸⁵⁶ BSA, SCE, Film: *Vražda po našem*. Denní zpráva č. 152.

⁸⁵⁷ BSA, SCE, Film: *Vražda po našem*, Výrobní list, 4 s., nedatováno.

⁸⁵⁸ BSA, SCE, Film: *Vražda po našem*, Vyúčtování nákladů, 39 s., 30. 4. 1967.

⁸⁵⁹ Jan Otčenášek a Jiří Weiss dostali každý 1 000,- Kčs za synopsi, 8 000,- Kčs za povídku, 13 000,- Kčs za scénář a 14 000,- Kčs za autorská práva.

⁸⁶⁰ Jiří Weiss vyinkasoval za režii snímku 17 399,- Kčs jako základní mzdu a k tomu honorář 60 000,- Kčs.

Uvedení do kin

Distribuční premiéra filmu proběhla poměrně záhy po schválení filmu – 24. února 1967⁸⁶¹. K filmu byl připojen krátký snímek *Pražská strašidla*⁸⁶² režiséra Josefa Kořána. *Vražda po našem* se v kinech promítala do ledna 1975. Za tu dobu se uskutečnilo 4 435 projekcí, na které přišlo 342 034 diváků.⁸⁶³

Do zahraničí vyvezl film osobně Jiří Weiss. Nejprve do Anglie, kde pobýval od 25. února do 10. března 1967. Z jeho *cestovní zprávy*⁸⁶⁴ se dovídáme, že projekce filmu proběhla 1. března pro uzavřený okruh šedesáti pozvaných lidí. Mezi pozvanými figuroval mimo jiné také Richard Attenborough, ovšem svou účast nakonec odvolal.⁸⁶⁵ Důvodem k Weissovu pobytu v Anglii byla snaha domluvit spolupráci s francouzskou herečkou Jeanne Moreau na chystaném filmu *Věc Makropulos*.⁸⁶⁶

Jiří Weiss se spolu s herci Rudolfem Hrušínským a Květou Fialovou osobně účastnil 15. ročníku Mezinárodního filmového festivalu v San Sebastianu, který se konal od 12. do 21. června 1967. *Vražda po našem* byla vybrána do hlavní soutěže a spolu s filmem *Tygr a kočička*⁸⁶⁷ Dina Risiho získala Stříbrnou mušli.

Ohlasy v dobovém tisku

Ještě před oficiální premiérou přišly noviny Lidová demokracie⁸⁶⁸ s kritikou filmu od Gustava Francla. Ten soudí, že spolupráce Weissse s Hrušínským fungovala více v jejich minulém společném filmu *Třicet jedna ve stínu* než nyní. „V starším Weissově filmu měl Hrušínský před sebou živou figuru, tentokrát však musí zápasit s matným panákem, jemuž nedokáže vdechnout dostatek života ani umělec jeho kvalit.“⁸⁶⁹ Nelíbí se mu ani míra grotesknosti jednotlivých postav. Zatímco Hrušínský s Menšíkem, jakoby vypadli z crazy komedie, postavy náměstka s Alicí jsou hráni velmi vážným způsobem. Francl se obává, že filmové vyjádření postavy Františka již hraničí se zesměšněním mrzáka, který se nemůže bránit. Film pozvedá jeho závěr, ale autor soudí, že je pouze: „malou náplastí na ty předlouhé metry filmu, v nichž se moc nebavím a při nichž místo veselí pociťuji rozpaky“⁸⁷⁰.

Jan Kliment začíná svou recenzi v *Kulturní tvorbě*⁸⁷¹ konstatováním, že Weissse nemůže zastínit: „sebevětší inflace nových či módních jmen a vln. Jeho Uloupená hranice z roku 1947 je dodnes dílem moderního filmového umění“⁸⁷². *Vraždu po našem* přirovnává k ledovci, který se na povrchu tváří jako komedie, ve skutečnosti je ale kritikou maloměšťačtví a ducha spotřebitelství. Uznává, že film má velmi nevyvážené tempo, které

⁸⁶¹ Český hraný film IV. 1. Vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2004. 698 s. ISBN 80-7004-115-3, s. 545.

⁸⁶² *Pražská strašidla* (Josef Kořán, 1966)

⁸⁶³ BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988, s. 261. Březinův *Lexikon českého filmu* z roku 1996 uvádí stejné počty. BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.

⁸⁶⁴ BSA, SCE, Film: *Vražda po našem*, Cestovní zpráva, 7 s., 13. 3. 1967.

⁸⁶⁵ NFA, nezpracovaná pozůstalost Jiřího Weissse. Dopis od Richarda Attenborougha, 21. 2. 1967.

⁸⁶⁶ Natáčení mělo proběhnout v lednu 1968, ale nakonec se neuskutečnilo. V nezpracované pozůstalosti Jiřího Weissse, která je uložena v Národním filmovém archívu, je uložen literární scénář *Případ Makropulos*, který napsal Weiss spolu se Zdeňkem Blahou v únoru roku 1967. NFA, nezpracovaná pozůstalost Jiřího Weissse. *Případ Makropulos – literární scénář*, 2. 1967.

⁸⁶⁷ *Tygr a kočička* (Il Tigre; Dino Risi, 1967)

⁸⁶⁸ FRANCL, Gustav. Vraždění s humorem i bez humoru. *Lidová demokracie*, 16. 2. 1967, č. 47, s. 5.

⁸⁶⁹ Tamtéž.

⁸⁷⁰ Tamtéž.

⁸⁷¹ KLIMENT, Jan. Co je na povrchu, nemusí být povrchní. *Kulturní tvorba*, 23. 2. 1967, č. 8, s. 13.

⁸⁷² Tamtéž.

ubíjí hluchá místa. „Vražda po našem není sice z nejlepších Weissových filmů, má však svou váhu, neboť diváci jistě pro onen komediální vršek nepřehlédnou skrytou část ledovce.“⁸⁷³

Otakar Váňa v časopisu *Kino*⁸⁷⁴ soudí, že Weiss je vyznavačem černého humoru ve svých filmech dlouhodobě, jen až nyní: „*ho namíchal celý kbelík a polévá jím systematicky diváka, ať má pro tento druh vyhraněného humoru smysl nebo ne*“⁸⁷⁵. Trojím zakončením příběhu, z něhož si hlavní postava František nakonec vybírá tu nejpragmatičtější verzi, odpovídá nejen povaze postavy, ale také většiny českého národa. „*Jiří Weiss se tady nezakrytě vysmívá onomu malému českému pokrytectví, které dovede obrátit všechno ve svůj prospěch, které se rádo vzdá jakékoliv morálky, když z toho něco kyne: služební kariéra, zdání blahobytu, marcipánové štěstíčko.*“⁸⁷⁶ Film oplývá typickým kladem Weissovy tvorby, tedy kvalitní prací s herci, ale i jejími neduhy, tedy nedotažeností scénáře. Za největší problém Váňa považuje střih filmu: „*nepodařilo se mu vystihnout přesnou délku (a někdy i míru únosnosti) jednotlivých záběrů, které pak ztrácejí na účinnosti*“⁸⁷⁷.

Pro *Zemědělské noviny*⁸⁷⁸ pišíci Václav Šašek soudí, že filmu nejvíce škodí jeho trojitý závěr. Divák v oné chvíli totiž nesympatizuje s postavou Františka, který byl využit Alicí s náměstkem, jak by bylo záhodno. V zorném úhlu více ulpí právě Alice, která celé dobrodružství podniká kvůli nešťastné lásce k náměstkovi, jehož se snaží přinutit k rozvodu. „*To je také asi hlavní důvod, proč film nakonec nestrhává diváka tak, jak si to asi jeho tvůrci představovali.*“⁸⁷⁹

Miloš Fiala v *Rudém právu*⁸⁸⁰ vidí příčinu neúspěchu filmu v jeho nevyváženém tempu: „*má při celkově dobré úrovni některá místa napsaná a natočená se skutečným švihem a přesně posazenými postřehy, ale má i plochy zřetelného spádu*“⁸⁸¹. Z průměru film vytahuje především přesný herecký výkon Rudolfa Hrušínského, ale ani on nedokáže z jednoduché anekdoty, která stála v počátku, udělat film celovečerní délky.

Václav Vondra v *Práci*⁸⁸² přirovnává postavu Františka ke kombinaci Dona Quijota a Sancho Pansy. Zdařilý výkon podává převážně Rudolf Hrušínský, ve kterém má československá kinematografie jednoho z nejlepších herců své generace. Více Vondra film nerozebírá ani nehodnotí. Snad jen ve scéně z krematoria, soudí Vondra: „*překročil režisér Weiss určitou hranici míry v onom groteskním černém humoru – i hranici vkusu*“⁸⁸³.

---

⁸⁷³ Tamtéž.

⁸⁷⁴ VÁŇA, Otakar. Kinokritika – Vražda po našem. *Kino*, 23. 2. 1967, č. 4, s. 2.

⁸⁷⁵ Tamtéž.

⁸⁷⁶ Tamtéž.

⁸⁷⁷ Tamtéž.

⁸⁷⁸ ŠAŠEK, Václav. Premiéry našich kin. Vražda po našem. *Zemědělské noviny*, 23. 2. 1967, č. 47, s. 2.

⁸⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁸⁰ FIALA, Miloš. Komédie po našem. *Rudé právo*, 23. 2. 1967, č. 54, s. 5.

⁸⁸¹ Tamtéž.

⁸⁸² VONDRA, Václav. Jak lze vraždit po našem. O humoru Jiřího Weisse. *Práce*, 9. 3. 1967, č. 59, s. 3.

⁸⁸³ Tamtéž.

EPILOG

Jiří Weiss působil od roku 1967 jako docent⁸⁸⁴ na nově vzniklé Filmové akademii v Západním Berlíně.⁸⁸⁵ Kromě jeho častých pobytů v Německu, dostal také nabídku spolupráce se západoberlínskou televizní stanicí Sender Freies Berlin (FSB). Pro první celovečerní televizní film si Weiss vybral látku Karla Čapka *Případ Selvinův*.⁸⁸⁶ Na scénáři k filmu *Spravedlnost pro Selvina* spolupracoval se Zdeňkem Blahou. Produkci snímku si rozdělila FSB a Československá televize. Weiss si po zkušenostech s koprodukcí na filmu *Třicet jedna ve stínu* vydobyl takové podmínky, díky kterým byla umělecká odpovědnost zcela v jeho rukou. Natáčení probíhalo v Praze a hlavní role hráli Rudolf Hrušínský a německý herec Klaus Schwarzkopf. Pro Weisse to byl po *Mém příteli Fabiánovi* teprve druhý film, který natáčel na barevný materiál. „*Je to film určený pro barevnou televizi a moc mě mrzí, že na našich obrazovkách poběží černobílý, protože barva bude hrát velkou roli. Nedělám to totiž jako TV-film, to bychom se všichni nudili, ale jako náročnou komedii. Bude to velký barevný film za 4 milióny!*“⁸⁸⁷ Natáčení probíhalo od ledna do dubna roku 1968.⁸⁸⁸ První kopie filmu byla vyrobena 20. srpna 1968.⁸⁸⁹ Vzhledem k tomu, že po událostech z 21. srpna 1968 Weiss emigroval z Československa, nelze se divit, že premiéru měl film nejprve v západoněmecké televizi 23. ledna 1969. Podle databáze v archivu České televize měl snímek československou televizní premiéru až 9. prosince 1969.

Spravedlnost pro Selvina se pro Weisse stal posledním filmem, který byl spoluprodukován československým případně českým studiem/televizí. V srpnu 1968 pobýval v Itálii, kde soutěžil na festivale v Taormině s filmem *Vražda po našem*. Po vpádu sovětských vojsk se do vlasti už nevrátil a odjel do Spolkové republiky Německo, kde stále učil. Zde pro televizní stanice Sender Freies Berlin a Internel Television GmbH natočil tři televizní filmy - *Waterloo* (1969), *Die Herberge* (1970) a *Wie man seinen Gatlen los wird* (1970). V pamětech vzpomíná, že mu bylo záhy nabídnuto německé občanství, jelikož jeho babička mluvila německy. „*Já ale nevěděl, co mám odpovědět. Bylo několik měsíců po okupaci Prahy a já, který ztratil celou rodinu v německých koncentracích a natočil film Romeo, Julie a tma, jsem měl náhle manifestačně přijmout německé občanství? Nezdálo se mi to možné.*“⁸⁹⁰

Posléze se Weiss přestěhoval do USA, kde učil na filmové škole v New Yorku a Los Angeles. Z dostupných materiálů nelze zjistit, kdy přesně se Weiss do Ameriky přestěhoval. Ovšem ještě v roce 1970 natáčí televizní film pro Sender Freies Berlin a v roce 1973 napsal nerealizovaný scénář *Sweet Sweet Summer*⁸⁹¹, kde je nadepsána jeho New Yorkská adresa. Na toto období vzpomíná kupříkladu známý americký režisér Alexander Payne:

„*Bylo to v lednu 1985. Studoval jsem v prvním ročníku filmové školy na UCLA a stál ve frontě ve videopůjčovně spolu s hercem z mého prvního filmu, když mi někdo najednou poklepal na rameno. Otočil jsem se na staršího gentlemana, který se mě*

⁸⁸⁴ V jiných novinách je uváděn jakožto profesor. BYSTROV, Vladimír. Jiří Weiss natáčí. *Květy*, 1968, č. 11, s. 54-55.

⁸⁸⁵ Jiří Weiss docentem na Filmové akademii v Západním Berlíně. *Filmové informace*, 25. 1. 1967, č. 4, s. 23.

⁸⁸⁶ Weiss již v minulosti natočil pro Československou televizi krátký film *Promiňte, omyl* s Jiřinou Šejbalovou v hlavní roli. Ten vznikl v roce 1963. Podle databáze České televize měl film premiéru až 15. září 1985.

⁸⁸⁷ BYSTROV, Vladimír. Jiří Weiss natáčí. *Květy*, 1968, č. 11, s. 54-55.

⁸⁸⁸ BSA, SCE, Film: *Spravedlnost pro Selvina*, Výrobní list, 2 s., 21. 8. 1968.

⁸⁸⁹ Tamtéž.

⁸⁹⁰ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7. s. 204.

⁸⁹¹ NFA, nezpracovaná pozůstalost Jiřího Weisse. *Sweet Sweet Summer* - scénář, 1973. 116 s.

zeptal s jemným přízvukem: „Promiňte, jste studentem filmové režie?“ Přikývl jsem. „Já jsem režisér a profesor režie Jiří Weiss. Rád vás poznávám.“ (...) Chodil jsem do skvělé filmové školy, ale byl to Jiří Weiss, kdo mě naučil nejvíc o tom, jak pracovat s herci a jak posoudit filmovou látku. Po léta, až do Bokovky, četl všechny mé scénáře, aby mi řekl, že je psal lenoch bez špetky kázně.“⁸⁹²

Po celou dobu pobytu v USA se snažil prosadit některý ze svých početných scénářů. O tom svědčí soupis nerealizovaných scénářů⁸⁹³, které Weiss v 90. letech poslal do Národního filmového archivu v Praze. Nyní jsou uloženy v jeho nezpracované pozůstalosti.

Svůj poslední celovečerní kinofilm natočil Weiss v 76ti letech. Jednalo se o příběh s autobiografickými prvky *Marta a já*, který vznikl v německo-francouzské koproduci.⁸⁹⁴ Německá společnost Taurus film po dohodě s Weisem rozhodla natáčet film v Praze v zakázkové skupině na Barrandově. Smlouva byla podepsána 12. července 1989⁸⁹⁵. Natáčení proběhlo od 11. září do 9. listopadu téhož roku.⁸⁹⁶ Weiss dokončoval sestřih filmu v průběhu sametové revoluce. Německý producent nebyl spokojen s výsledkem a vynutil si různé přetáčky a dotáčky. „Producentovi se film nelíbil, říkal, že je protičeský a protiněmecký. Chtěl vystříhnout konec, prostředek, tuhle scénu, tamtu scénu, skutečně! Pět měsíců jsme bojovali, nakonec jsem odletěl do Ameriky a poslal jsem mu fax z Los Angeles, kde jsem byl operován: jestli provedete ty stříhy, udělám konferenci v Německu, všechno řeknu, sundám režijní titulky a udělám rozhovor pro Spiegel. Pak mi telefonovali, že se mám vrátit a točit ještě jeden den. Celý film jsem nakonec viděl až před míchačkou... a oni ty stříhy neprovedli.“⁸⁹⁷ Premiéru měl film na Benátském filmovém festivalu⁸⁹⁸, kam byl poslán do soutěže za Spolkovou republiku Německo. Do české distribuce se dostal až 9. září 1992.

Česká kritika film poměrně oceňila, do distribuce se dostal totiž ve velmi vhodné době. Jak psala kritička *Filmu a doby*⁸⁹⁹ Eva Strusková: „Weissův film *Marta a já* přichází do českých kin v době rozpadajícího se státu, kdy se minulost první republiky zdá být v některých momentech ztracena více než kdy jindy. (...) Weissův obraz lidské pospolitosti, lásky, která dovedla překonat národnostní i společenskou tabu, je tudíž aktuální.“⁹⁰⁰ Oceňován byl příběh s autobiografickými prvky, který se vracel do období II. světové války. Weissova scenáristická práce byla vždy kritizována, nyní se objevily dva protipóly. Povětšinou byla kritizována rozvleklost děje a určitá teozovitost, ovšem kritička *Tvaru*⁹⁰¹ Tereza Brdečková míní, že Weiss: „jako jeden z mála režisérů je zároveň vynikajícím scenáristou a dramaturgem schopným spojit pevnou konstrukci s životností postav i prostředím. Nikde však nedospělo jeho scenáristické umění tak daleko jako v jeho posledním filmu.“⁹⁰² Režijně byl film oceňován za stejné prvky, jako po celou Weissovu kariéru, tedy

⁸⁹² KLEPIKOV, Milan, KŘIPÁČ, Jan. *Alexander Payne pro Ponrepo*. Program kina Ponrepo na červen 2013, s. 14-15. Praha: Národní filmový archiv, 2013.

⁸⁹³ Soupis scénářů v pozůstalosti Jiřího Weisse, která je uložena v Národním filmovém archivu v Praze, je jednou z příloh této práce.

⁸⁹⁴ Producenti a koproducenti filmu *Marta a já* byli následující: Canal+, Iduna Film Produktionsgesellschaft, Progéfi, Radiotelevisione Italiana (RAI), TF1 Films Production, Zweites Deutsches Fernsehen (ZDF), Österreichischer Rundfunk (ORF).

⁸⁹⁵ BSA, SCE, Film: *Marta a já*, Smlouva Taurus Film – Filmexport – Filmové studio Barrandov, 3 s., 12. 7. 1989.

⁸⁹⁶ BSA, SCE, Film: *Marta a já*, Výrobní zpráva, 8 s., nedatováno.

⁸⁹⁷ (jh). Jiří Weiss o filmu a hercích. *Tvar*, 22. 10. 1992, č. 43, s. 6-7.

⁸⁹⁸ Festival probíhal od 4 do 14 září 1990.

⁸⁹⁹ STRUSKOVÁ, Eva. *Marta a já*. *Film a doba*, 1992, č. 4, s. 246-248.

⁹⁰⁰ Tamtéž, s. 248.

⁹⁰¹ BRDEČKOVÁ, Tereza. *Marta a já*. *Tvar*, 22. 10. 1992, č. 43, s. 6-7.

⁹⁰² Tamtéž, s. 6.

především pevné herecké vedení. I když i zde se najdou oponenti, jako pro *Mladý svět*⁹⁰³ píšící Andrej Halada: „Avšak kamenem úrazu a příčinou toho, proč film jako celek působí velmi tradičně a akademicky, je režie. Weiss jej natočil prakticky ve stejném duchu jako svá třicet a více let stará díla. Chybí dynamičnost, nápaditost, vynalézavost. Mnohé scény jsou inscenovány toporně, křečovitě.“⁹⁰⁴ Zatímco v *Kinorevue*⁹⁰⁵ doufala Veronika Kratochvílová, že film do kina opět přivede diváky: „kteří už jaksí ztratili důvod tam chodit. Unavilo je sledovat opakující se komiksové vývary nebo velkolepé spektakly a nenacházejí filmy, které by rezonovaly s jejich životními zkušenostmi a pocity.“⁹⁰⁶ Mirka Spáčilová v *Mladé frontě Dnes*⁹⁰⁷ o této skutečnosti pochybovala: „film dnes sotva najde diváky. Příběh čistě rodinný, vyprávěný nepříliš originálně. (...) Jde zkrátka o další z návratů spíše pietních a účelových než objevitelských a profesionálně průkazných.“⁹⁰⁸

I když se stále snažil prosazovat nové látky, další film již nikdy nenatočil. Dne 10. dubna 2004 zemřel ve věku 91 let v Santa Monice v USA.

---

⁹⁰³ HALADA, Andrej. Marta a Jiří Weiss. *Mladý svět*, č. 41, s. 42.

⁹⁰⁴ Tamtéž.

⁹⁰⁵ KRATOCHVÍLOVÁ, Veronika. Marta a já. *Kinorevue*, 25. 9. 1992, č. 20, s. 3.

⁹⁰⁶ Tamtéž.

⁹⁰⁷ SPÁČILOVÁ, Mirka. Návraty pro návraty. *Mladá fronta Dnes*, 10. 9. 1992, č. 213, s. 11.

⁹⁰⁸ Tamtéž.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce byl výzkum podmínek produkce československých hraných filmů režiséra Jiřího Weisse za využití dostupných pramenů z Národního filmového archivu, archivu Studia Barrandov a Národního archivu v Praze. Práce udává v chronologickém pořadí přehled Weissových hraných filmů od roku 1947 do roku 1967, kdy se měnilo jejich žánrové zaměření, postavení v nevelké společnosti československých režisérů a také jeho obliba u diváků a kritiky. Cílem bylo podat ucelené historiografické pojednání, jež bylo sestaveno z dochovaných pramenů o produkčním zázemí jednotlivých filmů a jejich přijetí v dobovém tisku. Bohužel k některým filmům se dochovalo jen velmi málo relevantních materiálů, proto jsou jednotlivé kapitoly různě obsáhlé.

Filmová kariéra Jiřího Weisse měla prudký nástup, po kterém následovala doba stagnace a poté poměrně rychlý ústup do pozadí. Již před II. světovou válkou byl levicově smýšlející Weiss uznáván za své dokumentární filmy. Pro svůj židovský původ utekl před Hitlerem do Velké Británie, kde natáčel dokumenty, které podporovali národní smýšlení československých exulantů. Velmi blízko měl i k exilové vládě. Když se po válce vrátil do Československa, odmítl nabídku vést oddělení dokumentárního filmu na Barrandově a jal se natáčet hrané filmy. *Uloupená hranice* byla kritikou přijata velmi kladně. Oceňována byla především dramatičností děje, Weissova režie a jeho práce s herci a neherci. Tyto postupy Weiss přenesl do československého filmu z britské dokumentární školy, takzvaného civilismu, který se podobal stylu italského neorealismu. Již filmem *Dravci* chtěl Weiss, příznivec komunismu, ukázat budování socialismu v Československu, což bylo kritikou bráno s povděkem. Kupříkladu Ota Wünsch v *Lidové kultuře*⁹⁰⁹ říká, že *Dravci* jsou: „...v našem filmu prvním pokusem o natočení díla, které chce dnes odpovědět na dnešní otázky o věcech, jimiž také stojí náš stát.“⁹¹⁰ Již tady ovšem přicházejí první výtky na Weissovu adresu, převážně na jeho scenáristickou práci. Weiss si ke svým filmům psal scénáře sám, nebo s přispěním jiných autorů (převážně autorů povodních námětů či literárních děl). Jeho filmy jsou z větší části adaptacemi, proto se nevyhnul se v kritickém ohlasu srovnávání, jež povětšinou nevyznívalo kladně.

Největší kritiku sklidil za film *Poslední výstřel*. Civilizmus, za který byl Weiss doposud chválen, se Usnesením předsednictva ústředního výboru KSČ o tvůrčích úkolech československého filmu⁹¹¹ stal nežadoucím. Byl vytyčen nový směr socialistického realismu, do něhož *Poslední výstřel* nezapadl. Kritici, kteří film odsoudili, protože se tohoto usnesení nedrží, nebrali ale v potaz, že film byl natočen dříve, než byla direktiva vydána. Weiss jako přesvědčený komunista považoval kritiku v socialistické kinematografii za určující, proto od civilismu upustil a začal natáčet snímky dle daných kritérií socialistického realismu. Novým požadavkům vyhověl historický snímek *Vstanou noví bojovníci* i film se současnou tematikou *Můj přítel Fabián*. Oba filmy byly přijaty velmi kladně. Pouze u *Fabiána* kritici odsoudili vyobrazení „bílého“ dělnického lidu, který měl diskriminovat cikánské dělníky.

Jako vybočení z nastaveného směru, či tzv. „odpočinkový film“, byl brán Weissův film pro děti *Punta a čtyřlístek*. Kritika se projektu příliš nevěnovala, pouze vyslovila přání, aby se režisér vrátil zpět k tématu budování socialismu. Weiss ovšem svou další kariéru orientoval jiným směrem. Začal natáčet psychologická dramata, povětšinou do minulosti

⁹⁰⁹ WÜNSCH, Ota. Je třeba aktuálních filmů. *Lidová kultura*, 29. 4. 1948, č. 16, s. 5.

⁹¹⁰ Tamtéž.

⁹¹¹ Usnesení předsednictva ústředního výboru KSČ o tvůrčích úkolech československého filmu. *Věstník Československého státního filmu*, 15. 4. 1950, č. 4, s. 20-21.

zasazené adaptace známých literárních děl či divadelních inscenací. Tím se chtěl vyhnout dogmaticky pojímanému socialistickému realismu a přes okliku historického filmu se vrátit k civilismu. Základem Weissovy režijní práce byl vždy silný příběh, podpořený pevným hereckým vedením. Neherce hojně obsazené ve filmu *Uloupená hranice* a *Poslední výstřel* vystřídali přední čeští herci a herečky, kteří měli mnoho zkušeností z divadel a filmů – kupříkladu František Smolík (*Romeo, Julie a tma*), Jiřina Šejbalová (*Vlčí jáma*) a Ladislav Chudík (*Zbabělec*). Tento nový trend se poprvé objevil ve filmu *Hra o život*, kde hlavní roli hrál Karel Höger. Film sice kritika považovala za průměrný, jelikož nepřinášel nic nového do tematiky II. světové války, ovšem snímek byl uveden mimo soutěž na festivale v Benátkách, což mu dodalo punc úspěchu. Následuje trojice snímků *Vlčí jáma*, *Romeo, Julie a tma*, a *Zbabělec*, které spojují již zmiňované atributy: silné téma, kvalitní herecké výkony a zručná režie Jiřího Weisse. Kritici viděli chyby povětšinou v maličkostech spojené převážně se scénářem. Filmy zaznamenaly výrazný úspěch na zahraničních festivalech i v západních zemích a z Weisse se stával světem známý a uznávaný československý režisér. Změna ve vnímání Jiřího Weisse jako uznávaného tvůrce diváky i kritikou přichází s filmem *Zbabělec*. Návštěvnost byla poloviční oproti jeho předchozímu filmu *Romeo, Julie a tma*. Diváci na tento i další filmy přestávali chodit a to neuniklo ani vedení státního filmu. Velké potíže s realizací *Zlatého kapradí* a jeho následný neúspěch u kritiky, která považovala film za zbytečný a divácky nezařaditelný, ztížily Weissovu pozici. V zahraničí jeho renomé přetrvávalo, režisér nadále navštěvoval světové festivaly, zatímco v Československu mu trvalo čím dál tím delší dobu prosazovat nové filmy do realizace. Navíc se v kinech začaly více zabydlovat veselohry a filmy nastupující mladé generace, tzv. nové vlny, než psychologická dramata.

Weiss toto upozadění velmi těžko nesl. Koprodukcí s anglickou společností se snažil prosadit v Británii a oslovit i tamní publikum. Sám k tomu napsal: „*Zdálo se mi správné pokusit se proniknout svým filmem do anglosaského světa, to jest zasáhnout co největší počet diváků i v kinech té distribuce, kde jsme prozatím neznámí.*“⁹¹² Filmu *Třicet jedna ve stínu* ovšem nenadchl domácí ani britské publikum. Tragická historika o nešťastné lásce, která je rámována inspekci v obchodě, kde je všeho oproti reálnému stavu dostatek, nebyla dostatečně kosmopolitní. Kritici ovšem stále chválili Weissovu dobrou režijní práci a herecký výkon Rudolfa Hrušínského. U hodnocení posledního filmu *Vražda po našem* se setkává čtenář s fenoménem solidarity k režisérovi. Film je sice považován za průměrný a na komedii, i když černou, pomalý, ovšem Weiss je brán na milost jakožto režisér, který pro československý film udělal mnoho dobrého. Jak píše Jan Kliment v *Kulturní tvorbě*⁹¹³, Weiss nemůže zastínit: „*sebevětší inflace nových či módních jmen a vln. Jeho Uloupená hranice z roku 1947 je dodnes dílem moderního filmového umění*“⁹¹⁴.

Po sametové revoluci v roce 1989 měli čeští kritici několik příležitostí zrevidovat Weissovu kariéru. Ovšem nestalo se tak. Ten nejprve v roce 1992 uvedl v kinech film *Marta a já* a v roce 1996 vydal paměti pod názvem *Bílý mercedes*⁹¹⁵. Kritička Mladé fronty dnes Mirka Spáčilová je nazvala „*politickou obhajobou*“⁹¹⁶, jelikož ve Weissovi stále viděla jen levicového režiséra z 50. let. Weiss nařkla, že ze sebe činí cimrmanovskou figurku, která spoluvytvářela nevděčné dějiny. Vzpomíná především jeho socialisticko-realistické filmy a celou knihu bere více méně jako: „*politickou sebeobhajobu, než profesní filmařskou*“

⁹¹² -lg-. Rozhovor s režisérem Jiřím Weissem. „*Třicet jedna ve stínu*“ – a jiné problémy... *Filmové informace*, 20. 1. 1965, č. 3, s. 8.

⁹¹³ KLIMENT, Jan. Co je na povrchu, nemusí být povrchní. *Kulturní tvorba*, 23. 2. 1967, č. 8, s. 13.

⁹¹⁴ Tamtéž.

⁹¹⁵ WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7.

⁹¹⁶ SPÁČILOVÁ, Mirka. Filmařovy paměti se podobají politické obhajobě. *Mladá fronta Dnes*, 29. 2. 1996, č. 51, s. 19.

retrospekci⁹¹⁷. Sám Weiss Českou republiku několikrát navštívil a poskytl rozhovory i pro televizní obrazovky. Například v dokumentu *Posezení s Janem Burianem*⁹¹⁸ říká: „Když se dívám na své filmy, tak bych v první řadě všechny hodil do stoupy, až na pět nebo šest. Protože všechny byly doslova poplatné době.“⁹¹⁹ Jeho pohled na vlastní filmy byl velmi střízlivý, ovšem nikdy ne omilostňující.

V roce 2004 Jiří Weiss zemřel a v českém tisku vyšlo několik nekrologů, které jeho kariéru ovšem více nerozebírají. Jedná se pouze o výčet nejzdařilejších filmů. Weiss je připomínán jako filmař, jenž začínal před II. světovou válkou jako dokumentarista. Po návratu a natočení *Uloupené hranice* se věnoval filmům socialistického realismu, jelikož byl oddán idejím komunismu. Nejoceňovanější jsou filmy z přelomu 50. a 60. let - *Vlčí jáma*, *Romeo, Julie a tma* a *Zlaté kapradí*. Jan Rejžek⁹²⁰ v magazínu *Týden*⁹²¹ upozorňuje, že by se nemělo zapomínat také na jeho televizní filmy *Promiňte, omyl* a *Spravedlnost pro Selvina*. V americkém deníku *Los Angeles Times*⁹²² na Weisse vzpomínají také jako na učitele, scénáristu a dramatika.

Tuto práci nevnímám jako definitivní v oblasti reflexe hrané tvorby Jiřího Weisse. V archivech jsou například stále nacházeny nové podklady k filmům z 50. let. Z důvodů časového i prostorového omezení nebylo možno se věnovat jeho tvorbě v anglickém exilu, či jeho televizní práci ve Spolkové republice Německo. Badatelsky atraktivní se jeví také jeho dokumentární činnost v Československu, jeho pobyt v britském exilu, pedagogická činnost v Západním Berlíně a v USA a také jeho literární činnost. Za svého života napsal čtyři knihy a také bezpočet scénářů, přičemž ne všechny byly realizované. Weissův žák z univerzity v New Yorku režisér Alexander Payne vzpomíná: „Jiří se bál, že zůstane zapomenut, ztracen v historii a s tímto smutkem také zemřel.“⁹²³ Tato práce je snahou, aby se na Weissovu tvorbu nezapomnělo.

---

⁹¹⁷ Tamtéž.

⁹¹⁸ *Posezení s Janem Burianem* (Jana Hádková, 1999. 11. část)

⁹¹⁹ Tamtéž.

⁹²⁰ REJŽEK, Jan. Jiří Weiss: Režisér, který prohlédl. *Týden*, 19. 4. 2004, s. 82.

⁹²¹ Tamtéž.

⁹²² 26. 5. 2004. *Jiri Weiss, 91: Czech Filmmaker, Author and Playwright* [online]. Los Angeles Times [citováno 24. 10. 2012]. Dostupné z WWW: <articles.latimes.com/print/2004/may/26/local/me-weiss26>.

⁹²³ KLEPIKOV, Milan, KŘIPAČ, Jan. *Alexander Payne pro Ponrepo*. Program kina Ponrepo na červen 2013, s. 14-15. Praha: Národní filmový archiv, 2013.

LITERATURA A PRAMENY

Prameny:

Archivní fondy

- BSA, SCE, Film: Marta a já, Dopis o dotáčkách, 1 s., 15. 5. 1990.
BSA, SCE, Film: Marta a já, Návrh na zahájení přípravných prací, 1 s., 21. 7. 1989.
BSA, SCE, Film: Marta a já, Rozpočet, 4 s., 30. 11. 1990.
BSA, SCE, Film: Marta a já, Smlouva Taurus Film – Filmexport – Filmové studio Barrandov, 3 s., 12. 7. 1989.
BSA, SCE, Film: Marta a já, Výrobní list, 1 s., nedatováno.
BSA, SCE, Film: Marta a já, Výrobní zpráva, 8 s., nedatováno.
BSA, SCE, Film: Spravedlnost pro Selvina, Aproximativní rozpočet, 3 s., nedatováno.
BSA, SCE, Film: Spravedlnost pro Selvina, Honorářové podmínky, 5 s., nedatováno.
BSA, SCE, Film: Spravedlnost pro Selvina, Rozpočet ČST, 1 s., nedatováno.
BSA, SCE, Film: Spravedlnost pro Selvina, Výrobní list, 2 s., 21. 8. 1968.
Marta a já. TS – NFA, sign. S-2633-TS
Spravedlnost pro Selvina. TS – NFA, sign. S-1224-TS

Filmy

- Advent* (Vladimír Vlček, 1956)
Balada o dítěti (Jaroslav Šikl, 1961)
Bila oblaka (Ladislav Helge, 1962)
Bílá paní (Zdeněk Podskalský st., 1965)
Dejte nám křídla (Jiří Weiss, 1936)
Deník Anny Frankové (The Diary of Anne Frank; George Stevens, 1959)
Die Herberge (Jiří Weiss, 1970)
Dravci (Jiří Weiss, 1948)
Flám (Miroslav Hubáček, 1966)
Gervaisa (Gervaise; René Clément, 1956)
Hlavou proti zdi (Jordi Niubo, 2003)
Hnus (Repulsion; Roman Polanski, 1965)
Hra o život (Jiří Weiss, 1956)
Chléb náš vezdejší (Unser täglich Brot; Slatan Dudow, 1949)
Chodská rapsodie (Václav Švarc, 1947)
Jiří Weiss pohledem Věry Chytilové (Věra Chytilová, 2002)
John Smith se probouzí (John Smith Wakes Up; Jiří Weiss, 1940)
Kdo zabil Jacka Robinse? (Who Killed Jack Robins?; Jiří Weiss, 1940)
Lidé na slunci (Jiří Weiss, 1935)
Marijka Nevěrnice (Vladislav Vančura, 1934).
Markéta Lazarová (František Vlácil, 1967)
Marta a já (Martha et moi; Jiří Weiss, 1990)
Můj přítel Fabián (Jiří Weiss, 1953)
Na plovárně s Jiřím Weisssem (Jan Hojtaš, 2002)
Nad Lužnicí svítí slunce (Jiří Weiss, 1936)
Národnost: dětská (Radúz Činčera, 1965)
Ohnivý rybolov (Before the Raid; Jiří Weiss, 1943)
Panenství (Otakar Vávra, 1937)
Past (Martin Frič, 1950)

Píseň o sletu I., II. (Jiří Weiss, 1948)
Píseň o smutné zemi (Jiří Weiss, 1937)
Polnočná omša (Jiří Krejčík, 1962)
Posezení s Janem Burianem (Jana Hádková, 1999)
Poslední výstřel (Jiří Weiss, 1950)
Pražská strašidla (Josef Kořán, 1966)
Projekce snů (Tomáš Bílý, Tomáš Krůta, 1999)
Promiňte, omyl! (Jiří Weiss, 1963)
Přiznání (Jiří Lehovec, 1950)
Případ Z-8 (Miroslav Cikán, 1948)
Puntá a čtyřlístek (Jiří Weiss, 1955)
Romeo, Julie a tma (Jiří Weiss, 1959)
Smrt si říká Engelchen (Ján Kadár, Elmar Klos, 1963)
Spravedlnost pro Selvina (Gerichtigkeit für Selvin; Jiří Weiss, 1968)
Stíhač (Jiří Weiss, 1943)
Šest žen Jindřicha VIII. (The Private Life of Henry VIII.; Alexander Korda, 1933)
Taková láska (Jiří Weiss, 1959)
The True Story of Lili Marlene (Humphrey Jennings, 1944)
Továrna na iluze (Jiří Weiss, 1937)
Třicet jedna ve stínu (Ninety Degrees in the Shade; Jiří Weiss, 1965)
Tygr a kočička (Il Tigre; Dino Risi, 1967)
Uloupená hranice (Jiří Weiss, 1947)
Věrní zůstaneme (Jiří Weiss, 1945)
Vlčí jáma (Jiří Weiss, 1957)
Vrah skrývá tvář (Petr Schulhoff, 1966)
Vražda po našem (Jiří Weiss, 1966)
Vstanou noví bojovníci (Jiří Weiss, 1950)
Waterloo (Jiří Weiss, 1969)
Wie man seinen Gatten los wird (Jiří Weiss, 1970)
Zbabělec (Jiří Weiss, 1961)
Zlaté kapradí (Jiří Weiss, 1963)
Zloději kol (Ladri di biciclette; Vittorio De Sica, 1948)
Ženu ani květinou neuhodíš (Zdeněk Podskalský st., 1966)

Literatura:

ALLEN, Robert C., GOMERY, Douglas. *Film History. Theory and Practice*. New York : Alfred A. Knopf, 1985, 276 s. ISBN 0-394-35040-5.
 (anč). Autobiografický Weiss. *Práce*, 15. 9. 1992, č. 217, s. 48.
 (bž). Český filmař mezi Angličany. *Filmová práce*, 5. 10. 1945, č. 20, s. 3.
 BÍČÍKOVÁ, Magdalena. Láska až za hrob. *Lidové noviny*, 14. 9. 1992, č. 216, s. 6.
 BOČEK, Jaroslav. Interview o filmové režii. *Kultura*, 1958, č. 44, s. 1-2.
 BOČEK, Jaroslav. Vzpomínání režiséra Jiřího Weisse. *Právo*, 13. 2. 1996, č. 37, s. 9.
 BOR, Vladimír. Weissův film s Piccolim. *Lidová demokracie*, 24. 10. 1992, č. 251, s. 4.
 BRDEČKOVÁ, Tereza. Marta a já. *Tvar*, 22. 10. 1992, č. 43, s. 6-7.
 BYSTROV, Vladimír. Interview s Jiřím Weisssem o filmovém režiséru a jeho práci. *Film a doba*, 1958, č. 8-9, s. 584-587.
 BYSTROV, Vladimír. Jiří Weiss natáčí. *Květy*, 1968, č. 11, s. 54-55.
 DONÁTOVÁ, Uljana. Takový obyčejný příběh. *Večerní Praha*, 10. 9. 1992, č. 177, s. 6.
 (en). Marta a já. *Cinema*, 1992, č. 9, s. 32-33.
 HAIN, Milan. *Americké filmy Huga Haase*. Disertační práce, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2013.

- HALADA, Andrej. Marta a Jiří Weiss. *Mladý svět*, č. 41, s. 42.
- HÁJKOVÁ, Radana. Otevřený dopis Jiřímu Weissovi. *Kino*, 20. 11. 1990, č. 23, s. 2.
- HORNÍČEK, Jiří. Gustav Machatý: Touha dělat filmy. Osobnost režiséra na pozadí dějin kinematografie. 1. vyd. Brno: Host, 2011. 280 s. ISBN 978-80-7294-366-1.
- HULÍK, Štěpán. *Kinematografie zapomnění. Počátky normalizace ve Filmovém studiu Barrandov (1968-1973)*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Academia, 2011. 476 s. ISBN 978-80-200-2041-3.
- CHAPMAN, James, GLANCY, Mark, HARPER, Sue. *The New Film History. Sources, Methods, Approaches*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009. 258 s. ISBN 978-0-230-59448-7.
- (jh). Jiří Weiss o filmu a hercích. *Tvar*, 22. 10. 1992, č. 43, s. 6-7.
- (jš). In Memoriam Jiří Weiss. *Nedělní svět*, 18. 4. 2004, s. 48.
- JAROŠ, Jan. Návraty Jiřího Weisse. *Filmové a TV noviny*, 16. 11. 1992, č. 2, s. 10.
- JAROŠOVÁ, Renata. Marta a já. *Kino*, 22. 9. 1992, č. 20, s. 3.
- Jiří Weiss. *Filmové informace*, 14. 11. 1956, č. 46, s. 4.
- Jiří Weiss a jeho nový film Marta a já. *Český deník*, 26. 8. 1992, č. 200, s. 2.
- Jiří Weiss docentem na Filmové akademii v Západním Berlíně. *Filmové informace*, 25. 1. 1967, č. 4, s. 23.
- JURÁČEK, Pavel. *Deník (1959-1974)*. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2003. 1077 s. ISBN 80-7004-110-2.
- KAUTSKÝ, Oldřich. Režisér, který zná svou věc. *Kino*, 2. 5. 1947, č. 18, s. 346.
- KLEPIKOV, Milan, KŘIPAČ, Jan. *Alexander Payne pro Ponrepo*. Program kina Ponrepo na červen 2013, s. 14-15. Praha: Národní filmový archiv, 2013.
- KLIMENT, Jan. Co je na povrchu, nemusí být povrchní. *Kulturní tvorba*, 23. 2. 1967, č. 8, s. 13.
- KLIMEŠ, Ivan: Bánská Bystrica 1959. Dokumenty ke kontextům I. festivalu československého filmu. In *Illuminace*, 2004, č. 4, s. 139-219. ISSN 0862-397X.
- KLINGEROVÁ, Barbara. *Konečná a nekonečná historie filmu*. In SZCZEPANIK, Petr (ed.). *Nová filmová historie: Antologie současného myšlení o dějinách kinematografie a audiovizuální kultury*. 1. vyd. Praha: Herrmann & synové, 2004. s. 87-112. ISBN 80-239-4107-0.
- KRATOCHVÍLOVÁ, Veronika. Marta a já. *Kinorevue*, 25. 9. 1992, č. 20, s. 3.
- KROUPOVÁ, Sonja. Marta a já. *Metropolitní telegraf*, 14. 10. 1992, č. 40, s. 15.
- (lg). Rozhovor s režisérem Jiřím Weisse. „Třicet jedna ve stínu“ – a jiné problémy... *Filmové informace*, 20. 1. 1965, č. 3, s. 8.
- LAGNYOVÁ, Michele. *Staveniště filmové historie*. In SZCZEPANIK, Petr (ed.). *Nová filmová historie: Antologie současného myšlení o dějinách kinematografie a audiovizuální kultury*. 1. vyd. Praha: Herrmann & synové, 2004. s. 45-86. ISBN 80-239-4107-0.
- LESZKOWOVÁ, Lilka. Jiří Weiss natáčel v Praze. *AZ Magazín*, 1991, č. 1, s. 80-84.
- LIEHM, A. J. *Ostře sledované filmy*. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 474 s. ISBN 80-7004-100-5.
- LIKAŘOVÁ, Zdenka. Marta a já. *Svobodné slovo*, 17. 9. 1992, č. 219, s. 5.
- Los Angeles Times 26. 5. 2004. *Jiri Weiss, 91: Czech Filmmaker, Author and Playwright* [online]. [citováno 24. 10. 2012]. Dostupné z WWW: <articles.latimes.com/print/2004/may/26/local/me-weiss26>.
- LUKEŠ, Jan. Marta a Jiří Weiss. *Kinorevue*, 13. 3. 1992, č. 6, s. 4-5.
- MERHAUT, Václav. *Jiří Weiss*. 1. vyd. Praha: Čs. filmový ústav, 1988. 28 s.
- MERHAUT, Václav. Vypravěč Jiří Weiss. *Kino*, 23. 10. 1990, č. 21, s. 3.
- MIŠKOVÁ, Věra. Marta a já. *Rudé právo*, 10. 9. 1992, č. 213, s. 5.
- (napa). Marta a já. *Kino*, 21. 10. 1991, č. 21, s. 14.
- (OH). Italský hold československému režisérovi. *Lidové noviny*, 10. 10. 1991, č. 237, s. 2.
- O tvůrci socialistického filmu. *Kino*, 14. 5. 1948, č. 20, s. 389.

- PROKOPOVÁ, Alena. Marta a já. *Filmový přehled*, 1992, č. 10, s. 23-24.
- REJŽEK, Jan. Jiří Weiss: Režisér, který prohlédl. *Týden*, 19. 4. 2004, s. 82.
- ROTOVÁ, Hana. *Cenzura v procesu přípravy hraných filmů*. In SLINTÁK, Petr, ROTOVÁ, Hana. *Venkov v českém filmu 1945-1969*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Academia, 2013. s. 91-134. ISBN 978-80-200-2303-2.
- Rozhovor s Jiřím Weissem u příležitosti jeho návštěvy v ČR v období od 4. 9. - 13. 9. 2000. Přepis. NFA - Orální historie, sign: OS 183.
- Rozhovor s Jiřím Weissem vedený Elmarem Klosem dne 8. 4. 1984. Přepis. NFA - Orální historie, sign: OS 179.
- Rozhovor s Jiřím Weissem vedený Evou Struskovou dne 24. 5. 1995. Přepis. NFA - Orální historie, sign: OS 181.
- Rozhovor s Jiřím Weissem vedený Zdeňkem Štáblou, Pavlem Taussigem a Václavem Merhautem dne 11. 6. 1983. Přepis. NFA - Orální historie, sign: OS 177.
- SIROVÝ, Zdeněk. *...není zač, řekl Bůh*. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, a.s., 1996. 176 s. ISBN 80-202-0599-3.
- SLINTÁK, Petr. *Vývoj české kinematografie v letech 1945-1969*. In SLINTÁK, Petr, ROTOVÁ, Hana. *Venkov v českém filmu 1945-1969*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Academia, 2013. s. 45-90. ISBN 978-80-200-2303-2.
- SLINTÁK, Petr, ROTOVÁ, Hana. *Venkov v českém filmu 1945-1969*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Academia, 2013 484 s. ISBN 978-80-200-2303-2.
- SKOPAL, Pavel (ed.). *Naplánovaná kinematografie. Český filmový průmysl 1945 až 1960*. Praha: Nakladatelství Academia, 2012, 560 s. ISBN 978-80-200-2096-3.
- SPÁČILOVÁ, Mirka. Filmařovy paměti se podobají politické obhajobě. *Mladá fronta Dnes*, 29. 2. 1996, č. 51, s. 19.
- SPÁČILOVÁ, Mirka. Návraty pro návraty. *Mladá fronta Dnes*, 10. 9. 1992, č. 213, s. 11.
- SPÁČILOVÁ, Mirka. Zemřel filmař Jiří Weiss, tvůrce ceněné Vlčí jámy. *Mladá fronta Dnes*, 13. 4. 2004, č. 87, s. 84.
- STRUSKOVÁ, Eva. Marta a já. *Film a doba*, 1992, č. 4, s. 246-248.
- SZCZEPANIK, Petr. „Machři“ a „diletanti“. *Základní jednotky filmové praxe v době reorganizací a politických zvrátů 1945 až 1962*. In SKOPAL, Pavel (ed.). *Naplánovaná kinematografie. Český filmový průmysl 1945 až 1960*. Praha: Nakladatelství Academia, 2012, s. 27-101. ISBN 978-80-200-2096-3.
- SZCZEPANIK, Petr (ed.). *Nová filmová historie: Antologie současného myšlení o dějinách kinematografie a audiovizuální kultury*. 1. vyd. Praha: Herrmann & synové, 2004. 528 s. ISBN 80-239-4107-0.
- ŠEFRANÁ, Věra Adina. *Mezičas hledání Jiřího Weisse I: Námět válečného filmu Hlídka I/5* [online]. 25fps [citováno 31. 3. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://25fps.cz/2013/mezicas-hledani-jiriho-weisse-i/>>.
- ŠEFRANÁ, Věra Adina. *Mezičas hledání Jiřího Weisse II: Na vlně crazy komedie* [online]. 25fps [citováno 31. 3. 2014]. Dostupné z WWW: <<http://25fps.cz/2013/mezicas-hledani-jiriho-weisse-ii/>>.
- TALŮŽEK, L. Hovoříme s Jiřím Weissem. *MY*, 18. 3. 1948, č. 12.
- TESÁROVÁ, Senta. Jiří Weiss dnes. *Kino*, 28. 7. 1992, č. 15-16, s. 10.
- (vw). Bílý mercedes režiséra Jiřího Weisse dojezdil. *Právo*, 14. 4. 2004, č. 88, s. 19.
- VAŠÁK, Vašek. Čekání na šanci. *Květy*, 13. 8. 1992, č. 33, s. 39.
- WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7.
- WEISS, Jiří. Byl jsem v otčině míru. *Tvorba*, 1951, č. 24, s. 583.
- WEISS, Jiří. Čtyři dny v Leningradě. *Lidové noviny*, 10. 6. 1951, č. 136, s. 4.
- WEISS, Jiří. *Jejich starosti: Zátokovy nohy. Rothschildovy peníze*. Praha: Československý spisovatel, 1966. 157 s.

- WEISS, Jiří. Prokrustovo lože. *Filmové a TV noviny*, 23. 8. 1967, č. 4, s. 1-3.
- WEISS, Jiří. *The Lost Government or Do You Really Like It?* 1. vyd. London: Nicholson & Watson, 1945. 270 s.
- WÜNSCH, Ota. Je třeba aktuálních filmů. *Lidová kultura*, 29. 4. 1948, č. 16, s. 5.
- ZÍTKOVÁ, Irena. Jak šel princ do světa. *Nové knihy*, 18. 10. 2000, č. 42.

Literatura a prameny k jednotlivým filmům

ULOUPENÁ HRANICE

Prameny:

- BSA, SCE, Film: Uloupená hranice, Posudek II. verze scénáře, 1 s., 13. 6. 1946.
- BSA, SCE, Film: Uloupená hranice, Posudek II. verze scénáře od V. Kadlece, 2 s., 13. 6. 1946.
- BSA, SCE, Film: Uloupená hranice, Posudek scénáře od Karla Smrže, 2 s., 19. 6. 1946.
- BSA, SCE, Film: Uloupená hranice, Vyjádření Ministerstva informací, 1 s., 27. 9. 1946.
- BSA, SCE, Film: Uloupená hranice, Uznání režiséru Jiřímu Weissovi, 1 s., 22. 4. 1947.
- Dny zrady. DL – NFA, sign. S-1580-DL
- Dny zrady. FP – NFA, sign. S-1580-FP
- Dny zrady. TS (I. verze) – NFA, sign. S-1580-TS
- Dny zrady. TS (II. verze) – NFA, sign. S-1580-TS-2
- Dny zrady. TS (III. verze) – NFA, sign. S-1580-TS-3
- NA, MI, ev. j. 99, 140/47

Literatura:

- (an). Uloupená hranice. *Rovnost*, 16. 3. 1947, č. 64, s. 6.
- (b). Hranice dvakrát uloupená? *Národní osvobození*, 15. 4. 1947, č. 88, s. 5.
- BOR, Vladimír. Filmové náměty, které psal život. *Mladá fronta*, 4. 5. 1947, č. 104, s. 3.
- BOR, Vladimír. Jak jsme se bránili Mnichovu. *Mladá fronta*, 14. 3. 1947, č. 62, s. 1.
- BOR, Vladimír. Konečně se nám povedl dobrý český film. *Mladá fronta*, 16. 3. 1947, č. 63, s. 4.
- Boží mlýny melou pomalu. *Osvobozený našinec*, 9. 2. 1947.
- BRDEČKA, Jiří. Filmový týden. *Svobodné noviny*, 16. 3. 1947, č. 64, s. 5.
- BREJCHA, Bohumil. Mladí filmaři udávají tón. *Kulturní politika*, 21. 3. 1947, č. 27, s. 4.
- BROUSIL, A. M. Uloupená hranice. *Zemědělské noviny*, 16. 3. 1947, č. 64, s. 2.
- BROŽ, Jaroslav. Náš film a Mnichov. *Filmové noviny*, 15. 3. 1947, č. 11, s. 1.
- BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988, 297 s.
- BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.
- BYKOVÁ, A. Nejlepší z českých filmů. *Práce*, 15. 3. 1947, č. 63, s. 4.
- ČESAL, Miroslav. Uloupená hranice. *Obrana lidu*, 14. 3. 1947, č. 62, s. 6.
- Český hraný film III*. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 482 s. ISBN 80-7004-102-1. s. 327–328.
- Četník a filmaři. *Mladá fronta*, 7. 1. 1947.
- Dny zrady. *Kino*, 17. 1. 1947, č. 3, s. 47.
- DRESLER, Jaroslav. Hranice znovu uloupená? *Svobodné noviny*, 17. 10. 1947, č. 243, s. 5.
- (fz). Premiéra Uloupené hranice. *Filmové zpravodajství*, 17. 3. 1947, č. 53, s. 2.

(fz). Uvedení Uloupené hranice v Chomutově. *Filmové zpravodajství*, 24. 3. 1947, č. 58, s. 2.

Filmování na půdě dosud nevychládlé. *Volné slovo*, 10. 1. 1947, č. 10, s. 6.

GABRIEL, M. Uloupená hranice. *Nedělní noviny*, 23. 3. 1947, č. 12, s. 5.

GRATUM, B. Až budu velký, stanu se režisérem. *Právo lidu*, 12. 11. 1937, č. 266, s. 5.

GREGOR, Achille. Dny zrady ve filmu Jiřího Weisse. *Svět v obrazech*, 8. 12. 1946, č. 48, s. 16.

(hř). Dny zrady. *Svět v obrazech*, 22. 3. 1947, č. 12, s. 12.

(kž)- Mnichovský diktát ve filmu. *Lidová kultura*, 26. 3. 1947, č. 12, s. 6.

K premiéře Uloupené hranice. *Nová svoboda*, 27. 4. 1947, č. 99, s. 5.

KAŠPAR, František. Nebezpečná tendence. *Národní revoluce*, 15. 4. 1947, č. 8, s. 105.

KAŠPAR, František. Předmnichovské drama v českém filmu. *Národní osvobození*, 16. 3. 1947, č. 64, s. 4.

KAUTSKÝ, Oldřich. Tam, kde začala válka. *Filmové noviny*, 15. 3. 1947, č. 11, s. 5.

LIEHM, A. J. *Ostře sledované filmy*. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 474 s. ISBN 80-7004-100-5.

Mladí prorážejí. Styl britských dokumentaristů v českém filmu. *Svět práce*, 20. 3. 1947.

Nezáviděníhodná úloha pro českého herce. *Osvobozený našinec*, 2. 2. 1947, č. 28.

Němci dodali rekvizity pro český film. *Nové slovo*, 9. 2. 1947.

Ostřelovaný kameraman. *Volné slovo*, 19. 1. 1947, č. 16, s. 6.

Pět premiér nového týdne. Uloupená hranice. *Svobodné slovo*, 15. 3. 1947, č. 6, s. 5.

(r). Autorský spor o Uloupenou hranici ukončen. *Mladá fronta*, 4. 7. 1947, č. 155, s. 4.

Rozhovor s Jiřím Weissem vedený Elmarem Klosem dne 8. 4. 1984. Přepis. NFA - Orální historie, sign: OS 179.

Rozhovor s Jiřím Weissem vedený Zdeňkem Štáblou, Pavlem Taussigem a Václavem Merhautem dne 11. 6. 1983. Přepis. NFA - Orální historie, sign: OS 177.

SLAVÍK, Bedřich. Kráska a zvíře. *Obzory*, 1947, č. 13, s. 175-176.

(tu). Konečně dobrý film z okupace. *Národní obroda*, 21. 3. 1947.

Uloupená hranice. *Svět v obrazech*, 15. 3. 1947, č. 11, s. 16.

Uloupená hranice. *Lidová demokracie*, 16. 3. 1947, č. 64, s. 5.

Uloupená hranice – dílo rež. J. Weisse. Český film z pohnuté předokupační doby. *Volné slovo*, 1. 5. 1947, č. 102.

(vn). Hodnoty Weissovy Uloupené hranice. *Pravda*, 9. 4. 1947, č. 83, s. 4.

VANĚK, Karel. Nové filmy: Uloupená hranice. *Rudé právo*, 15. 3. 1947, č. 63, s. 2.

VOLDÁN, Jiří. Premiér je až dost. *Právo lidu*, 15. 3. 1947, č. 63, s. 3.

WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7.

ŽALMAN, Jan. Uloupená hranice. *Kino*, 4. 4. 1947, č. 14, s. 266-267.

DRAVCI

Prameny:

BSA, SCE, Film: Dravci, Rozpočet, 22 s., 29. 7. 1947.

BSA, SCE, Film: Dravci, Předběžný rozpočet, 1 s., 3. 6. 1947.

BSA, SCE, Film: Dravci, Předběžný rozpočet, 1 s., 4. 6. 1947.

BSA, SCE, Film: Dravci, Dialogová listina, 43 s.

BSA, SCE, Film: Dravci, Dialog – listina filmu Most (pro dialogový synchron), 25. – 27. 2. 1947.

Most. LS – NFA, sign. S-1678-LS

Most. TS – NFA, sign. S-1678-TS

NA, MI, ev. j. 124, 338/48

Literatura:

- Boj dvou světů. *Haló Nedělní noviny*, 1948, č. 14, s. 7.
- BOR, Vladimír. Budovatelé, dravci a oběti. *Kulturní politika*, 7. 5. 1948, č. 1, s. 7.
- BOR, Vladimír. Další dobrý český film. *Mladá fronta*, 29. 4. 1948, č. 101, s. 3.
- BOR, Vladimír. Herci v Dravcích. *Kulturní politika*, 1948, č. 34, s. 9.
- BOR, Vladimír. O Burianově hudbě k Dravcům. *Filmové noviny*, 14. 5. 1948, č. 20, s. 7.
- BRDEČKA, Jiří. Dravci. *Svobodné noviny*, 1. 5. 1948, č. 103, s. 7.
- BROUSIL, A. M. O našem filmovém zápasu na předělu dob. *Zemědělské noviny*, 13. 5. 1948, č. 113, s. 2.
- BROUSIL, A. M. O našem filmovém zápasu na předělu dob. *Zemědělské noviny*, 14. 5. 1948, č. 114, s. 2.
- BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988, s. 246.
- BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.
- Český hraný film III*. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 482 s. ISBN 80-7004-102-1. s. 72–73.
- DRTÍLEK, Miroslav. Dravci. *Kino*, 26. 3. 1948, č. 13, s. 249.
- (fz). Premiéra „Dravců“ v místě jejich zrodu. *Filmové zpravodajství*, 3. 5. 1948, č. 85, s. 2.
- (fz). Režisér Jiří Weiss o filmu Dravci. *Filmové zpravodajství*, 23. 4. 1948, č. 79, s. 3.
- (fz). Uznání tvůrcům filmu Dravci. *Filmové zpravodajství*, 7. 5. 1948, č. 89, s. 1.
- (he). Dravci. *Lidová obroda*, 1. 5. 1948, č. 49, s. 6.
- Jiří Weiss o Dravcích. *Filmové noviny*, 23. 4. 1948, č. 17, s. 3–4.
- KAUTSKÝ, Oldřich. Kdo myslí na sebe, kdo na jiné. *Filmové noviny*, 30. 4. 1948, č. 18, s. 7.
- KINOS. Dravci. *Kino*, 14. 5. 1948, č. 20, s. 386-387.
- KUČERA, L. J. Příjemné překvapení Dravci. *Československá demokracie*, 1. 5. 1948, č. 103, s. 7.
- (mor). Největší pozornost... *Lidová demokracie*, 29. 4. 1948, č. 100, s. 5.
- NOHÁČ, Milan. Most. *Kino*, 10. 10. 1948, č. 41, s. 804-805.
- (rj). Opatrnosti nezbývá. *Haló Nedělní noviny*, 18. 12. 1947.
- (rud). Dravci v lidské podobě. *Haló Nedělní noviny*, 1948, č. 17, s. 6.
- RADOK, Emil. Most, který spojuje dva břehy pracujících. *Práce*, 30. 4. 1948, č. 102, s. 5.
- Režisér v kritice diváků. *Svoboda*, 5. 5. 1948.
- (s). Světová premiéra filmu „Dravci“ na Mělníce. *Ohlas Mělník*, 6. 5. 1948.
- SRKAL, Viktor. Dravci. *Svobodné slovo*, 1. 5. 1948.
- STEINOVÁ, Dagmar. Dravci nový film režiséra Weisse. *Svět v obrazech*, 1948, č. 13, s. 18.
- STRUSKA, Jiří. Dravci. *Směr*, 13. 5. 1948, č. 15, s. 13-14.
- SVOBODA, Jiří V. Dravci jdou po dobré cestě. *MY*, 1948, č. 19, s. 5.
- (vn). Film Dravci. *Pravda*, 4. 5. 1948, č. 104, s. 4.
- VÁCHA, Milan. Od včerejška k dnešku. *Svět práce*, 1948, č. 17, s. 12.
- VANĚK, Karel. Dravci. *Rudé právo*, 30. 4. 1948, č. 77, s. 3.
- VANĚK, Karel. Další slovo do diskuse o hudbě k Dravcům. *Filmové noviny*, 21. 5. 1948, č. 21, s. 7.
- VOLDÁN, Jiří. Český film s náměte dnešní doby. *Právo lidu*, 30. 4. 1948, č. 102, s. 3.
- WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7.
- WÜNSCH, Ota. Je třeba aktuálních filmů. *Lidová kultura*, 29. 4. 1948, č. 16, s. 5.
- (za). Dravci. *Vlasta*, 1948, č. 19, s. 9.
- ŽALMAN, Jan. Kritický zápisník. *Filmová okénka*, 31. 5. 1948, č. 5, s. 2.

POSLEDNÍ VÝSTŘEL

Prameny:

- BSA, SCE, Film: Poslední výstřel, Dotáčky, 1 s., 14. 1. 1950.
- BSA, SCE, Film: Poslední výstřel, Dotáčky - usnesení, 1 s., 27. 1. 1950.
- BSA, SCE, Film: Poslední výstřel, Mimořádné prémie – vysvětlení, 1 s., 18. 10. 1949.
- BSA, SCE, Film: Poslední výstřel, Odůvodnění překročení rozpočtu filmu, 1 s., 30. 5. 1950.
- BSA, SCE, Film: Poslední výstřel, Přehled vyúčtování nákladů filmu „Poslední výstřel“ 19004, 4 s., 31. 12. 1950.
- BSA, SCE, Film: Poslední výstřel, Rozpočet, 10 s., nedatováno.
- BSA, SCE, Film: Poslední výstřel, Rozpočet na film „Poslední výstřel“ - zvýšení, 1 s., 24. 5. 1950.
- BSA, SCE, Film: Poslední výstřel, Seznam bodů o přípravných pracích „První tavby“ pro poradu s ředitelem Kohoutem, 1 s., 14. 4. 1949.
- BSA, SCE, Film: Poslední výstřel, Souhrnná zpráva o poznatcích z návštěvy Ostravy ve dnech 10. – 20. 5. 1949, 3 s., nedatováno.
- BSA, SCE, Film: Poslední výstřel, Šetření o zvýšení rozpočtu na dlouhý film „Poslední výstřel“, 1 s., 27. 6. 1950.
- BSA, SCE, Film: Poslední výstřel, Technický a hospodářský posudek, 2 s., 9. 3. 1949.
- BSA, SCE, Film: Poslední výstřel, Vyúčtování konečných nákladů, 16 s., 31. 12. 1950.
- BSA, SCE, Film: Poslední výstřel, Výrobní list, 2 s., nedatováno.
- BSA, SCE, Film: Poslední výstřel, Zpráva o návštěvě v Ostravě ve dnech 10. – 20. 5. 1949, 2 s., 21. 5. 1949.
- BSA, SCE, Film: Poslední výstřel, Zvýšení rozpočtu na dl. film Poslední výstřel, 2 s., 31. 5. 1950.
- NA, MI, ev. j. 161, 496/50
- Poslední výstřel. DL – NFA, sign. S-96-DL
- Poslední výstřel. TS – NFA, sign. S-96-TS
- První tavba. FP – NFA, sign. S-96-FP
- První tavba. LS – NFA, sign. S-96-LS-2

Literatura:

- BOR, Vladimír. „Poslední výstřel“ z Ostravska. *Mladá fronta*, 19. 7. 1950, č. 168, s. 3.
- BRÁZDA, Josef. Poslední výstřel. *Naše vojsko*, 1949, č. 51, obálka.
- BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988, s. 171.
- BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.
- Český hraný film III. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 482 s. ISBN 80-7004-102-1. s. 227–228.
- DVOŘÁČEK, Jaroslav. Z nových filmů. Poslední výstřel. *Kino*, 31. 8. 1950, č. 18, s. 418.
- Festivalový debut čs. filmu. *Kino*, 3. 8. 1950, č. 16, s. 367.
- (jd). První československý film na festivalu. *Rovnost*, 23. 7. 1950, č. 171, s. 6.
- KACHLÍK, Antonín. Dvě zkušenosti z filmového festivalu. *Zemědělské noviny*, 21. 7. 1950, č. 169, s. 2.
- KOPECKÝ, Václav. *Věstník Československého státního filmu*, 15. 4. 1950, č. 4, s. 19.
- LIEHM, A. J. *Ostře sledované filmy*. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 474 s. ISBN 80-7004-100-5. s. 89.

LIEHM, A.J. Poslední výstřel – neúspěch velkého tématu. *Lidové noviny*, 8. 8. 1950, č. 184, s. 5.

(Mj). Z deseti historických dnů bojů o Ostravu. Premiéra nového českého filmu. *Obrana lidu*, 5. 8. 1950, č. 182, s. 5.

SZCZEPANIK, Petr, „Machři“ a „diletanti“. Základní jednotky filmové praxe v době reorganizací a politických zvrátů 1945 až 1962. In SKOPAL, Pavel (ed.). *Naplánovaná kinematografie. Český filmový průmysl 1945 až 1960*. Praha: Nakladatelství Academia, 2012, s. 27-101. ISBN 978-80-200-2096-3.

TARANTOVÁ, Lydie. Noví lidé. Reportáž z natáčení Weissova odvážného filmu „Poslední výstřel“. *Kino*, 8. 12. 1949, č. 25, s. 384.

Usnesení předsednictva ústředního výboru KSČ o tvůrčích úkolech československého filmu. *Věštník Československého státního filmu*, 15. 4. 1950, č. 4, s. 20-21.

WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7.

VSTANOU NOVÍ BOJOVNÍCI

Prameny:

BSA, SCE, Film: Poslední výstřel, Dotáčky - usnesení, 1 s., 27. 1. 1950.

BSA, SCE, Film: Vstanou noví bojovníci, Bodový rozvrh látky, 4 s., nedatováno.

BSA, SCE, Film: Vstanou noví bojovníci, Dialogová listina.

BSA, SCE, Film: Vstanou noví bojovníci, Filmová povídka, 76 s., 9. 6. 1949.

BSA, SCE, Film: Vstanou noví bojovníci, Pracovní scénář, 222 s., 9. 3. 1950.

BSA, SCE, Film: Vstanou noví bojovníci, První sestavení materiálu, 10 s., duben 1949.

BSA, SCE, Film: Vstanou noví bojovníci, Technický scénář.

NA, MI, ev. j. 163, 1/51

Vstanou noví bojovníci. LS – NFA, sign. S-980-LS

Vstanou noví bojovníci. TS – NFA, sign. S-980-TS

Literatura:

BOR, Vladimír. Velký úspěch českého filmu „Vstanou noví bojovníci“. *Mladá fronta*, 4. 3. 1951, č. 53, s. 11.

BOR, Vladimír. Vstanou noví bojovníci. Každý náš mladý člověk musí poznat toto krásné dílo naší kinematografie. *Mladá fronta*, 25. 2. 1951, č. 47, s. 13.

BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988, s. 171.

BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.

Český hraný film III. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 482 s. ISBN 80-7004-102-1. s. 353-354.

DVOŘÁČEK, Jaroslav. Režie a herci ve filmu Vstanou noví bojovníci. *Kino*, 1. 3. 1951, č. 5, s. 100-101.

FIALA, Miloš. Rozhodný krok vpřed v našem filmovém umění. *Lidové umění*, 1. 3. 1951, č. 50, s. 5.

Film „Vstanou noví bojovníci“. Jak se rodilo dělnické hnutí. *Práce*, 11. 2. 1951, č. 35, s. 6. *Filmové informace*, 22. 2. 1951, č. 8, s. 6.

FRIED, Jiří. Slovo o scénáři „Bojovníků“. *Kino*, 15. 2. 1951, č. 4, s. 82.

HÁJEK, Jiří. Nový významný úspěch československého filmu. *Tvorba*, 1951, č. 11, s. 257-258.

HERERLÍKOVÁ, A. O své roli ve filmu Vstanou noví bojovníci. *Filmové informace*, 1. 3. 1951, č. 9, s. 2.

HENDRYCH, Jiří. Za ideovou důslednost v našem filmu. *Tvorba*, 1951, č. 19, s. 449.

HOŠEK, Otakar. Vstanou noví bojovníci. Film podle románu A. Zápotockého natáčí Jiří Weiss. *Kino*, 5. 7. 1950, č. 14, s. 316-317.

Kde se natáčel film Vstanou noví bojovníci. *Filmové informace*, 25. 1. 1951, č. 4, s. 7.

KOŘÁN, Josef. Film o dělnickém buditeli. *Práce*, 3. 3. 1951, č. 52, s. 4.

KREJČA, Otomar. Jak jsme pracovali. *Svět práce*, 1951, č. 10., s. 11.

KUBA, Adolf. Úsvit nad Budčí. *MY*, 15. 2. 1951, č. 7.

LAVIČKA, Zdeněk. Vstanou noví bojovníci. *Obrana lidu*, 18. 2. 1951, č. 41, s. 5.

MAREK, Jiří. Poučení z filmu „Vstanou noví bojovníci“. *Lidové noviny*, 18. 2. 1951, č. 41, s. 1 (příloha).

Na okraji natáčení filmu „Vstanou noví bojovníci“. *Filmové informace*, 11. 1. 1951, č. 2, s. 11.

O kostýmech ve filmu „Vstanou noví bojovníci“. *Filmové informace*, 1. 3. 1951, č. 9, s. 3.

Otomar Korbelař o své roli ve filmu Vstanou noví bojovníci. *Filmové informace*, 15. 2. 1951, č. 7, s. 10.

PATERA, Rudolf. Film o počátcích dělnického hnutí. *Lidové noviny*, 22. 2. 1951, č. 44, s. 5.

Rekvizity z filmu „Vstanou noví bojovníci“. *Filmové informace*, 22. 2. 1951, č. 8, s. 5.

ROZNER, Ján. Vstanou noví bojovníci. *Pravda*, 24. 2. 1951.

(rp). „Vstanou noví bojovníci“ – vítězství českého filmu. *Obrana lidu*, 16. 2. 1951, č. 39, s. 4.

(rt). Státní ceny v oboru filmu. *Rovnost*, 11. 5. 1951, č. 111, s. 4.

SLAVÍK, Bedřich. Režisér Jiří Weiss o novém filmu „Vstanou noví bojovníci“. *Lidová demokracie*, 17. 2. 1951, č. 40, s. 4.

SLAVÍK, Bedřich. Význam a poslání českého filmu Vstanou noví bojovníci. *Lidová demokracie*, 24. 2. 1951, č. 46, s. 4.

TRUHLÁŘ, Břetislav. Vynikající filmové dílo. *Svět práce*, 1951, č. 11, s. 11.

VANĚK, Karel. Obraz počátků a zrání dělnického hnutí u nás. *Rudé právo*, 3. 3. 1951, č. 81, s. 3.

VRABEC, Vlastimil. Film o počátcích našeho dělnického hnutí. *Svobodné slovo*, 18. 2. 1951, č. 41, s. 4.

„Vstanou noví bojovníci“ budou uvedeni v celé republice. *Filmové informace*, 8. 2. 1951, č. 6, s. 14-15.

WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7.

WÜNSCH, Ota. Vstanou noví bojovníci – Velký úspěch československého filmového umění. *Zemědělské noviny*, 3. 3. 1951, č. 52, s. 4.

ŽALMAN, Jan. Pod Budčí se filmovalo... Reportáž o tom, jak vzniká film „Vstanou noví bojovníci“. *Kino*, 26. 10. 1950, č. 22, s. 508-511.

MŮJ PŘÍTEL FABIÁN

Prameny:

BSA, SCE, Film: Můj přítel Fabián, Dialogová listina.

BSA, SCE, Film: Můj přítel Fabián, Literární scénář, 128 s., 1952.

BSA, SCE, Film: Můj přítel Fabián, Porada s režiséry, 4 s., 3. 9. 1953.

BSA, SCE, Film: Můj přítel Fabián, Průběžný rozpočet, 4 s., 07. 1953.

BSA, SCE, Film: Můj přítel Fabián, Průběžný rozpočet, 4 s., 09. 1953.

BSA, SCE, Film: Můj přítel Fabián, Průběžný rozpočet, 4 s., 10. 1953.

BSA, SCE, Film: Můj přítel Fabián, Průběžný rozpočet, 4 s., 11. 1953.

BSA, SCE, Film: Můj přítel Fabián, Připomínky na Weisse, 2 s., 2. 9. 1953.
BSA, SCE, Film: Můj přítel Fabián, Rozhlasová povídka – Dva Gáboři, 1951.
BSA, SCE, Film: Můj přítel Fabián, Scénosled, 5 s.
BSA, SCE, Film: Můj přítel Fabián, Výsledky porady, 5 s., 4. 11. 1953.
BSA, SCE, Film: Můj přítel Fabián, Weissovy zápisky z porady, 1 s., 9. 9. 1953.
BSA, SCE, Film: Přiznání, Přehled výroby filmu, 1 s.
BSA, SCE, Film: Přiznání, Přehled výrobních nákladů filmu, 11 s., 15. 4. 1951.
BSA, SCE, Film: Přiznání, Výrobní list, 2 s.
Můj přítel Fabián. TS – NFA, sign. S-2632-TS.

Literatura:

AŠKENAZY, Ludvík. O problematice filmu Můj přítel Fabián. *Film a doba*, 1953, č. 5, s. 607.
BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988.
BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.
Cikánská slavnost v barrandovských ateliérech. *Filmové informace*, 25. 6. 1953, č. 25, s. 8.
Český hraný film III. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 482 s. ISBN 80-7004-102-1.
GOLDSCHIEDER, František. Můj přítel Fabián. *Květy*, 29. 10. 1953, č. 44, s. 12-13.
HRBAS, Jiří. Nad našimi novými filmy. *Film a doba*, 1955, č. 3-4, s. 156-161.
Improvisovaná premiéra filmu Můj přítel Fabián. *Filmové informace*, 21. 1. 1954, č. 3, s. 15.
LAUB, Gabriel. Pozornost k lidem – to je povinnost. *Svoboda*, 1955, č. 2, s. 8.
MALINA, Antonín. Můj přítel Fabián. *Obrana lidu*, 8. 1. 1955, č. 7, s. 4.
Můj přítel Fabián. Nový český film. *Práce*, 14. 1. 1955, č. 12, s. 4.
Na okraj filmu Můj přítel Fabián. *Filmové informace*, 27. 12. 1954, č. 51-52, s. 9.
Na okraj filmu Můj přítel Fabián. *Filmový přehled*, 8. 1. 1955, č. 1, s. 2.
NHKG v barrandovských ateliérech. *Filmové informace*, 4. 6. 1953, č. 22, s. 5-6.
NOŽKA, Jiří. Můj přítel Fabián. *Svět v obrazech*, 29. 8. 1953, č. 34, s. 19.
Obsazení filmu Můj přítel Fabián. *Filmové informace*, 5. 3. 1953, č. 9, s. 8.
Opera ve filmu Můj přítel Fabián. *Filmové informace*, 17. 9. 1953, č. 37, s. 9-10.
Přípravy k natáčení filmu Můj přítel Fabián. *Filmové informace*, 19. 2. 1953, č. 7, s. 16.
(RP). Filmový obzor. *Rudé právo*, 7. 1. 1955, č. 7, s. 3.
Režisér o filmu Můj přítel Fabián, *Filmové informace*, 7. 5. 1953, č. 18, s. 8.
(řek). Film o novém životě cikánů v Československu. *Československý svět*, 19. 12. 1953, č. 51, s. 5.
SEKERA, Josef. Nepochopený Fabián. *Literární noviny*, 19. 2. 1955, č. 8, s. 4.
Skupina cikánských pracujících filmuje na Barrandově. *Filmové informace*, 2. 4. 1953, č. 13, s. 12-13.
SOLECKÝ, Vladimír. Lidé – to nejdražší co máme. *Mladá fronta*, 9. 1. 1955, č. 8, s. 4.
ŠEFRANÁ, Věra Adina. *Česká filmová dramaturgie pod dohledem ideologie 1945-1955*. Disertační práce, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2012.
ŠVÁCHA, Miloš. Na okraj filmu Můj přítel Fabián. *Nová svoboda*, 16. 1. 1955, č. 14, s. 5.
(tu). Dílo lidskosti. *Křesťanská žena*, 23. 5. 1953, č. 23, s. 8-9.
Věštník československého filmu, 1952, č. 12, s. 69-70.
Věštník československého filmu, 1953, č. 1 - 2, s. 2.
WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7.
WEISS, Jiří. Dva roky s Fabiánem. *Svět v obrazech*, 30. 1. 1954, č. 5, s. 17.
WIENEROVÁ, Ž. Můj přítel Fabián. *Vlasta*, 17. 10. 1953, č. 38, s. 7.

Z natáčení filmu *Můj přítel Fabián* v barrandovských ateliérech. *Filmové informace*, 18. 6. 1953, č. 24, s. 8-10.

ŽALMAN, Jan. *Můj přítel Fabián*. *Kino*, 10. 2. 1955, č. 4, s. 62-63.

PUNĚA A ČTYŘLÍSTEK

Prameny:

Punťa a čtyřlístek. LS – NFA, sign. S-94-LS

Punťa a čtyřlístek. LS – NFA, sign. S-94-LS-2

Punťa a čtyřlístek. TS – NFA, sign. S-94-TS

Punťa a čtyřlístek. TS – NFA, sign. S-94-TS-2

Literatura:

BOČEK, Jaroslav. Punťa a čtyřlístek. Film o dětech a pro děti. *Host do domu*, 1955, č. 5, s. 235-236.

BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988.

BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.

Český hraný film III. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 482 s. ISBN 80-7004-102-1.

FRANCL, Gustav. Nový český film Punťa a čtyřlístek. *Lidová demokracie*, 20. 4. 1955, č. 93, s. 3.

HOFMAN, Ota. Povídání o Punťovi. *Film a doba*, 1954, č. 4, s. 621-623.

HRBAS, Jiří. Jiří Weiss a děti. *Kino*, 30. 12. 1954, č. 1, s. 6.

LIEHM, A. J. Děti vůbec a děti naše. *Literární noviny*, 21. 5. 1955, č. 21, s. 4.

MALINA, Antonín. Nový film Punťa a čtyřlístek. *Obrana lidu*, 15. 4. 1955, č. 89, s. 4.

PLACHETKA, Jiří. Punťa a čtyřlístek. *Rudé právo*, 15. 4. 1955, č. 103, s. 3.

Punťa a čtyřlístek. *Filmové informace*, 18. 3. 1954, č. 11, s. 8.

Punťa a čtyřlístek. *Filmové informace*, 29. 4. 1954, č. 17, s. 4-5.

Punťa a čtyřlístek. *Filmové informace*, 24. 6. 1954, č. 25, s. 4.

Punťa a čtyřlístek. *Filmové informace*, 15. 7. 1954, č. 28, s. 7-8.

Punťa a čtyřlístek do ateliéru. *Filmové informace*, 23. 9. 1954, č. 38, s. 5-6.

Punťa a čtyřlístek před ukončením. *Filmové informace*, 4. 11. 1954, č. 44, s. 8.

Punťa a čtyřlístek v pražských ulicích. *Filmové informace*, 12. 8. 1954, č. 32, s. 9.

Režisér Jiří Weiss hledá nové talenty. *Filmové informace*, 13. 5. 1954, č. 19, s. 16-17.

Scénárista Ota Hofman o svém námětu k filmu Punťa a čtyřlístek. *Filmové informace*, 7. 4. 1955, č. 14, s. 10-11.

VOVES, Vladimír. Rozhovor s Punťou. *Kino*, 18. 11. 1954, č. 24, s. 376-377.

WEISS, Jiří. Zkušenosti s dětmi při natáčení filmu Punťa a čtyřlístek. *Film a doba*, 1954, č. 6, s. 1013-1017.

HRA O ŽIVOT

Prameny:

BSA, SCE, Film: *Hra o život*, Literární scénář, 202 s., 1953.

BSA, SCE, Film: *Hra o život*, Technický scénář, 211 s., 1955.

Hra o život. TS – NFA, sign. S-1796-TS-2

Literatura:

- BOBOK, Jozef. Hra o život. *Pravda*, 3. 12. 1956.
- BOČEK, Jaroslav. Interview o filmové režii. *Kultura*, 1958, č. 44, s. 1-2.
- (br). Hra o život. *Smena, Bratislava*, 6. 12. 1956.
- BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988,
- BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.
- Český hraný film III. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 482 s. ISBN 80-7004-102-1.
- DVOŘÁK, Ivan. Hra o život. *Kino*, 3. 1. 1957, č. 1, s. 14.
- FRANCL, Gustav. Nad filmem Hra o život. *Lidová demokracie*, 22. 11. 1956, č. 283, s. 3.
- Hra o život. *Filmové informace*, 28. 2. 1956, č. 9, s. 9.
- Hra o život. *Filmové informace*, 20. 6. 1956, č. 25, s. 9.
- KALINOVÁ, A. Dva záblesky naděje. *Kulturní život*, 8. 12. 1956, č. 49, s. 6.
- KONOPKA, Vladimír. Hovoříme o novém protifašistickém filmu Hra o život. *Hlas revoluce*, 1. 10. 1956, č. 10, s. 10.
- LION, J. Natáčíme první film pro široké plátno. *Svobodné slovo*, 2. 3. 1956, č. 55, s. 3.
- (M.B.). Hra o život – o čem vypráví nové české drama. *Kino*, 22. 11. 1956, č. 24, s. 376-377.
- MALINA, Antonín. Hra o život. *Obrana lidu*, 23. 11. 1956, č. 285, s. 4.
- Nový film podle K. J. Beneše Hra o život. *Kino*, 12. 4. 1956, č. 8, s. 120-121.
- NÝDL, Miroslav. Uvidíme dva závažné filmy. *Večerní Praha*, 23. 11. 1956, č. 279, s. 3.
- PILÁT, František. Širokoúhlý film a jeho perspektivy. *Filmové informace*, 14. 11. 1956, č. 46, s. 2-3.
- PILÁT, Jan. Hra o život. *Práce*, 18. 11. 1956.
- PLACHETKA, Jiří. Hra o život. *Rudé právo*, 23. 11. 1956, č. 327, s. 4.
- PROCHÁZKA, Lubomír. Hra o život – nový český film. *Mladá fronta*, 23. 11. 1956, č. 283, s. 5.
- (šš). Hra o život. *Práce*, 1. 12. 1956.
- (tv). Nový český film Hra o život. *Večerník, Bratislava*, 14. 11. 1956.
- (tv). Weisov zápas o lepší český film. *Ľud, Bratislava*, 5. 12. 1956.
- VESELÝ, Ludvík. Hra o život – film K. J. Beneše a Jiřího Weisse. *Film a doba*, 1956, č. 12, s. 805-810.
- VRBA, František. Dva zfilmované romány. *Literární noviny*, 8. 12. 1956, č. 51, s. 6.
- WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7. s. 145.

VLČÍ JÁMA

Prameny:

- BSA, SCE, Film: Vlčí jáma, Literární scénář, 145 s., 8. 1953.
- Vlčí jáma. TS – NFA, sign. S-621-TS
- Vlčí jáma. TS – NFA, sign. S-621-TS-2
- Vlčí jáma. DL – NFA, sign. S-621-DL

Literatura:

- BARTOŠEK, Luboš. Vlčí jáma. *Filmový přehled*, 3. 5. 1958, č. 17, nestránkováno.
- BOČEK, Jaroslav. Vlčí jáma. *Kultura*, 15. 5. 1958, č. 20, s. 2.

- BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988.
- BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.
- Český hraný film III*. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 482 s. ISBN 80-7004-102-1.
- Další úspěch našeho filmu. *Svobodné slovo*, 4. 9. 1958, č. 211, nestránkováno.
- DANEŠ, VI. Vlčí jáma. *Tvorba*, 1958, č. 20, s. 477.
- DVOŘÁK, Ivan. Vlčí jáma. *Kino*, 22. 5. 1958, č. 11, s. 173.
- FRANCL, Gustav. K filmové podobě Vlčí jámy. *Lidová demokracie*, 8. 5. 1958, č. 110, s. 3.
- HLAVÁČEK, Luboš. Malíř spoluvytváří film. *Film a doba*, č. 8-9, s. 559-562.
- (klt). Glazarová-Weiss-Vlčí jáma. *Zemědělské noviny*, 8. 5. 1958.
- KALINOVÁ, A. Chvála režiséra. *Kulturní život*, 31. 5. 1958, č. 22, s. 9.
- (lr). Vlčí jáma. Natáčí se další román Jarmily Glazarové. *Kino*, 26. 9. 1957, č. 20, s. 312-313.
- MALINA, Antonín. Vlčí jáma. *Obrana lidu*, 9. 5. 1958, č. 111, s. 7.
- MALENOVSKÝ, VI. Velké dílo naší kinematografie. *Rovnost*, 15. 5. 1958, č. 115, s. 4.
- PACNER, Karel. Vlčí jáma + problémy našich filmařů. *Mladá fronta*, 30. 11. 1957, č. 269, s. 5.
- PILÁT, Jan. Filmová Vlčí jáma. *Práce*, 15. 5. 1958, č. 115, s. 5.
- PLACHETKA, J. Filmová Vlčí jáma. *Rudé právo*, 6. 5. 1958, č. 125, s. 3.
- PLESKOT, J. Hovoříme o novém českém filmu Vlčí jáma. *Červený květ*, č. 10, s. 264-265.
- SCHULZ, Arnošt. Vlčí jáma v Benátkách. *Večerní Praha*, 3. 9. 1958, č. 207, s. 3.
- STRAKA, Václav. Vlčí jáma – morální vítěz z Benátek. *Svět v obrazech*, 20. 9. 1958, č. 38, s. 19.
- SVOBODA, Svatoslav. Vlčí jáma – film do našich kin. *Mladá fronta*, 8. 5. 1958, č. 110, s. 5.
- TARANTOVÁ, Lydie. Vlčí jáma v Benátkách. *Kino*, 25. 9. 1958, č. 20, s. 306-307.
- VAGADAY, Jozef. Jana Brejchová o sebe, o filmech, o festivale. *Film a divadlo*, 15. 7. 1960, č. 13-14, s. 10-11.
- VAGADAY, Jozef. Příbeh bolestnej lásky. *Smena Bratislava*, 3. 11. 1957.
- VAGADAY, Jozef. Úspech Vlčej jamy. Naše herečky zatienili slávne esá. *Smena Bratislava*, 5. 9. 1958, s. 1+5.
- VESELÝ, Ludvík. Zralost a mládí. *Literární noviny*, 17. 5. 1958, č. 20, s. 6.
- Vlčí jáma. *Filmové informace*, 19. 6. 1957, č. 25, s. 5.
- Vlčí jáma. *Filmové informace*, 4. 9. 1957, č. 36, s. 11-12.
- Vlčí jáma. *Filmové informace*, 6. 11. 1957, č. 45, s. 4.
- Vlčí jáma. *Filmové informace*, 30. 4. 1958, č. 18, s. 4-5.
- VRBA, František. Vlčí jáma vítězí u mezinárodního tisku v Benátkách. *Literární noviny*, 13. 9. 1958, č. 37, s. 2.
- VYMAZAL, Ladislav. Znamenitá Vlčí jáma. *Nová svoboda*, 20. 5. 1958, č. 119, s. 2.
- WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7.
- ZVONÍČEK, Stanislav. Vlčí jáma. *Film a doba*, č. 2, s. 128-130.

TAKOVÁ LÁSKA

Prameny:

- BSA, SCE, Film: Taková láska, Literární scénář, 110 s., 01. 1958.
- BSA, SCE, Film: Taková láska, Režijní scénář, 195 s., 06. 1958.
- Taková láska. DL – NFA, sign. S-368-DL

Literatura:

- BARTOŠEK, Luboš. Taková láska. *Filmový přehled*, 12. 9. 1959, č. 35, nestránkováno.
- BLECH, Richard. Kompas na Barrandove: smer súčasnosť. *Film a divadlo*, 15. 12. 1958, č. 23, s. 10-11.
- (bm). Taková láska pod Petrovem. *Rovnost*, 22. 11. 1959, č. 279, s. 4.
- BOČEK, Jaroslav. 8 nových českých filmů. *Kultura*, 1959, č. 41, s. 4.
- BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988.
- BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.
- Český hraný film III*. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 482 s. ISBN 80-7004-102-1.
- FIALA, Miloš. Dopis Jiřímu Weissovi k uvedení filmu Taková láska. *Rudé právo*, 8. 10. 1959, č. 279, s. 3.
- FIALA, Miloš. Za přehlídkou filmů. *Tvorba*, 1959, č. 27, s. 632-633.
- FRANCL, Gustav. Náš podíl na Festivalu pracujících. *Lidová demokracie*, 21. 7. 1959, č. 172, s. 3.
- FRANCL, Gustav. Nový český film Taková láska. *Lidová demokracie*, 24. 9. 1959, č. 228, s. 3.
- HAVEL, Luděk. „O nového člověka, o dokonalejší lidstvo, o nový festival“. Filmový festival pracujících, 1948 až 1959. In SKOPAL, Pavel (ed.). *Naplánovaná kinematografie. Český filmový průmysl 1945 až 1960*. Praha: Nakladatelství Academia, 2012, s. 312-358. ISBN 978-80-200-2096-3.
- KALINOVÁ, A. Prostriedky, ktoré neposvacuje cieľ. *Kultúrny život*, 7. 11. 1959, č. 45, s. 9.
- KAPOUN, Karel. První film X. FPP. *Rovnost*, 14. 7. 1959, č. 166, s. 4.
- KLIMENT, Jan. Poučení z jubilejního festivalu. *Práce*, 26. 7. 1959, č. 177, s. 5.
- LAJCHA, Ladislav. Musela zomriet Lida Matysová? *Film a divadlo*, č. 13-14, s. 12.
- LEDVINKA, Josef. Taková láska. *Mladý svět*, č. 29, s. 13.
- (lh). Filmuje se Taková láska. *Lidová demokracie*, 2. 12. 1958, č. 287, s. 1.
- LIEHM, A. J. Vyrůstá úroveň, vyhrocují se problémy. *Literární noviny*, 18. 7. 1959, č. 29, s. 6.
- MALINA, Antonín. Taková láska. *Obrana lidu*, 8. 10. 1959, č. 240, s. 4.
- NEPEŘIL, Vlastimil. Současnost nesoučasná. *Nová svoboda*, 13. 10. 1959, č. 244, s. 2.
- NEŠVERA, Karel. Divadelní hry na plátně kin. *Svobodné slovo*, 9. 10. 1959, č. 230, s. 3.
- PACNER, Karel. Natáčí se film podle divadelní hry Taková láska. *Mladá fronta*, 29. 8. 1958, č. 206, s. 5.
- Rozhovor s Jiřím Weissem vedený Zdeňkem Štáblou, Pavlem Taussigem a Václavem Merhautem dne 11. 6. 1983. Přepis. NFA - Orální historie, sign: OS 177.
- STRUSKA, Jiří. Jací lidé – taková láska. *Tvorba*, č. 42, s. 1005-1006.
- SVOBODA, Svatoslav. Dvojtečka za filmovou přehlídkou. *Mladá fronta*, 21. 6. 1959, č. 147, s. 5.
- Taková láska. *Filmové informace*, 6. 8. 1958, č. 32, s. 7.
- Taková láska. *Filmové informace*, 11. 3. 1959, č. 10, s. 10.
- Taková láska. *Filmové informace*, 1. 10. 1959, č. 40, s. 9.
- Taková láska. *Filmové informace*, 12. 11. 1959, č. 46, s. 9.
- VONDRA, Václav. O víře a nevíře v člověka. *Práce*, 2. 7. 1959, č. 156, s. 5.
- WOHLGEMUTH, F. Nové filmy v našich kinech. *Rovnost*, 13. 10. 1959, č. 244, s. 4.
- ZVONÍČEK, Stanislav. Každý má svou pravdu. *Film a doba*, č. 11, s. 777-781.

ROMEO, JULIE A TMA

Prameny:

BSA, SCE, Film: Romeo, Julie a tma, Literární scénář, 139 s., 15. 1. 1959.
BSA, SCE, Film: Romeo, Julie a tma, Literární scénář, 121 s., 4. 2. 1959.
BSA, SCE, Film: Romeo, Julie a tma, Literární scénář, 120 s., 4. 1959.
Romeo, Julie a tma. TS - NFA, sign. S-963-TS
Romeo, Julie a tma. TS - NFA, sign. S-963-TS-2

Literatura:

ADAMEC, Oldřich. Režisér Jiří Weiss o svém novém filmu Romeo, Julie a tma. *Film a doba*, 1960, č. 4, s. 272-273.

BOČEK, Jaroslav. Film s velkou látkou. *Kultura*, 1960, č. 15, s. 4.

BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988.

BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.

Český hraný film III. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 482 s. ISBN 80-7004-102-1.

FIALA, Miloš. Z nových filmů. *Rudé právo*, 14. 4. 1960, č. 104, s. 6.

FRANCL, Gustav. Romeo, Julie a tma ve filmové podobě. *Lidová demokracie*, 10. 4. 1960, č. 87, s. 5.

GOLDSCHIEDER, František. Romeo, Julie a tma. Nejúspěšnější dílo novodobé české prózy ožije na plátně. *Kino*, 14. 1. 1960, č. 2, s. 24-25.
(igr). Len tma. *Večerník Bratislava*, 12. 5. 1960.

MALINA, Antonín. Romeo, Julie a tma. *Obrana lidu*, 14. 4. 1960, č. 90, s. 6.

PILÁT, Jan. Dopis osmnáctiletému příteli. *Mladá fronta*, 14. 4. 1960, č. 90, s. 5.

PROCHÁZKA, Lubomír. Filmová oslava hrdinství a lásky. *Hlas revoluce*, 21. 4. 1960, č. 8, s. 5.

Romeo, Julie a tma. *Filmové informace*, 8. 7. 1959, č. 27, s. 7.

Romeo, Julie a tma. *Filmové informace*, 23. 9. 1959, č. 38, s. 13.

Romeo, Julie a tma. *Filmové informace*, 18. 11. 1959, č. 46, s. 9.

Romeo, Julie a tma. *Filmové informace*, 25. 11. 1959, č. 47, s. 9.

Romeo, Julie a tma vítězí na festivalu v Porrettě. *Rudé právo*, 2. 8. 1960, č. 213, s. 3.

SIROVÝ, Zdeněk. ...není zač, řekl Bůh. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, a.s., 1996. 176 s. ISBN 80-202-0599-3.

SORELLOVÁ, Leila. San Francisco! *Film a divadlo*, 21. 1. 1961, č. 2, s. 10-11.
(š). Romeo, Júlia a tma. Tvorivý filmový prepis. *Práca*, 29. 4. 1960.
Třikrát z literatury. *Zemědělské noviny*, 14. 4. 1960.

VONDRA, Václav. Romeo, Julie a tma (Otčenášková novela ve filmové podobě). *Práce*, 14. 4. 1960.

VRABEC, Vlastimil. Příběh lásky ve stínu smrti. *Svobodné slovo*, 14. 4. 1960, č. 90, s. 5.

VRBA, František. Romeo, Julie a tma. *Literární noviny*, 9. 4. 1960, č. 15, s. 6.

WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7.

WEISS, Jiří. Devět dní ve Španělsku. *Literární noviny*, 6. 8. 1960, č. 32, s. 8.

WEISS, Jiří. Pět dní v Kanadě. *Kultura*, 1961, č. 37, s. 8.

ZVONÍČEK, Stanislav. K filmu Romeo, Julie a tma. *Film a doba*, 1960, č. 6, s. 420-423.

ZBABĚLEC

Prameny:

AMV, HSTD-FF, sign. 318, k. 297, Z-Ž

SFÚ, literárně-dramatická příprava filmového studia Koliba, složka filmu Kolíska, dopis Jiřímu Weissovi, 1 s., 10. 4. 1958.
SFÚ, literárně-dramatická příprava filmového studia Koliba, složka filmu Kolíska, odpověď Jiřího Weisse, 3 s., 15. 4. 1958.
Zbabělec. LS – NFA, sign. S-825-LS
Zbabělec. LS – NFA, sign. S-825-LS-2
Zbabělec. LS – NFA, sign. S-825-LS-3
Zbabělec. LS – NFA, sign. S-825-LS-4
Zbabělec. LS – NFA, sign. S-825-LS-5
Zbabělec. TS – NFA, sign. S-825-TS
Zbabělec. TS – NFA, sign. S-825-TS-2
Zbabělec. TS – NFA, sign. S-825-TS-3

Literatura:

BARTOŠEK, Luboš. Zbabělec. *Filmový přehled*, 5. 3. 1962, č. 8, nestránkováno.
BOČEK, Jaroslav. Film pozoruhodný leč ... *Kultura*, 19. 4. 1962, č. 16, s. 4.
BRANKO, Pavel. Mezi zbabelostí a hrdinstvom. *Práce*, 6. 4. 1962, č. 83, s. 5.
BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988.
BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.
BYSTROV, Vladimír. Zbabělec, film Jiřího Weisse. *Zemědělské noviny*, 5. 4. 1962, č. 81, s. 2. *Český hraný film IV*. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2004. 698 s. ISBN 80-7004-115-3.
FIALA, Miloš. Z nových filmů. *Rudé právo*, 12. 4. 1962, č. 101, s. 4.
FRANCL, Gustav. K novému českému filmu Zbabělec. *Lidová demokracie*, 12. 4. 1962, č. 87, s. 3.
Hrdinové na Barrandově. *Mladá fronta*, 30. 8. 1961, č. 208, s. 3.
Hrdinové nemají umírat. *Filmové informace*, 15. 3. 1961, č. 11, s. 14.
Hrdinové nemají umírat. *Filmové informace*, 26. 4. 1961, č. 17, s. 13-14.
(LG). Hrdinové nemají umírat. *Kino*, 7. 9. 1961, č. 18, s. 278-279.
LIEHM, A. J. Nová organizace... *Literární noviny*, 14. 4. 1962, č. 15, s. 8.
LIEHM, A. J. *Ostře sledované filmy*. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2001. 474 s. ISBN 80-7004-100-5.
MALINA, Antonín. Zbabělec. *Obrana lidu*, 12. 4. 1962, č. 87, s. 5.
Oleg Striženov a W. Koch-Hooge v Praze. *Filmové informace*, 21. 6. 1961, č. 25, s. 9.
PILÁT, Jan. Další válečný příběh. K filmu Zbabělec. *Mladá fronta*, 5. 4. 1962, č. 81, s. 5.
STRUSKA, Jiří. Zbabělec. *Tvorba*, 26. 4. 1962, č. 17, s. 402-403.
ŠUDA, Ján. Hrdinský čin zbabelce. *Pravda*, 10. 4. 1962, č. 98, s. 2.
TILLOVÁ, Alena. Film o hrdinství a zbabelosti. *Květy*, 2. 11. 1961, č. 44, s. 8-9.
VACÍKOVÁ, Eva. Weissova psychologie zbabelce. *Večerní Praha*, 5. 4. 1962, č. 81, s. 4.
VAGADAY, Jozef. Z Barrandova do Vlkolína. *Film a divadlo*, 5. 10. 1961, č. 20, s. 4-5.
VONDRA, Václav. Nedořešená úvaha o zbabelství a statečnosti. *Práce*, 12. 4. 1962, č. 87, s. 5.
VONDRA, Václav. Po týdenní přehlídce čs. filmů. *Práce*, 15. 2. 1962, č. 39, s. 5.
VRABEC, Vlastimil. Psychologický film z války. K novému dílu režiséra J. Weisse Zbabělec. *Svobodné slovo*, 12. 4. 1962, č. 87, s. 3.
WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7.
Zbabělec. *Filmové informace*, 20. 9. 1961, č. 38, s. 17.

Zbabělec. *Filmové informace*, 28. 3. 1962, č. 13, s. 2.
ZVONÍČEK, Stanislav. Zbabělec. *Kino*, 2. 4. 1962, č. 7, s. 11.

ZLATÉ KAPRADÍ

Prameny:

AMV, HSTD-FF, sign. 318, k. 297, Z-Ž
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Denní zprávy č. 1 – 230.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Dopis Brdečka – Weiss, 1 s. 29. 5. 1963.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Dopis Kuličovi, 1 s., 8. 12. 1961.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Dopis Miličovi, 1 s., 30. 12. 1961.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Dopis Škvorovi, 1 s., 3. 1. 1962.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Dopis Švabík – Kovář, 1 s., 21. 3. 1962.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Dopis Švabík – Milič, 1 s., 11. 7. 1962.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Dopis Weiss – tvůrčí skupina, 1 s., 20. 12. 1962.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Dramaturgický rozbor, 3 s., 20. 5. 1960.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Filmový přepis, 92 s., 22. 4. 1960.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Honoráře, 1 s., 6. 5. 1962.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Návrh pro poradu ředitele FCB, 1 s., 12. 3. 1963.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Podrobný zápis z porady IUR, 6 s., 25. 5. 1960.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Podrobný zápis z porady IUR, 5 s., 6. 12. 1961.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, První nástin scénáře, 109 s.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Reakce tvůrčí skupiny na zprávu IUR, 1 s., 30. 5. 1960.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Reakce Weisse na zprávu IUR, 3 s., 29. 5. 1960.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Smlouva Brdečka, 1 s., 20. 4. 1960.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Smlouva Brdečka, 1 s., 23. 3. 1962.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Smlouva Drda, 1 s., 30. 7. 1962.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Smlouva Krejča, 1 s., 12. 2. 1962.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Smlouva Weiss, 1 s., 3. 10. 1959.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Smlouva Weiss, 1 s., 20. 4. 1960.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Výpis z porady FSB, 1 s., 19. 2. 1962.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Výpis z porady FSB, 1 s., 19. 5. 1962.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Výplatní páska Brdečka, 1 s., 7. 12. 1961.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Výplatní páska Brdečka, 1 s., 20. 4. 1962.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Výplatní páska Drda, 1 s., 30. 7. 1962.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Výplatní páska Krejča, 1 s., 10. 5. 1962.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Výplatní páska Weiss, 1 s., 9. 3. 1960.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Výplatní páska Weiss, 1 s., 25. 3. 1960.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Výplatní páska Weiss, 1 s., 7. 12. 1961.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Výrobní karta, 2 s.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Výrobní list, 2 s.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Weiss – cestovní zpráva, 19 s.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Zápis z porady IUR, 1 s., 25. 5. 1960.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Zápis z porady IUR, 1 s., 6. 12. 1961.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Záznam o schůzce, 2 s., 24. 4. 1962.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Záznam z jednání tvůrčí skupiny, 1 s., 8. 8. 1962.
BSA, SCE, Film: Zlaté kapradí, Zdůvodnění změny termínu I. Kopie, 2 s., 22. 8. 1963.
Zlaté kapradí. LS – NFA, sign. S-1416-LS
Zlaté kapradí. LS – NFA, sign. S-1416-LS-2
Zlaté kapradí. TS – NFA, sign. S-1416-TS

Literatura:

- BARTOŠEK, Luboš. Zlaté kapradí. *Filmový přehled*, 28. 10. 1963. č. 41, nestránkováno.
- BOČEK, Jaroslav. Zcivilisovaná pohádka. *Kulturní tvorba*, 7. 11. 1963, č. 45, s. 10.
- BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.
- BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988.
- Český hraný film IV*. 1. vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2004. 698 s. ISBN 80-7004-115-3.
- DVOŘÁK, Ivan. Pestrý filmový týden. *Večerní Praha*, 27. 11. 1963, č. 280, s. 3.
- ERBENOVÁ, Kristýna. *Jiří Weiss - Zlaté kapradí: Balada v českém filmu*. Bakalářská práce, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2010.
- FALADA, Václav. Filmové premiéry týdne. *Zemědělské noviny*, 21. 11. 1963, č. 278, s. 2.
- FIALA, Miloš. Několik slov k Benátkám. *Filmové informace*, 18. 9. 1963, č. 38, s. 21-24.
- FRANCL, Gustav. Filmová pohádka Zlaté kapradí. *Lidová demokracie*, 28. 11. 1963, č. 278, s. 3.
- KALOUSOVÁ, Hana, PILÁT, Jan. Zlaté kapradí. *Filmové novinky*, 1963, č. 11, s. 2.
- LIEHM, A. J. S rasovým problémem... *Literární noviny*, 9. 11. 1963, č. 45, s. 5.
- MORAVA, Karel. Je možné zastavit pokles návštěvnosti kin? *Film a doba*, 1962, č. 4, s. 196-199.
- Na otázky Filmových informací odpovídá kameraman Bedřich Bařka. *Filmové informace*, 13. 11. 1963, č. 46, s. 10-11.
- PITTERMANN, Jiří. Zlaté kapradí. *Kino*, 19. 12. 1963, č. 25-26, s. 8.
- ROLI, Mino. Malé benátské zrcadlo. *Svobodné slovo*, 22. 9. 1963, č. 227, s. 4.
- SVOBODA, Svatoslav. Zlaté kapradí. K novému snímku režiséra Jiřího Weisse. *Mladá fronta*, 21. 11. 1963, č. 278, s. 5.
- VONDRA, Václav. Pohádková romance o věrnosti a zradě. *Práce*, 21. 11. 1963, č. 278, s. 5.
- VRABEC, Vlastimil. Poezie a humor na plátně. *Svobodné slovo*, 14. 11. 1963, č. 272, s. 3.
- WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7.
- WEISS, Jiří. O Zlatém kapradí píše režisér filmu Jiří Weiss. *Květy*, 10. 1. 1963, č. 2, s. 10-11.
- WEISS, Jiří. Zlaté kapradí. *Kino*, 3. 1. 1963, č. 1, s. 6-7.
- WIENEROVÁ, Žeňa. Ani pohádka, ani legenda. *Film a doba*, 1964, č. 1, s. 46-47.
- Zlaté kapradí. *Filmové informace*, 14. 2. 1962, č. 7, s. 14.
- ŽENÍŠEK, Ladislav. Novinky na plátnech kin. *Pravda*, 22. 11. 1963, č. 279, s. 3.

TŘICET JEDNA VE STÍNU

Prameny:

- 31 ve stínu – Horko. LS – NFA, nezpracovaná pozůstalost Jiřího Weisse.
- AMV, HSTD-FF, sign. 318, k. 294, T
- BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Zprávy, 2 s., 17. 2. 1964.
- BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Plán a rozpočet filmu, 1 s., 6. 8. 1964.
- BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Natáčecí plán a rozpočet filmu, 1 s., 2. 10. 1964.
- BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Natáčecí plán a rozpočet filmu, 4 s., 4. 10. 1964.
- BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Výrobní plán a rozpočet nákladů, 1 s., 12. 10. 1964.
- BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Zápis porady o natáčecím plánu, 1 s., 15. 10. 1964.
- BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Dotočení filmu, 1 s., 25. 11. 1964.
- BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Výrobní list, 2 s., 26. 4. 1964.
- BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Dokončení filmu, 1 s., 3. 5. 1964.

BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Konečné vyúčtování nákladů, 8 s., 31. 10. 1965.
BSA, SCE, Film: Třicet jedna ve stínu, Výrobní zpráva, 8 s., nedatováno.

Literatura:

BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha:

Ústřední půjčovna filmu, 1988, 297 s.

BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.

Český hraný film IV. 1. Vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2004. 698 s. ISBN 80-7004-115-3.

Dalším celovečerním filmem dokončeným ve Filmovém studiu Barrandov. *Filmové informace*, 28. 04. 1965, č. 17, s. 9-10.

FALADA, Václav, ŠAŠEK, Václav. Třicet jedna ve stínu. *Zemědělské noviny*, 30. 9. 1965, č. 234, s. 2.

Festivalové trumfy do našich kin. *Svobodné slovo*, 30. 9. 1965, č. 271, s. 4.

FIALA, Miloš. Třicet jedna ve stínu. *Rudé právo*, 18. 11. 1965, č. 320, s. 2.

FRANCL, Gustav. Třicet jedna ve stínu. *Divadelní a filmové noviny*, 6. 10. 1965, č. 3, s. 5.

FRANCL, Gustav. Třicet jedna ve stínu. *Kino*, 4. 11. 1965, č. 22, s. 5.

FRANCL, Gustav. Třicet jedna ve stínu. *Lidová demokracie*, 21. 10. 1965, č. 292, s. 3.

HOLÝ, Karel. Třicet jedna ve stínu. *Pravda*, 29. 9. 1965, č. 233, s. 3.

K premiéře filmu „Třicet jedna ve stínu“ došly pozdravy z Velké Británie. *Filmové informace*, 29. 9. 1965, č. 39, s.2.

KLIMENT, Jan. Třicet jedna ve stínu. *Kulturní tvorba*, 21. 10. 1965, č. 42, s. 14.

(lg). Rozhovor s režisérem Jiřím Weissem. „Třicet jedna ve stínu“ – a jiné problémy... *Filmové informace*, 20. 1. 1965, č. 3, s. 8-9.

LIEHM, A.J. Kdybychom se pokusili... *Literární noviny*, 16. 10. 1965, č. 42, s. 8.

MĚŠŤAN, Vojtěch. Anglický kontrolor českého komunálu. *Divadelní a filmové noviny*, 25. 11. 1964, č. 7, s. 2.

MĚŠŤAN, Vojtěch. ...Weiss a Třicet jedna ve stínu. *Kino XIX*, 3. 12. 1964, č. 24, s. 2-3.

(nk). Tridsat jeden v tieni. Psychológia v koprodukcii. *Práca*, 1. 10. 1965, č. 235, s. 4.

PILÁT, Jan. Novinky v kinech. *Mladá fronta*, 14. 10. 1965, č. 261, s. 4.

PILÁTOVÁ, Agáta. Kompromis? *Film a doba*, č. 1, s. 52.

(rr). Novinky na plátnech kin. *Nové Klatovsko*, 18. 12. 1965, č. 50, s. 3.

SKOPAL, Pavel. „Svoboda pod dohledem“. Zahájení koprodukčního modelu výroby v kinematografiích socialistických zemí na příkladu Barrandova (1954 až 1960). In SKOPAL, Pavel (ed.). *Naplánovaná kinematografie. Český filmový průmysl 1945 až 1960*. Praha: Nakladatelství Academia, 2012, s. 27-101. ISBN 978-80-200-2096-3.

ŠTRYCH, Josef. Berlinale 1965 a úspěch režiséra Jiřího Weisse „Třicet jedna ve stínu“. *Filmové informace*, 14. 7. 1965, č. 28, s. 15-17.

Třicet jedna ve stínu. *Filmové informace*, 15. 9. 1965, č. 37, s. 4-5.

Třicet jedna ve stínu. *Filmový přehled*, 27. 9. 1965, č. 35-36, nestránkováno.

VACÍKOVÁ, Eva. Svět ve filmu. Třicet jedna ve stínu. *Večerní Praha*, 27. 10. 1965, č. 259, s. 5.

WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7.

VRAŽDA PO NAŠEM

Prameny:

AMV, HSTD-FF, sign. 318, k. 296, Vli-W

BSA, SCE, Film: Vražda po našem, Cestovní zpráva, 7 s., 13. 3. 1967.
BSA, SCE, Film: Vražda po našem. Denní zprávy č. 1-152.
BSA, SCE, Film: Vražda po našem, Literární scénář, 134 s., 20. 7. 1965.
BSA, SCE, Film: Vražda po našem, Prověrka hereckého obsazení, 1 s., 24. 2. 1966.
BSA, SCE, Film: Vražda po našem, Prověrka návrhu výrobního plánu, 1 s., 7. 2. 1966.
BSA, SCE, Film: Vražda po našem, Režijní scénář, 239 s., 2. 11. 1965.
BSA, SCE, Film: Vražda po našem. Rozpočet.
BSA, SCE, Film: Vražda po našem, Průběžná zpráva o výdajích, 1 s., 31. 3. 1966.
BSA, SCE, Film: Vražda po našem, Výrobní list, 4 s., nedatováno.
BSA, SCE, Film: Vražda po našem, Výrobní plán, 1 s., 28. 2. 1966.
BSA, SCE, Film: Vražda po našem, Výrobní zpráva, 4 s., 28. 12. 1966.
BSA, SCE, Film: Vražda po našem, Vyúčtování nákladů, 39 s., 30. 4. 1967.
BSA, SCE, Film: Vražda po našem, Vyúčtování spotřeby negativu, 1 s., 11. 11. 1966.
BSA, SCE, Film: Vražda po našem, Zpráva, 28. 9. 1965.
BSA, SCE, Film: Vražda po našem, Zpráva, 15. 11. 1965.
BSA, SCE, Film: Vražda po našem, Zpráva, 11. 1. 1966.
BSA, SCE, Film: Vražda po našem. Zpráva – rozpočet, 1. 3. 1966.
BSA, SCE, Film: Vražda po našem. Zpráva – změna názvu, 1. 9. 1966.
NFA, nezpracovaná pozůstalost Jiřího Weisse. Dopis od Richarda Attenborougha, 21. 2. 1967.
NFA, nezpracovaná pozůstalost Jiřího Weisse. Případ Makropulos – literární scénář, 2. 1967.
Vražda po našem. LS – NFA, sign. S-206-LS
Vražda po našem. LS – NFA, sign. S-206-LS-2
Vražda po našem. TS – NFA, sign. S-206-TS

Literatura:

ADAMEC, Oldřich. Za filmovým smiechom do San Sebastianu. *Film a divadlo*, 1. 8. 1967, č. 16, s. 6-7.
BARTOŠEK, Luboš. Vražda po našem. *Filmový přehled*, 9. 1. 1967, č. 1, nestránkováno.
BLECH, Richard. Smutná komédia. *Film a divadlo*, 11. 4. 1967, č. 8, s. 9.
BOBOK, Jozef. Vražda po našem. *Pravda*, 29. 3. 1967, č. 87, s. 2.
BŘEZINA, Václav. *Lexikon českého filmu*. Praha: Knižní klub, 2006. 530 s. ISBN 8085933098, 9788085933093.
BŘEZINA, Václav, DANIELIS, Aleš, ŠVECOVÁ, Jindřiška, VYMĚTAL, Jan. *Československý film a filmová distribuce I. Katalog dlouhých zvukových hraných filmů 1930–1987*. Praha: Ústřední půjčovna filmu, 1988.
Český hraný film IV. 1. Vyd. Praha: Národní filmový archiv, 2004. 698 s. ISBN 80-7004-115-3, s. 545.
FIALA, Miloš. Komédie po našem. *Rudé právo*, 23. 2. 1967, č. 54, s. 5.
FIALA, Miloš. A nakonec z domova. *Květy*, 25. 2. 1967, č. 8, s. 14.
FRANCL, Gustav. Vraždění s humorem i bez humoru. *Lidová demokracie*, 16. 2. 1967, č. 47, s. 5.
GROSSOVÁ, Lída. Novomanžel aneb Jiří Weiss se začal smát. *Kino*, 17. 11. 1967, č. 23, s. 7-9.
KLIMENT, Jan. Co je na povrchu, nemusí být povrchní. *Kulturní tvorba*, 23. 2. 1967, č. 8, s. 13.
LIEHM, A. J. Jiří Weiss. *Literární noviny*, 25. 2. 1967, č. 8, s. 8.
Novomanžel aneb Vražda po našem. *Filmové informace*, 16. 3. 1966, č. 11, s. 2.
PILÁTOVÁ, Agáta. Řešení po našem. *Mladá fronta*, 2. 3. 1967, č. 61, s. 3.

Přehled produkce filmového studia Barrandov 1966. *Filmové informace*, 12. 1. 1966, č. 2, s. 2.

Připravované filmy: Novomanžel aneb Vražda po našem. *Filmové informace*, 6. 7. 1966, č. 27, s. 6.

(rk). Uznání J. Weissovi. *Rudé právo*, 9. 8. 1968, č. 219, s. 5.

SOELDNER, Ivan. I komedie má někdy hořký konec. *Lidová demokracie*, 26. 6. 1966, č. 174, s. 5.

SOELDNER, Ivan. Mírně unavený tygr. *Divadelní a filmové noviny*, 15. 6. 1966, č. 24, s. 10.

Složení tvůrčího štábu a herecké obsazení. *Filmové informace*, 2. 3. 1966, č. 9, s. 3.

ŠAŠEK, Václav. Premiéry našich kin. Vražda po našem. *Zemědělské noviny*, 23. 2. 1967, č. 47, s. 2.

VACÍKOVÁ, Eva. Vražda po našem. *Večerní Praha*, 1. 3. 1967, č. 51, s. 3.

VÁŇA, Otakar. Kinokritika – Vražda po našem. *Kino*, 23. 2. 1967, č. 4, s. 2.

Ve Filmovém studiu Barrandov byly dokončeny dva filmy. *Filmové informace*, 22. 12. 1966, č. 51, s. 3.

VONDRA, Václav. Jak lze vraždit po našem. O humoru Jiřího Weisse. *Práce*, 9. 3. 1967, č. 59, s. 3.

Vražda po našem. *Filmové informace*, 8. 2. 1966, č. 6, s. 17-19.

WEISS, Jiří. *Bílý mercedes*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1995. 240 s. ISBN 80-7187-061-7.

WEISS, Jiří. Novomanžel aneb Vražda po našem. *Filmové informace*, 15. 12. 1965, č. 50, s. 7-8.

Z tvorby hraných filmů - Vražda po Česku - nový film Jiřího Weisse. *Filmové informace*, 24. 11. 1965, č. 47, s. 7-8.

PŘÍLOHY

Filmografie

Filmografie obsahuje pouze hrané snímky, které režíroval Jiří Weiss. Údaje k filmům označených znakem „#“ jsou převzaty z katalogů *Český hraný film*.

Kdo zabil Jacka Robinse?

Who Killed Jack Robins?

1940

Režie: Jiří Weiss.

Hrají: Mark Dignam, Lionel Grose, Walter Hudd, Mary Morris, Peter Noble, John Salew, Robert Sansom, ad.

Výroba: nelze dohledat. Premiéra v Británii: nelze dohledat.

John Smith se probouzí

John Smith Wakes Up

1940

Režie: Jiří Weiss. Produkce: Frank H. W. Cox. Námět: Jiří Weiss. Scénář: Jeffrey Dell. Kamera: George Pocknall. Střih: Peter Bezencenet. Zvuk: A. Birch. Hudba: A. Walter.

Hrají: Eliot Makeham (John Smith), Leslie Perrins (Greenwood), Percy Parsons (Fred Brown), Derek Blomfield (Jimmy Smith), Amy Veness (Mrs. Smith), ad.

Výroba: Pioneer Film, Athene Film Productions. Distributor: British Lion Film. Premiéra v Británii: 1. 3. 1941.

Uloupená hranice #

1947

Režie: Jiří Weiss. Námět: Miloslav Fábera. Scénář: Miloslav Fábera, Bohumil Štěpánek, Jiří Weiss. Kamera: Jan Roth. Hudba: Jiří Srnka. Architekt: Ferdinand Fiala. Střih: Antonín Zelenka. Zvuk: Jan Paleček.

Hrají: L.H. Struna (dřevorubec Srbek), Rudolf Deyl ml. (četař Vrba), Rudolf Široký (vrchní strážmistr Josef Prýmek), J.O. Martin (dřevorubec Mathias Langer), Marie Nademlejská (Langerova žena), Milica Kolofíková (Anna Marie, dcera Langerových), Josef Maršálek (Hans, syn Langerových), Eduard Linkers (nadlesní Otto Czapan), Saša Rašilov (vrchní respicient Antonín Brož), Karel Effa (závodčí Jarða), ad.

Výroba: Československá filmová společnost. Skupina: Karel Feix. Vedoucí výroby: Jaroslav Niklas. Distribuce: Státní půjčovna filmů. Premiéra: 14. 3. 1947.

Dravci #

1948

Režie: Jiří Weiss. Námět: povídka Most. Scénář: Josef Mach, Jiří Weiss. Kamera: Karel Degl. Hudba: E.F. Burian. Střih: Antonín Zelenka. Zvuk: Dobroslav Šrámek.

Hrají: Vítězslav Vejražka (ing.František Rýdl), L.H. Struna (kočí Václav Rýdl, Františkův otec), Marie Nademlejská (Marie Rýdlová, Františkova matka), Saša Rašilov (Martin Žůrek, tajemník stavebního), Jindřich Plachta (zahradník Antonín Carda, místopřed), Jiří Plachý (majitel stavební firmy ing.Novotný), Bohuš Záhorský (obchodník Kristián Krofta), Viola Zinková (Irena, Kroftova dcera), Jana Mikulová (dělnice Růžena), Otomar Krejča (disponent Hrubý), ad.

Výroba: Československá filmová společnost. Skupina: Vávra – Feix. Vedoucí výroby: Karel Šilhánek. Distribuce: Rozdělovna filmů ČSF. Premiéra: 30. 4. 1948.

Poslední výstřel #

1950

Režie: Jiří Weiss. Námět: Milan Rusínský. Scénář: Milan Rusínský. Kamera: Ferdinand Pečenka. Hudba: Jiří Srnka. Architekt: Bohuslav Kulič, Karel Lier. Střih: Miroslav Hájek. Zvuk: Dobroslav Šrámek.

Hudba: Antonín Klimša (předák vysoké pece Halfar), Jiří Kostka (Polák ing.Liberta, alias tavič Svo), Adolf Král (struskař Robert Kuča), Čeněk Rábl (tavič Grygar), Zdeněk Grygar (hutník Greč), Soběslav Křivda (elektromechanik Ludvíček), František Vyplel (Klapetek), Štěpán Gorniesiewicz (tavič Vantuch), Inocenc Březina (tesař stryk Kocur), Augustin Lanča (stryk Anzelm), ad.

Výroba: Československý státní film. Skupina: Jiří Weiss. Vedoucí výroby: Ladislav Terš. Distribuce: Rozdělovna filmů ČSF. Premiéra: 4. 8. 1950.

Vstanou noví bojovníci #

1950

R: Jiří Weiss. Námět: román Vstanou noví bojovníci; Jiří Fried, František A. Dvořák. Scénář: Jiří Fried. Kamera: Jaroslav Tuzar. Hudba: Jiří Srnka. Architekt: Bohuslav Kulič. Střih: Miroslav Hájek. Zvuk: František Černý.

Hrají: Otomar Krejča (redaktor a krejčí Ladislav Budečský), Antonie Hegerlíková (švadlena Betty, Budečského manželka), Oldřich Lukeš (socialista Václav Vosmík), Josef Kozák (dělník Efler), František Vnouček (správce velkostatku), František Šlégr (starosta a hostinský František Val), František Smolík (Kolmistr), Terezie Brzková (Pepina, Kolmistrova manželka), Otomar Korbelař (Josef Švandrlík), Jaromír Spal (kočí a mlékař Juránek), ad.

Výroba: Československý státní film. Skupina: Jiří Weiss. Vedoucí výroby: Ladislav Terš, Rudolf Svěcený. Distribuce: Rozdělovna filmů ČSF. Premiéra: 23. 2. 1951.

Můj přítel Fabián #

1953

Režie: Jiří Weiss. Námět: povídka Dva Gáboři. Scénář: Ludvík Aškenazy, Jiří Weiss. Kamera: Ferdinand Pečenka. Hudba: Jiří Srnka. Architekt: Bohuslav Kulič. Střih: Miroslav Hájek. Zvuk: Milan R. Novotný, Emil Poledník, František Šindelář.

Hrají: Otto Lackovič (dělník Gejza Fabián), Dušan Klein (malý Gejza, Fabiánův syn), Ladislav Chudík (svářeč Josef Trojan), Otomar Krejča (inženýr Jan Krása, vedoucí stavby), Věra Bublíková (učitelka Vlasta, Krásová žena), Bohuš Záhorský (mistr František Tereba), Robert Vrchota (dělník Václav Řepka, bývalý holič), Eva Kubešová (Tonička, Trojanova milá), Bohumil Machník (svářeč Stanislav Hrabal), Josef Bek (svářeč Jaroslav), ad.

Výroba: Studio uměleckého filmu. Vedoucí výroby: Rudolf Fencl. Distribuce: Rozdělovna filmů ČSF. Premiéra: 7. 1. 1955.

Puntá a čtyřlístek #

1955

Režie: Jiří Weiss. Námět: Ota Hofman. Scénář: Ota Hofman, Jiří Weiss. Kamera: Jaroslav Tuzar. Hudba: Jiří Srnka. Architekt: Bohuslav Kulič. Střih: Miroslav Hájek, Magda Hájková. Zvuk: Emil Poledník.

Hudba: Josef Bek (advokát JUDr.František Burda), Jarmila Smejkalová (Helena, Burdova žena), Aleš Košnar (Toník, syn Burdových), Nataša Gollová (Marie Prouzová), Václav Postránecký (Karel, syn Prouzové), Ema Skálová (Karlova tetička Růžena), František Roland

(rozzlobený penzista), Zdeněk Dítě (strážmistr SNB Šimek), Miroslav Koukal (Pepík, Šimkův syn), Radovan Lukavský (železničář Svoboda), ad.

Výroba: Studio uměleckého filmu. Vedoucí výroby: Josef Ouzký. Distribuce: Rozdělovna filmů ČSF. Premiéra: 15. 4. 1955.

Hra o život #

1956

Režie: Jiří Weiss. Námět: román Rodný hlas. Scénář: K.J. Beneš, Jiří Weiss. Kamera: Vladimír Novotný. Hudba: Jiří Srnka. Architekt: Bohuslav Kulič. Střih: Miroslav Hájek. Zvuk: Miloslav Hůrka, František Šindelář.

Hrají: Karel Höger (ing.Otakar Racek), Vlasta Chramostová (Vlasta, Rackova žena), Jaroslav Someš (Bedřich, starší syn Rackových), Jaroslav Drahan (Mirek, mladší syn Rackových), Zdeněk Dítě (odbojář Ondřej Rýdl), Soňa Neumannová (Racková, Otakarova matka), Otomar Krejča (náměstek Rudolf Kadera), František Holar (gestapák), Jindřich Narenta (gestapák), Stanislav Neumann (vrátný Dobeš), ad.

Výroba: Studio hraných filmů. Skupina: Feix – Daniel. Vedoucí výroby: Josef Ouzký. Distribuce: Rozdělovna filmů ČSF. Premiéra: 23. 11. 1956.

Vlčí jáma #

1957

Režie: Jiří Weiss. Námět: román Vlčí jáma; Jarmila Glazarová, Jiří Weiss. Scénář: Jiří Weiss, Jiří Brdečka. Kamera: Václav Hanuš. Hudba: Jiří Srnka. Architekt: Karel Škvor. Střih: Miroslav Hájek. Zvuk: Miloslav Hůrka.

Hrají: Miroslav Doležal (starosta Robert Rýdl), Jiřina Šejbalová (Klára, Rýdlova manželka), Jana Brejchová (Jana, schovanka Rýdlových), Jaroslav Průcha (rodinný lékař), Libuše Freslová (Schillingerová), Lola Skrbková (služka Petronila), Anežka Soukupová (služka Martina), Alena Kreuzmannová (Gertruda, Robertova neteř), Josef Kozák (Frýdecký), František Holar (soused, majitel koloniálu), ad.

Výroba: Filmové studio Barrandov. Skupina: Feix – Daniel. Vedoucí výroby: František Milič. Distribuce: Ústřední půjčovna filmů. Premiéra: 23. 5. 1958.

Taková láska #

1959

Režie: Jiří Weiss. Námět: divadelní hra Taková láska. Scénář: Pavel Kohout, Jiří Weiss, Jiří Brdečka. Kamera: Václav Hanuš. Architekt: Karel Škvor. Střih: Miroslav Hájek. Zvuk: Miloslav Hůrka.

Hrají: Marie Tomášová (studentka Lída Matysová), Vladimír Ráž (docent JUDr.Petr Petrus), Svatopluk Matyáš (ing.Milan Stibor, Lídin snoubenec), Miloš Nedbal (soudce v taláru), Jarmila Smejkalová (rentgenoložka MUDr.Lída Petrusová), Jiřina Šejbalová (Milada Matysová, Lídina matka), Marie Vášová (Vendulka Stiborová, Milanova matka), Alena Kreuzmannová (studentka Majka, Lídina kamarádka), Felix le Breux (operní tenor Otomar, manžel Lídiny), Bedřich Karen (děkan právnické fakulty), ad.

Výroba: Filmové studio Barrandov. Skupina: Feix – Daniel. Vedoucí výroby: Rudolf Fencel. Distribuce: Ústřední půjčovna filmů. Premiéra: 2. 10. 1959.

Romeo, Julie a tma #

1959

Režie: Jiří Weiss. Námět: novela Romeo, Julie a tma. Scénář: Jiří Weiss, Jan Otčenášek. Kamera: Václav Hanuš. Hudba: Jiří Srnka. Architekt: Karel Škvor. Střih: Miroslav Hájek. Zvuk: Emil Poledník.

Hudba: Ivan Mistrík (student Pavel Rumler), Dana Smutná (židovská dívka Hanka Ledererová), Jiřina Šejbalová (krejčová Jarmila Rumlerová, Pavlova), František Smolík (hodinář Mrázek, Pavlův dědeček), Blanka Bohdanová (Kubiasová), Eva Mrázová (Alena Doležalová, Pavlova spolužačka), Karla Chadimová (švadlena Josefka), Vladimír Ráž (třídní učitel), Miloš Nedbal (ředitel gymnázia), Anna Melíšková (zákaznice Kubrychtová), ad.
Výroba: Filmové studio Barrandov. Skupina: Novotný – Kubala. Vedoucí výroby: František Milič. Distribuce: Ústřední půjčovna filmů. Premiéra: 15. 4. 1960.

Zbabělec #

1961

Režie: Jiří Weiss. Námět: Ivan Bukovčan. Scénář: Jiří Weiss, Ota Ornest. Kamera: Josef Střecha. Hudba: Jiří Srnka. Architekt: Bohuslav Kulič. Střih: Miroslav Hájek. Zvuk: Jiří Lenoč.

Hrají: Ladislav Chudík (učitel Ondrej Bodnár), Dana Smutná (Františka, Bodnárová žena, výpomoc.u), Dušan Blaškovič (rychtář a hostinský), Emil Horváth (farář), František Dibarbora (soused Varga), Oleg Striženov (sovětský partyzán Oleg), Wilhelm Koch-Hooge (německý nadporučík Albert Schmolka), Jindřich Narenta (německý poručík Niemayer), Věra Tichánková (hajná Anna Marčoková), Josef Vorel (německý četař), ad.

Výroba: Filmové studio Barrandov. Skupina: Feix – Brož. Vedoucí výroby: Josef Beran. Distribuce: Ústřední půjčovna filmů. Premiéra: 13. 4. 1962.

Promiňte, omyl!

1963

Režie: Jiří Weiss. Námět: rozhlasová hra L. Fletcherové. Scénář: Jiří Weiss. Kamera: Bedřich Bařka. Hudba: Milan Polák. Střih: Jan Chaloupek. Zvuk: Bedřich Poledník.

Hrají: Jiřina Šejbalová.

Výroba: Česká televize. TV premiéra: 15. 09. 1985.

Zlaté kapradí #

1963

Režie: Jiří Weiss. Námět: Zlaté kapradí ze sb. České pohádky. Scénář: Jiří Weiss, Otomar Krejča. Kamera: Bedřich Bařka. Hudba: Jiří Srnka. Architekt: Karel Škvor. Střih: Antonín Zelenka. Zvuk: Emil Poledník.

Hrají: Vít Olmer (ovčák Jura), Tříska Jan [dab] (hlas Jury), Dana Smutná (generálova dcera), Karla Chadimová (víla Lesanka), Kreuzmannová Alena [dab] (hlas Lesanky), Radoslav Brzobohatý (Matěj), Zdeněk Braunschläger (Martin), František Smolík (generál), Čestmír Řanda (obršt), Otomar Krejča (vezír), Jaroslav Vojta (hospodář), Josef Bek (kaprál), ad.

Výroba: Filmové studio Barrandov. Skupina: Švabík – Procházka. Vedoucí výroby: František Milič. Distribuce: Ústřední půjčovna filmů. Premiéra: 22. 11. 1963.

Třicet jedna ve stínu #

1965

Režie: Jiří Weiss. Námět: Jiří Weiss. Scénář: Jiří Weiss, David Mercer, Jiří Mucha. Kamera: Bedřich Bařka. Hudba: Luděk Hulan. Architekt: Bohuslav Kulič. Střih: Jan Chaloupek. Zvuk: Miloslav Hůrka, Milan R. Novotný, Brunclík Bohumír /zvukové efekty/.

Hrají: James Booth (vedoucí prodejny Milan Vorel), Brousek Otakar [dab] (hlas Vorla), Anne Heywood (zástupce vedoucího Alena Burdová), Kreuzmannová Alena [dab] (hlas Aleny), Rudolf Hrušínský (inventurník JUDr. Rudolf Kurka), Ann Todd (Kurkova žena), Procházková Zdenka [dab] (hlas Kurkové), Donald Wolfit (inventurník Bařant), Řanda Čestmír [dab] (hlas Bařanta), Jiřina Jirásková (Věra, Alenina sestra), Vladimír Menšík

(kadeřník Emil Slavík, Věřin manžel), Jorga Kotrbová (mladá prodavačka Jana), Jiří Sovák (ředitel podniku), Valtr Taub (lékař), ad.

Výroba: Filmové studio Barrandov/Raymond Stross Productions International. Skupina: Feix – Brož. Vedoucí výroby: Ladislav Hanuš. Distribuce: Ústřední půjčovna filmů. Premiéra: 1. 10. 1965.

Vražda po našem #

1966

Režie: Jiří Weiss. Námět: Jan Otčenášek, Jiří Weiss. Scénář: Jiří Weiss. Kamera: Jan Němeček. Hudba: Zdeněk Liška. Architekt: Karel Lier. Střih: Miroslav Hájek. Zvuk: Ladislav Hausdorf.

Hrají: Květa Fialová (korespondentka Alice Sochorová), Rudolf Hrušínský (úředník František Pokorný), Václav Voska (náměstek Karel), Vladimír Menšík (Emil, Františkův kolega), Jindřich Narenta (ředitel pobočky), Libuše Švormová (Jindřiška, Františkova švagrová), František Šlégr (vrátný), Jaroslav Solnička (předseda závodní rady), Věra Uzelacová (Jarmilka Bindrová, Františkova kol), Milivoj Uzelac (Bindr, Jarmilčin manžel), ad.

Výroba: Filmové studio Barrandov. Skupina: Feix – Brož. Vedoucí výroby: Jiří Pokorný. Distribuce: Ústřední půjčovna filmů. Premiéra: 24. 2. 1967.

Spravedlnost pro Selvina

1968

Režie: Jiří Weiss. Námět: Karel Čapek. Scénář: Jiří Weiss, Zdeněk Bláha. Kamera: Jan Čuřík. Hudba: Zdeněk Liška. Architekt: Karel Lier. Střih: Zdeněk Stehlík. Zvuk: Adolf Böhm.

Hrají: Rudolf Hrušínský (Unden), Jiřina Šejbalová (Selvinova matka), Klaus Schwarzkopf (Selvin), Míla Myslíková (Irena), Josef Kemr (notář), Věra Tichánková (svědkyně), Jiří Hálek (obhájce), Jiří Holý (nájemný vrah), Josef Somr (lékař), ad.

Výroba: Sender Freies Berlin, Česká televize. Česká TV premiéra: 9. 12. 1969.

Waterloo - Die letzte Nacht

1969

Režie: Jiří Weiss. Scénář: Jiří Šotola. Produkce: Hans Kwiet. Kamera: Michael Ballhaus. Střih: Melitta Morner.

Hrají: Ernst Schroeder (Napoleon), Heinz Giese (Marschall Ney), Friedrich Schoenfelder (Marschall Soult), Albert Bessler (Marschall d'Erlon), Dietrich Frauboes (General Reille), Martin Hirthe (General Lobau), Nadja Tiller (Pauline Borghese), ad.

Výroba: Sender Freies Berlin. Premiéra v německé TV: 9. 10. 1969.

Die Herberge

1970

Režie: Jiří Weiss. Námět: Fritz Hochwälder. Scénář: Fritz Hochwälder, Jiří Weiss.

Hrají: Gustav Knuth (Berullis), Wolfgang Reichmann (Andusz), Hans Korte (Kavolius), Gaby Dohm (Stachia), Hans-Dieter Jendreyko (Jurgis), Alfred Balthoff, Hubert Suschka, Kurt Sowinetz, Friedrich Maurer, ad.

Výroba: Intertel Television GmbH. Premiéra v německé TV: 25. 3. 1970.

Wie man seinen Gatten loswird

1970

Režie: Jiří Weiss. Scénář: Robert Gould. Produkce: Horst Borasch. Kamera: Eduard Landisch, Jupp Steiof, Dieter Krause, Karl Erns Holtfreter, Günter Hertel. Architekt: Walter Dörfler. Střih: Monika Ahrens, Brigitte Kurde.

Hrají: Martin Hirthe (Oscar), Stefan Behrens (George), Günter Mack (Rupert Crandle), Ursula Diestel (Mrs. Moscroft), Karl Lieffen (Ains), Brigitte Grothum (Amy), Hilde Hessmann (Winnie), Herbert Weissbach (Pfarrer), ad.
Výroba: Sender Freies Berlin. Premiéra v německé TV: 7. 5. 1970.

Marta a já

Martha und Ich

1990

Režie: Jiří Weiss. Námět: Jiří Weiss. Scénář: Jiří Weiss. Kamera: Viktor Růžička. Hudba: Jiří Stivín. Architekt: Karel Vacek. Střih: Gisela Hallerová. Zvuk: Rainer Ottenweller, C. Vallec, M. Hůrka.

Hrají: Marianne Sägebrecht (Marta), Jana Štěpánková (hlas Marty), Michel Piccoli (dr. Arnošt Fuchs), Ladislav Frej (hlas dr. Arnošta Fuchse), Klaus Grünberg (Bertl), Michael Kausch (Werner), Václav Chalupa (Emil), Ondřej Vetchý (starší Emil), Božidara Turzonovová (Róza), Jiří Menzel (dr. Benda), ad.

Výroba: Christine Gouze / Renal / Iduna Film / Progeti / TF 1 Films Productions. Ve spolupráci s ZDF / ORF / Canal Plus / RAIDue. Vedoucí výroby: Jan Kadlec, Tomáš Gabriss, Jan Bílek. Distribuce: Filmexport Praha. Premiéra v ČR: 9. 9. 1992.

Dokumenty o Jiřím Weissovi

Hlavou proti zdi

díl z cyklu *Soukromé životy*

Vyrobila Česká televize, 2003.

Dramaturg: Vladimír Štvrtňa. Režie: Jordi Niubo.

Jiří Weiss pohledem Věry Chytilové

23. část seriálu GEN - Galerie elity národa

Vyrobilo FEBIO a Česká televize, 2002.

Dramaturg: Jirka Pistoriusová. Režie: Věra Chytilová

Na plovárně s Jiřím Weissem

30. část.

Vyrobila Česká televize, 2002.

Dramaturg: Richard Medek. Režie: Jan Hojtaš. Provází: Marek Eben.

Posezení s Janem Burianem

11. část

Vyrobila Česká televize, 1999.

Dramaturg: Anna Becková. Režie: Jana Hádková. Provází: Jan Burian.

Projekce snů

Vyrobila Česká televize, 1999.

Režie: Tomáš Bílý, Tomáš Krůta.

Soupis scénářů v pozůstalosti Jiřího Weisse

Následující soupis obsahuje črty, povídky, scénáře a treatmenty látek, které jsou obsaženy v nezpracované pozůstalosti. Tato pozůstalost je uložena v Národním filmovém archivu v Praze.

Díla jsou řazeny dle datace a poté dle názvu. K některým dílům nebylo možné se dopátrat datace, jsou tedy řazeny ve spodní části dokumentu dle jazyku, ve kterém jsou napsány a poté dle názvu. Díla psaná v anglickém jazyce lze rozdělit podle místa psaní na New York, Los Angeles a Santa Monicu.

1936

Facka pana Himbaby. provizorní titul skizy k treatmentu filmu dle Hunyadyho hry Eine Ritterliche Afaite. (česky) duben

1940

Sherlock Holmes in Prague. First outline of a propaganda-film or about 4 reels.(anglicky) září

1941

About Jimmy, The Car Theobald, The Dog Archibald and 100 Other What-nots. Povídka. (anglicky) leden

The Camford Visitation. by H.G.Wells. Outline of a film story by Jiri Weiss (anglicky) červenec

1942

Ti druzí. Povídka. (česky)

1944

The First Guerilla. Draft Story about Courage. (anglicky)

1945

The Man Who Killed. Povídka. (anglicky)

1947

Byl jsem zbabělec. Filmová povídka. (česky) Francie 1945 - Praha 1947

1955

Jeden život. Napsal Otomar Krejča na podnět Jiřího Weisse. Pracovní verze – literární scénář. (česky) červen

1957

Alžběta Barhoryová. Ideová črta. (česky) listopad

Božena Němcová. Literárně-historická spolupráce Miloslav Novotný. Revise dialogů Jarmila Glazarová. (česky) duben

Dům na předměstí. Podle Karla Poláška napsal Jiří Weiss. (česky) září

Samota. Literární scénář. Napsali Jiří Weiss a Ivan Bukovčan (česky) prosinec

1958

Muž, který ztratil jméno. Synopse. (česky) prosinec

1959

Hranice. Črta. (česky) květen

1960

Až na konec noci. Na námět V. Michny napsal Jiří Weiss. (česky) červen

Balada z Karlína. Literární scénář. (česky) leden

Já jsem vinna. črta filmu. (česky)

Rozhraní. Literární scénář napsal Jiří Weiss. 1. verze. (česky) prosinec

1962

Kde budeš ty, až zazní ta trouba?. Moderní pohádka. Literární scénář. 5.verze. napsali Jiří Weiss a Josef Škvorecký. (česky) únor

1964

31 ve stínu – Horko. 3. varianta scénáře. S použitím motivů Jiřího Muchy napsali Jan Otčenášek, Jiří Weiss. (česky) březen

Dědci. Napsali Otakar Kirchner a Jiří Weiss. Literární scénář (česky) leden

Honba za meteorom. Črta filmu. (česky)

Neuvěřitelný příběh barona Kellera. Scénář televizního filmu na motivy Adalberta von Chamisso. (česky) únor

Nobody Will Know (working title: A Perfect Case). Napsali Jiří Weiss, Jan Otčenášek a Jiří Mucha (česky) leden

1965

Věčná Jelena. Literární scénář. Na motiv jedné z Balzacových Rozmarných povídek napsali Jan Otčenášek a Jiří Weiss (česky) duben

1966

Příliš veliká láska. Na motivy románu OBLOMOV I. A. Gončarova napsali Zdeněk Bláha, Jiří Weiss. (česky) září

1967

Madame Pamela aneb Síla snu. Napsali Jan Otčenášek a Jiří Weiss. Filmová povídka. (česky) prosinec

Na konci listopadu. Napsali Zdeněk Bláha a Jiří Weiss. (česky) říjen-listopad

Pan Balzac za to nemůže (Jelena). Scénář. Na motiv jedné z Balzacových „Rozmarných povídek“ napsali Jan Otčenášek a Jiří Weiss. (česky) prosinec

Případ Makropulost. Variaci na motiv Karla Čapka napsali Zdeněk Blaha a Jiří Weiss. (česky) únor

Spravedlnost pro Selvina aneb Případ Unden. Na motiv povídky K. Čapka "Případ Selvinův" pro televizi napsali Zdeněk Bláha a Jiří Weiss. (česky) listopad

1968

The Conspirators. Of The Ides of March. By Jiri Weiss and Victor W. von Hagen. (anglicky) leden

Madame Pamela aneb Síla snu. Napsali Jiří Weiss a Jan Otčenášek. Námět (česky) leden

Muž, který si vzal Jennifer. Napsali Jiří Weiss a Jan Otčenášek. (česky) prosinec

Spiklenci. Napsali Jiří Weiss a Victor von Hagen. (česky) leden

1973

Sweet Sweet Summer. Screenplay by Jiri Weiss and James C. Rogers. (anglicky)

1975

Too Much Love (OBLOMOV). Based on the novel by I.A. Gontcharov. Draft screenplay. (anglicky)

1978

Sweet Sweet Summer (Wild Ginger). Synopsis. By Jiri Weiss and Jim Rogers. (anglicky)

1979

One Little, Two Little, Three Little Indians. Screenplay by Mort Forer and Jiri Weiss. (anglicky)

1980

Jessica's Husband. An original screenplay. (anglicky)

Mata Hari. A new approach to her life story. (anglicky)

1981

The Diplomat. By Robert Kornfeld and Jiri Weiss. (anglicky)
Casanova's Last Adventure. Short original treatmenty. (anglicky)
1984
A.E. A treatment. (anglicky)
1986
The Jewish War (according to Josephus). A play in Two Acts. (anglicky)
1987
Stand By. An original treatment. (anglicky)
Three Hitlers. A multi-media production in two acts. (anglicky) srpen
1988
Richthofen. (původně Albatros). A screenplay. Based on the life of Manfred von Richthofen the legendary WW1 "Red Baron". (anglicky)

1990
Obsessed. Short synopsis of a screenplay. (anglicky)
Má sestra Berenika. Hra o třech jednáních. (česky)
1991
Mesmer. An original screenplay. (anglicky)
1992
Marta a já. Filmová povídka. (česky)
1993
Mesmer. Synopsis of an original screenplay. (anglicky)
1995
Don't Panic, We Are British. An original treatment. (anglicky)
Obsessed. An original screenplay. (anglicky)
1997
All The Time in The World. A sci-fi screenplay by Jiri Weiss and Daniel Shor. (anglicky)
By Invitation Only. Original screenplay. (anglicky)
Temptation In Prague. Original story and screenplay Jiri Weiss (anglicky) listopad
Time with Barbara. Draft screenplay of a comedy. Version 3. (anglicky)
1998
Hypnotizér. Psychodrama ve dvou jednáních. (česky)
Pan Balzac za to nemůže. Treatment scénáře. Napsal spolu s Janem Otřenáškem. (česky)
Případ Makropulos. Treatment televizní série s použitím motivů Karla Čapka. (česky)
1999
The Hypnotist. An experimental session with one intermission. (anglicky)
One Year Too Early. (anglicky)
Živá mrtvá. Povídka. (česky)

2000
The Jewish War. (according to Josephus). A Play in Two Acts. (anglicky)
My Sister Berenice. A play in three acts. (anglicky)

CZ
Honba za meteorem. Črta filmu.
Chraňte se soucitu. podle Stefan Zweig „Beware Of Pity“
Já jsem vinna. Črta filmu
Kat nepočká. Literární scénář.
Milenka.
Případ Makropulos.
Sedm životů Roberta Grevalda. črta filmového námětu.

Tichá vzpoura. Filmová povídka o mladých lidech a povinnosti.

VELKÁ BRITÁNIE

The Haunted House. Povídka. (anglicky)

The First Guerilla. Povídka. (anglicky)

My Uncle The Ghost. Povídka. Napsali Jiří Weiss a Leo Widman. (anglicky)

The Old Clock. Povídka. Napsali Jiří Weiss a Leo Widman. (anglicky)

USA

Cynthia. A real life comedy. Short treatmenty.

Don't Blame Mr. Balzac (working title). Draft-screenplay. Based on one of Balzac's *Whimsical Tales*.

Dvorak in America. An original screenplay for a TV film. Dialogues Nelson Breen.

Heatwave. A screenplay by Jiri Weiss and James C. Rogers

Character Witness. An Original Film Treatment by Jiri Weiss and Nelson E. Breen.

I, Commodore Uriah Levy. An American Lite - treatment

USA – LOS ANGELES

A Piece of the Pie. An original treatment.

Blind Dates. A treatment by John Klein and Jiri Weiss. Story by Jiri Weiss.

Consequences. Treatment.

Diamonds. A screenplay. First Draft.

In Case I Die. Original screenplay. Second draft.

Irv's Lady. A short treatment.

The Midnight Patient. Based on a novel by Egon Hostovsky. Synopsis by Jiri Weiss.

Resident Alien. A novel in progress.

Silkie. Screenplay by Fred Aronow and Jiri Weiss. From a story by Jiri Weiss.

Swimming With Estelle. An original treatment.

Time With Barbara. An original treatment.

Wild Ginger. Summary of an original screenplay by Jiri Weiss and Jim Rogers.

Zero Hour. A short summary.

USA – NEW YORK

The Second Life. Original treatmenty.

The Twenty. Outline of a tele-play for a 90 minute „Movie of the Week“.

Vlasta and Karla. Adventures of two socialist ladies in the capitalist west. Draft screenplay.

We Try Harder. Adventures of Two Socialist Ladie in the United States of America. Original treatment.

USA – SANTA MONICA

The Duel. A mini-memoir by Jiri Weiss.